knut hamsun

NOBEL 1920

rosa

22

knut hamsun

rosa

NOBEL 1920

ROSA

NOBEL YAYINLARI DİZİSİ: 22

KNUT HAMSUN

ROSA

Çeviren:

Behçet Necatigil

CEM YAYINEVİ

Dizgi: ASYA, Baskı: FONO Matbaası. İstanbul 1968

1

18** kışında Rönneberg'in balıkçı motorlarından biriyle Aelsund'dan Lofot adalarına gittim. Yolculuk ucu ucuna dört hafta sürdü; Skroven'de motordan ayrıldım, yoluma devam için bir fırsat kollamaya başladım. Paskalyaya doğru, bir alamana kayığı, Saltenland'a geçiyordu; bu yol beni tam hedefime ulaştırmazdı ama, gene de ona bindim. Ben bu yolculuğa bir tanıdık; bir arkadaş yüzünden çıkmıştım, o taraflarda oturuyordu ve Munken Vendt idi adı; birlikte uzun bir gezi yapmayı kararlaştırmıştık. On beş senc oluyor; bir insan ömrünün yarısı.

Güzel bir gündü, çarşamba, 16 nisan, Sirilund bucağına geldim. Büyük tüccar Mack yaşıyordu orada. Mack'tan başka, o babacan Benoni Hartvigsen'in de yeriydi orası. Hartvigsen zengindi, herkeslere yardım ediyordu. Binaları, deniz tekneleri ve işletmeleriyle Sirilund'un yarısı Mack'ındı, yarısı Hartvigsen'in. Alamana kayığındaki adamlar: «Mack veya Hartvigsen.. hangisini isterseniz ona gidin!» demişlerdi bana.

Çiftliğe yukarı yürüdüm, sağa sola bakındım, uğramadan geçip gitmeye karar verdim; yaşlı Mack'ın konağı öylesine büyük ve kibardı çünkü. Ben Mack'a gitmedim de öğle üstü Benoni Hartvigsen'in evine gittim ve kendimi tanıttım. Anlı şanlı bir bey değildim, elimde tüfek, torbamda bir-

kaç basit çamaşır vardı; bu yüzden utana sıkıla, Sirilund konağının hizmetkârlar odasında bir süre barınabilmem için ondan yardım rica ettim.

«Bakarız çaresine!» diye cevap verdi Hartvigsen. «Nerden geliyorsun?»

«Güneyden. Yukarlara, Utvaer'e ve Os'a gideceğim. Adım Parelius; talebeyim. Boyadan, resimden anlarım, yapılacak bir işiniz varsa eğer.»

«Şu halde okumuş bir adamsınız.»

«Evet. Kaçak falan değilim. Bu taraflarda bir arkadaşımla buluşacağım. Okul arkadaşımdır, ikimiz de avcıyız. Bir geziye çıkalım dedik.»

«Buyurun, oturun!» dedi Hartvigsen, bir iskemle uzattı.

Başka şeyler yanı sıra, bir de piyano vardı odada; fakat gidip de hemen bir elden geçirmeye kalkmadım; ama ne sorduysa bir bir açıkladım Hartvigsen'e; o da bana yiyecek içecek çıkardı. Büyük yakınlık gösterdi, beni Sirilund'a, konağın hizmetkârlar odasına göndereceğine, evinde barındırmak istedi.

«Bende kalabilir, çeşitli işlerde bana yardım edebilirsiniz!» dedi. «Evli misiniz?» diye sordu, gülümsedi Hartvigsen.

«Hayır. Henüz yirmi iki yaşındayım. O kadar büyümedim daha.»

«Sevgiliniz falan da yok belki?»

«Yok.»

Sonunda şöyle dedi Hartvigsen:

«Çok şey bildiğinize göre evimi, kayıkhanemi, hâsılı bütün binalarımı süsler, boyar, birkaç resim de yapabilirsiniz bana.»

Gülümsedim, konuşmasındaki tuhaflık biraz şaşırtmıştı beni; demin ona resimden boyadan anladığımı söylemiştim çünkü.

«Evimde öyle çok eşya var ki!» dedi. «Evi-

min dışında da güvercinlerim uçuşuyor. Gördüklerinizin hepsi benimdir, fakat hiç tablom yok, hayır, hiç yok!»

Bu sözlere karşı, elimden gelen her şeyi, istediği her resmi yapacağımı söyledim.

Hartvigsen ambarlara gidip de beni kendi halime bırakınca, içimden bir kuvvet yalnızlıklara çekti beni. Bütün kapılar açıktı önümde: İstediğim yere gidiyor, bir süre sundurmalarda oturuyordum; Tanrıya karşı şükran ve minnetle doluydu ruhum; çünkü işte dünyaya açılmış, şimdiye kadar hep iyi insanlarla karşılaşmıştım.

Yortu günlerinden sonra Hartvigsen'in evine, sundurmalarına resimler yapmaya, yaptıklarımı boyamaya başladım. Tüccar Mack'ı, o büyük adamı ilk defa tablolar için gerekli şeyleri almaya, mağazaya gittiğimde gördüm. Genç değildi artık, fakat sert ve kesindi davranışları; sonra baştan başa bir kibarlık, bir yücelik vardı halinde. Gömleği pahalı bir pırlanta iğneyle, saat kösteği altınlarla süslüydü. Kaçak falan olmadığımı, uzun bir geziye çıkmak niyetinde bir talebe olduğumu öğrenince eni konu takdir etti beni.

Tablolar ilerledikçe Hartvigsen, yaptıklarıma daha da seviniyor, binaları canlandırdığımı söyleyerek beni övüyordu. Arkadaşım Munken Vendt'e bir mektup yolladım: «Yolu şaşırmış değilim, fakat burada iyi kalbli kimselere rasladım, bırakmıyorlar beni.» diye yazdım.

«Sonbahardan önce gelemem, diye yazın!» dedi Hartvigsen. «Yaz boyunca çok işim düşecek size. Tekneler Lofot adalarından dönünce onlar da boyansın isterim. Hele önce, Bergen'e götürdüğüm Funtus çektirisi boyanmalı!» dedi. Orada bu kadar uzun kalışım göze de batmıyordu zaten; hep bir sürü insan geliyor, hemen gidense pek çıkmıyor-

du. İki hafta sonra Sirilund'a bir kopçacı gelmişti. Büyük küçük herkese yığınla kopça yaptığı halde kalkıp gitmiyor, Sirilund'da kalıyordu. İşte ancak küçük küçük çengelleri eğip bükerek kopça yapmaktı bütün bildiği. Hayvan ve kuş seslerini taklitte yamandı fakat. Ağzına minik bir alet gizliyor, ötüşlerin kendinden çıktığını sezdirmeden, küçük kuşlarla dolu bir orman gibi şakıyordu. Tuhaf bir adamdı doğrusu; avludan geçtikçe Mack bile durup onu dinliyordu. Sonunda Mack, ona değirmende bir iş buldu; Kopçası da hep el altında, Sirilund'un bir özelliği olarak, Sirilund'da kaldı.

2

Hartvigsen'in evine yerleşmemden epey sonra bir gün mağaza yolunda Mack'ı tanımadığım bir bayanla gördüm. Mavi tilki bir kürk vardı hanımın üzerinde. Fakat sarınmamıştı kürke, önü açıktı, soğuklar geçmişti çünkü. Çoktandır genç, kibar hanımlar görmez olmuştum. Selâm verip temiz yüzüne bakınca «Allah bağışlasın!» dedim içimden. Yirmisini bir hayli geçmişe benziyordu, uzun boyluydu, saçları kumraldı, ağzı esmer. Bir kız kardeş gibi baktı bana, alnında mâsum bir ifade.

Yürürken onu düşündüm, sonradan bu karşılaşmayı kendisine anlatınca: «Rosa'dır.» dedi hemen Hartvigsen. «Güzel miydi?»

«Evet.»

«Rosa'dır. Demek gelmiş gene.»

Merak etmiş görünmek istemedim. «Evet, güzeldi.» dedim sadece. «Buralıya benzemiyordu.»

Hartvigsen cevap verdi: «Yok, buralı değildir. Komşu köyden. Mack'ı ziyarete gelmiştir.»

Hartvigsen'in evindeki yaşlı hizmetçi, Rosa üzerine bana, sonradan daha bazı şeyler söyledi: Komşu köy rahibinin kızıymış, evlenmiş, az sürmüş evliliği, şimdi yalnızmış, kocası güneye gitmiş, bir vakitler Hartvigsen'le nişanlıymışlar, tam düğüne gelmiş sıra, birden başkasıyla evlenivermiş. Pek tuhaf olmuş bu.

Hartvigsen'in birkaç gündür daha iyi giyindiğini, her haliyle kibar görünmek istediğini fark etmiştim. «Rosa gelmiş diye duydum.» dedi bir ara hiz-

metçiye.

Beraber Sirilund'a gittik, aslında ikimizin de yapacağı işi yoktu orda. Hartvigsen: «Mağazadan alınacak bir şeyiniz yok mu?» demişti.

«Hayır. Şey.. biraz küçük çivi, raptiye.»

Aradığımız insan, mağazada yoktu. Çivileri almıştım ki Hartvigsen yeniden: «Raptiyeler resimler için mi lâzım?» diye sordu.

«Evet, çerçeveler için.»

«Çerçevelere belki başka şeyler de lâzımdır. Acele etmeyin, düşünün!»

Onun bunu sırf vakti uzatmak için söylediğini anlamıştım.

Birkaç şey daha geldi aklıma, istedim; Hartvigsen bekliyor, arada bir kapıya bakıyordu. Derken bıraktı beni; yazıhaneye gitti. Bütün bu mallara ortaktı, üstelik çok da zengin. Bu yüzden, kapıyı vurmadan girdi yazıhaneye; elbette bunu yapsa yapsa o yapardı.

Ben tezgâh başında bekleyedurayım, aradığımız çıkageldi. Hartvigsen'in geldiğini görmüştü de onunla konuşmak istiyordu anlaşılan. Mağazadan içeri girerken dikkatle baktı bana; yanaklarımın yandığını hissettim. Hemen tezgâhın arkasına geçti, duvardaki raflarda bir şeyler aramaya başladı. Uzun boylu, endamlı, alımlı idi, eşyalara değen elleri narin. Genç bir anne gibiydi her haliyle.

«Hartvigsen, yazıhaneden çıksa!» diye düşündüm. Çok geçmeden de çıktı. Rosa'ya selâm verdi, Günaydın! dedi Rosa da ona. Vaktiyle nişanlı imişler ama, aralarında öyle fazla gerginlik görülmüyordu; hayır, Rosa pek sakin uzattı elini, kızarıp bozarmadı öyle; Hartvigsen'le karşılaşmış olmaktan sıkılmışa falan da benzemiyordu.

«Buralarda mısınız?» dedi Hartvigsen.

«Evet!» cevabını verdi Rosa.

Raflara döndü, bir şeyler aramaya devam etti Rosa. Bir sessizlik oldu. Derken Hartvigsen'e bakmadan: «Eşyalarınızı kendim için karıştırmıyorum.» dedi Rosa. «Ev için.»

«O da ne demek?»

«Hani eski günlerdeki gibi, tezgâhın arkasına geçtim de. Fakat çalmam bir şey.»

«Alay ediyorsunuz!» dedi Hartvigsen, gücenmiş.

Hartvigsen'in yerinde ben olsaydım daha fazla duramazdım, diye düşündüm. Hartvigsen duruyordu. Anlaşılan, ruhunda bir şeyler oluyordu ki, kendini toparlayıp gidemiyordu. Ne diye tezgâhın gerisine geçmiyor, ona aradığı şeyleri hemen bulup çıkarmak teklifinde bulunmuyordu? Bu malların hepsi onun değil miydi? Tezgâhın önünde, benimle birlikte, bir müşteri gibi duruyordu. Ah ah, tezgâhtarlar, Steen ile Martin, o varken ancak fısıltıyla konuşabilirlerdi. Öylesine zengindi Hartvigsen, üstelik de efendileri.

«Yabancı bir talebeyle beraberiz.» dedi Hartvigsen, Rosa'ya. «Gelse de bize biraz piyano çalsa, diyor sizin için. Öyle ya, piyanom var nasıl olsa; durup duruyor.»

«Yabancıların önünde çalamam.» dedi Rosa, başını salladı.

Bir süre bekledi Hartvigsen, sonra: «Yok, hayır, şöyle sordum sadece.» dedi, bana döndü: «Eh, bitti mi işiniz?»

«Evet.»

«Sahiden çalamam.» dedi Rosa, birdenbire. «Ama isterseniz... salona çıkalım hele!»

Üçümüz yukarı, Mack'ın odasına çıktık. Yeni, kıymetli bir piyano vardı orada. Ve Rosa piyano çaldı. Nobranca davranmıştı ya, bunu tamir etmek istiyordu, elinden geleni yaptı. Çalmasını biti-

rince: «İşte bütün bildiğim!» dedi.

Hartvigsen uzun zaman oturdu, gitmek istemiyordu. Mack girdi içeri, pek sevinmişti, iltifatlar etti, yakınlık gösterdi, pasta içki çıkardı bize. Bana salonu gezdirdi; tabloları, pek hoş gravürleri gösterdi. Biz dolaşaduralım, Hartvigsen ile Rosa oturmuş konuşuyorlardı; benim henüz bilmediğim çeşitli şeylerdi konuştukları. Bir çocuktan, Martha adında küçük bir kızdan bahsediyorlardı, tezgâhtar Steen'in kızından. Rosa razı olursa Hartvigsen, kızı yanına almak istiyordu.

«Hayır, olmaz!» cevabını verdi Rosa.

«İyi düşün!» dedi Mack birdenbire, Rosa'ya.

Rosa ağlamaya başladı: «Nedir sizin benden istediğiniz?» dedi.

Hartvigsen üzülmüştü, Rosa'yı inandırmaya çalıştı:

«Çocuğa reverans yapmasını öğrettiniz. Başka niyetle söylemedim. Onu öyle güzel terbiye ettiniz ki, ben de yanıma alayım dedim. Ağlamayın bunun için!»

«Peki, alın çocuğu; sevap işlemiş olursunuz. Fakat ben gelemem size!» dedi Rosa, sesini yükselterek.

Uzun uzun düşündü Hartvigsen: «Siz olmazsanız alamam çocuğu!» dedi.

«Tabiî!» dedi Mack da.

Rosa, olmaz anlamında elini salladı, çıktı gitti salondan.

3

Lofot adalarına gidenler, tekneler, kayıklar peş peşe yerlerine dönmeye başladılar. Koydan doğru seslenmeler, şarkılar duyuluyordu; güneş parlıyordu, bahar gelmişti. Hartvigsen gün boyu derin düşüncelere dalmış, ortalarda dolaşıyordu. Fakat taşıtlar gelince balıktan göz açamaz oldu, feraha çıktı. Rosa'yı görmüyordum.

Fener bekçisini tanımakla acayip bir adam tanımış oldum. Schöning'di adı; eskiden gemi kaptanıymış. Bir ikindi üstü rasladım ona; kayalıklarda geziniyor, kumsaldaki kuşlara bakıyordum. Bir taşa oturmuştu, hiçbir şey yapmıyordu. Ben yaklaşırken gözlerini ayırmadı benden; bir yabancıydım çünkü. Ben de ona baktım.

«Nereye böyle?» diye sordu.

«Kuşlara bakıyorum.» diye cevap verdim. «Yasak mı?»

Karşılık vermedi; geçip gittim.

Dönüp geldiğimde hâlâ o taşın üzerinde oturuyordu.

«Yuvalarını yaparlarken kuşları tedirgin etmek doğru değil!» dedi. «Ne diye dolaşıyorsunuz buralarda?»

Ben de ona sordum:

«Siz ne diye oturuyorsunuz burada?»

«Hoo, Delikanlı!» dedi, avucunu yukarı kaldırdı. «Neye mi oturuyorum? Oturmuş, ömrüme ayak uyduruyorum. Yaa, budur benim yaptığım.»

Gülümsemiş olacağım ki, solgun sırıtkan, o da

gülümsedi, devam etti:

«Bugün dedim ki kendime: Bak işte, kendi hayatının komedisinde bir rol oynamaya başlıyorsun. Pekâlâ! diye cevap verdim kendime. Sonra da geldim, buraya oturdum.»

Acayip bir adamdı böyle; fener bekçisini tanımıyordum; benimle dalga geçiyor, diye düşündüm.

«Benoni Hartvigsen'in yanında kalan genç siz misiniz?» diye sordu.

«Evet.»

«Ona benden selâm götürmeyin!»

«Dargın mısınız?»

«Evet. Ayaklarımızın altındaki şu muazzam servet onundu eskiden. Siz şu anda bir milyon tutarında gümüşe basmaktasınız; onundu bu. Sonra hepsini sattı, bir hiç oldu çıktı.»

«Hartvigsen zengin değil mi?»

«Değil. Düzgünce elbiseler satın alsa, artan parasıyla ancak bulgur pişirebilir kendisine.»

«Bu hazineyi bulan, fakat çok az bir paraya almak da istemiyen, siz olmuşsunuz; doğru mu?» diye sordum.

«Hazineyi ne yapayım ben?» diye karşılık verdi Fener bekçisi. «İki kızımı güzelce evlendirdim; oğlum Einar ölmek üzere. Karımla bana gelince; şimdiye kadar yediğimizden fazlasını yiyemeyiz. Her halde çok aptalım sizce?»

«Yoo, hayır! Aklımın erdiğinden daha akıllısınız şüphesiz!»

«Çok doğru!» dedi Fener bekçisi. «Şu da var: Hayata bir kadınmış gibi davranmak lâzım. Hayata karşı kibar olmak, onun kendiliğinden gelmesini beklemek gerekmez mi? Alçak gönüllü olmalı, hiçbir hazineye dokunmamalıyız!»

Koydan içeri posta vapuru giriyordu; birçok kimsenin iskelede toplanmış olduğunu gördüm; Si-

rilund'a, ambarlara bayraklar da asılmıştı. Gemide bir Alman müzik topluluğu, bir parça çalıyor, pirinç borular güneşte parlıyordu. Mack'ı, Mack'ın evindeki kâhya kadını, Hartvigsen'i, Rosa'yı iskelede gördüm. Fakat ne onlar kimseye el sallıyor, ne de vapurdan el sallayan oluyordu.

«Bu bayraklar niçin çekilmiş?» diye sordum Bekçiye.

«Sizin için, benim için.. bilir miyim?» diye karşıladı, kayıtsız. Fakat gözlerinin, burun deliklerinin ışıldayan borulara ve müziğe doğru açıldığını gördüm. Ben giderken o kendi âlemine dalmış, oturuyordu. Sorularımdan, hattâ benden bıkmıştı besbelli. Allahım, hayata ne kadar da yenik düşmüş! diye düşündüm. İki kere arkama döndüm: Gri mintanı içinde kuruyakalmış; başında, bütün kenarları sarkık, delik deşik bir şapka, hiç mi hiç kıpırdamadan oturuyordu.

Aşağıya, ambarlardan yana yürüdüm; vapurdan Mack'ın kızı Edvarda'nın çıkacağını öğrendim. Finlandiyalı bir baronla evliymiş, kışın dul kalmış, iki çocuğu varmış.

Şimdi Rosa, mendilini sallamaya başlamıştı; gemiden de bir hanım ona el sallıyordu. Mack el mel sallamadı, fakat endişe ediyordu, sandaldaki adamlara seslendi: «Baronesle çocuklar, dikkat edin de, kazâ falan olmadan çıksınlar karaya!»

Durmuş, bakarken şuna şaşıyordum: Rosa, Hartvigsen'le nişanlanmış, fakat bir başkasıyla evlenivermişti. Boylu boslu, güçlü kuvetli bir adamdı Hartvigsen; anlayışlı, babacan bir ifade vardı yüzünde; hem de zengindi, dara düşmüşlerin yardımına koşuyordu; karakterine hiçbir bahane bulunamazdı. Böyleydi de Rosa nesini beğenmemişti? Şakakları ağarmaya başlamıştı biraz; fakat öyle gür-

dü ki saçları. Güldükçe iri, sarı dişleri görünüyordu, hepsi sapasağlam! Rosa, her halde başkalarının bilmediği bir gizli nedenle, istememişti onu.

Baroncs, iki küçük kızıyla karaya çıktı. Uzun boylu, fidan gibiydi; yüzünde kalın bir tül vardı. Selâmlaşırken tülünü kaldırmadı, öpmedi babasını; ikisinde de bir sevinç belirtisi görülmüyordu. Fakat Rosa ile konuşmaya başlayınca canlandı Barones; sesinde güzel bir kadife yumuşaklığı vardı.

Sandala vapurdan yabancı bir bey de binmişti. Karaya çıktığında aşırı sarhoştu, gözleri dünyayı görmüyordu âdeta. Mack da, Hartvigsen de ona selâm verdiler. Adam ne başını eğdi, ne elini kasketine götürdü. Duydum ki bir İngilizmiş, Sir Hugh Trevelyan imiş adı. Her yıl gelir, komşu köydeki derede som balığı avlarmış. Büyük bir para karşılığı, Hartvigsen gümüş kayaları bu beye satmış. Adam, eşyalarını taşıyacak birisini buldu, iskeleden ayrıldı. Yabancı olduğum, saygısızca sokulmuş olmak istemediğim için, epey uzaktaydım ben; fakat az sonra Mack ve yanındakiler, çiftliğe yukarı yürürlerken kafilenin sonuna ben de katıldım. Hartvigsen, evinden tarafa sapıyordu ki, Barones durdurdu onu, birkaç saniye konuştu onunla. Bu vesile ile eldivenini çıkardı, bana da uzattı elini: Dokunuşu bir tuhaf yumuşak, ince uzun bir eldi bu.

Akşam geç vakit, Barones'in iki küçük kızı, aşağıda kumsalda idiler. Ellerini dizlerine dayamışlar, kumlarda bir şeyi seyre dalmışlardı. Sıhhatli, canlı çocuklardı; ama çok miyoptu ikisi de; yerdeki şeyleri eğilmeden göremiyorlardı. Ölü bir deniz yıldızıydı seyrettikleri. Evvelce hiç görmedikleri bu acayip hayvan üzerine onlara biraz bir şeyler anlattım. Onlarla kayalıklara gittim, çeşitli kuşların adlarını söyledim, kumsaldaki yosunları, alkları gösterdim onlara; hepsi yeni şeylerdi onlar için.

4

Ressamlığım sona ermişti ama Hartvigsen koy-vermedi, gideyim. «Sen varken ev şenleniyor!» diyordu. Tablo tam zevkince olmuştu: Ev, sundurma, güvercinlik. hepsi vardı resimde. «Fakat bu bir yaz manzarası ise , yeşil bir fon yapmalısın tabloya!» diyordu Hartvigsen. «Mor dumanlar içinde tâ dağlara uzanmalı köyün ormanları.» Sonunda havanın soğuk rengini, hattâ binaların rengini değiştirmem gerekti. «Hem şimdi çektiriyi resimleyin!» diyor Hartvigsen.

Bir sandala binip çektiriye gidiyorum. Aydınlık bir gün; kayıklar tekneler hepsi orda; tayfalar balıkları yıkayıp yıkayıp kayalardaki kurutma yerlerine seriyorlar diziler halinde. Yabancı İngiliz, Sir Hugh Trevelyan kıyıda duruyor, oltasına yaslanmış, yıkama işini seyrediyor. Bana onun geçen yıl, iki gün gene böyle dikilip durduğunu anlatıyorlar. Bakışları insan kalabalığı içinde belli bir kimseye çevrili değil; yıkanan balıklardan başkasını gördüğü yok; ara sıra herkesin gözü önünde yol heybesinden bir şişe çıkarıyor, bolca birkaç yudum alıyor, sonra gene balıklara dikiyor gözlerini.

Sandalımda oturuyor, elimde kurşun kalem, orada yükünü boşaltmakta olan çektirinin, beş çifte teknelerin resmini yapıyorum. Hoş bir çalışma; yaptıklarım iyi de olduğu için kendimi mutlu hissediyorum. Sabahleyin mağazaya uğramış, oradan pek içten duygularla ayrılmıştım; ferahlığı uzun zaman sürdü bunun. Rosa bu olayı hemen unutmuş-

tur, fakat ben hâfızama yerleştirdim: Kapıyı açmış, girmesi için açık tutmuştum. Rosa yüzüme bakmış, teşekkür etmişti; hepsi buydu işte.

Hepsi buydu işte. Kaç yıl oluyor; yarı insan ömrü.

Derin ve çil çil uzanıyor koy; üstünde en ufak bir kıpırtı yok. Fakat çektiriden, fazla tuzlanmış iki balık atıldı mı, beş çifte mavnalar biraz daha denize giriyor, bu yüzden suda zarif halkalar genişliyordu. Bu ince çizgilerin resmini yapabilseydim; sonra uçan deniz kuşlarının suya düşürdükleri gölgelerin resmini yapabilseydim! Bir soluk bırakışın yarattığı gölgeler gibiydi bunlar; kadifeye bir hohlayış gibi. Koyun tâ içerlerinde bir karabatak yükseliyor, suya değercesine bütün adaları geçip açık denize çıkıyor. Sanki titrek bir R bırakıyor geride. Uzun, katı boynu çelikten âdeta; bir mermiye benziyor. Kuşun kaybolduğu yerde, işte bir yunus balığı yuvarlanıyor suyun üstünde; kalın kadifede takla atar gibi. Güzel bütün bunlar.

Baronesin çocukları, kumsalda durmuş, bana sesleniyorlar. Karaya kürek çekiyor, onları alıyorum. Beni görmemişler, fakat uzakta, koyda olduğumu birisinden duymuşlardı. Onlara ismimi söylemiştim, işte ismimle çağırmışlardı beni. Miyop gözleriyle, yaptığım resme baktılar. Büyüğü «şehir resmi yapmasını biliyorum ben!» dedi; beş yaşındaki küçüğün, alışık olmadığı sandal sallantısından uykusu geldi; sandalın baş ucuna ceketimi serdim, üstüne yatırdım çocuğu; gözlerine baka baka ninni söyledim ona, uyudu. Benim de küçük bir kız kardeşim vardı bir zamanlar.

Sonra küçük abla ile ben, sohbete koyulduk. Arada İsveççe bir kelime söylüyor, isterse hep İsveççe konuşuyor, ama bunun dışında annesinin dilini kullanıyordu. Bana annesinin kendisine her

paskalyada sabahları güneşi sarı ipek bir tül gerisinden seyrettirdiğini anlattı. İsa'nın dirilişine sevinerek güler oynar, dans edermiş güneş. «Acaba güneş burada da öyle oynar, dans eder mi?» diye sordu.

Küçük, uyuyordu.

Epey sonra, sandalımda çocuklar, küreklere asılıyor, karaya dönüyorum. Yolda abla, uyuyan kardeşini uyandırıyor: «Kalk artık, Tonna!» diyor. Derken uyanıyor Tonna, bir süre daha yatıyor, nerde olduğunu kestiremiyor; huysuzlanıyor biraz, haline gülen ablasına; surat asıyor, ama hemen peşinden dimdik kalkıveriyor ayağa; tutmak zorunda kalıyorum. Ceketimi alıyorum. Barones kumsalda, bize sesleniyor; Tonnacık, Alinacık sandal sefasından memnun, annelerine sevinçlerini anlatıyorlar. Fakat uyuduğu söylensin istemiyor Tonna.

Rosa da kıyıda; az sonra Hartvigsen geliyor, balıkların serildiği kayalara gitmek istiyor. Daracık yerde epey kalabalık olduk şimdi. Çocuklara denizyıldızını, kuşları anlattığım için, Barones teşekkür ediyor bana; sonra Hartvigsen'e dönüyor, artık hep onunla konuşuyor; Rosa durmuş, dinliyor. Derken bana karşı nezaketinden, yaptığım resmi görmek istiyor. Resme bakarken ben onun yalnız Barones'le Hartvigsen'in konuşmasına kulak vermekte olduğunu anlıyorum.

«Burada çok değişiklik olmuş!» diyordu Barones. «Ben vaktiyle size âşıktım, Hartvigsen!» diyordu. «Otuzumu geçeli hanidir.. bir sürü kızım var!» diyordu... Beyaz bir elbise giymişti, daha da uzun boylu, fidan gibiydi bu elbiseyle. Ayaklarının duruşunu değiştirmeden gövdesini sağa sola döndürüyor. Yüzü güzel değil; ufak karanlık bir yüz; üst dudağı üstünde bir karartı var sonra; fakat zarifti başı. Şapkasını çıkardı.

«Bir sürü kızınız mı var?» Gülüyor Hartvigsen. «Topu topu iki tane!»

«İki pek çok.» diyor Barones.

Hartvigsen yavaş adamdır, babacandır, tekrarlıyor:

«Topu topu iki tane.. bugüne kadar. Haha! Böyle kalmaz; çoğalır bakarsınız!»

Barones gülüyor:

«Benden çok şey bekliyorsunuz; bu ne iltifat!»

Rosa'nın kaşları çatılıyor, ve ben bir şey sormuş olmak için soruyorum:

«Resmi renkli yapmasam daha iyi galiba. Boyamayı beceremiyorum. Böyle mi bırakayım dersiniz?»

Rosa, dalgın: «Evet, bakın, ben de aynı fikirdeyim!» cevabını veriyor; gene Barones'in söylediklerini dinliyor.

Barones'in sözlerinden ben işte bunları yazdım buraya. Ah, ama o ufak tefek, hoş daha bir çok şeyler söyledi. Ben belki onun günahına giriyor, bağlantılarından koparıp alıyorum bu sözleri. Âcizdi, çaresizdi Barones; acele bir şey söyleyip de söylediği yakışık almadı mı, şaşkın ürkek gülümsüyordu. Ne durumu iyiydi, ne de kendisi; bedbaht biriydi işte! Öyle esnekti ki vücudu; kıvrılıp büküllüyor, ellerini katlıyor, başında kenetliyor, o zaman kolları bir kapıya benziyor, o zaman Barones bu kapıda durmuş da dışarda biriyle konuşuyormuş gibi oluyordu. Çok hoştu bu.

5

Hartvigsen'i Barones şerefine düzenlenen bir toplantıya çağırdılar. Haberci, benim de gelmemi istediklerini söyledi. Yanımda toplantılarda giymeye elbisem olmadığını bildiğim halde, uzak kalmak istemedim. Hartvigsen, üstümdekilerin pekâlâ yeteceğini söylüyordu, fakat ben bunu ondan daha iyi biliyordum. Baba evinde öğrenmiştim bu işleri.

Hartvigsen, Barones şerefine alabildiğine şıklaşmak istedi. Vaktiyle düğünü için Bergen'den bir frak almıştı; ilk defa giyiyordu bu frakı; ama hiç yakışmamıştı. Hem galiba hele şimdi giymemeliydi bunu; Rosa tanırdı belki. Fakat aldırmaz görünüyordu Hartvigsen.

Bana da güzel elbiseler teklif etti, ama çok boldu hepsi; onun yanında zayıf nahiftim çünkü. Bu olmayınca: «Ceketinin üstüne benim ceketlerden birini giy!» dedi Hartvigsen. «Hem daha fiyakalı görünürsün!» — Sonradan öğrendim, oralarda âdetmiş, şıklaşmak isteyenler iki ceket birden giyerlermiş; hattâ yaz sıcaklarında üst üste iki ceket giyenler varmış.

Hartvigsen gidince bir süre deniz kıyısında dolaştım, sonra gene eve döndüm, oturdum. Epey vakit geçti, biraz okudum, tüfeğimi gözden geçirdim; derken hiç beklemiyordum, Rosa kapıyı vurdu, içeri girdi.

Ben geleli uğradığı olmamıştı bu eve. Bu yüzden biraz şaşırmış, yerimden kalktım, karşıladım onu. Beni Sirilund'a götürmeye gelmişti, ona ver-

mişlerdi bu görevi. Kılığımdan ötürü özür diledim, kendime biraz olsun çeki düzen vermek için hemen dışarı çıktım. İçeri girdiği andan başlayarak Rosa'nın dikkatle çevresine bakındığı, Hartvigsen'in evinin nasıl olduğunu, neleri olduğunu anlamak istediği gözümden kaçmamıştı. Dışarda işimi bitirip de odaya dönünce, onu sofra takımları dolabında bir şeyler düzeltirken yakaladım.

Utanmış, şaşırmış: «Affedersiniz!» dedi. «Ben sadece.. yok bir şey!»

Sonra Sirilund'a gittik.

O günkü öğle yemeğinden bende kalan hâtıralar arasında, iki ceket giymiş, adalı birkaç tüccar da var. Hanımları da alabildiğine kalın giyinmişlerdi. Fener bekçisiyle karısı da oradaydılar; Rosa'nın annesiyle babası da vardı; babası komşu köyün rahibiydi, Barfod'du soyadları. Rahip güçlü kuvvetli, yakışıklı bir adamdı. Avcılığı da varmış, yaban hayvanları avlarmış. Ormanlardan, dağlardan konuştuk. Çiftliğine çağırdı beni. «Birkaç gün sonra orman yolundan dönerken Rosa'ya yol arkadaşlığı edin!» dedi.

Baba ocağına dönmüş kızı için küçük bir konuşma yaptı Mack. Çokları zorlu lâflar ederler de kimseciği etkilemez söyledikleri. Mack'ın söylevi, basit ve az sözlerden öteye geçmedi, fakat büyük etki yarattı. İyi bir öğrenim, eğitim görmüştü; gerekli olanı söylüyordu, yapıyordu; daha ne! Kızı, bakışları bir yere saplanmış oturuyor, bizi görmüyor, ormanda bir su birikintisi vardı da sanki onu görmek istiyordu. Hiçbir şeye sevindiği yoktu. Akıl almaz alışkanlıkları vardı; çocukluğu boyunca yemeğini bir mutfak masasında yemiş de oradan kaptığı görgüsüzlüklerden artık kurtulamazmış gibiydi. Ah, ama o bütün bunları sırf bizi küçük düşürmek için yapıyordu galiba; hepimiz onun gözünde

öylesine değersizdik çünkü. Onun için birer kusur olan bu garipliklerden birkaçını yazayım; evet, hattâ onda terbiye noksanı vardı denebilir; bir Barones'ti oysa. Hemen bir şey bulmuş, tırnaklarını temizlemeye koyulmuştu; yanında oturan Rahip Barfod bunu görmüş, gözlerini derhal başka tarafa çevirmişti. Ağzına bir lokma alırken dirseğini masaya dayıyordu Barones; içecek olsa masanın karşı ucunda olan ben bile, şarabın midesini «boyladığını» işitiyordum. Yemeğe başlamadan tabağındaki bütün eti parça parça kesmişti. Sıra peynire gelince; her ısırışında ekmeğe daha çok yağ sürdüğünü, yağı tam da ısırdığı yere sürdüğünü gördüm. Yoo, hayır, ben evimde böyle çirkinliklerden uzak kalmıştım hep. Yemek sona erince oturmuş, hafiften hafiften boyuna geğirmiş, yediklerini çıkaracakmış gibi yanaklarını şişirmişti.

Sofradan kalkmıştık, Hartvigsen'le konuşuyordu. «Yemekte bunaldım, ter bastı!» dediğini duydum. Hiç sıkılmadan böyle demişti. Önce şöyle düşündüm: Bu aşırı tabiîliğine sebep, görgülü çevrelerden uzak kalışı her halde! — Bu gibi incelikleri ondan fazla bilmeyen Hartvigsen de, onun karşısında ne görgüsüzlükler etmiş, fakat buna da hiç alınmamıştı Barones. Salonda dört gümüş melek vardı, her biri bir sütun üzerinde. Gümüş meleklere mumlar dikilmişti. «Bakıyorum, gene aşağı indirilmiş melekler!» dedi Hartvigsen, kuşkulu. «Evet!» cevabını verdi Barones, gülerek. «Peder Bey, birkaç yıl yatağını onlarla süslemiş. Ama artık beyaz meleklerin işi ne o yatakta?»

Bu derece açık saçık nasıl da konuşabiliyordu? Sırf bizi küçültmek için neden bu kadar bayağılaştığına akıl erdiremiyordum.

Çocuklarla konuştum. Sığınağım, sevincimdi onlar. Bana yaptıkları resimleri ve kitaplarını gös-

terdiler; bir tahta üzerinde «takır tukur takunya» oyunu oynadık. Ara sıra Mack'la konuştukça, ona yaranmaya çalıştıkça adalı tüccarların sözleri de çarpıyordu kulağıma. Dışarda, büyük verandada içilen kahvenin yanında likör de vardı, her şey vardı. Mack herkese olanca kibarlığını gösteriyordu. Erkekler için uzun çubuklar vardı. Kadınlar sessizce oturuyor, kocalarının konuşmalarını dinliyor, bazan kendi aralarında bir şeyler fısıldaşıyorlardı.

Hartvigsen de bir çubuk, bir kadeh de likör aldı. Sofradaki şarapla biraz canlanmıştı, şimdi de likör işe yaradı; dili çözülmüştü. Adalılara Mack'ın evinde teklifsiz olduğunu göstermek istiyordu sanki; oldum olası bu çevredenmiş gibi kendine bir çubuk seçmiş, gelip oturmuştu. Bir çocuktu Hartvigsen. Frak giymiş tek kişiydi o; bunu da iyi yakıştırıyor, arada kol kapaklarını sıvazlıyordu. Fakat Mack'ın ortağı, üstelik de o kadar zengin olduğu halde küçük tüccarlar, en çok saygıyı ona değil de, Mack'a gösteriyorlardı.

«Buğdaya, una gelince,» dedi Hartvigsen. «Biz mallarımızı peşin para ile alırız. Rus, para verilsin yoksa, daima satar. Biz de her zaman alır, getirtiriz, bütün sene!»

Adalılardan biri Mack'a bakıyor, Hartvigsen'e bakıyor, kibarca soruyor:

«Fakat fiatlar hep aynı kalır mı? En uygunu siz ne zaman alıyorsunuz?»

Mack, hâlâ salonda duran Fener bekçisi'ni görmüştür, kahve içmeye dışarı çıkarmak üzere, hemen onun yanına gidiyor.

Hartvigsen yalnız kaldı ya; meseleyi kendi görüşüyle açıklıyor:

«Rusya gibi büyük bir ülkede buğday fiatlarını oynatan o kadar çok şey vardır ki! Yağışlı yıllar da meselâ, sular basar her yeri. Yollar geçilmez

olur, köylü ürününü şehre getiremez. O zaman Arkangelsk'te fırlar fiatlar.»

«Mükemmel!» diyor adalı.

«Arpa da öyle!» diyor Hartvigsen; ekmeğine yağ sürülmüştür. «Söylediğim sebepten. Pancar da öyle.»

Barones gelip de masaya oturunca Hartvigsen'in çenesi daha da açıldı:

«Bize telgraflar gelir. Buğdaydı, pancardı, şu bu.. Baktın fiatlar fırlamak üzere; hemen alacaksın!»

Hartvigsen bilgili değildi öyle; fakat saflığı, rahatlığı yüzünden, konuşmalarda durumu kurtarıyordu. Yakınında utanacağı çekineceği biri olmadı mı kendine güveni arttıkça artıyor, kelimelerle övündüğünü unutuyor, o zaman benzerleri gibi konuşuyordu. En iyi dinleyicisi, meseleyi nezaketle sormuş olan adalı tüccar: «Evet evet!» dedi tekrar. «Siz olmasanız öğrenemeyeceğiz bunları!»

Şimdi Barones vardı yanlarında; Hartvigsen'in bakış ufku, bu yüzden genişleyiverdi hemen:

«Biz çok dolaştık; Bergen'i, daha nice nice yerleri gördük görmesine, fakat öyle tam ve mükemmel saymayız kendimizi!»

Adalılardan biri: «Yok canım!» dedi, başını salladı: «Latife ediyorsunuz!»

Barones de başını sallıyor, yüzü tamamen ona dönük: «Yok, Hartvigsen!» diyor. «Onda hiç şüphe yok; biz sizden öğreniyoruz her şeyi!»

«Sahi mi?» cevabını veriyor Hartvigsen, minnettar. Fakat bütün şerefi de tek başına kabullenmiş olmamak için, ekliyor: «Şunu da söyliyeyim, Bergen'de benim gibi şöyle böyle binlerce adam var.»

«Yoo, hayır!» diye itiraz ediyor, adalı tekrar; ve Hartvigsen'in şakadan pek çok hoşlandığını söy-

lüyor.

İçerde, salondadır Rosa. Yanına gidiyor, bir masaya bıraktığı kırmızı şarap kadehini gösteriyorum. Salon o kadar geniş ki; tâ orada bu kadeh tek başınadır, öylesine koyu kırmızı ve yalnız, öylesine alev alev.

Sadece: «Evet!» diye cevap veriyor Rosa, aklı başka taraflarda. Her halde dostunu, Barones'i kıskandı; iyiden iyi Hartvigsen'e gidip onun ev işlerini yönetmeyi düşünmekte. Verandadaki kahve masasını dolandı, uzaklaşıp gidiyordu Rosa, huzursuz.

Hartvigsen, babacan rahat: «Otursanıza, Rosa! Buyurun!» dedi ona. «Vakti şimdilik bir bardak şarapla geçirebiliriz.»

Gülümsedi Rosa; sanki bir mucizeyle, birden değişmiş, Hartvigsen'e âşık olmuştu sanki. Oturdu Rosa.

Ve ben verandaya, verandadan açıklığa çıktım. Dışarda da görülecek çok şey vardı. Bir süre sonra gene içeri girdim; grog getirmişlerdi. Mack hemen hiç, Hartvigsen de artık fazla içmiyor, ama ikisi de misafirlerle sık sık kadeh tokuşturuyorlardı. Salonda bir başka hava vardı şimdi. Adalılardan biri, ötekine saati sordu; sorduğu oralı olmayınca: «Saat henüz üç!» dedi Mack, kibarca. Adalı, az sonra arkadaşına tekrar sordu: «Senin saat kaçı gösteriyor?» — Sorduğu, sanki diken üstünde oturuyordu, yaşlıca biriydi ama kıpkırmızı kesilmişti. Bura halkı ne de çocuktular! Bu adalı tüccar, altın tokalı, gösterişli bir köstekle dolaşıyordu, fakat cebinde saati yoktu işte! Arkadaşı onu böylece utandırmak istemişti.

Derken verandanın önüne Kopçacı geldi; kuş cıvıltıları duyduk. Mack işaret etti ona; bir kadeh, bir de iskemle gösterdi. Kopçacı oturdu bir süre; ötüşen kuşlarla dolu bir ormandı sanki; ama hiç

oralı olmuyordu; masum bir tavır takınmış, verandanın camlarını incelemeye koyulmuştu.

Daha sonra, salonda piyano çalmaya başladı Rosa. Huzursuzdu hâlâ; dönüp dönüp verandadaki topluluğa bakıyordu. «Hayır, madem dinlemiyorsunuz, çalmam ben de!» dedi, ayağa kalktı. Fakat sırf Barones'le Hartvigsen birbirlerine pek yakın oturmuş, belki biraz fısıldaşmış oldukları için yapmıştı bunu.

Tekrar dışarıya, çiftliğe çıktım. Uzun bir dürbün aldım, oyalanmak için kurutma yerindeki adamları seyre koyuldum.

6

Birkaç gün sonra Rosa'nın iskeleye gittiğini gördüm. Belli bir gayeyle değil, yavaş rahat yürüyordu. Hartvigsen'i bulmaya gidiyor anlaşılan, diye düşündüm. Bir süre Hartvigsen'in evindeki durumumdan emin olduğumu bildiğim için bir iş yapmaya kalkmıştım. Boş bir gururdan ötürü kimsenin, ah, vakti vardı, şimdiden kimsenin öğrenmesini istemediğim bir şeydi bu. Ne olduğunu sonra yazacağım.

Fakat ben de huzursuzdum, Rosa'nın iskeleye gidişi beni heyecanlandırmıştı; yatışmak için sandala atlayıp kurutma yerine gitmek istedim, fakat iskeledeydi sandal. Haha, denize açılmak, kürek çekmek isteyişim, sırf sandal iskelede olduğu içindi her halde.

İskeleye vardığımda: «İşte o da burada!» dedi Hartvigsen. «Sorabiliriz.»

Yalvarır gibi: «Hayır!» dedi Rosa; utanmıştı nedense.

Bir an durup bekledim, ikisi de bir şey söylemeyince orada daha fazla kalmam yakışık almazdı; sandalı çözdüm, asıldım küreklere.

Öğleden sonra Hartvigsen, bütün yaz yanında kalmamı ısrarla rica etti. Bana yaptıracak çok işi varmış, kendisine çeşitli şeyler öğretmemi rica ediyormuş, her hususta öğretmeni olmalıymışım! Hartvigsen şunları da söyledi: «İki kişi olursak Rosa gelip ev işlerini üzerine alabilir. Karşısında tek erkek, ben olmam o vakit.» — Hartvigsen'in ricaları-

nı yerine getirmeye söz verdim, sevindim buna.

Akşamleyin Hartvigsen, Sirilund'a gitti, döndükten sonra birkaç saat uzun uzun düşünceye daldı, sonra gene şapkasını giyip bir kere daha Sirilund'a gitti.

Bir tuhaflık vardı Hartvigsen'de. Bu gidiş gelişlerde anlaşılan Barones'e raslamış, kadının bir iki sözü besbelli ona çok dokunmuştu. Gecenin birbuçuğunda onları kumsalda gördüm. Kıyı boyunca yürüdüler, ormandan yana gittiler. Rosa görse ne der ki buna, diye düşündüm.

Ya Mack'ın kızı neler düşünüyordu? Ötekilerden bambaşkaydı o; bu ücra yerde bir baronesti, esnek gövdesinin üstünde küçük, hoş bir başı, kendine özgü huyları, âdetleri vardı.

Günler geçti, Rosa gelmedi. Hartvigsen oralı görünmüyordu. «Rosa ne zaman geliyor?» diye sordum, sorarken de kalbimin çarptığını duydum. «Bilmiyorum» dedi Hartvigsen, düşünceler içinde.

Hartvigsen'e biraz imlâ öğretiyordum. Aritmetiği kuvvetliydi, sağlamdı, kendisine gerekli her şeyi biliyordu. Her hususta dikkatli, anlayışlıydı. Kitaplarımız olmadığı için Napolyon'un hayatını, Yunanistan'ın kurtuluş savaşını ona parça parça anlattım. En çok takdir ettiği tarafım; birkaç dil öğrenmiş olmam, mağazasındaki çeşitli mallar, meselâ iplik makaraları, İngiliz pamukluları üstündeki yazıları okuyabilmemdi. Bunları o da hemen öğrendi, çünkü hâfızası çok az şey biliyordu, sürülmemiş toprak gibiydi âdeta. «İbranice İncil'im olsaydı okur muydunuz?» diye sordu. Bergen'den İbranice bir İncil almak istiyordu.

Rosa'ya bir gün yolda rasladım. O çok güzel çekingenliğini hiç bırakmayan Rosa, bu defa beni durdurdu, perişan bir gülümseyişle sordu bana:

«İkiniz ne âlemdesiniz? Ev ne âlemde?»

Çok şaşırmıştım, cevap verdim:

«Teşekkür ederiz. Fakat sizi bekliyoruz.»

«Beni mi? Ah, hayır, ben belki önümüzdeki günlerde gene babamın çiftliğine dönüyorum.»

«Bize gelmeyecek misiniz?» diye sordum, heyecanla.

«Hayır, galiba gelmeyeceğim!» cevabını verdi.

Dudakları büyük büyüktü, bakır kızılıydı, gülümserken titremişti hafif; ve Rosa gitti. Babasının, dönüşte kendisine yol arkadaşı olmamı istediğini hatırlatacaktım ona; bereket tuttum kendimi.

İyi ki susmuşum: Akşamleyin Rosa, Hartvigsen'in evine geldi. Daha çok gururlu olmadığından ötürü acı çekiyordu, gördüm. Fakat dürüst, temiz bir niyetle gelmişti: Her halde Hartvigsen'in, nişanlı oldukları sırada hediye ettiği, bir altın haçı getirmişti. Gene Hartvigsen'in hediyesi bir yüzüğü ne yazık ki kaybetmişti. Affedersiniz!

Şaşırmış, fakat bağışlayarak: «Zararı yok!» diye cevap verdi Hartvigsen.

«Hayır, çok fena!» dedi Rosa. «Bir de mektup buldum. O zaman yazmıştınız. Lofot adalarından yolladığınız mektup.»

Ben yanlarından uzaklaşamadan bütün bunlar düşünülmüş, söylenmişti. Rosa öyle heyecanlıydı ki soluk soluğa konuşuyor, fakat Hartvigsen bu sahneye garip bir şekilde kayıtsız kalıyordu. Kapıdan çıkıyordum ki, Hartvigsen'in: «Haha, şu eski mektup. Kim bilir ne berbattır, hem imlâsı bakımından, hem de...» dediğini duydum.

Rosa fazla kalmadı içerde. Gittiğini de gördüm: Başı önde yürüyor, bir şey görmüyor, işitmiyordu. Bu boynu bükük gidiş, ona kim bilir nelere mal oldu, diye düşündüm.

Ertesi gün gene geldi. Yüreğim parçalandı, onu böyle per perişan görmek çok üzdü beni. Gözleri-

nin altı morarmıştı, uyumamışa benziyordu, solgundu dudakları.

«Hayır, gitmenize lüzum yok!» dedi bana. Hartvigsen'e döndü: «Evinizi yönetmeye birisini aldınız mı?» diye sordu.

«Hayır!» dedi Hartvigsen uyuşuk, kayıtsız.

«Ben yapabilirim her halde.» dedi Rosa, tekrar.

Hartvigsen gene uyuşuk, kayıtsız cevap verdi: «Öyle. Fakat ne bileyim..»

«Yoksa fikrinizi değiştirdiniz mi?»

Hartvigsen galip geldiğini anlamıştı ki, birden kıyasıya ve kaba konuştu:

«Hayır. Fikrini değiştiren sen olmuştun; unuttun mu!»

Rosa bir an bekledi, gittikçe küçülüyordu, hafif bir sesle: «Öyle!» dedi ve gitti gene.

Oturmamıştı, kapının tokmağını elinden bırakmamıştı.

Peşinden ben de dışarı çıktım; sundurmanın en kuytu köşesine gittim; orada diz çöküp bu mutsuz kadın için Tanrıya dua ettim. Duyduğum huzursuzluk beni Sirilund'a mağazaya, değirmene, sonra gene mağazaya sürükledi. Akşam eve dönünde:

«Ben bu gece morina avına çıkıyorum, ben yokken ev size emanet!» dedi Hartvigsen.

Şakalar ediyordu, bir tuhaftı; sanki bir şeyler bekliyor, sık sık yoldan tarafa bakıyordu Hartvigsen.

Hartvigsen balığa çıkarsa evde olmamak için gene Sirilund'a gittim; Hartvigsen yalnız olmayacaktı belki. Bir rüyada gibi dolaştım orda burda.

Gece geçti.

Ertesi gün Hartvigsen'le ben, evin önüne oturmuş, çene çalıyoruz, öğle vakti. Hatırlıyorum, yağmur serpiştirmeye başlamıştı, — Rosa, üçüncü de-

fa çıkageldi. Bu arada Hartvigsen, bütün gece Baroness'le sürtmüştü. Bana balığa gideceğini söylemiş, fakat ılık geceyi ormanda geçirmişti.

Rosa sarsak adımlarla geldi; görür görmez sert bir içki içmiş olmasından korktum. O anda, keşki şimdi uzaklarda olsaydım, diye düşündüm; ilk kelimelerinde ayağa kalktım:

«Artık ikide bir geliyorum. Şey, ne diyecektim: ormanda, öyle ya.. Akçakavakların orada, evet.» dedi Rosa.

«Ee, nolmuş?» diye sordu Hartvigsen, birdenbire. «Oturduk, eğlendik, vakit geçti.» dedi Hartvigsen.

Sinirli, güldü Rosa, kahkahayla.

«Otuzumu geçtim, diyor. Evet, geçmiş otuzunu!»

«Ne olmuş geçmişse?» diye sordu Hartvigsen. «Gene başlama!»

Rosa, Hartvigsen'e bakıyor, düşünüyor. Arkama dönüyor, düşündüğünü görüyor, «o benden çok yaşlı, çok!» dediğini duyuyorum.

Aynı anda Rosa, kendini yere attı, hıçkırmaya başladı.

7

İki gün iki gece yağmur yağdı. Kayalıklardaki balıklar dizi dizi istif edilmiş, üzerleri kayın kabuklarıyla örtülmüştü. Kurutma yerinde şimdi hiçbir iş yoktu; hava da kapalı, sıkıntılı. Fakat tarlalar, çayırlar boy atıyor, gürleşiyor, rüzgârda sallanıyorlardı.

Mack, Hartvigsen'in adını firmaya ekleme teklifinde bulunmuştu; biraz paraya bakıyordu bu. Kararını besbelli çoktan vermiş olduğu halde, Hartvigsen benden akıl danıştı. Bu dünyanın büyük alış verişlerinden ben ne anlardım ki, ona akıl vereyim! Adı sanı vardı, tanınmış biriydi Mack; bu önemli bir şeydi her halde; beri yanda Hartvigsen bu işe şahsî servetini, ağırlığını yatırmıştı. Zaten çoktan ortaktılar.

Hartvigsen bir kâğıda bir şeyler yazdı, bana gösterdi: «Böyle olacak.» dedi. «Yabancı bir isim gibi görünmesi için.»

Kâğıtta «Mack & Hartwich» yazılıydı.

Bu isim değişikliğinde Barones'in parmağı olduğu şüphesi, uyandı bende hemen. Ben oturmuş düşünür, kâğıdı okurken, Hartvigsen boyuna bana bakıyordu. Bu adama biraz okuma yazma öğretmiştim; fakat yetmiyor, yetişmiyor, gösterişten öteye geçmiyordu bu; saatsiz bir köstek gibiydi, evet. Hartwich, öyle mi? Fakat Rosa, onu seviyordu her halde; geldiğine, küçüldüğüne, ağladığına göre!

Üç kere gelmişti Rosa. Üçüncü gelişinde kendini yere atınca, Hartvigsen yumuşamış olmalıydı.

Eski hâtıralarından birkaçı uyanmış, üstelik kendine bir beymiş gibi yalvarılması, şüphesiz pek hoşuna gitmişti. Rosa'ya merhamet elini uzatmış, kalkmasını, eve gelmesini rica etmişti. Evde birçok hususlarda anlaşmışlardı, hattâ her şeyde. Aradan bir saat geçmişti ki, eve geldiğimde onları barışmış buldum. İlk şaşkınlıkla Rosa'ya baktım: Yüzünde hiçbir acı yoktu artık, memnunluk ve huzur vardı sade.

«Evet, şu halde önümüzdeki günlerde gelirsin!» dedi Hartvigsen, giderken Rosa'ya.

Fakat bana hiçbir şey söylemedi Hartvigsen.

Rosa geldi. Steen Kalfa'nın kızı küçük Martha'yı elinden tutmuştu.

«İşte geldik!» dedi Rosa, gülümseyerek. Martha öğrendiği reveransı yaptı, yanımıza geldi, elimizi sıktı, tekrar reverans yaptı. Hartvigsen: «Hoş geldiniz!» dedi onlara.

Avluda o anda biri belirdi, pencereden içeri bize baktı. Bir Lapon. Rosa, adamı görünce elini yüzüne kapadı: «Uff!» dedi.

«Kimse değil, Gilbert!» dedi Hartvigsen yatıştırıcı bir sesle, ve yavaşça güldü. «Buralarda dolaşır hep.»

Rosa cevap verdi:

«Bana her zaman uğursuzluk getirmiştir.»

Hartvigsen dışarı çıktı. Ben içerde kaldım, çocukla gevezelik ettim biraz; bir iki de Rosa ile konuştum. Ben sormadan, Lapon Gilbert'ten bahsetmeye başladı Rosa:

«Çok garip. Ne zaman yer değiştirsem bu adam karşıma çıkar. Hayatımda ne zaman bir şey olsa karşıma çıkar.»

Bu değişikliklerin, bu olayların kendisine mutsuzluk ve felâket getirdiğini söylemişti madem; daha fazla bir şey sormak istemedim. Küçük piyano-

da biraz bir şeyler çalmasını rica ettim. Hiç böyle müzik işitmemiş olan Martha, yanına gitti, gözlerini açarak ona bakmaya başladı. Ara sıra benim böyle bir şey dinleyip dinlemediğimi sormak ister gibi, dönüp bana bakıyordu Martha.

Derken Hartvigsen geldi gene içeri. Sessizce oturdu, dinlemeye başladı; her halde «bir peri gelmiş evime!» diye düşünüyordu; çünkü hiç âdeti değilken şapkasını çıkarmıştı, dizlerinde tutuyordu. O da ara sıra bana bakıyor, uyumuş, afallamış, başını sallıyordu. Gururdan, hayranlıktan yukarı kalkmıştı kaşları. Kendi piyanosunda çalınan bu müzik, Mack'ın piyanosunda çalınandan çok daha değerliydi onca.

Tam bir aile olmuştuk, eskisi gibi gelip kaba işleri yapacak olan hizmetçi hariç, dört kişilik bir aile. Rosa, çamaşır ve elbiselerini getirtmişti evinden; hep bizimle kalıyor, Martha'cık onun yanında yatıyordu. Ve geçiyordu günler.

Bu ilk günlerde yazmaya değer hiçbir şey olmamıştı. Ufak tefek sevinçlerim, üzüntülerim, fakat daha çok sevinçlerim vardı; olsa olsa bunlar yazılabilir. Rosa dışarıya tepsi falan çıkaracak olsa ona kapıyı açıyordum, sabahları çatı katından aşağı inince kasketimi çıkarıp selâmlıyordum onu. Daha fazla bir bahtiyarlığı ne beklediğim var, ne de hak ettiğim. Ben bir yabancıydım. Fakat akşamları salonda çokluk sohbet ediyor, Hartvigsen sustukça Rosa ile ben konuşmaya başlıyorduk. Ah, lâkin bazan bütün gece susmuyordu Hartvigsen; sırf Rosa ile ben, konuşamayalım diye. Bir çocuktu Hartvigsen. O zaman, Rosa ne yapsın, işte ancak piyanoda onu bunu çalıyor, birçok güzel parçalar çalıyordu.

Her gün Rosa ile oluşu bu adamda olumsuz bir etki yaratıyor, Hartvigsen'in davranışları gitgide daha az kollayışlı, daha saygısızca oluyordu.

Hiç hoş değildi bu.

«Yüzüğümü genc sağ elime taksam ne dersin?» diye soruyordu Rosa'ya, gülerek, ben varken. Sol elinin yüzük parmağında düz, bir altın halka taşımaktaydı; her halde eski nişan yüzüğüydü bu. İşte onu, cevap falan beklemeden, sağ eline geçirivermişti şimdi. Sanki bunu Rosa, pek tabiî karşılarmış gibi.

«Kaybolanın yerine sana yeni bir yüzük almam gerekir sanırım.» diye devam etti **Hartvigsen.**

Donuk bir sesle cevap verdi Rosa:

«Ben yüzük takamam, biliyorsun.»

Bunun üzerine Hartvigsen, kıralın onu kayyum çiftliğinin oğlu Nikolai'dan boşamış olduğunu anlattı: «Mack'la ben» dedi, «hallettik bu işi. Tabiî, malûm! Fakat kim verdi kocana parayı? Ben!» — Rosa'nın beyninden vurulmuşa döndüğünü, bir iskemleye çöktüğünü gördüm, çıktım odadan.

Hartvigsen sonradan anlattı bana: Rosa'yı boşaması için adama para vermiş, bu iş ona binlerce taler'e patlamış. Fakat kayyum çiftliğinin oğlu Nikolai bu parayı aldıktan az sonra içkiden ölmüş! «Evet, öldü!» — Bakalım, öldü mü? diye düşündüm içimden.

Bu gibi şeylerden hiç hoşlanmıyor; çok vakit, Rosa bu eve gelmemeliydi, diye düşünüyordum. Kıskançlığından gelmişti bence; Barones'i kıskanması zorlamıştı onu buna. Peki, o Barones, Hartvigsen'i neden bırakıvermişti böyle? O kadar iyi başlamıştı da neden devam ettirmemişti ilişkisini? Bu işin gerisinde, benim göremediğim bir şeyler gizliydi anlaşılan. Bunu o koca Mack biliyordu belki; çok zeki idi, imparator olacak adamdı o. İsmi firmaya eklendi diye, Hartvigsen niçin o kadar para vermişti? Haha, bütün bunları Mack, imparator kafalı o adam inceden inceye düşünmüştür mutlaka.

Fakat yanımıza gelmesinden birkaç hafta sonra, Hartvigsen alıştı Rosa'ya. Kendi yaptıklarını, söylediklerini öyle pek ciddiye aldığı yoktu artık. Düşündüm: Rosa ile nişanlıyken öyle zengin falan değildi her halde; fakat o gün bugün çok zengin olmuştu. Anlaşılan zenginliğe dayanıklı değildi Hartvigsen; belki de buydu mesele.

«Ne dersin falan filan iş için, Rosa'cık?» diyebiliyor, böyle söylerken de Rosa'nın sırtına sırtına vuruyordu. Barones'in sözünü etmekten çekinmiyor, onunla akçakavak tepesine gittiklerini dokunduruyor; Barones'in, gençliğinde kendisine aşık olduğunu, bu itirafı Barones'in ağzından duyduğunu çıtlatıyordu. Küçük Martha'ya üst baş gerekince, Hartvigsen hemen razı oldu: «Git dükkâna, yazdır hesabıma!» dedi. «Tanımadıkları adam değilim ya; B. Hartwich diye yazdır, tamam! Manifatura hanesine bir taler!» — Bunu söyleyince bana döndü, gülümsedi. Bir çocuktu Hartvigsen.

Bir şey daha: Hartvigsen, Kopçacı'dan dolayı Mack'ı kıskanıyordu. Kuşlar gibi ötmesini beceren o soytarının, yanınızda kalabilir miyim ricasıyla kendisine — Hartvigsen'e — gelmeyip de Mack'a gitmiş olmasını çekemiyordu. Hartvigsen'e göre, anasının gözüydü Kopçacı; işte şimdi Brahmaputra dedikleri o Jacobine ile samanlıkta yakalanmıştı; kadının kocası Ole Menneske enselemişti onları. Oo, yanılmak mı? İmkânsız! Peki, ne yapmıştı Kopçacı? Yeminler etmiş, yakayı kurtarmıştı. Bu küstah herif, sağ elinin işaret parmağını gözüne sokar da şeytana bile meydan okurdu!

Hartvigsen bunu Rosa'nın yanında anlattı, Brahmaputra hakkında da demediğini bırakmadı. Kopçacı içinse şunları söyledi: «Bana gelseydi ya! Ona verecek iş mi yoktu bende; sürüyle!»

8

Aşağıya, değirmenc kadar gıtmiş, geri dönüyorum, Barones arkamdan yetişti. Üstü başı bembeyaz; değirmendeymiş anlaşılan. Selâm veriyorum; o da nasılsınız falan diyor, yanımdan geçerken. Uzaklaşmak üzere; birden adımlarını yavaşlatıyor, benimle yürümeye başlıyor. Una bulanmışsınız; temizleyebilir miyim? diyorum; duruyor, teşekkür ediyor. Sonra birlikte yürüyoruz; fakat bunu istemiş de değilim hani! Çocukluk hâtıralarından konuşuyor: küçükken buralarda dolaşır, un arabasında ayakta dimdik durur, tek başına akçakavak tepesine gider, orada otururmuş.

Üzgündü; sesinde o tatlı kadife yumuşaklığı: «İnsan, hayatın bütün oyunlarını oynar: bir de bakar ki, tek başına kalmıştır!» diyordu.

Barones'in o gün üzerimde bıraktığı etki büyük olmuş, hattâ o âna kadar iffetsiz gözüyle baktığım o ince uzun parmakları, bir tuhaf hoşuma gitmişti. Geçmiş günlerden birinde yaptığını duyduğum bir şeyi düşündüm: Burada bir adam vardı, Çocukbabası Jens diyorlardı adına; Edvarda'nın çocukluğunda Mack'ın yanında çalışırmış, sonra çekmiş, adalara gitmiş, evlenmiş, hastalanmış, yoksul düşmüş. Karısı bırakıp kaçmış onu, Lofot adalarına gitmiş, dönmemiş geri. Çocuğu yokmuş Jens'in. İşte bu Jens, beş on gün önce Edvarda'ya gelmiş, yüzüne bakmış, fazla bir şey söylememişti. Yalnız koca bir köpek gibi Barones'in karşısına geçmiş, öylece durmuştu. Bunun üzerine Edvarda, ona Si-

rilund ve dolaylarında yapacağı bir iş bulmuş, «kemik topla!» demişti Jens'e. Jens, mutfağına et giren birkaç evi dolaşacak, kemik toplayacak, mağazaya getirip pahalı pahalı satacaktı; biriken kemikler sonra güneye gönderilecek, orada kemik unu yapılacaktı. Jens, Sirilund'daki bütün kemikleri de alabilirdi. Mack bu işe gülümsemişti biraz: kendi mutfağının kemiklerini para verip gene kendisi alacaktı; fakat ses çıkarmamış, itiraz etmeyi zahmete değer bulmamıştı. Hartvigsen'in sofrasında kalan kemikler de veriliyordu Jens'e. Komik bir işti bu; fakat Jens çok önem veriyor, itiraz dinlemiyor, iyi de para kazanıyordu. İlk parti kemiği satınca ufak tefek üst baş yaptı kendine. Edvarda da mağazada ona yardımcı oldu, hesapta kıl sektirmedi. Derken Barones, Jens'e Sirilund'da başını sokacağı bir yer sağlamıştı. Jens önce hizmetkârlar bölüğünde bir odacıkta, yatalak kocamış Fredrik Mensa ile beraber kalmış, sonra tavan arasında daha iyice bir odaya geçmişti.

Bu olayı hatırlamıştım: aklını kullanmasını biliyordu, becerikliydi Barones. Ama şimdi ezilmiş, çökmüştü sanki. «Başkalarını sevindirmek, saadettir» gibilerden bir şey söyledim. «Çocukları, büyükleri sevindirmek..»

Durdu Barones. «Saadet mi? Yok canım!» dedi sadece. Kaşlarını çatmıştı, bir an daha düşündü bunu, sonra gene yürümeye devam etti. Çok geçmeden hızlı birkaç adımla yoldan ayrıldı, otların üzerine çöktü. Peşinden gittim durdum.

«Saadet mi? Yok canım!» dedi gene. «Saadet gelecek olsa gözlerimi diker, bakakalırım ben; çünkü o kadar yabancıyım ona. Kısa zamanlar vardır tabiî, başka vakitlerden daha iyi vakitler. Bu belli bir şey.»

«Evet, öyle!» dedim bunun üzerine. Birden Ba-

rones'in alnında yaşlılık ve kahır çizgileri olduğunu fark ettim. Bu anda burada değildi sanki, sanki bir oyun oynuyordu. Alt dudağını da sarkıtmıştı. Gerilerdeydi gençliği.

Uzakları gösterdi: «Bu ormanlarda bir zamanlar bir avcı vardı.» diye söze başladı tekrar. «Adı Glahn'dı. Hiç işittiniz mi?»

«Evet.»

«Evet. Buralarda yaşamıştı. Gençten bir adamdı. Thomas Glahn'dı adı. Bazan bir tüfek sesi duyar, bir tüfek sesiyle cevap vermek isterdim; bazan karşılardım onu yolda. Hem sonra.. Glahn? Ah, evet, onunla öyle anlarım olurdu ki, hayatının bütün öteki insanları bir yana, hep onunla olayım isterdim; fakat.. Onu öyle seviyordum ki, o gelince bütün dünya silinirdi gözümden. Hatırlıyorum, bir adam çıkagelmişti. Top sakallıydı, bir hayvana benzerdi; ara sıra durur, bir ayağını kaldırır, etrafı dinler, sonra gene çekip giderdi. Deriden elbiseler de giyerdi.»

«Bu adam o muydu?» diye sordum.

«Evet.»

«Bunu sizin ağzınızdan dinlemek, öyle meraklı bir şey ki benim için.»

«Kaç yıl geçti; hâlâ unutmamışlar mı? O günlerin çoğunu ben bile unuttum. Ama şimdi baba evine döndüm döneli ordan oraya gittikçe aklıma geliyor. Bugün hep o günleri düşünüyorum. Fakat bir hayvandı o; ben ona inanılmaz bir aşkla bağlanmıştım; uzun boyluydu ve güler yüzlü. Besbelli ara sıra rengeyiği yosunlarından yerdi; çünkü bir erkek geyik soluğu gibi kokardı soluğu. Nefesinde av hayvanlarının tadına benzer bir şeyler vardı. Hatırlıyorum, o da bana vurgundu. Bir seferinde önü açıktı gömleğinin, ve göğsü gür kıllarla kaplıydı. Bir çayır gibi yatılır, diye düşünmüştüm, çok genç-

tim çünkü. Ben onu birkaç kere öptüm, ve biliyorum bu öpüşlere benzer başka yaşantılarım hiç olmadı. Bir keresinde yoldan doğru geliyordu, ona bakıyordum; bana ancak yavaş yavaş yaklaşmasına bakıyordum; o da bütün o süre içinde benden gözlerini ayırmadı. Bakışları içime işliyordu, ruhum hazlarla çalkanmaya başlamıştı, ve o yanıma gelince parmak uçlarıma basarak yükseldim ve bekledim öylece. Ah, ben ki evlendim, başımdan çok şeyler geçti; sadece o günleri hatırlayacağım her zaman! Harikulâde bir adamdı. Ara sıra çekingenleşirdi, boyun atkısını bir çocuk gibi bağlardı, unuturdu çok vakit, kulübesinde bırakırdı. Fakat gene de harikulâde idi; çizgi sınır tanımazdı sonra. O zamanlar burada bir doktor vardı, topaldı; doktordan üstün olmamak için, Glahn ayağına bir kurşun sıktı, yaraladı kendisini. Bir köpeği vardı, adı Aisopos'tu; Glahn vurdu bu köpeği, ölüsünü ona gönderdi, sevdiği kıza. Çizgi, sınır tanımazdı, bilmezdi. Fakat bir tanrı değildi Glahn, bir hayvandı. Glahn? Evet, eşi benzeri olmayan bir hayvandı Glahn.»

«Fakat siz onu hâlâ seviyorsunuz galiba. Bana öyle geliyor.»

«Hayır. Onu seviyor muyum? Bilmem ki ne söylesem. Sık sık hatırlamam onu; orda burda düşünmem onu. Hem öldü o, öldüğü söyleniyor, yalnız bu bile... Hayır, ama şimdi düşünüyorum da, güzeldi o günler. Dünyada değilmişim gibi gelirdi bana, ve hiç öyle ürperdiğim olmadı. Hâsılı, biz iki kaçıktık âdeta, öyle mükemmeldi o! Bir gün evde bisküvi yapıyordum; geldi pencerenin önüne, içeri baktı. Yumuşak hamuru açmış, yoğurmuş, bıçakla ufak ufak kesmiştim; bıçağı gösterdim ona: «İkimiz de ölsek, en iyisi bu olmaz mı?» dedim «Evet!» cevabını verdi. «Gel benimle kulübeye, yapalım bu

işi!» dedi. Ellerimi yıkadım, onunla kulübeye gittim. Hemen hazırlık görmeye, temizlenip taranmaya başladı. Ah, fakat ben gene değiştirmiştim fikrimi: «Hayır!» dedim «Ölemem ben!» Başını eğdi: «O da iyi!» dedi; fakat derin bir hayal kırıklığına uğradığını gördüm; bana inanmıştı. Sonradan: «Ben çok akılsızım, şakadan anlamıyorum!» dedi. Onda ara sıra beliren garip bir aptallık vardı ki, etkiliyordu beni. Düşünürdüm: Çek götür istediğin tarafa, ses etmez bu adam; düş önüne, olmadık suçlar, günahlar işlesin, ses etmez bu adam! Sonra ansızın her şeyi apaçık görür, bir kâhin kesilir, gizli niyetleri anlayıverirdi. Ah, o zaman bütün sâflığını bırakır, davranışları kesin ve çabuk olurdu. Hatırlıyorum: Ormanda öteki kavaklara benzemeyen ince uzun bir akçakavak vardı. Glahn çok vakit seyreder, ne kadar dümdüz, uzun, diye bana gösterirdi onu; sanırım çok severdi bu ağacı. Bir gün onu üzmek, ona acı çektirmek istedim; bir adam buldum, dibinden çepeçevre enikonu kestirdim ağacı. Şimdi ancak devrilmeden durabiliyordu ağaç. Ertesi gün Glahn göründü: «Benimle ormana gelin!» dedi. Gittim, akçakavağı gösterdi: «Bu çok kötü bir iş!» dedi. «Kötüyse bir kadın yapmıştır!» diye cevap verdim. Şüpheyi üzerime çekmekten çekinmiyor, ah, bunu istiyordum hattâ. «Hayır!» oldu cevabı. «Bu iş kuvvetli, fakat ahmak bir elin marifeti. Kesiş tarzından anladım: sol elle kesmiş, kesen!» O anda korktum biraz, çünkü doğruydu söylediği. «O halde solak bir adam yaptı bunu!» dedim. Glahn cevap verdi: «Hayır! Öyle olsaydı düzgün kesilirdi. Bunu yapan ya solak göstermek istemiş kendisini, ya da sağ elinde bir yara var, o yüzden sol elini kullanıyor şimdi.» — Birdenbire bu işi yaptırdığım adam için artık kurtuluş olmadığını anladım: o günlerde sağ eli sarılı dolaşıyordu. Ben de zaten

sırf Glahn'ı yanıltmak için onu seçmiştim. Ah, fakat Glahn yutmamıştı. Adamı buldu ve verdi cezasını, hem de ne ceza! Ve Glahn, ancak bir elini kullanabilen bir kimseye karşı, sağlam iki el kullanmış olmamak için, bu işi tek eliyle yaptı. Ben birkaç gün sonra öğrendim bunu. Glahn'a gittim, onu daha da üzdüm: «Ağacınıza ben kıydım, o adama bunu ben yaptırdım!» dedim, bu sözü söyleyince de uzaklaştım yanından... Ne tuhaf, hâlâ öyle iyi hatırlıyorum ki bunu! Zaman zaman hep hatırlarım. Glahn ara sıra böyle tehlikeli olur, her şeyi biliverirdi. Bana bu işi yapıveren adam sağdır, birkaç gün önce uğramıştı bana; Jens Kindsvater dedikleri adam.»

«Yaa?»

Barones bu kısa sözüm üzerine bir baktı bana. Şaşırdım, düşündüm: Barones'in bir iş buluverdiği Jens, oydu demek; Glahn'a acı çektirmekte vaktiyle Jens de kendisine yardım ettiği için. Barones, ölmüş birisini nefret ve zulmedecek kadar seviyor da ona hâlâ azap vermeye mi çalışıyordu? Yoksa Glahn sağdı da Barones, eziyetlerine devam etmek mi istiyordu?

Sordum:

«Glahn belki ölmemiştir.»

«Bilmiyorum.» dedi Barones. «Hayır, ölmüştür muhakkak. Havaya bağlıydı davranışları. Güneş, ay ve otlar etkilerdi onu, ve rüzgâr onunla konuşurdu. Yukarı dağların uğultuları onun içinden eserdi. Evet evet, ölmüştür. Çok zaman önceydi çok, buralarda yaşamıştı; yıllar yıllar önce.»

Barones ayağa kalktı, döndü, gene değirmene gitti. Ona bakmak, insana keder veriyordu. Konuşmasına ayrı bir ton karışmış, gülümsememiş, yapmacığa kalkışmamış, üzgün üzgün anlatmıştı sade.

Çimenlere, yanına oturmaya yeltenmemiş, bütün bu süre içinde onu hep ayakta dinlemiş olmama seviniyordum.

9

Hayır, Hartvigsen bu yıl hatırı sayılır bir adam olmasını önemsemeden edemez. Kendine güveni gittikçe daha saçma bir şekilde artmaktadır. Buralarda bir o vardır, bütün bu bölge için yalnız odur tapılacak, başkası değil.

Bu kaçıklığı onu aptal ve çekilmez yapıyor, fakat doğuştan iyi kalpliliği eski büyüklüğünden bir şey kaybetmiyordu. Mağazadaki Steen Kalfa'ya emir vermişti: «Fener bekçisinin alacağı şeyleri, yanlışlıkla olmuş gibi, benim hesabıma geçirin; B. Hartwich hesabına yani!» — Bana da açıklamıştı: «Fenerbekçisi araya girmeseydi gümüş kayaları satıp zengin olamazdım; minnet borcum var ona. Hopan'lı Aron'a da bol bol kredi açmışımdır; bana o kayaları hemen bedavaya vermişti.»

Ah, fakat Fener bekçisi Schöning veresiye hiçbir şey almıyor, mağazaya geldi mi parası elinde hazır oluyordu.

Hartvigsen bir gün ona: «Buradan aldıklarınızın parasını ödemeyin siz!» dedi.

Fener bekçisi, kurumuş solmuş, şaşırdı, gözlerini kırpıştırarak bizlere baktı.

«Benim hesabıma yazmalarını söyleyin, kâfi!» dedi Hartvigsen.

Fener bekçisi neden sonra cevap verdi: «Fakat bu, ödeme olmaz ki! Aldıklarımın parasını ben ödeyebilirim pekâlâ!»

Bu cevap Hartvigsen'i büyültmedi, aksine küçülttü, kötü bir duruma soktu, ve Hartvigsen: «Pe-

ki peki, ben iyilik olsun diye düşünmüştüm!» dedi.

Fakat Fener bekçisi onunla alay etmeye başlayıp da kırçıl kafasını sallayarak bir de uzağa bir tükrük fırlatınca, Hartvigsen fena bozuldu; aptal dedi Bekçi için, ve kasıla kasıla mağazadan çıktı gitti. Ve Hartvigsen, Fener bekçisinin bu küçültücü reddedişini unutmadı; adam sen de! diyordu ama, düşündükçe düşünüyordu. «Sen de öyle gururlanacak, bir gün beni istemeyeceksin!» diyordu Rosa'ya. Rosa başını sallayıp da bu konuda konuşmak istemeyince, alınmış: «Peki peki, istediğini yap!» diyordu.

Hartvigsen, akşamları bize, gün boyu neler yaptığını anlatmaktan hoşlanıyor, her zaman fazla bir şey de çıkmıyordu anlatacak. Ordan oraya gidiyor, en ufak şeylerde adamlarının yaptıklarına karışıyor, sırf efendileri olduğunu göstermek için, onları çalışmalarından alıkoyuyordu. Yolda rasladığı değirmenciye:

«Ben de sana gelecektim.» diyordu. «Bugün ne kadar unun olursa hepsini bize ver!» — Fakat değirmenci her gün zaten bu işi yapıyor, boyuna öğütebildiği kadar un öğütüyordu. «Hay hay!» diye cevap veriyordu gene de boyun eğerek. — «Çünkü şimdi ambarlardan geliyorum, depomuzda ancak yirmi çuval kalmış.» diyordu Hartvigsen.

Bana: «Gel, kurutma yerine gidelim.» diyordu. Bir sandala atlayıp gidiyorduk. Hartvigsen balıkları gözden geçiriyor, mal sahipliğini hissediyor, Arn Törker'e sorular soruyordu. «Unutma, bakarsın yarın yağmur yağar, balıklar yumuşayıverir tekrar. Adamlar yetmiyorsa söyle bana!» — Fakat Arn Törker, yeteri kadar adamı olduğu cevabını veriyordu yalnız. «Lâkin güneşten hayır yok; balıkların kuruması için zaman lâzım.» — Hartvigsen buna

karşı şöyle diyordu: «Yok yok, karar verdim, balıkları havalar bozmadan istif etmeliyiz!» — Arn Törker bütün bunları pek iyi bildiği halde el çırpıyor, şaşırmış numarası yapıyordu. Bu durumda Hartvigsen'in geçen yılları, bıldır havalar bozmadan balıkların istif edilmiş olduğunu, teknelerin güneye gittiklerini, bu işin bıldır ve daha önceki yıllar hep böyle olageldiğini anlatması, açıklaması gerekiyordu. Haha, Arn Törker boyun eğiyordu çaresiz; yakayı kurtaramazdı artık. Hartvigsen benimle yürümeye devam ediyor: «Ah bu Mack!» diyordu. «Yan gelsin yazıhanede, yazsın çizsin yalnız! Bütün bu işlerin teftişi, kontrolu, bütün bu adamlara dert anlatmak da bana düşüyor. Bu gidişle evlenmeye bile vaktim olmayacak.»

Bu gündelik hayatın sessizliğinde Rosa sakinleşiyor, güzelleşiyordu; bazan Martha'yı elinden tutup Barones'in çocuklarına gidiyor, onlarla saatlerce kayalarda oyalanıyordu. O zaman bütün ev bana kalıyor, ben de tekrar evvelce sözünü ettiğim gizli işime koyuluyordum. İçeriyi loşlaştırmak için kapıları, camları kapatıyor; çeyrek saatte bir, gelip giden var mı diye dışarı çıkıp etrafa bir göz atıyor, sonra gene içeri girip işimle uğraşıyordum. Haha, bunun ne olduğunu ilk Rosa öğrenecekti. Neydi bu iş? Şimdi de yazmak istemiyorum.

Dürüst ve uysaldı Rosa. Hartvigsen'in, benden ders aldığını gizlemek istediğini anladığı için, ders saatlerinde odadan çıkıyor, mağazaya gidiyor, eve öteberi alıyordu. Akşamları biz ordan burdan konuşurken de öyle yapıyordu. Okumuş, görgülü bir kadındı. Saçma sapan konuşmalarımızı hoş görüyor, kabalaştığı vakitler Hartvigsen'e de sessizce göz yumuyordu. Hartvigsen tuhaf tuhaf konuşuyordu. Büyük adam olmuştu ya; anlamadığı konularda da konuşmadan duramıyor, hiç duymadığım sözler,

deyimlerle ortaya atılıyordu. Kafasında neler de yoktu, neler! Bir mel'un denizden dem vuruyor, kelimelerine acayip biçimler veriyordu. Evet, Luther de bu lânet denizindeki yüce gemiydi işte! «Hayır, bilmem ama, bu sâflığımla bile ben bunu böyle anlıyorum.» diyordu. Ve bu da hayra ve sevâba karşı mükemmel bir inançtı ona göre; yani onun inancı!

Rosa ona ne cevap verebilirdi? «Evet evet, Luther, öyle ya!» diyordu Rosa, ve oralı olmuyordu.

Bir gün: «Belki artık yakında gidersin!» dedi bana Hartvigsen.

Önceki gün akşam vakti dışarda kapı önünde oturmuş, Rosa ve çocukla konuşmuştum; en çok da çocukla konuşmuştum. Derken Hartvigsen gelmişti. Takıldı ona Rosa: «Sen şuraya otur!» dedi. Fakat acıkmıştı Hartvigsen; içeri girdi. Üçümüz peşinden gittik. Hartvigsen, Sirilund'dan geliyordu besbelli; birisi de onu kızdırmışa benziyordu. Akşam yemeğinden sonra birdenbire Rosa'ya sordu:

«Ee, hiç düşündün mü, yaz bitmek üzere; evleniyor muyuz, evlenmiyor muyuz?»

Rosa, ürkmüş, bana baktı.

«Yok; talebe karışmaz bu işe!» dedi Hartvigsen.

Gülümseyerek başımı salladım, hayır deyip dışarı çıktım. Hartvigsen gelip de beni gene içeriye çağırana kadar dışarda kaldım. Rosa odada oturuyordu. Salonu terk etmeye mecbur oluşumdan dolayı gönlümü almak istedi her halde ki, birkaç söz söyledi bana:

«Babama bir uğrasanız çok sevinir. Unutmayın, zaten evvelce sözleşilmişti, ormanda bana yol arkadaşı olacaktınız, fakat...»

«Yani» dedi Hartvigsen, birdenbire. «Orman yoluyla babana mı gideceksin?»

«Hayır!» diye cevap verdi Rosa. «Ben burada

kalıyorum.»

«Pekâlâ! Bileyim de ona göre!» diye devam etti Hartvigsen, sinirli. Sonra bana döndü, dostça baktı yüzüme: «İş ona kalsın; kayıkla sizi karşıya geçirmem kolay!» dedi.

«Ben yürüyerek giderim.» cevabını verdim.

Şimdi üçümüz de sakindik konuşurken. Fakat Hartvigsen'in benden çekindiğini, fazla konuşmamın istenmediğini açıkça seziyordum; sustum bu yüzden. Belki de birisi, benden yana onun kulağını bükmüştü; bilir miyim?

Martha'cık, elinde bir oyuncak, dizlerime yaklaştı: «Ağabeyim kırdı bunu!» dedi. Parçaları bitiştirdim, yarın yapıştıracağımı vadettim. Rosa geldi yanımıza, eğildi, o da baktı oyuncağa. Bütün bunlar belki ancak bir dakika sürmüş, Rosa da oyuncak üzerine bir iki şey söylemişti belki. Fakat Hartvigsen birden ayağa kalktı, odayı terk etti.

Dün akşam olmuştu bunlar. İşte bu sabah Hartvigsen geldi, artık gidebileceğimden söz açtı. «Tabiî!» diye cevap verdim. Geri planda orman, evlerinin yeni bir tablosunu yapmaya başlamıştım, fakat düşünmedim hiç birini.

«Mesele şu: Hizmetçinin artık hep yanımızda kalması gerekiyor; fazla da yerimiz yok!» dedi Hartvigsen, mazeret olarak.

Şüphesini çoğaltmamak için belli etmedim ama, içime ansızın büyük bir hüzün çöktü.

«Ya tablo?» dedim.

Başka bir tasam olmayışına sevinmiş: «Önce onu bitirin hele!» diye cevap verdi Hartvigsen. «Tabiî, tabloyu bitirmelisiniz!»

Sabahın erken saatleriydi; tablom için ikindi ışığına ihtiyacım olduğuna göre boş dört beş saatim vardı daha. Yavaş yavaş Sirilund'a gittim.

10

Barones: «Öyle memnunum ki!» dedi bana. «Çocuklarla konuşuyor, onlara birçok şeyler öğretiyorsunuz.»

«Kalacak bu iş!» diye cevap verdim. «Ben artık buradan gidiyorum.»

Barones, başını biraz öne uzattı.

«Gidiyor musunuz? Yaa?»

«Tablomda bir iki şey kaldı yapılacak; biraz daha boya falan. Sonra gideceğim.»

«Nereye?»

«Os ve Utvaer taraflarında bir arkadaşım var; ona gideceğim.»

«Arkadaşınız öyle mi? Sizden büyük mü?»

«Evet, iki yaş.»

«Ressam mıdır?»

«Hayır, avcı. O da talebe. Geziye çıkacağız.»

Barones, düşüncelere dalmıştı, giderken.

Öğleden sonra resim yapıyordum ki, Barones geldi, görüştü benimle ve kaderime yeni bir yön verdi. Azbuz şey değildi ricası: Sirilund'a taşınmamı, ilerde küçük kızların eğitmeni, öğretmeni olmamı istiyordu.

Derhal kestim resim yapmayı; söylediklerini duyunca içimde bir ürperme hisettim; çünkü nedense, bir süre daha burada kalabileceğim için sevinmiştim. Evet, hattâ Tanrıdan sessizce bunu dilemiştim ben. Barones'ten düşünmek için vakit istedim, kabul etti, dedi ki:

«Hem şimdilik çocuklara fazla bir şey öğrete-

cek değilsiniz; çünkü pek küçükler henüz. Yalnız, meşgul olun, konuşun, gittiğiniz yerlere götürün onları. Benim sizden ricam, onları benden daha iyi yetiştirmenizdir; pek küçük, pek hoştur onlar. Tabiî, iyi de ücret alacaksınız.»

Gönlümde sevinçten başka bir şey olmadığı için, hemen razı olabilirdim, ama öyle yapmadım da: «Bakalım arkadaşım ne diyecek bu işe?» dedim. «Çünkü bu durumda, bizim gezi suya düşecek.»

Barones gidiyordu, arkasına döndü: «Küçükler hep sizi konuşuyorlar.» dedi. «Gitmemeniz için geceleri dua ediyorlar. Kendileri söyledi, ben de: Olur, dua edin! dedim.»

Ertesi gün Barones, aynı iş için gene geldi ve ben kararımı vermiştim. Kendimi büyük ve değerli göstermek artık yakışık almayacağı için, saygıyla konuşmaya başladım, hemen «evet» dedim. «Teklifinizi düşündüm, kabul ediyorum, teşekkür ederim.»

Elini uzattı, anlaşmıştık.

Tablonun o günkü işini bitirince Hartvigsen'in sundurmasındaki eski yerime gittim, dileğimi gerçekleştirdiği için Tanrıya şükrettim. Sessiz ve düşünceler içinde geçirdim akşamı. Hartvigsen'e böbürlenmek, Sirilund'a taşınacağımı ona söylemek istemiyordum; fakat Munken Vendt'e bir mektup yazıp kaderin beni burada alıkoyduğunu, daha bir süre buraya bağladığını bildirdim.

Ancak birkaç gün sonra, tablom bitmişti ki, haberi Mack duyurdu. Hartvigsen, Sirilund'dan geldi: «Mack'tan işittim, Sirilund'a gidiyormuşsunuz.» dedi.

Rosa kulak kabartmıştı, Martha kulak kabartmıştı.

«Evet, galiba öyle!» cevabını verdim.

«Eh, ne yapalım!»

Hartvigsen yemeğini yiyordu; ordan burdan konuşuyorduk; fakat açıkça hissediyordum, benim yer değiştirmemdeydi aklı.

Rosa bir şey söylemiyordu.

«Nerden de esti bu, onun aklına?» diye söylendi Hartvigsen.

«Kimin?» diye sordu Rosa.

«Edvarda'nın. Her neyse; fark etmez!»

Düşündüm: Hartvigsen'i bana karşı kışkırtan Barones'ti besbelli. Fakat bu işi, beni çocuklarına eğitmen öğretmen olarak almak için yaptıysa, bilmem ama, fena bir şey değildi bu o kadar. Fakat aldatılmış hali vardı Hartvigsen'de. Gene onda kalacağıma Mack'ın konağına gidişimi kıskanıyor, kendisine komşu, yakın olacağıma içerliyordu belki. Çünkü Rosa'dan uzaklaşmış olmuyordum gene de.

Ertesi gün taşınacaktım, fakat şimdi de evde gizli gizli hazırlayıp Rosa'ya göstermek istediğim şey vardı yapılacak. Rosa, Martha'yı alıp gitmiş, bunu belki de ben giderken evde olmamak için yapmıştı. Çocukla uzaktan gelmekte olduklarını görünceye kadar bekledim, sonra bir sır olmasına aldırmayıp açık kapıda göründüm, sağıma soluma da bakınmadım.

Rosa ile Martha geldiler, kapı aralığında durdular.

Oturmuş, piyano çalıyordum. Bildiğim parçaların en güzelini, Mozart'ın la majör sonatını çalıyordum. Gerçekten başarıyordum; sanki büyük ve mağrur bir cesaret gelmişti bana, o yardım ediyordu. Öyle formumdaydım ki, Rosa'nın bütün çaldıklarımı dinlemesinden çekinmiyordum; ama bu hale gelmeden, ustalaşıncaya kadar bütün vakitlerimi beklemekle geçirmiştim. İşte o sabah şükretmiştim

Tanrıya, artık gene usta olduğum için. Piyano çalmasını güzel yurdumda öğrenmiştim vaktiyle; hepsini, bildiğim bütün iyi şeyleri, yerim yurdum dağılana, artık beni barındıramaz olana kadar, ben orada öğrenmiştim. Deo Gloria.

Arkama döndüm. Rosa, bakışları üzerimde: «Hayır ama, siz piyano da biliyorsunuz?» dedi.

Ayağa kalktım, ona gizli gizli piyano çalıştığımı itiraf ettim, dinlemeye değer bulduysa minnettar olduğumu söyledim. Fazla bir şey demedim, heyecanıma yenik düşmek üzereydim; fakat sonradan kendimi koyvermeyip, ayrılış dolayısıyla çaldığımı söylemiş olmama pek sevindim. Gittim, yol torbamı hazırladım.

Hartvigsen eve gelinceye kadar bekledim.

«Eh, ne çare, bizi bırakmanızı istemezdik.» dedi Hartvigsen. «Burada sizin için çok, pek çok iş vardı, fakat...»

Rosa piyano çaldığını söyleyerek, Hartvigsen'in dikkatini başka yana çekti. Talebe, piyano çalmıştı.

«Yaa, piyano çalmasını da mı biliyorsunuz?» diye sordu Hartvigsen.

Rosa cevap verdi: «Evet, biliyor.»

Hayatımda o âna kadar kazandığım övgülerin hepsinden çok, bu sözler koltuklarımı kabarttı. Vedalaştım, kalbim minnetle dolu, Hartvigsen'in evinden ayrıldım. Ah ah, duyduğum heyecanın çokluğundan sarsıla sendeleye yürüyor, gözlerimi ayırmadığım halde, yolu güçlükle görüyordum.

Sirilund'a geldim ve orada kaldım. Buraya taşınmam, hayatıma büyük bir değişiklik getirmedi; küçüklerle düşüp kalkıyor, onlara resimler çiziyor, çeşitli şeyler boyuyordum. Ve hanımım Barones, hiç bir şey yapmıyor; hayır azizim, çirkin kötü hiçbir şey yapmıyordu. Fakat eski alışkanlığını bırakmı-

yor, ara sıra kollarını başında kavuşturup aralığında kendisinin durduğu bir kapı oluyor, bu duruşu ona tuhaf bir güzellik veriyordu. Sofrada kibar davranıyor, yalnız binde bir, ağzına bir lokma alırken, ya da fincandan bir şey içerken dirseklerini masaya dayıyordu.

Mack'ın salonunun bir tablosunu yapmak istiyordum. Köşedeki büyük, gümüş meleklerden biriyle duvarda, piyanonun üstündeki iki gravürü de gösteren güzel bir tablo olacaktı bu. Fakat konaktaki eşyaların hiçbiri ilgimi çekmiyordu; Rosa'nın masaya koyduğu kırmızı şarap kadehinden başka. Bu kadeh orada ikindi güneşinde durmalıydı; gene kırmızı ve yalnız, ve sanki söner gibi.

Bu büyük çarşı pazar yerinde Hartvigsen'in evindekinden çok fazla hayat, hareket vardı. Kuzey denizinde fırtınaya tutulunca yabancı gemiciler bile buraya geliyorlardı; bir gün aralarında bir Rus vardı, onunla bildiğim kadar Fransızca konuştum. Kocaman teknesiyle, havadan dolayı günlerce bizim koyda kaldı. Barones ve ben, onu gemisinde ziyaret ettik; birkaç ayı postuyla mavi tilki kürk aldı; Rosa'nın babası sattı bunları.

Şimdi Sirilund'da seviyeme daha uygun elbiseler edindiğim için istediğim yere gidebiliyor, içimde bir rahatlık duyuyordum. Ara sıra mağazaya uğruyor, gelip gidenlere bakıyordum. Bucak halkı, yabancılar geliyor; yolcular fırından ekmek alıp hızlı hızlı yollarına devam ediyorlar, yahut güneyli gemiciler bütün gün tezgâh başında demlenip, zilzurna sarhoş, gürültü patırtı ederek, yollarda volta vuruyorlardı.

Sirilund'dakilerin hemen hepsinin birer lâkabı vardı. Kolcu Svend ve Ole Menneske meselâ; fakat onlar teknelerde gemiciydiler, pek öyle özellikleri yoktu onların. Fakat ya Brahmaputra, Ole Mennes-

ke'nin karısı? Yabancılara karşı öyle sıcak kanlıydı ki, kocası boyuna onu göz altında tutmak zorunda kalıyordu. Ellen de o soydandı; bir zaman oda hizmetçiliği yapmış, ama geçen sene Kolcu Svend'le evlenmişti. Bu dünyada bir kişiye âşıktı Ellen: Mack'a. Mack bakacak olsa, yahut avluya çıkıp yanına giderek ona bir iki söz söylese, Ellen'in allak bullak olan yüzü, görülecek şeydi doğrusu. Haha, tuhaf lâkaplar takılmış bir sürü insan vardı burada. Çocukbabası Jens, Kopçacı ve nihayet bir göçebe. Bu sonuncusu kışın gelmişti, sundurmada yakacak odun kırıyordu; bacakları pek de kısa olduğu için Kısabacak diyorlardı ona.

Sendeler gibi mağazaya gelip ufak tefek alış verişler ettikçe Fener bekçisi Schöning'i seyretmek, çok hoşuma gidiyordu. Bildiğinden şaşmaz, fakat çok görmüş geçirmiş bir adamdı o. Çok yer gezmiş, çok kafa yormuştu; ilgi çekici şeylerle doluydu konuşmaları; ama ancak bazı hallerde konuşur, yoksa üstünlüğünü bilerek susardı hep. Bir gün bucaktan bir adam, atıyla arabasıyla mağazaya gelmişti. Başına bağlı uzun bir ot torbası atın yüzünü örtmüş, ancak gözlerini açıkta bırakmıştı. Hayvanın bir şey yediği yoktu; boştu torba. At, başı yukarda öylece duruyor, bakınıyordu. At için şöyle dedi Fener bekçisi: «Müslüman kadınları gibi, peçe takınmış yüzüne!» — Kollayarak, azar azar sormak yoluyla, Bekçi'yi, bana uzak ülkeler üzerine birçok şeyler anlatmak zorunda bıraktım.

Nihayet, tâ yaz sonlarında, Sir Hugh Trevelyan, gene belli bir maksatla, Sirilund'a geldi. Mack'ın mahzenindeki en âlâ konyağı denemek, birazını satın almaktı niyeti. Bir yol çantasına birkaç şişe koydu, eşyasını taşıtmaya bir adam tuttu, çekti gitti. Kayaları aşarak, uçsuz bucaksız böğürtlen çayırlarına gidiyorlardı. Sir Hugh orada günlerce yan

geldi, gözleri üzgün-süzgün olana, kendinden geçene kadar konyak içti. Taşıyıcısı, iki kere Sirilund'a geldi, daha konyak aldı; üçüncü gelişinde Mack adamın yüzüne baktı, başını salladı, olmaz dedi. Taşıyıcı, yalvarıp yakarmalarına devam etmek istediyse de, Mack gene olmaz dedi, başka bir şey demedi. Bataklık çayırda Sir Hugh'un durumu, berbattı gerçekten. Geceleri açıkta yatıyor, taşıyıcısının kasketine topladığı beş on böğürtlenden başka bir şey yemiyordu. Dördüncü gün Mack, Kolcu Svend'le bir adamı, taşıyıcının yanına katarak o bataklıklara yolladı, serseri İngilize doğru dürüst biraz yiyecek gönderdi.

Sir Hugh'a karşı nasılsa kendi adamlarına da öyleydi Mack; herkesin efendisiydi o. Gerçi buradaki büyük ticarete en büyük parayı yatıran Mack değil de Hartvigsen idi ama, gene de Mack'ın sözü geçiyor, Mack daha çok saygı görüyordu. Birçok hallerde Mack'ın kötü bir şöhreti olduğunu duymuştum. Fakat doğuştan bir bey olduğu için, işlerine burunlarını sokmaya kalkışanları toptan yüzgeri etmesini biliyordu. Kız kadın dalgalarında bitirim olduğunu, kuş uçurtmadığını bilmeyen yoktu; onun huyuydu bu. Sıcak su banyoları üzerine söylentiler dolaşıyor; banyoda kuş tüyü bir döşeğe yan geldiği, arada kudurganlığı tuttu mu haftada birkaç kere yıkandığı, yıkanırken de yanına bir, hattâ iki kız aldığı söyleniyordu. Azgın boğanın biriydi anlaşılan, Brahmaputra'nın bir gün ağzından kaçırdığına göre, Mack her zaman kendisi yıkanmazmış, onlara «yıkanın!» der, kendi de gözlerini dikip kızların yıkanmalarını seyredermiş. Şimdi Mack'ın oda hizmetçisi, küçük Petrine idi, ve Mack onun kanunî yaşını doldurmasını bekliyordu. Evet, Petrine, Mack'ın bağında bahçesinde duruyor, onun hesabına büyüyordu. Fakat belki de kendisi ve Mack

için yeterince büyümüştü çoktan; çünkü eşsiz bir endamı ve gür kahkahaları vardı. Burnu, öyle bilgiç, havalardaydı ki... Fener bekçisi, bir gün şöyle dedi: «Bu kızın burnu, ayak uçlarında duruyor.»

11

Akşam; küçükler yattılar, dışarlarda geziniyor, onu bunu düşünüyorum biraz. Sıcak; güneş var. Bir yeşil çayırda Sirilund'un bütün inekleri yan gelmiş, geviş getiriyorlar. Hayvanlardan yalnız ara sıra, sivrisinekleri kovmak için başları geriye attıkça, hafif bir çıngırak sesi işitiyorum; tek ses bu. İneklerden birine gidiyor, yavaş sesle bir şeyler söylüyorum ona; bana bakmıyor, fakat belli ki hoşlanıyor; içini çekiyor sade, ve ölçülü ahenkli geviş getiriyor; gözleri karşıda bir yere dikili. Ah, nasıl da bakıyor sonsuza!

Aşağıya, ambarlara gidiyorum. Bu güzel akşam vakti, birkaç kişi hâlâ çalışmaktalar: Fıçıcı, Villads Bryggemand ve daha birkaç kişi. Halata asılmışlar, ambar duvarının yukarısına yeni bir levha takıyorlar; levhada «Mack & Hartwich» yazılı. Levhanın nasıl göründüğüne bakmak için bir sandala biniyor, kıyıdan açılıyorum. Yenisinin altında, harfleri tekrar boyanmış eski levha duruyor: Tuz ve Boş Fıçı Deposu. Beyaz duvarda siyaha boyanmış bir el resmi de var ki, pek bir başına kalmış; aşağıyı işaret ediyor. Çok zevksiz bir şey; sanki kopmuş da düşe kalka bu duvara gelmiş gibi, anlamsız bir şey.

Gene kıyıya dönüyor, iskelede Hartvigsen'e rastlıyorum. «Dedim ya, her şeye, hepsine benim bakmam lâzım!» diye başlıyor. «Bir levha asıyorlar; fakat bakalım düz mü, eğri mi; posta vapurundan görülüyor mu; hiç düşündükleri yok.»

«Duvarda el resmi var ya; hiç olmamalıydı.»

«Ya, öyle mi? Kopçacı boyadı hepsini; şehirlerde vardır, bir de el resmi ister, dedi. Harfler nasıl?»

«Harfler çok güzel.»

«Sahiden güzel. Eh, ben de ismimi değiştirdim; bu şekliyle okumak başka oluyor. İsmimin hepsi değil bu, çünkü vaftiz ederlerken Benoni demişler bana. Baş tarafa bir B eklersem tamam olur. Adımı Mack'ın isminin yanına ekleyebilmek için az paradan çıkmadım. Fakat, adam sen de!»

Hartvigsen, levhayı bir de kendi görmek için, koya açılmamızı istiyor benden. Kıyıdan uzaktayız; kendi adının yanına ortağınınkini de eklemek için ayrıca para almakla, Mack'ın çok ayıp ettiğini düşünüyorum. Ne diye para istesindi bu iş? Fakat Hartvigsen aldırmıyordu; anlaşılan öylesine zengindi ki, hiç önemsemiyordu verdiğini. Hem yılbaşından beri belki binleri bulan muazzam bir paradan daha çıkmıştı: Boşanması için Rosa'nın kocasına ödediği o para? Fakat bütün bunlar hiç de ilgilendirmezdi beni.

Hartvigsen, Fıçıcı'ya, Villads Bryggemand'a sesleniyor:

«O el resmini yarın boyayın; görünmesin!»

«Görünmesin mi?»

«Evet, onu orda istemiyorum.»

Sonra gene karaya dönüyoruz ve Hartvigsen: «Gördünüz işte!» diyor. «Gelmeseydim, emir vermeseydim el duvarda kalacaktı. Şey.. ne diyecektim: Sirilund'da rahatsınız ya?»

«Evet. Teşekkür ederim.»

«Benden niçin ayrıldınız sanki! Martha artık koca kız oldu; onun için bir öğretmen lâzım bana!»

İtiraz ettim; Martha'nın, okuma çağı gelince resmî okula gidebileceğini söyledim; fakat Hart-

vigsen başını salladı buna karşı.

«Mesele şu:» dedi. «Çocuk reverans yapmasını öğrendi, yanımızda birçok bilgiler edindi; şimdi ona bir öğretmen bulmalıyım.»

Martha'nın ilerde Barones'in çocuklarıyla birlikte ders görebileceğini söyledim, fakat bu şekli de beğenmedi Hartvigsen: «Çocuğa sadaka aldırtacak kadar düşmedim.» dedi.

Yürüyor, evinin önünden geçiyorduk ki, Hartvigsen beni içeri davet etti. Rosa kapı aralığında oturuyordu, biz de yanına çöktük, ufak tertip bir konuşma başladı; hatırını sıhhatini sordum, sorduklarıma yavaş sesle, güzel güzel cevap verdi Rosa. Hartvigsen açıktan açığa, tekrar evine gelmemi, Martha'nın öğretmeni olmamı rica etti benden; ben buna bir türlü yanaşmayınca gücendi çok: «Ama ilkbaharda doğrudan bana gelmiştin!» dedi. Rosa susuyordu.

«Peki, öyle olsun! Fakat gözünüzü açın, fazla güvenmeyin o Edvarda'ya!» diye uyardı beni; mânalı mânalı başını salladı: «Çünkü pek tuhaf bir kadındır ona bakarsanız. Benden bu kadar söylemesi!»

Benden bir karşılık almayınca sözünü sakınmaz oldu, daha da ileri gitti:

«Kocası bu kış kendini vurdu!»

Rosa kızardı, gözlerini yere çevirdi: «Hayır, Benoni!» dedi.

«Evet, isterseniz anlatayım size!» diye devam etti Hartvigsen; herkesten daha fazlasını biliyor, bununla övünüyordu.

Bunu Rosa da biliyordu anlaşılan; fakat gene de sordu Rosa:

«Nerden biliyorsun? Uydurmuşlardır. Böyle konuşman doğru değil.»

Hartvigsen anlattı :«Kışın haberi gazetede okumuş birisi söyledi. Söyleyen de bucak müdürünün

mübaşiri. İnanmamak için sebep yok her halde. Bu olay yüzünden Edvarda'yı da sorguya çekmişler.»

O anda ne kadar temiz ve iyi kalpliydi Rosa! Çok iyi hissediyordum ki, bu tehlikeli haber eskiydi, Rosa da biliyordu bunu; fakat en çetin kıskançlıklarında bile bundan faydalanmamıştı. Rosa'nın ayaklarına kapanasım geldi; yerim orasıydı benim; Hartvigsen'in de yeri orasıydı.

Ben o dakikaya kadar hiçbir şey söylememiştim; fakat Rosa, Edvarda'nın kocasının bir kriz ânında kendini öldürmüş olabileceğini öne sürünce ben de başımı salladım, ona katıldım. Bunun üzerine Hartvigsen, öfkeyle yüklendi bana:

«Pekâlâ; yolunuz açık olsun! Fakat sizin boş bir insan olduğunuzu da bana o söyledi. Bunu da bilesiniz!»

Artık Hartvigsen'i susturmayı göze alamamış olacak ki, Rosa eşikten kalktı, içeri girdi.

Fena bozulmuştum, sormadan edemedim: «Bunu Barones mi söyledi?»

«Terbiyeli, fakat boş bir insan. İşte söyledikleri!»

Hartvigsen bu darbeyi bana iyice duyurmak istiyordu; o da yerinden kalktı, akşamın geç saatleri olduğu halde güvercinlere yem vermeye başladı.

Evden uzaklaştım, ineklerin olduğu yeşil çayırdan geçtim; değirmenin arkalarına ormana, uzak tepelere kadar gittim. Onurum fena kırılmıştı; demek ki bütün terbiyem hanımımın gözünde boş nitelikti sadece. Aldırmamaya çalışıyordum: Evet, bunu Barones söylemişti, fakat söyledi diye her şeyler sona ermiş, gökler yıkılmamıştı ki! Ah, öyle ama, çok, çok betbahttım ben. İşte bir terbiyem vardı, başka hiçbir şeyim yoktu şu yeryüzünde. Çapkın bir genç değildim ben; zayıf çelimsizdim, yüzüm de

güzel değildi; ne gezer, ergenlikler doluydu yüzümde!

Bunun içindir ki, ben anne baba sözünden çıkmamış, çok şeyler öğrenmiş, çizgide resimde ilerlemeye bakmıştım; kendimi mağrur bir avcı diye göstermişsem, itiraf ederim, gerçekten çok, övünme vardı bunda. Ben ne Munken Vendt gibi avcıydım, ne de gezginin biri. Ama onunla yollara düşüp ondan, kendisine karşı o büyük umursamazlığı öğrenmeye karar vermiştim.

Bunları düşünüyor, boyuna yürüyordum; derken müthiş yoruldum. Saklanmak ister gibi, ormanın en sık yerini seçmiştim: Şimdi bir söğüt fidanlığı vardı önümde; yüzükoyun sürünüp tâ içerlere dalmak, rahat sakin orada oturmak istiyordum. Sanki hatırlatmışlardı bana, sanki bu âciz halimde kendisine bir yardımda bulunayım diye Tanrı çekmişti beni buraya.

Süründüğüm yerde, hayvanlar açmış gibi, dar bir yol var. Yolun bitiminde küçücük, yuvarlak bir alan çıkıyor karşıma; ortasında bir su birikintisi. Şaşırmış, doğruluyor, çevreme bakınıyorum; alan da bana bakıyor. Hiç böyle minik ve yuvarlak bir yerde durmamıştım; sanki bu suda bir yaratık yaşıyordu da şimdi havada kaybolup gitmiş, barınağını da beraber götürmüştü.

İlk şaşkınlığım geçince, oranın o ölüm sessizliği içinde, gönlümde bir ferahlık duymaya başlıyorum. Yukardan, sanki bir delikten, ışık vuruyor. Kimse göremez beni; ancak havadan bakarsa görebilir. Ne hoş burası! diye düşünüyorum. Minik göl öyle sığ ki, ona karşı dost ve alçak gönüllü olabilmek için, yere çöküyor, oturuyorum. Sivrisinekler var; bir sineğin biraz uzakta raksa başlayarak düzenli hesaplı, öbür sineklerin dansına katılmasını gözlüyorum. Su birikintisinin üstü ince bir zar gibi;

sivrisinekler suya değiyor, fakat ıslanmıyorlar. Kınkanatlılar ve başka böcekler hiçbir iz bırakmadan uçuşuyor su yüzünde. Küçük, hamarat bir örümcek dallar arasındaki ağında dinleniyor.

Üzüntümü, kırılmış onurumu unutuyorum; burası öyle hoş ki! Burada ne sağ var, ne sol; yalnız tek çevre; işte söğütler, işte çayır toprağı. Eski ve dar bir yer burası. Bir ömürden öbürüne miras kalmış barınaklar var. Burada da oturuyor, vakti geçiriyorum ama, hiçbir şey arkamdan yetişip geçmiyor beni. Burada saat diye bir şey yok; varsa yoksa sık söğütlerle çevrili, değirmi bir gölcük işte!

Sırt üstü yatıp uyumak istiyorum; fakat birden kendimi tutuyor, niyetimden vaz geçiyorum: Örümcek kımıldamaya başlıyor, evet evet, yağmur bekliyor besbelli. Aynı anda gölcüğün sivrisineklerden arındığını, su yüzünün menevişlendiğini fark ediyorum. Çevreme bakınıyorum, içimi garip bir tedirginlik kaplıyor; anlıyorum ki, gölcüğün karşı yakasına kısa bir süre önce birileri gelmiş olmalı. Küçük bir yer açılmak istenmiş gibi, kesilmiş birkaç söğüt var orda. Kesitler daha yeni; bugün olmuş bu iş. Gölcüğün üzerinden atlıyorum; toprak sıkı, fakat biraz esniyor. Bakışlarım kesitlere gidiyor, garip bir heyecan içinde ağaçların acemi bir sol el tarafından kesilmiş olduklarını görüyorum. Beni bu kadar dikkatli yapan yakınlarda dinlediğim bir olay, bir hikâye her halde. Yerden yongalarını aldım, evirip çevirdim, haklı olduğum kanısına vardım. Neden, neden kesilmişti bu söğütler? Sonra kesiliş biçimlerindeki bu esrar neydi? Bakışlarım daha uzun bir süre bu söğüt duvarına dikili kalıyor; derken soğuk ürpermeler geçiyor sırtımdan: Hemen önümde bir taş heykel durmakta; eski bir tanrı.

Ah, öyle küçük, öyle esrarlı bir şey ki! Omuzbaşlarından sonrası, kolları yok; yüzünde de göz yerine yalnız kaba oyuklar, burun ve ağız. İki bacak, kabaca kazılmış, ayırıcı bir çizgiyle belirtilmiş sade ve ayaklar hiç yok. Dik durabilmesi için, heykelin taşlarla desteklenmesi gerekiyor.

Önce, Tanrının bu akşam bana yaptırmak istediği iş bu, diye düşündüm: Bu küçük tapınmalığı devirmem, göle atmam isteniyordu. Fakat elim, bu işi yapmaya davranınca kuvvetten kesiliverdi, şaşılacak bir halsizlik içinde kaldı. Elime baktım; ne olabilirdi? Sanki solmuş, pörsümüştü derisi. Dehşet içinde, bakışlarımı elimden kaldırdım, küçük taş adama çevirdim. Ah, bu zavallıcığın karşısında âciz kalmak, yüce Tanrıyı küçültmek oluyordu. Tıpkı çok zaman önce büyükmüş de şimdi gene çocukluğuna dönmüş gibiydi heykel; bir hiçti; çevresinde destek taşlar içleri boşalmış, buruşmuş gibiydiler sanki. Heykelciğe öbür elimi uzatmak istiyorum, ama elim aşağı sarkıyor, tekrar aynı şey: sol elimin derisi de soluyor, pörsüyor âdeta.

Birden, su birikintisinin üzerinden atlıyor, sürünerek söğütlükten çıkıyorum.

Gökten iri yağmur damlaları düşüyor.

12

Rosa'nın ailesinden, yani komşu köy rahibinin evinden Sirilund'a bir mektup geldi; mektupta bir düğün çağrısı vardı. Rahip Barfod, kızını ikinci defa evlendiriyordu. Eh, bu törenin hazırlıkları tamamdı şu halde. Sirilund'a en yakın iki kilisede, evleneceklerinin duyurulduğu benim de kulağıma çalınmıştı. Fakat Hartvigsen, son günlerde, köylülerde âdettir ya, düğünden yana esrarlı tavırlar takınmış, bu konuda tek söz söylememişti. Eh, Allah ne dilerse o olsun!

O günlerde sürekli yağmur yağıyor, yolculuğun Mack'ın beyaz sandalıyla yapılması gerekiyordu. Fakat Barones'in kızlarından biri, küçük Tonna rahatsız olduğu için, iki çocuk evde kalacaktı. Bu durumda ben de gidemezdim. Barones büyük bir nezaket gösterdi; benim gidebilmem için kendisinin kalmasını teklif etti; fakat bu o kadar önemsiz bir şeydi ki, üzerinde durulamazdı bile. Martha da küçük kızla ve benimle kalıyordu.

Gelinin ilk evliliği üzerinden çok vakit geçmemiş olduğu için, düğün büyük bir sessizlik içinde yapıldı. Ah, düğün öyle sessizdi ki, hiç de damadın gönlüne göre olmamıştı. Damada kalsaydı her iki köy halkını çağırır, sofralar donatır, nam salardı etrafa.

Evine dönünce Hartvigsen: «Düğünüme gelseydiniz sevinirdim.» dedi bana.

Teşekkür ettim, çeşitli sebeplerden bunun mümkün olamadığını söyledim. Önce ben bir me-

murdum, görevliydim; hanımım çağrılmıştı. İkincisi, giyecek frakım yoktu; aldığım mütevazi terbiye, böyle hallerde başka elbise giyilemeyeceğini hatırlatmıştı bana.

Buydu verdiğim cevap. Hartvigsen ileri sürdüğüm son sebebi yayardı ona buna; varsın yaysındı. Hem sonradan duydum ki, adalı tüccarlara kendini saydırmak için, Hartvigsen kapakları kurt postu kaplı, konçlu çizmelerle dolaşmış düğünde. Birisi ona bu yaz günü bunun ne kadar acayip kaçtığını hatırlatınca da şu cevabı vermiş: «Mack'ın şöyle veya böyle yapması umurumda mı? Bacaklarım üşüyorsa kürklü çizme giyerim ben. Her çeşit çizme vardır bende.»

Eh işte Rosa, şimdi ikinci defa evli bir kadın olmuştu. Saat tam on ikide ziyaretine gittim, mutluluklar diledim; elimi tuttu, gülümseyerek teşekkür etti. Kadehlerimize şarap koydu, ve ben oturmaya devam ettim. Lapon Gilbert'in kilise kapısında durduğunu, bundan korktuğunu söyledi. Oturmuş, bunu anlatıyordu ki, Hartvigsen geldi. Bir sır saklıyor gibiydi, gülümsüyordu; o da bizimle içti.

Derken Hartvigsen, cebinden, üzerinde birçok damga, bir paket çıkardı; mağrur memnun kıs kıs gülüyordu.

«Demin postadan aldım.» dedi Hartvigsen. «Bir gün gecikti, fakat...»

Sonra paketi açtı, içinden bir yüzük çıkardı, Rosa'nın eline tutuşturdu.

«İşte yüzük!» dedi. «Çıkarıp atma bir daha!»

Rosa'nın yüz hatları değişti biraz. «Hayır!» dedi Rosa, yüzüğü taktı, teşekkür etti. Biraz boldu yüzük. Rosa yüzüğü çıkardı, Hartvigsen'in küçük adını okudu içinde, sonra gene taktı.

Paketin içinde bir şey daha vardı, bu yüzden

telâşlıydı Hartvigsen: «Galiba bir şeycik daha var içinde!» dedi.

«İlâhi, ne acaba?» diye sordu Rosa.

Hartvigsen paketi aldı, dışını gösterdi, bir baktı bize; gururluydu çok:

«Kendiniz okuyun! Yüzük, isim yazdırmak falan dahil, yalnız dört taler'e geldi; ama bu şimdikinin fiatı yüz on taler.»

Hartvigsen bize işkence etmek niyetindeydi. Ben daha fazla kalmamak için, gitmeye davranır gibi olunca oturmamı istedi.

«Başınızı arkaya çevirin!» dedi.

Bir şeyi tıkırdattığını işittim; sonra Rosa'nın yanına gitti, kurularak: «Buyur, Rosa!» dedi. «Altın bilezikli bu altın saati sana takdim ediyorum.»

Hayretten büyümüştü Rosa'nın gözleri; bir şeyler kekeledi, oracığa oturuverdi Rosa. Ah, şaşkınlığı ne kadar hoştu, ne kadar candan! Kızarıp bozarmıştı Rosa. Ayağa kalkıp da bütün bunlar için teşekkür edince, kendinden emin: «Sağlıcakla kullan!» cevabını verdi Hartvigsen.

Sonra saati aldı, kurdu, ayar etti. Bir çocuk gibiydi; yüzünde gözleri çocuk gözleriydi o anda. Yeni evlilerin yanından ayrılırken kendi kendime şöyle dedim: «Çok samimî başladı bu iş; Rosa'nın bu eve gelmesi iyi oldu galiba!» — Evet evet, artık söylenecek bir şey kalmamış, Rosa saadeti bulmuştu!

Günler geçiyor; gene parıldayan güneş ve ıstıcaklar.

Gecelerin üzerinde kırmızı bir buğu; ve deniz kuşları yavrularıyla kıyıda geziniyorlar. Fakat benim gönlüm gene de ıssız. Rosa ile Hartvigsen'in evlerine her gün gidemem; hem orada beni bekleyen büyük bir sevinç de yok artık. Barones ne müzikle ilgileniyordu, ne de benimle. Bu yüzden ben, Mack

yazıhanesinde olup da Barones de salonda olmadı mı, gündüzleri biraz bir şeyler çalıyor, bunun dışında deniz kuşlarının yavrularıyla dolaşmalarını gibi, çocuklarla gezmelere çıkıyordum.

Ama bazan küçüklerle pek neşeli anlar da yaşadığım oluyordu. Beni otlara uzanmış bulduklar mı bırakmıyorlar, üzerime oturuyor, altlarında sımsıkı tutmak istiyorlardı beni. Sonra ben yavaşça dönüyor, onları yere yuvarlıyordum. Gene üzerime sıçrıyorlar, beni kımıldatmamak için olanca güçlerini topluyorlar ve Tonna o kadar çabalıyordu ki, yüzü kıpkırmızı kesiliyordu. Hele burnumu yakaladılar mı pek seviniyorlar, fakat saçlarımı hiç çekmiyorlardı. Sivilcelerimi koparmak için arada yüzüme saldırıyor, beni tükrük ve deniz suyuyla oğuyorlar, ve cildim çok kere, her zamankinden daha da kırmızılaşıyordu. Çok iyi çocuklardı bunlar. Fakat sonra sonra, çocukluk bu ya, dostlarını değiştirmek hevesine kapıldılar; işinin peşinde kapı kapı kemik toplarken Çocukbabası Jens'in arkasına takılmaya başladılar. Bu gezmeler için hep annelerinden izin alıyorlardı. «Canım, bırakın gitsinler!» diyordu Barones. «Kışın biraz biraz derse başlayacaklar nasıl olsa!» — Çocuklarına karşı çok iyiydi Barones; onlar da onu seviyorlardı. Öğrenmişlerdi: «Biraz bekle, Anne! Seni sevindirmeye geliyorum, Anne!» diyorlardı. Boylu boslu Barones o vakit onları kollarına alıyor, havaya kaldırıyordu.

Ah ah, bu garip, rezil Barones Edvarda! Tanıdığım kadınların belki de en yolunu şaşırmışı, en mutsuzuydu o; bilmiyorum, fazla kadın tanımadım ki ben!

Bir akşam geç vakit, içimde bir sıkıntı. Kısa bir süre Rosa'ların evindeydim; kocasıyla arasında hafif, hemen hemen dilsiz bir çekişmeye şahit oldum. O kadar tatsızdı ki! Hartvigsen hemen hiçbir şey

söylemiyor, Rosa'nın susmaları da ona cevap oluyordu. Ben evden kaçar gibi uzaklaşırken, Rosa kapı aralığında ağır, perişan bir bakışla arkamdan baktı bana.

Kafamda bir sürü düşünce, gene ormanda dolaşıyor, sırtlara çıkıyor, su birikintili, küçük taş tanrılı eski yerimi arıyorum. Gene emekliye sürüne, küçük yoldan söğütlüğe içeri dalıyor, ansızın duruyorum: Orada başkaları var. Konuşmuyor, yıkanıyorlar; üstlerinde bir parça kumaş bile yok; ikisi de küçük gölün içinde. Bir anda kadının Barones Edvarda olduğunu görüyorum, erkeği hemen tanıyamıyorum: Saçları ortadan ayrılmış, ıslak ve uzun, iki yana sarkıyor. Kıyıya bırakılmış elbiselerinden, onun Lapon Gilbert olduğunu anlıyorum.

Yıkanıyor, aynı anda suya dalıyorlar; erkek, kolunu kadının beline dolamış. Taş kesilmiş gibi duruyorum yüzükoyun; bakışlarım onlara dikili. Bazan dikelip duruyor, birbirlerine bakıyorlar; fakat gözlerinde bakış yok gibi, harıltıyla soluyorlar, gaşyolmuşlar âdeta. Sonunda birbirlerini taşır gibi, sudan çıkıyor, ağaçları kesilmiş küçük alana yürüyorlar. Lapon duruyor, soluk alıyor, saçlarından sular damlıyor. Barones oturuyor, ayaklarını altına alıyor, çenesini bir dizinin üstüne dayıyor, öylece oturmuş, çevresine bakınıyor.

Lapon'un yapacağı şeyi bekliyor. Derken onun yanına oturuyor Lapon, ve homurdanıyor, birden boğazına sarılıyor Barones'in, ve Barones teslim ediyor kendini. Ah, şimdi ikisi de kudurmuş gibiler; karşılıklı temas titretiyor onları; bacakları kolları birbirine dolanıyor, kaynaşıyor. Yaptıkları anlatılır gibi değil; bağrımdan bir çığlık koptu kopacak; fakat dilsiz kalıyor. Küçük putheykel ve ben, görgü şahitleriyiz o anın; ama ben de put gibi dilsizim.

Söğütlükten çıkarken kendime de geliyorum;

her halde içgüdü ihtiyatlı yaptı beni. Gölcüğün kıyısındaki o iki kişiden yalnız zayıf bir tiksinme türküsü duyuluyor; içinde bir çöküntü, hasta bir şeyler var; bir ıslık sesi gibi o taş heykelden geliyor sanki. Buna göre o ikisi de Tanrının önünde böyle uzanıp kaldılar her halde; sesleri bu ıslıktan daha güçlü bir türkü ortaya çıkaramadı.

Dönüş yolunda evet güneş de vardı, hava ılıktı, ama ben nöbetler içinde kavruluyordum âdeta. Şüphesiz ormandan çıkarken dallar yüzüme gözüme çarpmış, oramı buramı sıyırmıştı; fakat hiçbir şey duyduğum yoktu benim. Ama ormandan pek uzakta olmayan değirmene varınca Kopçacı'yı gördüm. Ağzında âleti, ötüş taklitleri yaparak kuşları şaşırtıyor, uyandırıyor, karşılık vermeye mecbur bırakıyordu. Hartvigsen, depoyu işaret eden o el resmini benim yüzümden boyatmış, kapattırmıştı. Kopçacı, her halde kızgındı bana; bu yüzden ben yanından geçerken kuş sesi taklitlerine devam edecek, beni umursamayacaktı besbelli. Dosdoğru yanına gittim, bu gece neden uyumadığını sormak istedim. Fakat ben yaklaşınca ötüşlerini kesti, kasketini çıkarıp selâm verdi. Sorumu değiştirdim ben de:

«Gecenin bu saatinde sen hâlâ şakıyor musun?»

«Evet!» cevabını verdi.

«Uyumayacak mısın?»

«Hayır. Bekçilik ediyorum, değirmen çalışıyor.»

«Var ya iki değirmenci.»

«Olsun!»

Ormandaki yaşantıyla doluyum, düşünüyorum: Barones'in bekçisi bu, galiba!

Öyle öyle, bazı şeyler vardır ki bekçisiz olmaz! diye söyleniyorum.

Kopçacı aklımdan bir şeyler geçirdiğimi, sözlerimin ardında bir şeyler gizli olduğunu, anlıyor yüzümden. Birdenbire, çevresine bakınarak: «Anlaşılan, biliyorsunuz!» diyor.

Bu adamın sır ortağı olmak istemedim, fakat bir şeyden haberim olmadığını öne sürmem para etmedi. Kopçacı, arkasında bir yeri işaret ederek: «Orada!» dedi.

«Ne var orada? Şu kuş tüyleri mi? Nedir bunlar?»

Yaklaştım, Kopçacı kikirdeyerek peşimden geldi ve anlattı: Evet, gözcülüğünü burada yapıyor, haftada üç dört gece burada dolanıyor, bu bıranda bezinde tüyleri kurutuyormuş. «Ee, ne yapalım, yüz karası değil ya! Kolcu Svend yaparmış eskiden; şimdi büyük gemici o! Nasıl olsa birisi yapacak bu işi. Yüzsüz, azgın Mack için haftada üç dört kere yıkanmanın lafı mı olur? Fakat bu yıl daha da azıttı işi; tüm kaçık bu adam; hâlâ da ömrünün yazını yaşıyor. Allah bilir, kışı ne zaman başlayacak. Belki hiçbir zaman!»

Bu açıklamayı dinliyor, zihnimi toparlayabildiğim kadar, soruyorum:

«Peki ama, yağmurlu havalarda nasıl kurutuyorsun bu tüyleri?»

«O zaman geceleri bira kulübesine giriveriyorum. Eh, eskiden bu iş uluorta yapılırmış; ben öyle duydum. Kolcu Svend avlunun ortasında güneşe serer, kuruturmuş tüyleri. Sonra bira kulübesi de gece gündüz onun emrindeymiş. Fakat Barones geleli, Moruğun ihtiyatlı olması lâzım; haha!»

Ayrılmamdan önce, yaşlı Kopçacı, gözümde işinin rezilliğini hafifletmek ihtiyacını duymuş olacak ki, alaya başladı:

«Dedim ya; biri yapacak nasıl olsa! Mack kendisi beni seçti, yazıhanesine çağırdı, bana verdi bu

işi. Sözde midesinden hastaymış da çok yıkanması, keselenmesi lâzımmış. Hem ben kuş sesleri taklidinden yana öyle yamanmışım ki, geceleri burada kuşların arasında dolaşabilirmişim. Birisi görse kaçığın biri der, geçermiş bana. Haha, böyle şeyleri akledebilmek için insanda kafa olmalı, eşsiz bir kafa! Ya o banyo! Şu sıra beyimizi yıkayıp keseleyenler de kim? Şimdi Kolcu Svend'le evli Ellen ve yavru Petrine!»

Sirilund'a vardığımda, karısı Brahmaputra yüzünden, Ole Menneske Kısabacak'la çekişiyordu. İlâhi azgın Brahmaputra; gene mi? Brahmaputra her yana yetişiyor, o duvardan ötekine sokuluyor, ne zaman nerede enselense mâsum numarası yapıyordu. Geldiğimi görünce, çekişenlere: «Utanma yok mu sizde?» dediğini duydum Brahmaputra'nın. Ole Menneske, gözü bir şey görmüyor, kulağına bir şey girmiyor, yere tükürüyor, sağa sola seğirtiyordu. Kısabacak ise, sırtını korumak için mutfağın duvarına yaslanmıştı; bodur bacakları üstünde, iki hayvan pençesi üstünde durur gibi duruyordu. Bir canavar gövdesi gibi güçlü ve muazzamdı belden yukarısı. Çılgınlıklarla doluydu bu gece.

Sabahleyin Barones güler yüzlü, yumuşak başlıydı. Tükenmişliğin, sönmüşlüğün solgunluğu içinde yorgun, dinlenmeye muhtaç, ortalarda geziniyordu. Her hangi birimizi kırmaktan çekinir gibiydi; üzerine sert konuştuğu, bir kabalık ettiği zamanlardaki o çaresizlik, ürkeklik çökmüştü.

13

Barones de, Mack da doğum günümü hatırladılar, bana birçok güzel hediyeler verdiler; tarihini çocuklardan öğrenmiş olacaklardı: Bir gün çocuklar sormuşlardı da ben de söyleyivermiştim. Doğum günüme bu derece önem verilmesi, pek öyle fazla hoşuma gitmedi benim. Öğle yemeğinde hattâ şarap vardı; Mack da buralara gelmekle iyi ettiğim konusunda babaca birkaç söz söyledi. Çocuklar kumsalda buldukları güzel deniz kabukları, taşlar verdiler bana; ve Alina büyük bir kutu kapağına benim için, pek hoş bir şehir resmi çizmişti. Bu resmi duvarıma dayadım, o da çok sevindi buna. Tonna'cık beni kendisine ağabey yapmış, bunu da onun yerine annesi bir kâğıda yazmıştı.

Yaz sona eriyor, orman yer yer kızarıyor, sararıyor; gökyüzü yukarlarda ve beyazımsı. Balıklar kurudu; tekneler rüzgâr bekliyor.

«Doğum gününüzü bilseydim unutmazdım.» diyor Hartvigsen bana, o babacan ve şaklaban haliyle. «Şimdi gelin hele de, bizim evde oturun biraz!»

Canıma minnet gidiyor, seviniyorum; Hartvigsen'in artık bana karşı kızgınlığı kalmamış, buna da seviniyorum. Evde Rosa'yı buluyoruz, ve Hartvigsen şarap, bisküvi getirmesini istiyor ve takılıyor Rosa'ya: «Seve seve getirirsin ya zaten! Talebe okumuş adam, bense okumadım.»

Rosa buna cevap vermedi, canı sıkılmışa benziyordu.

Şarap ve bisküvi geledursun, Hartvigsen keyifli konuşuyor, soruyor bazan: «Sen ne dersin, Rosa? Bilmem, sen ne düşünüyorsun, Rosa?» Oldukça uyuşuk, isteksiz ya «Öyle!» diyordu Rosa, ya da: «Ne mi derim? Bilmem ki!» diye cevap veriyor, ne düşündüğünün hiç önemi yokmuş gibi, âciz değersiz gösteriyordu kendisini.

Birdenbire ciddîleşiyor: «Evet evet!» diyor Hartvigsen. «Neden bu kadar sıkıntılısın, biliyorum. Fakat hiç de dert edinme bunu!»

Rosa sustu, sindi biraz.

«Küçük Martha'yı Sirilund'da gördüm.» dedim.

Cevap yok.

«Yazdan beri şimdi kaç güvercin oldu burada?» diyorum tekrar ve pencereden dışarı bakıyorum.

«Üzme kendini bunun için, yahu!» diye gürlüyor Hartvigsen, ve kaşlarını kaldırmış, Rosa'ya bakıyor.

Rosa iskemleden kalktı, sobanın yanına gitti, biraz ayakta durdu, sonra oraya oturup soba kapağında piyano çalmaya başladı; figürleri kapakta uyguluyordu.

Sokak kapısına vuruluyor, Hartvigsen kalkıp dışarı çıkıyor; dışarda Barones'in günaydın dediğini duyuyorum.

«Biraz piyano çalayım mı?» diye soruyorum; içimde büyük bir sıkıntı.

«Evet, teşekkür ederim.»

Piyanoya giderken, bir başka pencereden, Barones'le Hartvigsen'in gittiklerini görüyorum.

Aklıma ne gelirse çalıyorum, kendimi öyle perişan hissetmekteyim ki, sık sık yanlış çalıyorum. Bitirince: «Balık tutmaya gidelim isterseniz!» diyor Rosa.

Yüzüne baktım. Benimle balığa çıkabileceğine

göre, eskisinden daha cesurdu şimdi; her halde onda da bir değişme olmuş, belki de dayatmaya başlamıştı. Rosa hazırlandı; sundurmaya gidiyor, derin su oltalarını takımları alıyor, sonra engine açılıyoruz. Yolda düşündüm: Gözümün önünde neler olmuştu böyle? Ben tek başıma Rosa'nın evine bunun için mi çağrılmıştım; Hartvigsen Barones'le gidince, Rosa ile kalayım diye mi?

Su, ölü gibi serili önümüzde; koy ayna gibi pırıl pırıl. Şaklaban bir adamın, bir palavracının hikâyesini anlatmaya yelteniyorum: Bir denizciymiş bu adam, bir kasırgaya tutulmuş, fakat boğulmamış. Evet, etrafında sürü sürü boğulmuş deniz kuşları; fakat o boğulmamış.

Gül canım biraz! diye geçirdim içimden; fakat hiç de gülecek hali yoktu Rosa'nın. Neşemle ona biraz yardım etmek için, bu denizciye kendim güldüm.

Kalaylı olta iğnesinin güneşte parıldayışını gösteriyor: «Bıraktım mı bir ışık gibi tıpkı, suda sönüyor.» diyorum. «Evet!» diyor Rosa, sadece.

Ne kadar da üzgün! Oturmuş, elbiselerine bakıyorum. Sağlam, basit bir bezden, elbisesi öyle hoş ki! Evlenmeden önce, yılbaşında da bunu giyiyordu. Kürekçi yerinde ceketi duruyor, o da yeni değil hiç, ama gözetilerek, kollanarak giyilmiş; düğmeler sağda, düğme delikleri solda; demek tersyüz edilmiş bu ceket, diye düşünüyorum; fakat o da güzel dikilmiş; belli ki oturmuş uğraşmış üzerinde. Gözlerini açarak bana baktıkça, bakışları büyük ve ağır; kocaman bir dalga gibi duymaktayım bu bakışları.

«Anneniz babanız sağ mıdır?» diye sordu Rosa.

«Evet.»

«Kız kardeşiniz var mı?»

«Var.»

«Benim erkek kardeşim yok.»

Bir sesizlikten sonra hafifçe gülümsüyor, ekliyor:

«Fakat babam sağ.»

«Babanız çok güzel bir adam.»

«Evet, güzel ve mesut!» Gene hafif gülümsüyor: «Ömrü boyunca onu üzen yalnız ben oldum.» diyor sonra.

Su menevişlenmeye başlıyor, güneş artık ısıtmıyor fazla; Rosa ceketini omuzlarına koyuyor, tekrar ipin başına oturuyor; oltayı ben kullanıyorum. Birkaç balık yakaladık, fakat pek küçük bunlar, bir öğüne yetmez bile. Bu yüzden daha bir süre beklememiz lâzım. Rosa, çok sabırlı; oturuyor. Evine dönmeyi canı çekmediği için, acaba vakti mi uzatmak istiyor, diye araştırıyor: «Yüzüğünüz biraz bol; dikkat edin, parmağınızdan kayıverir!» diyorum.

Kayıtsız bir cevap vermesi, «Düşsün!» demesi için, ona işte bir fırsat! Fakat öyle yapmadı, hemen topladı kendini; yüzü buruştu, ipi sol eline aldı.

Bir saat sonra, bir öğünlük balık yakalamışız, karaya doğru kürek çekiyoruz.

Hartvigsen eve dönmüştür; babacan, iyi; fakat alayı da bırakmış değil büsbütün.

«Ee, şimdi de yiyecek aramaya mı başladın? Öyle öyle! Hiçbir şeyimiz kalmadı galiba.» dedi Rosa'ya.

«İyi çalışmamış mıyız?» dedim ben de.

«Eh, fena değil. Balığın hazırlanmasında ben de yardım edeyim size. Akşam yemeğine kalın da, beraber yiyelim.»

Kaldım. Öyle önemli bir şey olmadı, fakat davranışlar içten değildi pek. Ve ben o akşam, boyuna bir huzursuzluk duydum içimde. Hartvigsen kendine birtakım işler buluyor, bizi yalnız bırakıyor-

du. Uzun zaman dışarda kalıyor, yolda bir adamla konuşuyor, sonra artık yerlerine çekilmiş güvercinler için avluda bir ölçek bezelye serpiyordu. Bunlardan anladım ki, beni kıskanması tavsamıştı artık. Benim bir diyeceğim yoktu buna; fakat Rosa hiç önemsemez görünüyordu. Salonda dolaşıyor, şunu bunu düzeltiyordu. Bir düşündüğü varmış gibi, piyanonun kapağını kapattı. Tutar da bir şeyler çalmak teklifinde bulunurum; bu akşam istemiyor anlaşılan! diye düşündüm. Öyleydi her halde.

Kalbim o kadar yaralıydı ama, havadan sudan konuşarak mertçe dayandım buna. Hartvigsen tekrar içeri girince veda edip ayrıldım.

Dönüş yolunda elimi çabuk tutmaya, Mack'ın salonunun tablosunu bitirmeye karar verdim. Rosa'nın kırmızı şarap kadehini güzel, temiz tamamlayınca, tabloyu Rosa'ya getirmek istiyordum. Hartvigsen daha önce bana, Bergen'den dönecek teknelerle kendisine bir sürü çerçeve geleceğini söylemişti.

Bir ikindi üstü oturmuş, tabloyu boyamaktayım, Barones girdi içeri; dinden diyânetten dem vurmaya başladı; şaşırdım. Ne kadar perişan ve betbaht! Elini göğsüne götürdü, bir anda bir sürü kopça açılıverdi: sanki kalbini çekip almak istiyordu.

«Huzur diye bir şey yok burada. Belki siz rahatsınızdır!» dedi.

«Ben mi? Ne gezer!»

«Sahi mi? O halde ava gidin biraz. Avlanma yasağı kalkar yakında. Gidin ormanlara, birkaç kurşun boşaltın; açılırsınız!»

Düşündüm: Ne bendim, ne de benim iç rahatlığımdı söz konusu. O vakit o da kırlara çıkmayacak, ormanda sıkacağım kurşunların sesini dinle-

meyecek, çok zaman öncekı Glahn'ın silâh seslerini düşünmeyecek miydi?

«Karsız ormanda avlanmak istiyorum.» dedim.

Barones ayağa kalkıyor, salonda geziniyor biraz, camlardan bakıyor, gene bir iskemleye bırakıyor kendini, ve birkaç sözle tablomu övüyor. Acıyarak ona bakıyorum: Kalbimde hiçbir yeri yok, fakat esenlikler diliyorum ona; öyle üzüntülü ve şaşkın bir hali var ki.

«Yüksek, yüce şeylerden mi bahsetmek istiyorum; hayır!» dedi. «Fakat hiçbir şey anlamıyorum. Neden boyuna ilerlemem gerekti, adım adım? Çocukken buralarda zıplar seğirtir, otlara dayardım yanağımı, otlarla dost olmak için. Evet, aslında o kadar çok da olmadı; kaç ömür geçti ki aradan? Fakat o otlara, o yollara, bütün o şeylere ne oldu böyle? Dolaşıyor, otları başka gözlerle görüyorum; yani bana ne oldu böyle? O çocuk yok şimdi; doğru! Ama o insanlar var, buradalar, hep aynı insanlar. Çocukbabası Jens değişmedi ruhça; Lapon Gilbert aynı kaldı. Fakat ben değiştim, geliştim, bambaşka biri oldum. Şimdi kötü bir insanım; bir ot sapına yanağımı değdirecek olsam kahkahayla gülesim geliyor. Fakat Jens ve Lapon Gilbert, hâlâ çocukluk âdetlerini sürdürüyorlar; aynı duygularla bağlılar onlara. Sevdiğim benim olsaydı, burada kalsaydım, ormanlarda yollarda gezinseydim belki kaybetmezdim huzurumu; ne dersiniz? Beni düşmanca bir şeye süren, yaşamanın kendisi her halde; peki ama neden yaptı hayat bunu? Geride bıraktığım her şey, onların yerine şimdi elde ettiklerimden iyiydi. Görgülü, zengin bir eve geldim, orada ne otlar vardı, ne yollar. Bazı şeyler öğrendim, biraz daha iyi konuşmasını öğrendim. Bir zamanlar bizim burada olan topal doktor şimdi görseydi beni, tanıyamazdı! Yetmez mi? Fakat biri de

vardı ki benim gibi hatâlı konuşur, ruhumu sevinçten alevlendirirdi şu var ki. Yanlış bir harekette bulunsa, önüne bir engel çıksa, hislerini ifade edemese, bunun ne güzel bir şey olduğunu duyardım. «Çok güzel!» derdim içimden. «Ah, daha çok vur başını, daha çok sendele, daha çok!» Çünkü benden daha becerikli değildi, aynı soydandık. Otları ve bir sürü insanı tanıyorduk; onlar da bizi tanıyorlardı. Yollarda, otlarda karşılıklı ayak izlerimizi görür, üzerlerine kapanır, öperdik o izleri. Uzakta tepede bir silâh sesi; ağaç doruklarından bir duman bulutu yükselirdi. Aisopos uzaklarda bir yerde sevinirdi; kesik kesik havladığını duyardım. Ne mi yapardım? Yaprakları çiğner geçer, bir ardıç çalılığını okşar, okşayan elimi öperdim. Sevgilim! diye fısıldardım, ve içimde birçok kemanların yankısı duyulurdu. Memelerimi çıkarır, benim için sıktığı kurşuna karşı ona yeni bir iyilikte bulunmak üzere ondan tarafa tutardım, buyur derdim. Hayatım onundu; heyecandan gözlerim görmez olurdu, yol sallanırdı, yere yıkılırdım. Ancak gelmekte olduğunu sezinlediğim, ondan taşıp gelen akımı hissettiğim zaman ayağa kalkar, beklerdim. Bir şey diyemezdi, hem söylenecek ne vardı ki? Ama insanın bir kerem dünyasındaymış gibi dinlenebileceği göğsü bilir, onun azgın soluyuşlarına gömülürdüm.»

Coşkun konuşmasında bir an duruyor Barones. Tabloyu bırakmıştım; güneş Rosa'nın kadehinden çekilmişti.

«Bugün artık çalışmayın daha. Gelin, dışarı çıkalım.» diyor Barones.

Ortalığı topluyor, onunla gidiyorum. Yardıma, teselliye öylesine muhtaç ki, dikkatini ufak tefek şeylere çekerek onu avutmaya çalışıyorum. O ge-

zintide Barones yatışmıştı biraz; hatırlıyorum. Önce şunları söylemişti:

«Allahım, hayat ne kadar kaba! Birbirini yiyen yiyene! Başını kesip tavuğu yiyoruz. İşkence ediyor, öldürüp domuz yavrusunu yiyoruz. Çayırlarda çiçekleri çiğniyoruz. Çocukları ağlatıyoruz, bakıyorlar yüzümüze, ağlıyorlar. Ah, hayattan öyle tiksindim ki, her şey allak bullak oldu ruhumda.»

«Ama bu, belki de ölmekten daha iyi.»

«Evet, bu belki de ölmekten daha iyi... bilmiyorum. Öyle bir şey söylediniz ki belki ölmekten daha iyi.»

14

Tekneler denize açılmadan önce, bir akşam Kolcu Svend'le tanışıyorum; oda hizmetçisi Ellen'in kocası Svend'le. Şimdi dostu, gemideki iş arkadaşı Ole Menneske, karısını aşçı olarak Funtus'a alıyordu. İyi bir çözüm yoluydu bu; sevgili Brahmaputra'sına göz açtırmayacaktı böylece. Kolcu Svend'in karısı ise bu deniz seferinde kocasına yoldaş olmak istemiyor, henüz pek küçük çocuğunu bahane ediyor, «Onu nasıl götüreyim?» diyordu.

Kolcu Svend'in, karısına karşı güvensizliği, şimdikinden çok fazla imiş. Dediklerine göre, bir Noel akşamı, elinde uzun bir bıçak, öldürmek istemiş kadını. Fakat şimdi aylarca denizde kalacağı halde, gönlü rahat, Sirilund'da bırakıyormuş karısını. Hartvigsen, Kolcu Svend için, «O iflâh olmaz!» diyor, bununla da şüphesiz, «O umursamaz böyle şeyleri!» demeye getiriyordu. Ellen'in şefkatli bir sadakatla kocasına sokulduğunu kaç kere görmüştüm; bunlar aldatmacaydı sade; Kolcu Svend oralı bile olmamıştı. Ellen gece geç vakit Mack'ın banyo odasından geliyor, bizimle karşılaştı mı uyuşuk uykulu gözlerle yüzümüze bakıyor, geçip gidiyordu. Utanmıyordu; Mack'ın konağında yaptıklarını bilmeyen yoktu; fakat Kolcu Svend bile kayıtsız şöyle bir bakıyor, çubuğunu tüttürmeye devam ediyordu. Bu sükûna kavuşmak, ona belki de pek çok acılara mal olmuştu. Evvelce o kadını bıçaklamak istemişti; eskiden, başlangıçta, şimdi değil! Fakat ne diye kendini hapislere attırsındı? Tabiî, öyle de yapılabilir,

aşk yüzünden cinayet de işlenebilirdi; fakat bir başka yol daha vardı: vurdumduymaz olmak! İnsan böylece adalet ve erdemden ayrılmayabilirdi. İki yol da sağlam ve iyiydi; her biri kendine göre.

Durmuş, Kolcu Svend'le yeni yolculuğundan ve başka şeylerden konuşmaktayım ki Hartvigsen çıkıyor yazıhaneden. Daha uzaktayken omzunun üstünden işaret ediyor: «Şimdi içerde iyi para kazandım!» diyor.

«Kutlu olsun!» diyor Kolcu Svend. İkisi iyi dosttur birbirleriyle.

Hartvigsen devam ediyor: «Ortağımın parası ama, bu yüzden daha da iyi. Anlaşma yaptık.»

Anladık ki, Bergen'e gidecek tekne ve yüklerin sigortasını tek başına Hartvigsen almış üzerine. Akıllı becerikli Mack geçen yıllarda ihtiyatlı davranmış, sigortalarını tam yaptırmış, ama kazâ falan olmamıştı. Hartvigsen bu yıl bu yüzden işe karışıyor; onca boşuna o kadar masraf; itiraz ediyor. Tedbirli bir ticaret adamı olarak Mack ne yapsın? «O halde sigortasını sen kendi üzerine al!» diyor Hartvigsen'e.

Hartvigsen böbürlendikçe böbürleniyor; kendisine ve Mack'a karşı eşi bulunmaz bir adamdır; kudretlidir; bir kelimeye bakıyor kudretini göstermesi; bu kelimeyi de söyleyivermiştir: Kabul.

Bu iş yazın olmuş; zamanla da bozulmamış bu sözleşme, bugün de yazılmış imzalanmış; sonbahardaki köy genel toplantısında da resmen ilân edilecekmiş.

«Yani şimdi senden bekliyorum, Kolcu Svend! Yeni gemiyi sağ salim Bergen'e götürüp getiresin!» diyor Hartvigsen, kurularak.

Kolcu Svend cevap veriyor: «Çalışacağım, elimden geleni yapacağım.»

Hartvigsen devam ediyor:

«Çektiride de aynı şeyi Ole Menneske'den beklerim. Evet o, gemiye bir de kadın aldı, ama buna aldırmam ben; o kadar kara cahil, geri kafalı değilim.»

O anda Mack, yazıhanesinden çıkıyor, başıyla selâmlıyor bizi. Kolcu Svend'le ben, şapkalarımızı çıkarıp selâm veriyoruz. Hartvigsen, Mack'a karşı bizden başka türlü davranabileceğini göstermek için bize, mahsus kayıtsız bir tavırla: «İyi geceler!» diyor.

Bir süre sonra Ellen görünüyor avludan. Mack'ın yazıhaneden çıktığını gördü, uygun zamanı kolladı anlaşılan! Hartvigsen'le Kolcu Svend bakışıyorlar. Fakat Hartvigsen yaman adamdır; teknelerini kendi sigorta etti; şimdi daha çok şeye karışmak istiyor, görüşünü belirtiyor:

«Mack şimdi gene ılık sulara yan gelir. Bu benim ortağın işine şeytan bile akıl erdiremez!»

«Doğru!» diyor Kolcu Svend, ve çubuğunu daha hırslı tüttürüyor.

«Fakat benden söylemesi, Kolcu Svend! Sen karını bu işe pek uygun görüyorsun ki, gidip gidip Mack'ı keseliyor kadıncağız.»

«Ben mi? Aman canım, ne isterse yapsın!» cevabını veriyor Kolcu Svend, ve çubuğunun külünü silkeliyor.

«Peki, öyle olsun!» diyor Hartvigsen de; gemicisinin bu haline acıyor. «Fakat çocuğunu ihmâl ediyor. Bilmem ya, insan yakınlarını da sevmeli biraz.»

Fakat sonra, birlikte evine giderken, Hartvigsen bana şunları söyledi:

«Benim, bu ortakla biraz konuşmam lâzım. Bu işi bir ben yapabilirim. Banyoda bir iki tane oluyor yanında; sanmayın ki keseliyorlar onu. Yok, kaçığın biridir bu Mack; tuttu mu bırakmaz. Neyse,

kapatalım bu bahsi!»

Rosa'yı gene uzun zaman var ki görmemiştim; onu sıhhatte, neşeli bulduğuma sevindim. Son zamanlarda yaptığı gibi, Hartvigsen o akşamı da bize bıraktı, odadan çıkıp gitti. Rosa daha canlı konuşuyordu, daha sakinleşmişti.

«Evet, teşekkür ederim, günler geçip gidiyor işte.» dedi. «Sirilund'dakiler nasıllar? Son gidişimden bu yana gene epey oldu. Edvarda nasıl?»

«Ondan daha iyi bir hanıma düşemezdim. Çocuklar da çok sevimli.»

«Siz bu yaz ne kadar büyümüşsünüz!» dedi Rosa.

Büyüdüğümü söylemesine seviniyor, bundan gurur duyuyor, kızardığımı hissediyor, pencereden dışarı bakıyorum.

«İki erkek güvercin nasıl da kolluyorlar birbirlerini!» diyorum.

«Güvercinler mi? Dışardalar mı hâlâ?»

«Hartvigsen yem veriyor; iki erkek güvercin çekemiyorlar birbirlerini; topaç gibi dönüyor, dem çekiyorlar.»

Rosa pencereye geldi, dışarı baktı. Yaklaştı, tâ yanıma geldi. Dostça, ince, kadınca bir hava saçıyordu etrafına. Avlunun yan tarafını görebilmek için rahatça öne eğildi biraz; pencereye yaslandı; uzun ve güzeldi eli. İçimde hep pencereden bakmadığı, bakışlarının başıma, enseme, boynuma doğru kaydığı duygusu uyandı; soluğunu hissediyordum. Ona yer açmak için yana çekilebilirdim, fakat öylece oturuşum zevkliydi çok.

Güvercinler için «Birbirlerini kıskanıyorlar.» dedim. Daha ne mi söyledim? Belki başka hiçbir şey. Ama kulaklarımda uzun zaman konuşmuşum gibi bir yankı sürüp gidiyordu.

Pencereye eğilmiş bu duruşundan Rosa kendi,-

ni bir kayığı kıyıdan iter gibi geri çekti; yüzüme baktı, uzun ve çok güzel bir andı bu. Her halde sesim titreyerek konuşmuş, kendimi ele vermiştim.

«Evet, kıskançlık belki çok iyidir.» dedi yumuşak bir sesle. «Bilmiyorum ama, aşkta o da var her halde.»

«Evet, aşk kıskançlığı sever.»

«Fakat kıskançlıkla yaşayamaz şüphesiz; uzun zaman yaşayamaz.»

«Evet.»

Onun bu sözlerini duyunca gönlümde çılgınca bir sevinç beliriyor: Rosa, kıskançlığı bu evdeki adamla birleştirmişti, fakat o adamı sevmiyordu. Beni bu akşam başka bir açıdan görmüştü; büyümüş, serpilmiştim; enseme boynuma dudak bükmemişti; soluğunu saçlarımda duymuştum.

Bir şeyler kekeliyorum:

«Ben yalnız — Bu akşam öyle başkasınız ki. Ah, kimseler benzemez size; ben hiç görmedim. Siz benim biricik.. hayır, fakat eminim, dünyanın en güzel kadınısınız siz! Evet. Ve size yalnız teşekkür etmek isterim.»

«Ne oluyorsunuz?» diyor Rosa, ve göz yummuş, gülümsüyor. «Yüzünüz kızardı. Yoksa âşık mısınız bana? Daha neler! O kadar gençsiniz ki! Peki nedir istediğiniz?»

Ayağa kalkmış, ellerimi uzatmıştım; gitmeyi gözüm almıyordu. Kısa ve kesin, sonuncu sorusunu işitince gene iskemleme yığıldım.

«Sakin olun!» dediğini duyuyorum.

Ara sıra bana bakıyor, beni nasıl yatıştıracağını düşünüyor gibi. Ürktüğü için ben onu yatıştırmak istiyorum. Ablamdan bahsetmeye başlıyorum; bu akşam bana bir abla gibi davrandığını, kendisiyle oturmanın güzelliğini söylüyorum. Bir kısmını uyduruyorum bunların; çünkü ablam yoktu, ama

benden küçük bir kız kardeşim vardı. Zaten Rosa da bana inanmış görünüyordu; büyüktü benden; ruhumu okuyordu şüphesiz.

«Buraya gelmeme izin verdiğiniz için teşekkür etmek istiyorum.» diyorum.

Artık heyecanı geçtiği için gülümsüyor genç; cevap veriyor: «Ailenizden çok uzaklardasınız!» — Birkaç adım yaklaşıyor bana; başını yana eğiyor, yüzüme bakıyor, bir yandan da devam ediyor sözlerine: «Bu haliniz ne böyle? Evet, azizim, gelin, her gün gelin! Biraz piyano çalmak ister misiniz? Hayır mı? Artık gitmek istiyorsunuz o halde.»

«Hayır, hayır!»

«Yok ama, gidin de yatın, sakinleşin. Öyle değil mi?»

Elini tutuyor, uzun uzun ve sıkıca öpüyorum.

«İkimizi de betbaht etmeyin!» dediğini duyuyorum.

Kendimi gene iskemlede buluyorum, dışarda sofada ayak sesleri; Hartvigsen içeri giriyor. «Biraz piyano çalmaz mısınız?» diye soruyor.

«Çok geç oldu. Hayır, teşekkür ederim, nerdeyse gece yarısı.»

«Başka güne bırakalım.» diyor Rosa.

Öyle tatlı, öyle hoştu ki Rosa! O ve Hartvigsen beni yolcu ettiler, elimi sıktılar.

Hartvigsen hiç yapmazdı, karısıyla pek ilgilendi: «Yaz sıcakları yok artık, Rosa, omuzuna bir atkı al!» dedi.

«Üşümüyorum.» cevabını verdi Rosa.

«Belki de atkın yok!» diye devam etti Hartvigsen. «Fakat mağazadan alabilirsin canım; yazdır Hartwich hesabına!» — Bunu söylerken de bana gülümsedi Hartvigsen.

Dönüş yolunda başımı çevirip arkama baktım. Rosa ben gittikten sonra belki biraz yalnızlık duy-

muştur, kuruntusu içinde kendime küçük bir avuntu çıkardım.

Sirilund'a geldim. Mack, üzerinde geceliği, ilk kattaki penceresinden bakıyor, avludaki Ole Menneske ile konuşuyordu. Demek ki yatmamış; banyodan sonra dinç ve ateşli; ve kafası işliyor mükemmel.

«İstersen bu gece çıkabilirsin yola.» dedi Ole Menneske'ye. «Bir de şunu söyleyecektim: Dönüşte çektiriyi fenerin öbür tarafında, koy dışında bırak. Bu kış Lofot adalarına gitmeyecek. Kızağa çekeceğiz onu; bahara kadar bir kalafattan geçsin hele!»

15

Yedikuyucular günü geçti. Tekneler, kurutulmuş morinalarla güneye yelken açtılar; kurutma kayaları ıssız kaldı. Ormanda yapraklar dökülmeye başlıyor.

Sirilund sanki daha sessizleşmiş gibi. Kolcu Svend'le Ole Menneske yanlarına birkaç adam alarak gittiler. Erkekler arasında bir sürü kargaşalıklar yaratan Brahmaputra da gitti. Ah, fakat pek çok kişi de Sirilund'da kaldı. Yükleme boşaltma işçileri, kalfalar, hizmetkârlar, demirci, fırıncı, fıçıcı, iki değirmenci, bütün kadınlar, Kopçacı, Kısabacak, Jens ve Fredrik Mensa; o yemesi içmesi yerinde, hayattan kopup kurtulamayan, köyün yoksulu, yatalak Fredrik Mensa.

Hayır, Fredrik Mensa kurtulmuyordu. Bir yıl var ki yatağında yatıyor, gittikçe daha beter çocuklaşıyordu. Çok yiyor, kuvvetten düşmüyor, fakat aklı zekâsı kocamışlıktan körelmiş bulunuyordu. Bir şey sorulsa «Bobo!» diye cevap veriyor, yoksa boyuna yatıyor, elleriyle havada bir şeyler yakalamak istiyor, ellerine bakarak anlamsız sesler çıkarıyordu. Gün gün daha da kocuyor, fakat her sabah ölümün ilişemediği aynı sağlıkla uyanıyordu. Şimdi oda arkadaşı olan Kopçacı için, çekilmez dertti Fredrik Mensa.

Kopçacı ile Kısabacak arasında gülünç bir dostluk belirmişti: ikisi de Brahmaputra'nın özlemini çekiyorlardı. Ole Menneske'den korkmasalar Bergen'e, kadına mektup yazacaklardı. O biçimsiz göv-

desiyle, avluda badi badi yürüyor Kısabacak; sundurmadan evin sobalarına odun taşıyor, yükü de çok mu çok. Fakat yürüyüşü yavaş; pat pat yol aldıkça ayak sesleri uzaktan duyuluyor. Bir arkalığa yükleyip sırtladığı tepeleme odunlara bana mısın demez bu dev azmanı. Sırtında bu yük, saatlerce durabilir, rasladığı biriyle çene yarıştırabilir; fakat tekrar yürümeye başladı mı, bir çocuk gibi ürkek, ihtiyatlıdır. Mutfak kapısında yükünü yere yıkar, parça parça taşır eve. Toptan götürse merdivenlerin göçmesinden korkar her halde.

Kısabacak'la Kopçacı arasındaki dostluk; Kopçacı'nın muziplikleri, takılmalarıyla dolu olduğu için, pek tuhaf bir dostluktur. Kurnaz Kopçacı yalnız şuna dikkat eder: Dev adamdan emin bir uzaklıkta oldu mu tamam; alaylar, takılmalarla hainee oyununa başlar. Şimdi de aklına nerden estiyse esti, Kısabacak için ayrı bir ötüş besteledi. Devin sundurmadan çıkmasını bekliyor, o çıkınca başlıyor ötüşüne; tempoyu onun adımlarına uyduruyor. Kısabacak avluyu geçerken peşinden gidiyor, var gücüyle öttürüyor ıslığını. Bir süre sabırlı yürüyor Kısabacak, sonra mümkün olduğu kadar ayak değiştiriyor, tempodan kurtarıyor adımlarını. Fakat şaşmaz şakımalar hemen yetişiyor ona, ve Kısabacak gene ahenge uymuş yürümeye başlıyor. Ancak mutfak kapısında kurtuluş. Orada Kısabacak, arkasına dönüp öyle bir bakıyor ki, kana susamışlıktır bunun anlamı. Fakat akşama Kısabacak, gene o her zamanki kalender adamdır.

Hartvigsen'in garip garip düşünceleri vardır; bir gün mağazada bana, Kudüs'e giden en kısa yolu sordu.

Mağazada birkaç müşteri vardı; öteberi alıyorlar, içki tezgâhında da Lapon Gilbert hafif tertip demleniyordu. Kendisi için imkânsız bir şey bulun-

madığını, Kudüs'e bile gidebileceğini göstererek, kalfalara, müşterilere fiyaka yapmak istiyor, onun için soruyor; diye düşündüm. Bu yüzden de ciddî bir cevap vermeyip öylesine konuştum: «Ohoo, hem de Kudüs, çok uzun yol!»

«Öyle ama, gidilemeyecek yer değil her halde.»

«Şüphesiz!»

«Siz bilmiyorsunuz galiba?»

«Hayır.»

«Benim için Fener bekçisine soramaz mısınız? Bizim aramız artık pek iyi değil de.»

«Sahiden bilmek istiyorsanız sorayım.»

«Evet, bilmek istiyorum.»

Kalfalar ve Lapon Gilbert ve müşteriler şaşırmışlardı. Hartvigsen de gördü bunu pekâlâ ve kuruldu: «Bu öyle bir şey ki,» dedi. «Çocukluğumdan beri hep isterdim. Bütün dünyanın bildiği bu musevî diyarına ben de günün birinde gitsem demişimdir.»

Lapon Gilbert başını sallıyor: Hartvigsen nelere kadir değil ki, her ne dilerse yapabilir. Arada memleketler, ülkeler vardır; acaba oranın denizi, güneşi, insanları da buradaki gibi mi? Aklım Allaha emanet!

Ve sağa sola haber taşımakla ün yapmış Lapon Gilbert, içki kadehini boşaltıp hemen yola çıkmaya hazırlandı.

Tam o anda kapıdan Barones girdi içeri.

Barones'le Lapon'a baktım merakla. Yüzlerinde en ufak bir değişiklik ele vermiyordu onları. Barones, Lapon'a donuk, yabancı gözlerle bakıyordu; hiç tanımadığı biriydi sanki Lapon. Haha, isterse her şeyi dizginlemekten yana, babasındaki o garip kudret Barones'te de vardı. Bir kraliçe gibi geçip giti, tezgâhın arkasından yazıhaneye girdi Barones.

Lapon Gilbert selâm veriyor, hoşça kalın diyor, ve mağazadan çıkıyor.

Hartvigsen'e o anda aklıma geliveren şeyleri söylüyorum: «Avrupadan İstanbula gider, oradan gemiyle Anadoluya çıkarsınız. Fakat yabancı dil bilmek lâzım; hem de çok uzun sürer bu yol.»

Hartvigsen'in bu kadar uzaklara gitmesine neden bir itirazım olmadığını, kesinlikle bilemiyordum; sevinmeye başlamıştım. «Fener bekçisinden öğrenirim doğrusunu.» dedim.

«En kolay yol hangisiyse onu soruşturun en çok.» diyor Hartvigsen. «Çünkü iki kişi gideceğiz, bir erkek, bir de bayan.»

Soluğum kesilir gibi oldu; Hartvigsen'in bir yolculuğa çıkacağı haberine neden sevindiğimi birdenbire anlamıştım.

Şimdi her şey değişiyordu; Rosa da beraber gidecekse nesine sevinecektim bunun!

«Tehlikeli bir yolculuk!» diyorum. «Düşüneyim ama, gidip bekçiye sormayı gözüm almıyor. Hayır, soramam.»

Hartvigsen, şaşırmış, yüzüme bakıyor. Barones yazıhaneden çıktı; Hartvigsen onu durduruyor, Bekçiye Kudüs yolunu sormaktan çekindiğimi söylüyor ona. Barones, Hartvigsen'in bu gevezeliğinden sıkılmış gibidir, fakat gülümsüyor:

«Yaa, fakat niçin? Garip şey; yoksa Bay Hartwich'le ben yolda bir kazaya uğrarız diye mi korkuyorsunuz?»

Gene soluğum kesilir gibi oldu, ve içimde yeniden sevinç yeşerdi. Ah, utanmıyordum; aşk beni yanlış yollara çekiyordu; ah, çok çetindir aşk.

«Evet» diye kekeliyorum. «Tehlikeli bir yolculuk bu; fakat tabiî, imkânsız bir şey değil hani. Peki, sizler arzu ediyorsunuz madem, Bekçiyle konuşurum. Giderim hemen bugün. Elbette.»

Barones pek oralı olmak istemedi, hafifçe gülerek: «Yok canım, bu kadar üstüne düşmeyin!» dedi.

Fakat ben bir ödev bildim bunu, utanmıyordum; Bekçi'ye gittim. Rosa'nın kocasını buralardan uzaklaştırmak için var gücümü yatırmak istedim bu işe. Ne kadar fesatçıydım! Hartvigsen başka kadınla giderse Rosa'nın buna şüphesiz üzüleceğini bir an bile düşünmüyor, evet bunu hiç de düşünmüyordum.

Fenere girmedim. Merdivenleri tırmanıp odaya çıkmayı düşünüyordum ki, Bekçi seslendi arkamdan. Küçük sundurmasından odun çıkarıyordu.

Konu dışı bir iki lâftan sonra, ricamı söylemeye geldi sıra. Bekçi dinledi, solgun sırıttı, başını salladı:

«Ona mı kalmış Kudüs'e gitmek! Böyle şeylere nasıl da kanarsınız, Delikanlı! Bu olsa olsa.. Fransızca bilir misiniz?»

«Biraz.»

«Bu olsa olsa bir blague'dır. Palavra, kıtır yâni. Edvarda'cık da var üstelik, öyle mi!»

«Niyetleri ciddî.»

«Yaa! O türedi adam elindeki üç beş kuruşunu batırmadıkça rahat edemeyecek. O zaman bulgur lâpasından ne haber? Kudüs yolu, ha? Binlerce yol gider Kudüs'e. Hacca mı gidiyorlar, sofu mu oldu bu reziller?»

Birden bağırıyor Bekçi: «Vay canına, Rosa! Ya Rosa ne diyor bu işe?»

Bu, ilk orada aklıma geldi; cevap veremedim.

Fener bekçisi konuşmasına devam ediyor, sakindir, düşünüyor, konuşuyor, derken bu yolculuğa aklı yatmaya başlıyor: «Yapabilecek durumdalar!» diyor. «Edvarda'cık da aptal değildir. Hem ne diye çıkmasınlar bu küçük geziye? Sirilund'da

olan şeylerden biraz daha fazlasını, hayatlarında ne diye görmesinler? Yabancı kıyılara giderler, güneş daha sıcaktır, denizde uçan balıklar vardır. Oralarda ipekli elbiseler giyerler; başlarında kırmızı fesler, tütün içer erkekleri. Düşündükçe aklım kesiyor, gitsinler, kurtulsunlar biraz bu köy havasından. Onlara böyle söyleyin. Ah, siz Yunanistan'ı bilmezsiniz, Delikanlı!»

Fener bekçisi Schöning kendisinden geçiyor, şüphesiz hoşlanmadığı halde içini döküyor. Gördüğü yabancı diyarların hâtırasıyla diriliyor, gözleri parlıyor: «İyi, iyi, gitsinler!» diyor. «Evet, iyidir iyi, mükemmel! Yunanistan'a giderler. Kudüs yolu mu dediniz? Bir yol vardır Kudüs'e giden. Bergen'den binerler bir morina gemisine, Akdenize, Yunanistana giderler. Oradan Yafa ne kadar yer! Sonra bindiler mi arap atlarına, ver elini Kudüs. Onlara böyle söyleyin. İsterlerse bir bir yazarım hepsini. Ne şeytandır şu Edvarda!»

Ertesi gün Fener bekçisi Schöning, elinde bir gezi plânı, bütün yolları gösteren bir çizelge, bana geliyor. O derece coşkun, benimsemiş bu işi. «Atlasınlar hemen posta vapuruna, doğru Bergen!» diyor. «Morina tekneleri şu sıra Akdenize giderler. Bu ıssız köyü kış gelmeden terk etsinler. Varacakları yerde palmiyeler vardır, kıyılarda ipekler giymiş insanlar. Siz de beraber gidemez misiniz, tercüman olarak? İngilizce bilir misiniz?»

«Hayır.»

«Fransızca da olur.»

Fener bekçisinin plânını Hartvigsen'e veriyor, yollarda bir tercümana ihtiyaç olduğundan bahsetmiyorum. Onun yerine diyorum ki: «Bilinmesi gerekli birkaç kelimeyi Barones bilir elbette. Hem siz de çok çabuk öğrenirsiniz, yolculara yabancı dil

kılavuzları vardır, Bergen'de o kitaplardan alırsınız.»

Hartvigsen peki, dedi.

Bir gece Rosa'nın evine gidiyor, kapısının tokmağını okşuyor; eşiğine, onun geçenlerde oturduğu yere oturuyorum. Gönlümde hayaller, düşler beliriyor; karma karışık duygular içindeyim; huzursuzum çok. Gece gündüz orda burda şaşkın, perişan dolaşıyorum. Kapı tokmağına dokunup eşikte oturduktan sonra gene sessizce kalkıyorum, dolambaçlı yollardan eve dönüyorum; evet, odama ve uykusuzluğuma dönüyorum.

Barones: «Neyiniz var?» diye soruyor. «Gözlerinizin altı simsiyah.» — «Bilmem, tesadüf!» diyor, koyulukları gidermek için gözlerimi uğuşturuyorum. Sonra soruyor Barones: «Kudüs yolculuğuna ne diyorsunuz?» — «Neden Kudüs?» diye soruyorum. Sebebini açıklıyor; çok, çok betbaht ve gözleri bir gece gibi ışıksız:

«Hartvigsen istiyor Kudüs'ü. İncilde bu şehir üzerine yazılanları okumuş. Ben de Kudüs'e gitmek istiyorum. Burada huzur diye bir şey yok; orada olursam daha iyi belki. Kutsal topraklar deniyor ya, öyledir belki. Ne gibi etkileri olduğunu bilir miyiz? Ben burada türlüsünü denedim; evet hattâ yabancı tanrılara kulluk ettim. Finlandiya'da iken de böyleydim, fakat huzuru bulamadım gene de. Çağırdığım misafirlerimi bırakıp gittiğim vakit kimse anlamıyordu beni. Dönüp geldiğimde hasta mısınız diye soruyorlardı. Bana karşıydı yetişme tarzları. Fakat eğitim bütün bir sınıfın özelliğidir ancak. Bense şahsî bir özellik istiyor, bu nitelikte birisini arıyordum. Bir adama gidiyor: «Avcı mısınız?» diye soruyordum. Beni anlamıyordu. Avcı mı dediniz? Hayır! Fakat bir yeğenim var benim, o avcıdır. Peki, onu getirin bana! Avcıya gel! Kuş ve tavşan öl-

düren bir adam, salağın biri yâni. Bir demirci veya bir serseri bulun; gözleri fıldır fıldır olsun ama, avcılığı daha iyidir böylesinin.»

Barones'in sözlerinden pek çoğunu not ediyorum, çünkü her gün beraberim onunla; çok şeyler dinliyorum. Fakat benim asıl aklıma takılı mesele üzerine bir şey işittiğim yok. Barones'in konuşmalarını dinlemek, onun kaderini paylaşmak ara sıra küçük bir değişiklik de oluyor benim için; kendi kaderimi unutuyorum. Bu iyi! Barones yolculuk üzerine sorular da soruyor bana; niyetinin bir hac yolculuğu olduğunu da saklamıyor: «Bağışlatılacak o kadar günahım var ki, Kudüs'e gitmek istiyorum. Bunun bana bir faydası olur mu dersiniz?»

«Belki. Yok, olur muhakkak. Çok şeyler görür, oyalanırsınız. Çocuklara hepimiz iyi bakarız.»

«Evet, çocuklara hepiniz iyi bakmalısınız!»

Gözleri büyüyor, yaşarıyordu. Çocukları bulup bir onu, bir ötekini havaya kaldırmadıkça içi rahat etmiyordu. Fakat Barones, ne zaman «bağışlatılacak o kadar günahım var ki!» dese, benim aklıma hep kocası geliyordu. Adam, kendisini belki onun yüzünden öldürmüştü.

16

Rosa'ya gidiyor: «Birisi Kudüs'e gitmek istiyormuş, bakarsınız gider de. Öyle bir söylenti var.» diyorum.

«Evet, biliyorum.» diyor Rosa.

Şaşırmış, susuyor, yüzüne bakıyorum: Haberi olduğunu ne kadar sakin söyledi.

«Yalnız şu var ki, bu yolculuk olacağa benziyor.» diyorum yeniden. «Fener bekçisi bütün yolun plânını çizdi. Yakındır, iş işten geçer, önlenemez bu yolculuk.»

Ah, dün vicdan azabı duymuştum, bugün de duyuyordum. Hartvigsen'i buralardan uzaklarda düşünmek artık beni sevindirmiyor, aksine tasalandırıyordu.

«Neden önlemeye kalkmalı?» cevabını veriyor Rosa. «Hiç de engel olmamalı bu işe.»

«Yaa?» diyorum sadece ve susuyorum.

«Benoni gitmek istiyor, benim de bir itirazım yok. Hem çok şeyler göreceğiz.»

«Evet evet!» diye cevap verdim, koyu sisler içinden çıkar gibi. Rosa'nın da beraber gideceğini duymuştum. Suçumun küçük bir cezası gibi ekliyorum: «Evet evet, yollarda tercümanlık da yaparsınız.»

«Tercümanlığa yaramam pek.» diyor Rosa. «Biraz Fransızca ve Almanca öğrendimse de.. Her halde Edvarda da bilir o kadarını, fakat... Neyse, daha yola çıkan da yok ya!»

Hayır, daha yola çıkmamışlardı.

Hartvigsen'e raslıyor, yolculuktan açıyorum.

Hartvigsen söze başlar başlamaz üç kişiymişler, bu da çok tabiî bir şeymiş gibi konuşuyor.

«O halde Rosa, tercümanlık eder size!» diyorum.

«Evet!» cevabını verdi Hartvigsen. «Gereken her şeyi bilir Rosa, bu işle ilgili ne varsa. Denizden bir şişe çıksa, içinde yabancı dillerde bir mektup olsa, dinlemelisiniz, nasıl okur o mektubu. Tıpkı On Emir'den birini okur gibi harfi harfine.»

«Evet. Rosa bu yolculuğa seviniyor şüphesiz.»

«Orasını bilmem; ama ona da söyledim ya: Tabiî, dedim, sen de gelmelisin. Çünkü sen olmayınca yanımda başka kadınla yabancı bir memlekete gidemem ben. Mack da aynı şeyi söyledi.»

«Tabiî.»

«Neyse, daha yola çıkan da yok ya!» dedi Hartvigsen de. «Öyle çok şey var ki düşünecek. Kışa teknelerimize yük lâzım gene; onları satın almalı. Noelde mağazada muazzam satış olur. Bütün bunlara göz kulak olmam gerek. Ortağımı yardımcısız bırakamam.»

Yolculuktan birdenbire niçin cayıldığını anlıyamıyordum; fakat Rosa, kendisine her zaman babalık eden dostu Mack'a gitmiş, bazı itirazlarda bulunmuştur, diye düşündüm.

Barones de öyle sofu ve kahırlı değildi artık; şimdi daha çok gülüyor, yolculukla alay ediyordu: «Ne yapsın Benoni, Kudüs'te?» diyor, Hartvigsen'in küçük adını söylüyordu. «Onun yeri burası. Bırakın da kendi çiftliğinde ötsün!» diyor ve gülüyordu Barones.

Fakat Fener bekçisi Schöning gittikçe daha çok ilgileniyordu bu işle. «Dikkat edin de, fazla sallanmasınlar.» dedi bana. «Bergen'den Akdenize giden gemilere yetişebilirler henüz.»

Fakat peş peşe posta vapurları güneye gidiyor, Hartvigsen'le maiyeti yola çıkmıyorlardı. Bir şey olacağı yoktu. Beri yanda ben onları yolculuğa zorlamamakla ağır bir günah işlemiş olmama, Tanrının bir iradesi gözüyle bakıyordum. Hamdolsun! Rosa'ya gelince, bu yolculuğun yapılamayacağını o belki daha ilk anda sezmiş, fakat başkalarının ne diyeceğini düşünerek, gidecekler arasında adı geçsin istemişti.

Yolculuk plânını boş yere hazırladığını Fener bekçisi de nihayet anlıyor. Hartvigsen'e raslıyor mağazada ve sararmışlığından, öfkesinden yüzü un gibi oluyor.

«Yaa, siz daha gitmediniz mi Kudüs'e?» diyor Fener bekçisi. «Ben de zaten plânımda yanılmışım. Sizin önce Baltık denizine, oradan da Hebrid adalarına gitmeniz lâzım. Dovre'e varınca sorun Pekin şehrini; hemencecik bulursunuz!»

Fakat bu işde bir terslik olduğunu seziyor Hartvigsen; ben ona ilkbahardaki derslerimde biraz da coğrafya öğretmiştim; o vakit öğrendikleri aklındaydı iyice.

«Pekin mi? Pekin, Çin'dedir yahu!» diyor Hartvigsen. «Çine mi gidiyoruz? Sonra Dovre'e gelince; yolumuzun üstünde mi ki Dovre? Dovre Norveç'te!»

«Lafa bak! Ben Dover diyorum.» cevabını veriyor Fener bekçisi; vücudu da tiriyor âdeta. «Dover'de salaklar çoktur; bir süre orada kalın siz, orada. Haha, yüzsüzler, aşağılık herifler, siz de!»

Küplere binmiş, kapıdan çıkıp gidiyor Bekçi. Belli ki adam başkaları hesabına sevinmişti; dünya hiç değilse başkalarına açık; hiç değilse onlar bütün haşmetiyle bu dünyayı görebilecekler, diye düşünmüş, ama işte bunda da hayal kırıklığına uğratılmıştı.

Kendimi birazcık durulmaya, yatışmaya zorluyor, Rosa'yı ziyarete bir vesile olsun diye tabloma son fırçaları vuruyorum. Tablo az çok kuruyunca bir gün Hartvigsen'in Sirilund'dan geçerek değirmene gitmesini bekliyor, yola çıkıyorum. Mack da, Barones de benim bu tabloyu Rosa'ya yaptığımı biliyorlardı; bu yüzden benim şimdi onu Rosa'ya götürmemde göze batan bir şey yoktu. Ancak, Hartvigsen'in olmadığı bir saati seçmem benim kötü niyetimi gösterir, bunun acısını daha sonra çekerim, diye düşünüyordum. Ziyaretimden öyle büyük bir sevinç duyduğum da yoktu çünkü.

Rosa, hiç yapmazdı, kapıyı içerden kilitlemişti. Vurdum, gelip açan olmadı. Evde kimse yok, diye düşündüm; küçük Martha'yı Barones'in çocuklarıyla görmüştüm. Bu yüzden geri dönüyordum ki, Rosa camı tıklattı, kapıyı açtı.

«Lapon Gilbert buralarda dolaşıyor, sağı solu gözetliyor.» dedi Rosa. «Siz gördünüz mü onu?»

«Hayır.»

«İçeri buyurun. Aa, ne güzel bir tablo yapmışsınız! Ne fena, Benoni evde yok, göremeyecek.»

«Tablo sizin!» dedim. «Lütfen kabul edin. Sahiden, biraz olsun hoşunuza gitti mi?»

Hiç de beceremiyordum bu işleri; çekingendim, şiddetli bir heyecan duyuyordum. Sanki bir hediye getirmemiş, bir sadaka almaya gelmiştim.

«Benim mi? Ah, teşekkür ederim, olmaz ama.» dedi Rosa, yavaşça başını salladı. «Benoni'nin evde olmayışı ne fena. Tablo için biraz bir şeyler öderdi size.»

«Para ile satılmıyor ki!»

Nazik olmak için, tabloyu yukarı kaldırıyor, seyrediyor; her zaman hayran olduğum elleri şimdi çok, çok güzel. Buğulu bir sesle konuşuyor; Mack'ın salonunu, gümüş meleği tanıyor tabloda:

«Masadaki şarap kadehinden bir yudum içesim geliyor, şarabıyla öyle ferahlatıcı ki!» diyor.

«Sizin kadehiniz!» diyorum. «O vakit masaya bırakmıştınız.»

Kendini unutur, biraz yumuşar gibi oldu Rosa ve cevap verdi:

«Evet, hatırlıyorum.»

Fakat bir an sonra değişiyor, tabloyu bırakıyor: «Benoni nerdeyse gelir.» diyor. «Değirmene kadar gitti. Görmediniz mi?»

Bir sessizlik oldu.

«Evet, gördüm.» diye cevap verdim.

Açığa vurmuştum işte. Rosa her şeyi anladı, dost gözlerle yüzüme baktı, ama gene başını salladı.

«Çok mu fena yaptım?» diye sordum.

«Evet, beni sevmeniz doğru değil, biliyorsunuz.» diye karşılık verdi.

Şaşkın perişan: «Neden?» dedim. «Evvelce de halimden şikâyetçi değildim ben.»

Rosa yapmacıksız ve tabiî idi, hemen konuya girmişti. Hayır, ona âşık olmam doğru değildi şüphesiz, fakat âşıktım. Nasıl mı karşılamıştı? Aşırı bir hoşnutsuzluk göstermemiş, hayır, hattâ fazlaca hoşgörüyle karşılamıştı. Bu göz yumuş, hiç de güzel bir şey değildi benim için; beni çocuk yerine koyuyordu. Fakat onun da tedirgin olduğunu görmüş, buna sevinmiştim. «Demek Rosa için sadece bir çocuk değilim» diye düşündüm.

«Oturunuz bile demiyorum. Ayakta durmamız belki daha iyi!» dedi Rosa, fakat kendisi oturdu.

Az sonra yaptığının farkına vardı, gülümseyerek ayağa kalktı. «Daha neler!» dedi, kendini sakin olmaya zorladı, bana bir iskemle gösterdi, oturmamı istedi: «Neden oturmayalım? Buyurun! Size bir

şey anlatacağım.»

İkimiz de oturduk.

Çok ciddî idi. Bir çağlayan, bir kasırga gibi değil, sakin ve anlayışlı konuştu. Dudakları kırmızı ve iri; gür kaşları altında gözleri çekik, uzunca; oturuyordu.

«Benim eskiden de evli olduğumu işittiniz, değil mi?»

«Evet.»

«Evet. Şimdi yeniden evlendim. İlk kocam öldü. Sizin gibi genç değilim ben; olsam bile evliyim. Sizde hercai bir insan etkisi mi bıraktım?»

«Hayır, hayır.»

«Gerçekte de vefasızlıktan o kadar uzağım ki, kendimi hâlâ Nikolai ile evli hissediyorum biraz; oysa öldü Nikolai. Değiştiren herkes için bu böyle galiba: ayrıldığımız kimselerden büsbütün kopamayız. Günün her saatinde onlar hatırlatılır bize. Kiminde kuvvetlidir bu duygu, kiminde zayıf; fakat büsbütün kurtulan yoktur bu duygudan. En iyisi eskide kalmak, yenisine geçmemek her halde. Size gelince; fena, çok fena! Ah, çok da güzeldir, fakat fecî bir hata bu, sizin için. Sonu neye varır? Sizden yedi yaş büyüğüm ve evliyim. Bir şıpsevdi değilim ben, olsam bile bu sevgimi göstermektense, için için yanarım daha iyi. Bana, beni aşktan perişan gördüğünüzü mü hatırlatacaksınız? Ah, o aşk bir kalbi değil, bir evin kadın yöneticisi olmayı hedef tutuyordu. Bir kadındım, para sıkıntısı çekiyordum. Bu yokluk, bir bolluk olsaydı beni âciz, perişan göremezdiniz. Biliyorum, benim bu utanmazlığımı işitmek, üzmez sizi.»

«Ne bir şey ekler, ne de bir şey çıkarır.»

«Çok şeyi çözer, göreceksiniz! Ben hattâ sizin yaşınızda ve evlenmemiş bile olsaydım gene aldırmazdım size.»

«Parasızım diye mi? Ama ilk kocanız da aynı durumda değil miydi? Yıllarca beklemediniz mi onu?» dedim haykırır gibi. «Beni şu güç durumumdan kurtarmak için kendinize iftira ediyorsunuz!»

«Acaba?» diye sordu, gülümsedi Rosa.

İşte şimdi gerçek kalbini açmış oluyordu. Onu bu şekilde anlamama razı gibiydi, sevgisine bir fedakârlık gözüyle bakmama ses çıkarmıyordu! Bunları sonradan düşündüm, orada şöyle devam etmiştim:

«Hartvigsen yüzünden çektiğiniz üzüntüler, gerçekti, katıksızdı; sanırım, bir rakibeyi kıskanmaktı bütün onlar.»

Ürkmüş, gülümsedi Rosa: «Belki biraz.» dedi. Fakat gitgide bu iddiama kızmaya başladı, karşı çıktı bana: «Hayır, değil! Öyle olsa bile ne çıkar? Karşınızda oturup da hesap mı vereceğim size?»

Küçülmüş: «Hayır, hayır!» diye cevap verdim; fakat haklıydım elbette; öyle görünmek istiyordu, ama âşıklıktan da uzak değildi büsbütün.

«Demek kıskanmışım ben öyle mi?» dedi. «Fakat sevdalılar vardır, ben hiç de onlardan değilim, işitiyor musunuz: basit, sıradan biriyim ben, burada gördüğünüz gibi. Kocam — ilk kocam demek istiyorum — beni çok sıkıcı bulurdu. Sanırım, haklıydı da. Hem canım, çok saçma bir konuşma bu!» diyerek konuşmayı kesmek istedi Rosa. «Duygularınız sizi yanlış yollara götürüyor. Onları önlemekten başka bir şey yapamam.»

«Önleyemezsiniz!» dedim.

«Yok, önlerim. Siz de bilirsiniz ki, burada başkaları olsaydı beni düşünmezdiniz, fakat öyle çok kimse yok buralarda. Siz de bir yere gitmiyor, başkalarını görmüyorsunuz. Şunu da söyliyeyim ki, bu duruma çok yabancıyım ben. Eskiden beni sevenler, bu halden şikâyetçi değildiler; yer içer uyur-

lardı rahatça. Nikolai rahattı, Benoni daha rahat. Şimdi hiç bilmiyorum, size karşı nasıl davranmalıyım?»

«Ben söyleyebilir miyim?»

«Evet.»

«Böyle anne gibi davranmayın bana. Acır gibi davranmayın.»

Hafifçe güldü, cevap verdi Rosa:

«Yani bunlar yapılmayacak! Evet ama, tek yol bu. Yoksa buraya gelmeniz bile doğru olmaz.»

«Gelmem ben de!» dedim sâf ve toy.

«Bakın, dinleyin beni! Anlayışlı olun! Siz de bilirsiniz ya; çocukluk bu yaptığınız!»

«Siz de pek iyi bilirsiniz ki, çocuk değilim ben!» diye sözümü kestim, gücenmiş.

Rosa, yüzüme baka baka, apaçık cevap verdi:

«Yoo, yoo, çocuksunuz!»

Şaşırdım, bakakaldım. Ben ki onu kibar, nazik bellemiştim hep. Bir kabalıktı bu; aptallık, kadın boşboğazlığı! Yirmi üçüme giriyordum.

«Büsbütün de haksız değilsiniz.» dedim. «Bence de öyle; sanırım başkaları olsaydı burada...»

«Muhakkak!» diye doğruladı Rosa, yüksek sesle.

«Kendimi yenmeye çalışacağım. Yakında av mevsimi başlar, daha çok giderim sağa sola; dolaşırım...»

«Ya, çok iyi edersiniz!» dedi Rosa, ayağa kalktı, elini elimin üstüne koydu, bir an durdu ayakta, sonra gene oturdu. «Evet, bakın, başka çare yok. Ben sizin teyzenizim, büyük teyzeniz!» dedi ve güldü Rosa.

Yeni bir hakaret. O büyük teyzem olacak kadar küçük değildim ben. Boy atıyor, serpiliyordum, doğruydu bu; fakat bu rezil, bu gecikmiş büyüme, sona ererdi yakında. Konuşmanın havasını bozdum

mahsus ve sordum:

«Şey.. Kudüs seyahati ne oldu; çıkmaza girdi galiba?»

Sessizlik.

«Evet.»

«Katılacaklar arasında anlaşmazlık mı çıktı?»

Sessizlik.

«Hep çekinirdiniz, hiçbir şey sormazdınız, size ne oldu böyle? Daha bazı şeyler anlatayım ister misiniz? Bugün beni belki sıkıntılı buluyor, kendi bildiğiniz gibi yorumluyorsunuz bunu. Fakat doğrusu şu: Lapon Gilbert bugün buradaydı. Ondan her vakit çekinmişimdir, öyle çok şey biliyor ki!»

Lapon'dan söz ederken ürküyor, artık sakin olmaya çalışmıyor, duyduğu olanca kaygıyı açığa vuruyordu. Bütün kırgınlıklarım uçup gitmişti.

«Benoni gider gitmez, Lapon Gilbert evin köşesini dönüp çıktı ortaya, selâm verdi. Ah ah, ihtiyar Malene! dedi hemen. Malene, kaynanamdı, eski kocamın annesi yani. — Ne olmuş Malene'ye? diye sordum. Benoni kadıncağıza bir oğul gibi davranır, ona öteberi yollardı hep. — Şimdi çok zengin oldu! dedi Gilbert. Yüz taler göndermişler. — Kim göndermiş? diye sordum. — Belli değil, dedi Gilbert. Malene de bilmiyor, postayla gelmiş. — O anda öyle fena oldum ki, kalbim parçalanıyordu sanki. — Mektup da gelmiş mi? diye sorabildim güçlükle. — Hayır! dedi Gilbert.»

Bir sessizlik oldu.

«Fakat iyi işte; kadıncağıza para gelmiş!» dedim.

«Evet ama.. bunu ancak bir kişi göndermiş olabilir.»

«Daha neler!» dedim cesaret vermek isteyerek. «Terekeden de gelmiş olabilir. Ancak şimdi bir düzene konmuştur.»

«Acaba öyle mi?» diye sordu Rosa, ferahlamış. «Fakat bir şey, bir mektup falan olmalıydı yanında.»

«Doğrusu anlamam bu işten ya; ilk kocanızdan boşanmış olduğunuz muhakkak.»

Rosa başını sallıyor, söyleniyor:

«İnsan hiçbir zaman tam boşanamaz.»

«O ister sağ olsun, ister ölü; artık alıp vereceğiniz kalmamış ki!»

«Yanlış bu. Hem sonra onlar dediler, onlar söylediler öldüğünü. Yoksa tekrar evlenmezdim.»

«Hartvigsen ile Mack, sizin için izin almışlar ya; kralın bir iradesinden bahsetmişlerdi.»

«Evet, fakat onunla yetinmedim ben. Onun üzerine öldüğünü söylediler.»

«Öyleyse ölmüştür.» dedim.

Birdenbire, Rosa'yı bu kadar uğraştıran bu ölüye karşı içimde bir nefret belirdi. Sağ veya ölmüş, Rosa'ya neydi; ne diye bağlıydı ona hâlâ, bu kadar? Ben artık Hartvigsen'i değil, ölmüş bir adamı kıskanıyor; ah, dostum Hartvigsen'e mutluluklar diliyordum. Öteki de adam mıydı yâni? Karısını bir miktar paraya satmış, parayı içkiye yatırmış ve ölmüştü işte!

«Bana çocuk dediniz.» dedim Rosa'ya, utandırmak için. «Peki, ya siz nesiniz? Böyle tatlı tatlı oyalanmak bir hâtırayla.. Hem de kimin hâtırasıyla···»

Ben durunca yüzüme baktı, bekledi Rosa. Belki önüne düşüp, verilen paradan, ânî ölümden konuşayım istiyordu. Ama her şeye rağmen kayyum çiftliğinin oğlu Nikolai'dan vazgeçemeyeceğini görünce ben de ona baktım, devam etmedim.

«Evet?» diye sordu. «Hem de kimin hâtırasıyla?..»

«Çocuk olmayanın yapacağı şey değil bu!» dedim.

Bir sessizlik oldu. Çok perişandı Rosa.

«Bağışlayın!» diye rica ettim.

Silkinir gibi oldu, birden ayağa kalktı, kadife gibi yumuşacık elini yanağıma koydu.

«Tanrı takdis etsin sizi!» dedi. «Şüphesiz anlıyorsunuz, âşıklık değil bu, başka bir şey. Bakın, artık yatıştım.» dedi, gene oturdu. «Öyle korkmuştum ki, Gilbert'ten korkulur.»

«Bu Gilbert'i tehlikesiz hale getirmeyi ben üzerime alıyorum.» dedim heyecanla. «Öyle bir şeyini biliyorum ki, Mack bir duysa derhal hapsettirir onu.»

«Ya?» diye sordu Rosa. «Ama bu, hiçbir şeyi değiştirmez ki! Gilbert ne zaman neyi hatırlatmışsa doğru çıkmıştır.»

«Buna inanmak, affedersiniz ama... çocukluk!»

«Hayır, hatırlatmaları hiç boşa gitmemiştir. Bugün de bir bildiği vardı ki hatırlattı. Bunu yalnız Allah bilir. Yarabbi, her şey nasıl da karışık! Ya benim hâlim!»

Gene ayağa kalktı Rosa, ellerini açtı, çarparak kapadı. Perişandı, ümitsizdi; görüyordum. Son sözleri karşısında birden şunu düşündüm: Birkaç aydır evliydi; şiddetli heyecanlar onun için artık tehlikeliydi belki de.

«Üzülmeyin!» dedim. «Bir kötülük yapmadınız ki siz!»

Hartvigsen'in yoldan doğru gelmekte olduğunu gördüm, uyardım Rosa'yı. Gene önümde duruyordu.

«Susmamı istemenize hacet yok!» dedim.

«Ah!» diye cevap verdi. «Fark etmez; kendim söylerim. Fakat teşekkür ederim size; çünkü benim bu hâtıralar üzerinde durmam gerektiğini siz anlıyorsunuz.»

Anladığım falan yoktu, gene kadın gevezelikle-

riydi bunlar. Henüz sağ bile olsa ilk kocası artık ölüydü Rosa için.

«Güzel güzel ava gidin, görünün ortalarda.» dedi.

«Evet!» diye cevap verdim kısaca.

Hartvigsen içeri girdi.

«Haberler çok iyi.» dedi. «Tekneler Bergen'de. Dönüp de mağazanın mallarını limana boşalttılar mı sigorta paraları benim oluyor.»

«Candan tebrikler!» dedim, hayırlı işler diledim.

Sözlerimden şevke gelen Hartvigsen ekledi:

«Aklını çalıştırıp para kazanacak kimse; yalnız ortağım Mack değil artık.»

17

Şimdi neye inanayım, ne düşüneyim bilemez oldum. Rosa değişik bir ışıkta karşıma çıkmış; gerçekten değersiz o ölü kocasından yana yapmacık duyguları onu tanıyamadığım bir biçime sokmuştu. Hem eskiden o kadar ihtiyatlı ve az konuşurken, şimdi iyice açılmış, her şeyi enine boyuna anlatmıştı; Rosa için ben bir yabancıydım oysa. Bu derece açılması, benim kendisini sonsuz sevmemden gelmiyor muydu biraz da? Sonra da benim çocuk olduğumu söylemişti.

Bir iki hafta geçti; sonbaharı bekliyordum. «Yedi yıldır kalbimin varlığından haberdar değilim.» dedi bir gün Barones. «Kalbim artık yok gibi geliyor bana.»

Ve kalbinin ölmüş olduğunu, bu son pazar kiliseye gittiğini, artık hep kiliseye gideceğini, çocukları da götüreceğini söyledi. Anlaşılan gene sofuluğu tuttu, diye düşündüm.

Rosa'ya biraz bir şeyler yazdım, mektubu cebime sakladım, gece karanlık basınca alıp çıktım dışarı.

Mektubu vermenin zorluğunu asıl şimdi düşünüyordum. Rosa'nın kapısının önüne gelince, kapıdaki bir yarığa sokuvermekte hiçbir sakınca yokmuş gibi davrandım. Ama bu işi yaptıktan sonra başımı salladım, ayıpladım kendimi ve mektubu geri aldım. Aynı aptallığı ertesi akşam da yaptım. Yeni bir mektup yazmış, eskisini yakmıştım. Ne mi yazmıştım? Abuksabuk şeyler: Şimdi alıp başımı

ava gidiyorum, sizi seviyorum! Ah, bir çocuktum ben. Mektupları kısalttım, daha kısalttım, üçüncü akşam «Rosa!» dedim, bıraktım. Yeterdi bu, bol bol yeterdi bence. Mektubu mühürledim, göğsüme koydum, gece onunla uyudum.

Sabah erkenden, daha ben kalkmamıştım, kapı vuruldu. Barones'ti gelen. Görmüyor, duymuyor; şapkalı mantolu kapıda duruyordu. Dışarlarda bir gezintiden geliyordu her halde.

«Bir arkadaşınız olduğunu söylemiştiniz, değil mi?» diye sordu.

«Evet, özür dilerim, ben hâlâ... hemen kalkıyorum, şimdi.»

«Zararı yok. Kaç yaşında?»

«Arkadaşım mı? Benden iki üç yaş büyük.»

«Yazın ona, gelsin! Adı ne?»

«Munken Vendt.»

«Yazın!»

Rosa'ya yazdığım mektubun yerde olduğunu gördüm, irkildim. Ne yapmalı da Barones'i dışarıya çıkarmalı? Munken Vendt'e yazacağını söyledim:

«Hemen şimdi, kalkar kalkmaz.»

«Sırtlayın tüfeğinizi, karşılamaya gidin onu. Gider misiniz?» diye sordu Barones.

«Evet, güzel bir fikir!»

Ah, hiç bile güzel değildi bu. Hele şimdi sımsıkı bağlandığım bu yerden uzaklaşmayı, her zamankinden daha az istiyordum. Şu bir ay içinde bunu daha önce yapabilirdim belki.

Barones soruyor:

«Talebe midir?»

«Munken Vendt talebedir.»

«Öyleyse Martha'ya öğretmenlik edebilir. Benoni de bir öğretmen arıyordu.» dedi ve dudaklarını hafifçe büzdü Barones.

Ürperdim: Munken Vendt, Rosa'nın evinde! Elinden gelirdi, çılgının biriydi, bir yangın, bir kasırga.. Şeytanın ta kendisiydi Munken Vendt!

Barones'e nasıl itiraz edebilirdim? Mektup orada, üzerinde Rosa'nın ismi, yerde duruyordu. Fakat Barones duymuyor, görmüyor gibiydi. Bu, içime su serpiyordu biraz.

«Munken Vendt öğretmenlik yapamaz pek.» dedim. «Kalkayım da o zaman...»

«O zaman ben yokum burda. Durmayacağım, gidiyorum. Siz şimdi yazın mektubu; Jens aşağıda, götürür. O çıksın yola, siz de peşinden gidersiniz!»

«Peki!» dedim.

«Arkadaşınızı bulunca alıp gelin onu. Görelim bakalım, bir süre misafiriniz olsun!»

«Peki, teşekkür ederim!» dedim.

Gözleri uzaklardan geri çağrılmış gibi aydınlanıyor, bilinçleniyordu âdeta. Odada etrafına bakındı Barones.

«Alina'nın resmi bu!» dedi, gülümseyerek duvara baktı. Bütün bu süre içinde hiç yüzüme bakmamıştı. Sordu sonunda: «Yani bugün gidiyorsunuz, değil mi?»

«Evet, hemen!» cevabını verdim.

«Şimdilik hoşça kalın! Kusura bakmayın!»

Gitti Barones.

Yataktan fırladım, mektubu yaktım, giyindim, dışarı çıktım. Sekizdi saat; Barones çiftlikten çoktan ayrılmıştı. Biraz açılmak, bir yerlerde durup uzaklara, ormanlara, kuzeye gideceğimi söylemek istiyordum. Jens yetişti arkamdan; götüreceği mektubu sordu. Ah bu sırık bacaklı, kambur herif; yakanızı kurtaramazdınız ondan; hanımı öyle emretmişti. Jens'le beraber geri döndüm, mektubu yazdım, kısa ve resmî olmasına dikkat ettim. Fakat ne diye asacaktım suratımı; kaderden kaçılır mıydı?

Barones'in kulu kölesi Jens, Munken Vendt'i ölü veya diri bulup getirecekti. Kapı kapı dolaşıp kemik dilendiği zaman eli boş geri çevirebiliyorlar mıydı onu?

Rosa'ya gittim: «Yalnız şunu söylemek istiyordum,» dedim. «Gidiyorum. Sırf bunun için uğradım ve söylüyorum işte.»

«Ne zaman?» diye sordu Rosa. «Ava mı çıkıyorsunuz?»

«Evet. Martha'ya bir öğretmen getireceğim. Burada sizinle kalacak, aynı çatı altında.»

«Anlamadım; nasıl? Buraya mı gelecek?»

«Gidip yarı yolda karşılayayım ki, gelsin muhakkak. Bu habere sevinmediniz mi?»

Rosa bu sırlı sözlerime gülümsedi; yüzümün buruştuğunu, bozulduğunu hissediyordum.

«Anlamıyorum.» diye tekrarladı Rosa. «Benoni mi söyledi bunu?»

«Barones söyledi. Martha'ya hususî bir öğretmen yâni. Yanınızda kalacak, bütün gün sizinle yâni.»

«Evet, şimdi hatırladım, Benoni bir öğretmen lâfı etmişti bana.» dedi Rosa, önceden biliyormuş görünmek için. «Peki, sizin telâşınız nedir; bu haliniz ne böyle?»

«Eh, göreceksiniz, bu öğretmene âşık da olursunuz. Benden daha büyüktür ve başkadır o. Âşık olursunuz.»

Rosa güldü yüksek sesle ve bu delişmenliği gücüme gitti çok.

«Neye gülüyorsunuz?» diye sordum.

Ciddî, cevap verdi:

«Aslâ! Ne ona, ne de bir başkasına!»

Kapıyı açmıştım, geri döndüm, apar topar ve sertçe, elini tuttum.

«Güle güle, güle güle! Avda iyi şanslar!» dedi Rosa.

«Fakat size teşekkür etmek istemiştim.» diye cevap verdim.

Sonra çıktım dışarı.

Rosa bir süre geçirdi beni; bana ümit vermiş, bende yanlış yorumlar uyandırmış olmaktan çekiniyordu muhakkak.

«Neden teşekkür ettiniz bana?» diye sordu.

«Adı ne, kaç yaşında ve nasıl, diye sormadınız da ondan.»

Başını salladı Rosa.

«Öğreneceğim de ne olacak? Hiç kimse ilgilendirmiyor beni.»

İşte bu ikidir; bunu açıkça belirtmek istemişti bana! —

Sonra ormanlardan kuzeye doğru yol aldım. Sirilund'a geldiğimde baharda giydiğim elbiseler vardı üstümde; gene o yaşlı adamdım âdeta. Tüfeğim de yanımdaydı.

Akçakavaklar güz yanığı yapraklarını döküyor. Ağaçlardan yere yavaş yavaş düşüyor yapraklar ve hışırdıyorlar ormanda. Yol, dalgalı tümsekler üzerinden alçak sırtların arkasına uzanıyor. İlerde sağ taraftan bir uğultu geliyor; denizdir bu. Kimseler yok, hiçbir şey yok, havada uzayıp giden uğuldamalardan başka. Geçtiğim orman, bâkir bir orman. Kendi kendini doğuruyor, ömrünü yaşıyor, sonra yeniden doğuyor: Çam ağaçları, akçakavaklar, hatmi ağaççıkları ve ardıçlar var çepeçevre. Koca çamlar salkım saçak; koca kayalar, taşlar yosunlu ve emin, yerli yerinde. Birkaç saat hiçbir canlıya raslamadan gittikten sonra, küçükçe kayaları yerlerinden oynatmaya başlıyor, altlarında solucan, böcek var mı görmek istiyorum. Gittikçe sakinleşiyor, birçok şey düşünebiliyorum.

Neden buralardayım, diye düşünüyorum. Hanımım, yâni Barones, arkadaşımı görmek istiyor, Glahn gibi mi değil mi bilmek istiyor, Hartvigsen'le iş birliği etmiştir; her şey öylesine birbirine bağlı ki! Bu Barones, işleri karıştırmaktan öyle de hoşlanır ki! Başka kadınlarla hiç görüşmez, babasıyla çok mecbur olmadıkça konuşmaz. Sofrada Mack, ara sıra ona teşekkür eder: Kızı farkına varmış, kendisine ekmek uzatmıştır. Biraz da kızları çocukları sorar, bunun dışında sessiz ve kibardır Mack. Kızını yanına çekip de «Neden böyle üzüntülüsün, yavrum?» diye sorduğu olmamıştır. Sirilund'daki konakta bir şeyler dönüyor her halde. Rosa ile Barones dosttular, neden bozuştular? Evet, düşman değiller, fakat konuşmuyorlar artık; birbirlerine ihtiyaçları yok. Öyle görünüyor.

Akşama kadar boyuna yürüdükten sonra bir kerpiç kulübeye geldim. Jens'le sözleşmiştik, oraya benim için yiyecek bırakmıştı. Ocakta ateş yaktım, haşlanmış eti alevde kızarttım, üstüne su içtim dereden. Sonra bol bol çam dalı attım ateşe; dallardan kendime bir de yatak yaptım, birkaç saat için uzandım üzerine.

Karanlıkta uyandım; üşüyor, ateşe daha çok çalı çırpı atıyor, tekrar uyuyorum. Gene karanlıkta uyandım; fakat uykumu almış ve dinç hissediyorum kendimi. Bir öğünlük et kızarttım tekrar; dışarı çıktım, bekledim bir süre. Derken arkamda, doğuda gün ışımaya başladı, karanlık çözüldü; kuzeyden tarafa yürümeye başladım yeniden.

İki gün yürüdüm; Munken Vendt görünmüyor; sahipsiz kerpiç kulübelerde uyuyorum. Bir gün daha yürüdüm tekrar; katettiğim millerin sayısı çoğalıyordu. Tepelerden zaman zaman denizi görüyor, kuşlara da raslıyorum.

Bilmediğim yerlere yaklaşıyorum. Derken Mun-

ken Vendt görünüyor, yanında Jens.

Artık her şey unutulmuştur. İki arkadaş bu mutlu buluşmadan ötürü birbirimizi kutluyoruz. Bir saat mola verdik, neler neler konuşmadık ki! Saat çabucak geçiverdi; yola koyulduğumuzda sohbeti sürdürüyorduk hâlâ. Munken Vendt gene o delikanlı; eskisi gibi ellerinde eldivenler; fakat çıkarmaktan, onu bunu çıplak elleriyle tutmaktan da sakındığı yok pek. Güzel bir top sakalı var, ve gözbebekleri iri iri. Yürüyüşü hem sert, hem uçar gibi; yoruyor bizi. Fakat attığı her adımda pantolonunun arkası açılıyor, lime lime. Yoksulluğu yürekler acısı; bir yeleği bile yok. Munken Vendt de tıpkı bana benziyor; dünyada tir teber yaşayanlardan biri!

Fakat elleri güzel mi güzel; Rosa'nınkilerle birleşecek bu eller!

Yürüdükçe seyrekleşiyor konuşmalarımız: Dar geçitlerde birerle kol ilerlemek zorunda kaldığımızdan, öndekinin, bir şey söylemek istedikçe, arkasına dönmesi gerekiyor. Derken Munken Vendt'in avcılığı depreşiyor, sezgileri kuvvetlidir onun: Benim canlıdan eser görmediğim bu ormanda o, çeyrek ya da yarım saat kadar ayrıldı yoldan ve bir öğünlük kartavuğu vurdu, getirdi. Daha sonra yolda, bir kızdan bahsetti; sılada bıraktığı, unutamadığı, Blis adında bir kızdan. Evlerin birinde, benim gibi, öğretmen olmak isteyip istemediğini sordum; hayır dedi, güldü, çın çın öttü kahkahası: «Deli misin sen?» dedi. «Yollar, yolculuklar bekliyordu bizi hani?!» — Ormanlardaki büyük uysallığını, içtenliğini gördükçe; her ağacın, her ardıç sürgününün, kayaların taşların onun gözünde sadece ağaç veya kaya olmaktan daha üstün bir anlam taşıdığını gördükçe, daha iyi kavrıyordum: Evlerin, odaların adamı değildi Munken Vendt. Sırf oturmak için değil, yakınlarında olmak için birini ötekine tercih ettiği

pek çok kayalar vardı; muhabbetle bağlıydı hepsine. Ben kayalara hiç bu gözle bakmamıştım, yabancıydım onlara; ya da bir ev kedisiydim ben; avcı falan da değildim sonra.

Bir kaya göstereyim, ne diyecek bakalım, diye düşündüm.

İki gün gece geç vakitlere kadar yürüdük ve Sirilund'a yaklaştık. Jens'in bizi bırakıp önden gitmesini sağladım. Munken Vendt benimle kaldı; değirmencinin karısına uğradı, elbisesini yamattı. Sonra aldım onu, hemen ormana, söğütlükteki küçük putheykelin oraya götürdüm.

Sürünerek ilerledik, su birikintisine geldik, sessiz sakindi etraf. Munken Vendt oturdu. İkimizden başkalarının da kokusunu alıyormuş gibi, açılmıştı burun delikleri.

«Yalnız mıyız?» diye sordu.

«Her halde. Başka kim olacak burada? Eskiden bir örümcek vardı, ağını örmüştü, bakıyorum şimdi o da yok.»

«Çok sessiz burası!» dedi Munken Vendt. «Biliyor musun, iyi ki örümcek de gitmiş. Sesi duyulurdu olsaydı.»

Bilekleri ne kadar hoş ve beyazdı. «Çıkarsana eldivenlerini!» diye rica ettim.

İkisini de çıkardı ve güldü Munken Vendt.

Küçük gölü geçtim onunla, küçük taş heykeli gösterdim:

«Bu da bir kaya; ne dersin buna?»

Munken Vendt, sessiz, çıplak elleriyle heykeli desteklerinden kaldırdı, inceledi dört bir yandan. Ben başka taraflara bakıyordum.

«Küçük bir put!» dedi Munken Vendt. «Benzerlerini evvelce de görmüştüm, küçük Lapon putları. Alıp götürelim mi?»

«Hayır!» dedim.

Putu yerine koydu, acayipliğine güldü, başını salladı.

«Ne duydun?» diye sordum. «Ellerini acıtmadı mı?»

«Yoo, niçin acıtsın?» dedi, eldivenlerini giydi tekrar. «Eh, kaygan ve yağlı biraz.»

Ayrıldık. Jens gideli birkaç saat olmuş, köye varmıştı çoktan. Büyük binalarıyla Sirilund, seriliydi önümüzde. Biraz ilerde Hartvigsen'in evi ve ambarlar görülüyordu.

«Büyük bir yermiş!» diyor Munken Vendt.

Paçavralar içinde değil de, pahalı elbiseler giymiş gibi, umursamaz, atak yürüyor; keyfine diyecek yoktur, çünkü bugün daha şimdiden iki öğün yemek yedi. Alışık değilim bu kadarına, diyor, hafiften gülüyor. Yavaş adımlarla bir kadın bize doğru geliyor, ince uzun bir kadın. Munken Vendt iki kere ard arda vay vay! diye lâf atıyor kadına; bilmiyor Barones olduğunu. Barones o! diyorum. Karşılamaya geliyor bizi!

Munken Vendt'in seslenişi üzerine duruyor Barones, bize bakıyor, bekliyor.

Varıp karşısında durduğumuz vakit: «Geldiniz mi?» diyor. Fakat bunu şaşkınlığını önlemek için söyledi şüphesiz; gülüşü öyle çekingendi ki, düşünemezdim bu kadarını.

Munken Vendt benim yaptığımı yaptı, kasketini elinde tuttu.

«Vay vay» diye seslendim. «Ne çare!» dedi açıkça ve gülümseyerek. «Kim olduğunu bilmiyordum. Baktım, uzun boylu ince zarif..»

Ah, Munken Vendt, kasketini giymeden önce öyle hoş söyledi ki bunu! Ve Barones, sindi hafifçe, ve Munken Vendt, Barones'in yüzüne bakınca, Barones'in boynu kısaldı biraz.

«Gidecek bir yerim vardı.» dedi Barones, başıy-

la selâmladı bizi. Ama bunu sırf, bizi karşılamaya geldiğini sanmayalım diye böyle söyledi şüphesiz.

Böylece o kendi yoluna gitti, biz kendi yolumuza. Ve Munken Vendt de hiç umursamadı bunu. Barones'i yaşlı ve acayip bulmuştu zaten.

Aradan birkaç gün geçti. Munken Vendt keyifli ve çokluk dışarda güneşte, açık havada. Varlığı Barones'i diriltti, güzelleştirdi. Evet, Barones gençleşiyor gene ve kadife bir sesle konuşuyor.

Sofradaki davranışları ikisinin de arsızca, görgüsüzce. İki hizmetçi gibi, dirseklerini masaya dayıyorlar, ne bulurlarsa yutuyorlar; çok iğrenç! Isırdıkları dilime yeniden yağ sürüyor, sonra yağlı bıçağı tabaklarına değil, masa örtüsüne bırakıyorlar. Barones bunu, bizim alışık olduğumuz şeyi yadırgamıyormuş görünmek için değil sade, pasaklı oluşundan da yapıyor. Mack ise kibar ve müsamahalı; görmezden geliyor.

Munken Vendt bugün aklına esti, ambarlara doğru gitti. Ben yoktum yanında; orda Barones'e rasladı, uzun süre dolaştılar yolda. Küçüklerle çıkmıştım ben. Munken Vendt'in ellerinde yer yer kızıl lekeler belirmişti. Bu bir yana, mutludur Munken Vendt, ve başı havada. Akşamları hani öyle memnun ki, odamda şarkılar söylüyor.

Çocuklarla mahsus uzaklara gidiyor; kaçmak uzaklaşmak iyidir, diye düşünüyorum. İki saat sonra dönüp geliyoruz. Barones'le Munken Vendt yoklar görünürde. Sonra çocuklarla içeri giriyoruz. Ben salondan geçiyor, orada kimseyi göremeyince yukarıya odama çıkıyorum.

Derken penceremden bakınca Barones'le Munken Vendt'in, Hartvigsen'in evinden çıktıklarını görüyorum. Ve Rosa, kapı aralığında. Barones'in şalı,

Munken Vendt'in omuzlarında. Ah, öyle ya, serinlik çıktı. Şalı, Munken Vendt'in omuzlarına bizzat Barones'in koyduğunu gördüm. Önden arkadan, uçları ne de güzel sarkıyor şalın! Fakat Barones, bu işi, şal buruşmasın bahanesiyle yaptı şüphesiz.

Sirilund önünde ayrıldılar. Barones merdivenleri çıkıyor; Munken Vendt ise, omzunda şal, mağazaya doğru gidiyor salınarak.

Aradan bir saat geçince, mağazaya gidiyor, Munken Vendt'i tezgâh başında buluyorum. Kafayı tütsülemiş, ölçüyü de kaçırmış iyice; fakat yürüyor, duruyor ve bir kale gibi sağlam. Barones'in şalını kirletmiş; korumak istiyorum, karşı koyuyor: «Bırak dursun, ısıtıyor!» diyor. Külhanbeyliği üzerinde; dükkânın iki kalfasıyla deli dolu, küfürlü çene çalıyor. Eskiden öyleydi, şimdi de Allaha isyan halinde.

Nihayet ne yapıp edip onu odama götürüyorum; sızıyor, bir saatten fazla kestiriyor. Uyanınca testimdeki suyu içip bitiriyor, tekrar uyuyor bir saat. Sonra gene dirilmiştir, neşelidir. Munken Vendt, ah çılgın dostum benim!

Ellerindeki kızartılar azmış daha da; parmakları şiş şiş, yer yer kabartılar var. «Dinine yandığım!» diye sızlanıyor. Ne yapsın, olmuş olanlar; şaşkın şaşkın ellerine bakıyor.

Sonra oturuyor, yarenlik ediyoruz biraz. Fakat aklım başka yerlerde; ancak mecbur kaldıkça cevap veriyorum. Birdenbire yeleğimi uzatıyorum Munken Vendt'e; evet, dar biraz, ama hiç yoktan iyidir. Tekrar sohbet ediyoruz; bir süre de böyle geçiyor.

«Rosa; nasıldır Rosa?» diye sordu Munken Vendt.

«Bilmem!» diye cevap verdim. «Rosa mı? Şüphesiz çok iyi bir insan. Niçin sordun?»

«Barones; o nasıl?» diye sordu tekrar. «Acayip

bir hanım.»

«Barones de şüphesiz mükemmel bir insan.» diye cevap verdim tekrar. «Duldur, iki güzel çocuğu var. Acayip mi dedin? Ah, bilmem ki! Perişan, paramparçadır o; her şeye bir huzursuzluk katar, buranın yaşayışına karışır, müdahale eder; Hartvigsen'e keza. O geldi geleli ben bile daha sinirli konuşuyorum. Gençliğinde genç bir teğmeni sevmiş, onun yasını tutar hep.»

«Hepinizi serseme çevirmiş.» dedi Munken Vendt. «Sizi bu sümsük mü adam edecek birader? Bunu kendisine de söyledim.»

«Yok canım?»

«Aynen. Ne cevap verdi biliyor musun? Eskiden burada bir doktor vardı, o da böyle demişti, diye cevap verdi. Doktor akıllı adammış yâni!»

«Alınmadı, kızmadı mı Barones?»

«Bilmem.» dedi Munken Vendt. «Eğri büğrü lâflar etti, aptala döndüm. Lüzumundan ötürü çılgınlığa inanırım, dedi. Evet, bir denge unsuru olarak özel mantığından ötürü, dedi. Ben şimdi mağazaya gidiyorum, bir konyak içeceğim, cevabını verdim.»

Barones'e söylediklerine, kendinden emin, güldü Munken Vendt.

Sordum: «Küçük Martha'yı gördün mü? Öğretmeni olacak mısın?»

«Ben ona ne dersi öğretebilirim ki?» dedi Munken Vendt. «Neler bildiğim senin mâlûmun. Hem ben öğretmen falan olacak değilim; geldiğim yere döneceğim.»

«Yoo, yoo!» dedim.

Ellerine baktım, sahiden hasta; parmakları sucuk gibi şişiyordu gittikçe; eldiven giyemezdi artık. Tuttum, Munken Vendt'e birkaç gömlek verdim;

bunun için bana teşekkür edince ağladım, beni bağışlamasını rica ettim.

Şaşkın, güldü, sordu: «Neden rica ediyorsun; neyi bağışlıyayım?»

Cevap vermedim, yalnız şunu söyledim: «Çetindir aşk!»

Gözleri hayretten açılmış, yüzüme baktı, sordu: «Yoksa âşık mısın ona? Şu yaşlı.. neydi adı?»

«Hayır, Rosa'ya!» cevabını verdim.

Günler geceler geçiyor. Munken Vendt sıkılıyor, ormanlara gitmek, bir şeyler vurmak istiyor; fakat hasta ellerinden ötürü bir şey yapamıyor. Barones'le araları açıldı, artık barışamazlar da. Munken Vendt hattâ güzel bir kırbaç kesmiş, Lapon Gilbert'i bununla nasıl yola getireceğini göstermiş Barones'e. Ormanda, değirmendeydik; soluğumu kesmiş, Munken Vendt'in söylediklerini dinliyordum:

«Deli kadın, çılgın! Bir de gelmiş.. Ellerimdeki kabarcıkları gördü nihayet; bir şeyler sezer gibi oldu, sordu: Sakın.. dedi, yoksa putun oraya mı gittiniz? — Ne putu? dedim. — Taştan bir heykel var ya! dedi — Evet, dedim, gittim. — Eyvah, ne yaptınız! dedi heyecanla. — Bir süre bunu konuştuk. — Putu ellerimde evirip çevirdim, dedim, Gilbert'in putunu! Mukaddestir, şimdi öc alıyor benden. — Ben gene de gülüyor, alay ediyor, şaşkına çeviriyordum Barones'i. Derken şöyle işe yarar bir söğüt dalı kopardım, yonttum düzelttim güzelce, Lapon'a meydan okudum: Gilbert mi ne karın ağrısı; bir solucandır o, çıksın karşıma! dedim. Barones beni dinlemiyor, bana zavallı diyor, betbaht diyor, acıyordu bana. — Taş put, görüyorum, doğruymuş, intikam alıyor.. diyordu. Taş maş değil o; ne taşı; imkânsız! diyordu. Onun kutsal bir kaynaktan sızıp geldiğini unutmayın; bir soydan ötekine Laponlar o kaynağa tapındılar! diyordu. — Tam vaktiydi,

kamçımı denedim, havada vınladı; ama aynı anda parmaklarımda müthiş bir ağrı hissettim, hırsımdan aldırmadım fakat. — Getirin Lapon'u! dedim. — Lapon'u mu? diye sordu Barones. Onun size bir yardımı olamaz! — Gider, tek başıma ararım, dedim. — Cevap verdi: Çıldırdınız mı siz; ne yapıyorsunuz? dedi. Peşimden koştu, tuttu beni. Kuvvetliydi; hayret, çok kuvvetli; benimse iş yoktu ellerimde. — Getirin Lapon'u; yoksa kendim arar bulur, çiftliğinize kadar kırbaçlarım onu! dedim. — Lapon! Ne yapacaksınız Lapon'u? diye sordu, bir hayvan gibi, soluğunu bana doğru savurdu. Kırbacımı kaldırdım, şaklattım havada. Vallahi billâhi! dedim sadece. — Anlatın, ne yapacaksınız Lapon'u? diye bağırdı Barones. — Ona, Lapon Gilbert'i döveceğimi söyledim; işini gördükten sonra da çam dalları ve yumuşak yosunlar üzerine yatıracağım, dedim. Bu hergele, taptığı puta zehirli bir şey sıvamış, dokunanı mahvetmek için. Hesabını göreyim bir; üzerine ceketimi de örterim, çünkü bir süre yerinden kıpırdayamaz artık! — Bu sözlerim üzerine Barones'in yüzündeki ifade değişti; Ağzı açık soluyordu Barones; gözleri aptallaşmıştı âdeta. — Zehir mi? dedi, zehir mi sürmüş Gilbert puta? — Tabiî! dedim. Bir şeyler sürmüş, her halde siğilotu ve cıva var içinde. — Lapon'a birini göndereceğim, dedi Barones. — Sonra döndük ormandan. İstemediğim halde onun o kıt zekâsına karşı, içimde hafif bir acıma hissediyordum: Lapon'un bütün yutturmacalarına inanmıştı anlaşılan. Jens'e direktif verdi; gece gündüz Lapon Gilbert'i aramasını, bulup getirmesini söyledi. — Çok sert davrandım, özür dilerim! dedim Barones'e. — Evet, korkunç bir adamsınız! diye cevap verdi. Sonra bir sessizlik oldu aramızda. — Lapon'u sahiden kırbaçlıyacak mısınız? diye sordu. — Evet, isterim, cevabını verdim.»

Munken Vendt'in ellerine baktım tekrar: Kabarcıkların birkaçı delinmiş, kanıyordu. Beş parasız olduğunu bildiğim için, sabahleyin Mack'tan avans aldığım iki taler'i verdim ona. Sonra, tedirgin kahırlı, ağladım tekrar. Bütün bu süre içinde boyuna düşünmüştüm: Evet, çetindir aşk! Gittikçe bir bir batağa saplanıyorum; ne gurur kaldı bende, ne şeref! Birisine bir kötülük ettim mi gidip itiraf etmiyorum bunu; bırakıyorum peş peşe geçsin günler! Allah yardımcım olsun!

Bu güzel fırsattan faydalanıp Munken Vendt ile daha çok konuşabilirdim belki; fakat o, Barones olayına öyle dalmıştı ki, benim Barones için ağladığını sanmıştı ihtimal.

«Sen dur hele! Bir iki sopa ona da iyi gelir!» dedi Munken Vendt.

Öğle yemeğinde Barones, uzun zamandır ilk defa, sofrada doğru dürüst oturuyor, kibar ve görgülü davranıyordu. Düşündüm: Munken Vendt'le arasına bir mesafe koymak istiyor, fakat boşuna; Munken Vendt'in ne dünyadan haberi var, ne bir şeye aldırdığı; eskiden nasılsa gene öyledir o! Munken Vendt eski umursamazlık ve kahkahalarını bırakmıyor, Mack bile memnun dinliyor, ondaki bu yaşama sevincine gülümsüyordu. Mack ona kendi elbiselerinden birkaçını da hediye etti ve Munken Vendt bunlara candan teşekkür etti; mutluydu çok.

Akşam, Barones, Munken Vendt'in ellerine pansıman için kurşunlu su getirdi ve bir an heyecanlandı Munken Vendt.

«Lapon nerde peki?» dedi, ayağa kalktı Munken Vendt.

«Lapon mu?» diye sordu Barones. «Gelmedi.»

Lapon bahsinin uzamasından çekiniyordu Barones; Munken Vendt'i yatıştırmak için birkaç söz de ben söyledim.

«Pek de taşkın, sizin bu arkadaşınız!» dedi Barones ve gülümsedi.

«Neyim eksik?» diye sordu Munken Vendt, şakadan. «Babanızın elbiseleriyle ne kadar kibarım, baksanıza! Hiçbir eksiğim yok!»

Kalktı, çıkıp gitti kapıdan. Bu yabancı elbiseler onu sahiden, çok değiştirmişti; fakat hoşa gitmeyi falan düşünmediği için, alıştığı paçavraları nasıl giyiyorsa bunları da öyle giyiyordu işte.

«Bu akşam ellerinize bir pansıman yapayım!» diye seslendi arkasından, Barones. İyiliğin ta kendisiydi.

Geceleyin tekrar çekişmişler.

Ortalıktan el ayak çekilmişti; Munken Vendt saat onbire doğru, odama geldi ve anlatmaya başladı. Elleri sarılıydı, fakat kaymıştı sargılar. «Şunları sıkıca bağla!» dedi bana.

«Barones beceremedi mi?» diye sordum.

Munken Vendt, pek memnunmuş gibi, şarkılar mırıldanıyordu; ama ben aklının başka yerlerde olduğunu gördüm pekâlâ.

«Boş ver! Bu kibarların işleri güçleri numara!» dedi. «Gitim odasına; hani onun işte.. yaşlı hatunun.»

«Barones'in mi?» diye sordum. «Odasına, öyle mi?»

«Ya ne yapmalıydım? Yoktu ki başka yerde.» diye cevap verdi Munken Vendt. «Ne olmuş sanki? İnin salona! dedi. — Ne yapayım orda? diye sordum. Sonra yaptı pansımanı; iyi geceler! dedi. — Bu da nesi? dedim içimden. Aman be; saçmalık, delilik bu hanımın yaptığı!»

Sustuk. Sargıları ilâçlı suda hafiçe ıslattım, tekrar sardım. Munken Vendt bu sırada konuşuyor, Barones'e atıp tutuyordu. Bir teşebbüste bulunmuş, eli boş dönmüştü anlaşılan. Ve ben Baro-

nes'e çok görmezdim böyle bir zaferi; biliyordum çünkü; Munken Vendt'in sandığı kadar değersiz, biçare değildi Barones.

Söylendi durdu Munken Vendt. «Git artık!» dedim, fakat uykusu yoktu, yatmak istemiyordu.

«Yeleği ters düğmeleyip, yarın kızdıracağım onu!» dedi. «Üstten bir delik, alttan bir delik boş bırakacağım. Evet, anlasın benim ne çetin olduğumu. Sen inanmıyorsun belki ya, her şey umulur ondan, her şey! Öyle öyle!»

«Ne münasebet!» dedim.

«Öyledir öyle!» Şapşallığını bırakmasına bakar. Uzun zaman oturdum odasında. Doğru değil oturmanız! dedi. Ben de tuttum, daha da yerleştim yerime. Fakat çok kalmayın! dedi. — Neden? diye sordum. Kaytanını tuttu, fakat çalınadı çıngırağı. Sonra sertledi, kapıya gitti, fakat açmadı kapıyı. İşte bütün vakti böyle geçirdi, aptal!»

«Sonra?» diye sordum.

«Sonra!» diye sırıttı Munken Vendt. «O paçavra ile ne yapabilirdim ki? İnadı tuttu işte.»

«Yarın sabah ondan özür dilemen lâzım, anlıyor musun!» dedim sertçe. «Bir gün kalkar, kamçı sallarsın karşısında, bir gün tutar... Ne oluyor yâni? Nesin sen; kral mısın başımızda? Kendini ne sanıyorsun? Adalar da kızlar mı var seni bekleyen?»

«Hayır, hayır!» cevabını verdi Munken Vendt, uysal. «Özür dile, dedin öyle mi? Evet evet.»

«Yarın sabah.»

«Bu gece! Hemen şimdi!» dedi Munken Vendt, birdenbire. «Düşündükçe büsbütün bu işi hemen bu gece yapmak geliyor içimden. Haklısın, hatâ ettim; bu gibi insanları anlayamam ben; öğreten olmadı ki! Öptüm onu, dudağını ısırdı kanattı hemen;

korktum, karşımda, köpük köpük kan. Üzerime kan sıçradı; ağzı çiçeklenmişti sanki. Gideyim de özür dileyeyim, ne dersin, hemen şimdi yapayım mı bu işi?»

«Hayır!» dedim.

19

Uzun zaman kendimi mahsus Rosa'nın evinden uzak tuttum; evet, böyle ne ezâlar etmişimdir nefsime. Hak ettim bunu! And içmiştim: Vazife ve doğruluğa dönecek; gizli niyetlerle, hırsız gibi, Rosa'nın kapısından içeri artık girmeyecektim.

Hartvigsen'e rasladım, beni evine davet etti; teşekkür ettim, kabul etmedim.

«Nedir biliyor musunuz: Arkadaşınızı razı etseniz de bize öğretmen olsa!» dedi Hartvigsen.

«Kendiniz söylemediniz mi?»

«Söyledim. İstemiyor.»

«Karınız ne diyor bu işe?» diye sordum.

«Karım mı?» diye tekrarladı Hartvigsen; bu kelimeye memnun olmuştu anlaşılan. Nitekim artık Rosa demedi, karım dedi hep: «Karımın hiçbir şeye baktığı yok ki! Artık her şeyden korkuyor, çekiniyor, her şeyden! Bütün işlere tek başıma benim karar vermem lâzım! Hayır, karım bu konuda hiçbir şey söylemedi.»

«Munken Vendt'le konuşacağım!» diye vâdettim.

Fakat Munken Vendt, hiç de oralı değil. Buralarda sahiden rahat edemiyor, tekrar kendi çevresine dönmek istiyor. Kararına hem seviniyor, hem de üzülüyorum. Benim de kendisiyle birlikte çekip gitmem için ısrar ediyor; gece gündüz bir dert bu bana. Fakat Allaha şükrediyorum; elleri eni konu iyileşti gene.

Munken Vendt, davranışından ötürü Barones'-

ten af diledi; fakat artık kendini pek biçare hissediyor; fena yaptı, küçük düştü, bütün iç güvenini yitirdi çünkü. Lapon Gilbert'le karşılaşıncaya kadar ellerini kullanabilecek duruma geleceğine seviniyor. Gilbert hiçbir yerde yok. Jens epey oldu, bir şey başaramadan geri döndü. Eh, bunda da Barones'in parmağı olsa gerek: Gilbert'i bulması için Jens'i gönderdi göndermesine ya; fakat adama da tehlikeyi duyurdu her halde. Bunu da şunun için yaptı: Lapon ele geçer de sıkıştırılırsa her şeyi açığa vurur, Barones'i de karıştırır bu işe. Ah zavallı, şaşkın Barones Edvarda!

Bir gün: «Munken Vendt ne kadar kalacak burda?» diye sordu bana. «Bilmiyorum.» cevabını verdim. «Bensiz gitmek istemiyor.»

Ertesi gün daha da huzursuzdu Barones. «Gitsin artık!» dedi. «Soğukkanlı olmasını bilmiyor.» — Munken Vendt'in davranışı; gitmesini emretmek için Barones'e sağlam, kesin bir sebep olurdu olmasına ya; Barones hiç bunun lâfını etmiyordu. Okumuş bir hanımdı, görgülüydü; fakat bir yandan da, Lapon Gilbert günün birinde çıkagelir de Munken Vendt'in eline geçerse, diye korkuyordu. «Arkadaşınız ölçü, hudut tanımıyor!» dedi Barones. «Bir dert açabilir başımıza!»

«Munken Vendt'le konuşacağım.» diye cevap verdim.

Konuştum netekim. Canı sıkıldı beni dinlerken. Lapon'u boşlamak zorunda oluşu, ümitlerini kırmıştı. Ne yapacakmış, onu anlattı: Bileği taşını bana çevirtecek, kendisi de Lapon'un ellerini bir güzel bileyecekmiş; derileri yumuşasın, incelsin diye. Sonra bu eller yarım saat puta değdirilecek, put bu ellere okşatılacak, sıvazlatılacakmış. Ondan sonra ben çekip gidebilir, artık durmayabilirmişim orda. Munken Vendt, Lapon'u söğütlüğe bıraktığı zaman, üze-

rine ceketini örteceğini de vâdediyordu.

«Lapon'a bir kötülük yapmana, Barones razı değil!» dedim bütün bunlara karşı.

Derken Munken Vendt, bir gün ormana gitti. Giderken yanına bir de balta aldı. Arada epey bir mesafe, peşinden yürüdüm. Söğütlükte baltasıyla bir şeyler kırdığını duydum. Zavallı put heykeli parça parça etmiş, parçalarını dereye atmıştı; şimdi söğütleri kesiyor, kutsal koruya aydınlık bir yol açıyordu. Açsın bakalım!

«Geliyorsan yarın çeker gideriz.» dedi dönüş yolunda.

«Gelemem.» diye cevap verdim.

«Ben de yalnız giderim.» dedi.

Yarın ayrılacağını saklamadı çiftlikte. Barones ferahlamışa benziyordu: geceleyin bizimle oturdu, hoştu, sevimliydi çok. Ah, bu değişken kadın kalbi! Şimdi Munken Vendt bizi terk ediyordu ya; Barones'in onda soğuk, yorgun bir kadın etkisi bırakması doğru olmazdı tabiî! Hayır hayır! Şu anda Munken Vendt'in çakmak çakmak bakışlarından da şikâyetçi değildi yâni.

Kollarını bir kapı gibi, başının üzerinde tutarak oturuyordu Barones. Entarisi öyle dardı ki, kalçalarına yapışmıştı sımsıkı. «Vay!» dedi Munken Vendt. Barones doğumlar beşiği Finlandiya'yı anlatıyordu; kızlarını orada doğurmuştu, onun için böyle diyordu: doğumlar beşiği! «Sevdiğim bir adamı muhabbetimle öldürürdüm istersem!» dedi Barones. «Vay!» dedi Munken Vendt.

Ah, öyle ama, galiba taşkınlığı üstündeydi Barones'in. Onun için böyle diyor, kurtulmuş olmasının sevinciyle böyle konuşuyordu: Munken Vendt put heykeli parçalamış, iz eser bırakmamış, hattâ korunun bütün ağaçlarını kesmişti; şimdi de gidiyordu ve Barones bir daha hiç görmeyecekti onu.

Bir sürü tatsızlıklara sebep olmuştu Munken Vendt, — çok şükür, gidiyordu!

Barones şarap ikram etti bize. Babasının bizimle oturmaya vakti olmadığını söyleyerek, babası adına bizden özür diledi. Uzun bir çubuk doldurdu, Munken Vendt'e uzattı, tütün içmediğim için bana da bisküvi getirdi.

«Şimdi dinleyin beni!» dedi Barones, ve cebinden bir kâğıt çıkardı. «Bir Fin şiiri bu; kendimce tercüme ettim. Garip bir şiir.»

Evet, garip! Ve Barones kadife sesiyle şiiri okudu, her kelimeyi yavaş yavaş okudu; zaman zaman bir şarkı söylüyordu âdeta:

Bu dünyada her şey —
Destek ol, tut beni, destek ol!

Bahar öyle yavaş, öyle yavaş, serili gecenin üzerinde. Hiçbir şeyi kesinleştiremez bahar; iletir beni yalnız bilinmeze, acıya. Ah, bahar, güçlü, kolay anlaşılır değildir etkisi: Gelir işte, kalır yanımda ve yenik düşürür beni.

Böyledir bahar.

Ah, bütün her şey, bu dünyada olanlar!

Seni gözyaşlarımla sevindirebilseydim, seni, ki uzaklarda orda yollardasın hep! Sen, ki beni gençliğimde çok kısa bir süre iki kere mutlu kıldın; ömrünün hazinesini üç büyük yaşantıda harcayan, sen! Fakat artık gözyaşı kalmadı bende. Hatırlar mısın, gelmiştim, öpmüştüm seni ve gitmek istedim gene? Hemen çevirdin başını, baktın uzun uzun; çünkü öyle candan seviyordum.

Böyleyim ben.

Dosttur, iyidir bir balta; içinde zehir yoktur. İntihar etmeye yaramaz, parçalamaz kimseyi, öper sa-

de. Balta öpünce belirir kırmızı bir ağız, açılır iki kızıl dudak öptüğü yerde.

Böyledir balta.

Ve balta için bir kalb var bende.

Ah, fakat böyledir hayat:

Ebediyen ayrılmak senden. Böyledir hayat. Ve hiç kimse yaşayamaz çılgınlıkla nurlanmadıkça ve nurlanmayan ancak bilmece olarak anlar hayatı. Ah, haydi gel, bahara; sen ki yüce, sevilen.. ve getir baltanı! Yıldızların altında yerim, ve ağzımda baltayı özlüyor dilim. Böyleyim ben.

Böyledir hayat.

Okurken yüzü morarmıştı; birçok kelimeleri bir şarkı gibi söyledi Barones. Kâğıdı Munken Vendt'e uzattı. «Sahte ve saçma!» dedi Munken Vendt ve kâğıt bende kaldı.

Sinmiş, ürkek oturuyordu Barones; okumakla hatâ etmişti sanki; Munken Vendt'in sözleri utandırmıştı onu; bazı kelimeleri şarkılaştırdığı için kendini gülünç buluyordu belki de. Toparlanmak için: «Teşekkür yok mu?» dedi. İkimiz de teşekkür ettik. «Müzikle galiba daha iyi olacak.» dedim ben. «Evet!» cevabını verdi Munken Vendt hemen. «O zaman daha da berbatlaşır. Benim kız şarkısını söyler.» dedi Munken Vendt ve güldü.

Munken Vendt gideceğine göre, Barones her şeyden önce onunla meşgul olmakla görevli hissediyordu kendini. Munken Vendt'in kadehini doldurdu, kendi kadehini de onun şerefine kaldırdı.

«Fener bekçisi bana üzümü, şarabı bol memleketlerden bahsetmişti.» dedi Barones. «Hacca gider gibi giderdik gitmesine; fakat bulabilir miyiz?»

Munken Vendt cevap verdi: «Bizim buralar da güzeldir: çam ormanları, dağlar, kuzey kızıllığı. Be-

nim köyde bir mağara var; orası da çok hoş.»

Bunları söylerken şarap, onda hâtıralar uyandırmıştı her halde. Sıcaktı, güzeldi Munken Vendt, ve güçlü duygular, soluğunu ağırlaştırıyordu.

«Evet ama, kışın buralarda kar var; bu kötü! Dereler, göller donuyor hep; vuvv! Oralarda güneş, yağmur.. güneş, yağmur.. dedi Fener bekçisi. İnsanlar ince elbiseler giyer, kızlar bir bluz, bir etek, öyle dolaşırlarmış!»

«Vay!» dedi Munken Vendt.

Az sonra da kadehini içti bitirdi, teşekkür etti, ve ayrıldı salondan. Geceydi, mağazanın ışıkları peş peşe sönüyordu. İçki tezgâhının olduğu en alt pencere bir süre daha aydınlık kaldı, sonra orası da karardı.

Munken Vendt yukarıya odama geliyor. Mağazaya gitmiş, orada da içmiş; neşeliydi çok.

«Bunu yapmayacaktın!» dedim.

«Kes sesini!» dedi. «Kız gibisin, her şeye eyvallah! Ne geçiyor eline, yüzündeki sivilcelerden başka? Biraz merhem sürüyor, düzeliyorsun, derken başka sivilceler, gene aynı şey! O kadar zayıfsın sen!»

«Git, yat, yarın gideceksen eğer!» dedim.

Munken Vendt cevap verdi:

«Gitmiyorum. Hem Barones haklı: Sen erkek değilsin belki de. Piyano çalışın da kız gibi.»

Bu sözler çok dokundu bana. Piyano öğrenmek için az mı emek vermiştim; ama işte bu da hoş karşılanmıyor; bir ayıp, bir suç gibi yorumlanıyordu. Evet evet, şu halde ben önemsiz, alelâde, ancak ufak tefek işlere eli yatkın, bir yeniyetme idim; kader beni böyle yaratmış, dünyaya böyle yollamıştı. Munken Vendt bir erkekti fakat.

«Yarın gitmiyor musun?» diye sordum.

«Hayır! Öbür gün de gitmiyorum. Görüyorsun

ya; Lapon'u bekliyorum. Hem sonra demin dışarda merdiven başında: — Bu akşam çok güzeldin! dedi bana. Gözlerin parlıyordu, dedi. Hahahay!»

«Kim söyledi bunu?»

«Kim olacak; Barones!»

«Sen ne dedin?»

«Ne mi dedim? Vay! dedim. Sorsana, ne yaptım? Dinle bak, ben ne kadar zamandır yanındayım senin?»

«Çeyrek saat oldu; az değil!»

«Artık gidiyorum.»

Saati sorduğuna göre bir şeyler tasarlıyordu. Koridorda yavaşça ilerlediğini duydum. Henüz yatmamıştım; hattâ bir şeyler daha giyiniyor, yolculuğa hazırlanıyordum; Munken Vendt döndü geldi; kızmış, boşandı:

«Değil mi ya, söyledim, bu kibarların işleri güçleri şapşallık! Kes sesini; sebepsiz değildi benim yaptığım. Fakat saçma. Canı cehenneme! Ne o; sen de mi gidiyorsun?»

«Evet.»

«Kendinden kaçıyorsun, desene! Buldun kolayını! Sonra sivilcelere biraz merhem; tamam! Yenileri çıkarsa...»

Bir çekişte kapıyı açtım ardına kadar. Munken Vendt yüzüme baktı. Boş verip gülebilir, bir iskemleye oturabilirdi ya; birdenbire ciddîleşti:

«Pekâlâ, haklısın!» dedi. «Gidip yatıyorum ben. Fakat şunu da bil ki.. sürgülüydü kapı.»

«Kapıyı açık bırakacağına söz verdi de böyle yaptıysa, senden kurtulmak istemiştir.» dedim. «Hayvan gibisin çünkü.»

Munken Vendt düşündü bir süre.

«Yok canım!» dedi. «Ama öpmeme ses çıkarmamıştı. Hem de nasıl! Onu da mı benden kurtulmak için yaptı?»

«Evet.»

«Olabilir. Bu tip insanları anlayamam ben. Fakat şimdi yatmaya gidiyorum.»

Ambarlara inen yola çıktım. Hartvigsen'in evindeki aydınlık camlara baktım uzaktan; fakat durmadım, yürüdüm. Dönüşte Hartvigsen'in sokağı başında durdum, yıldızlara baktım biraz. Fakat sokağa adımımı atmadım, durdum oracıkta ve yıldızlara baktım.

20

Munken Vendt gitti.

Ben onun gene de Hartvigsen'lere özel öğretmen olacağına inanmaya başlamıştım; fakat günler geçmiş, Munken Vendt öğretmenliği hep reddetmişti. Durumumdan, işimden ötürü beni küçümsüyor, ne diye buralara geldiğimi soruyordu. Kaderimle karşılaşmak için! cevabını vermiştim. Barones, arkadaşımın hâlâ gitmeyişine şaşıyor, başını sallıyor, bana dert yanıyordu âdeta.

«İyi tarafları var çok.» demiştim.

«Hayır! Eh, vardır belki!» diye cevap vermişti Barones. «Fakat dinsizin biri. Anlıyamıyorum, dağlarda ormanlarda yaşar da nasıl dinsiz olur?»

«Evet, dinsizdir.»

«Akıl bırakmıyor bende de. Ne yapsam, ne söylesem sonradan pişman oluyorum. Hayır, gitmesi lâzım! Bir vay tutturmuş, söyler de onu söyler; ne demektir, neye söyler? Yanılıyor. Allah bilir ya, gizlemiyorum, ben.. yahut o.. saklamıyorum, görünüşü, sakalı.. fakat ne muazzam bir fark! O karakterde birisinin dağlarda, ormanlarda yaşaması!»

Sonradan duydum: Barones, babasıyla konuşmuş ve bu, halletmiş meseleyi. Munken Vendt'le sessiz, emin görüşmüş Mack ve peki demiş Munken Vendt.

Ve Munken Vendt bana geldi, kibarlara karşı hayretini belirtti tekrar; gideceğini söyledi. Lapon'u boşluyormuş şimdilik. «Sen ne zaman geleceksin?» diye sordu bana. «Daha sonra.» dedim. «Çok sürmez,

gelirim. Henüz işim bitmedi. Orada bekle beni!»

Sonra da gitti Munken Vendt.

Sonbahar eni konu varlığını duyuruyordu. Sir Hugh Trevelyan komşu köydeki balıkçılığını bırakmış, posta vapurunu beklemeye Sirilund'a gelmişti. Birkaç gün Mack'ların evinde kaldı, hiç konuşmadı, odasından çıkmadı, bol bol içti. Sirilund'a son gelişinden beri kendine bakmış, iki ay sert içki koymamıştı ağzına. Ama şimdi gene şişe şişe konyak devirmek, bir zevkti onun için. Barones kendisine çok yakınlık duyar, nasıldır iyi midir diye sorardı her gün. Şimdi tepsiyi alıyor, yemeğini kahvesini odasına götürüyordu. Öyle meşguldü ki bunları düşünmekten eski kaygı ve huzursuzlukları kalmamıştı. Yatağında yatan Sir Hugh ile saatlerce konuşuyor, sonunda onu da konuşturuyor, güzel güzel sohbet etmeye zorluyordu. Sir Hugh ona gümüşlü araziyi anlattı: Hartvigsen'den almıştı, çok para ödemişti, ama olsun, muazzam servet yatıyordu o topraklarda. Burada kuzeyde bir oğlu varmış, Hugh'mış adı. Arazinin asıl sahibi bu çocukmuş, senetler de onun üstüneymiş. Dursun hele bir zaman, değeri arttıkça artar; varsın oğlanın olsun! Çocuğun, annesi Edvarda'nın yanında Torpelviken'de olduğunu da açık açık söylüyordu Sir Hugh. Hattâ ikisi için orada, o kayaların üzerinde bir de ev yaptıracakmış. Arsa ki arsa; temeli gümüş bir ev! Bu serveti Sir Hugh bulmuştu; bu onun hayatının biricik başarısıydı; bu serveti burada, Norveç'in Nordland'ında keşfetmişti. Çıksın biri de yapsın benim yaptığımı! diyordu. Barones her sözü anlayışla karşıladı, hasta adamı sağlığına kavuşturdu, yataktan kalkmasını, giyinmesini sağladı hattâ.

Ertesi gün posta vapuru geldi ve Sir Hugh yola çıktı.

Görünüşte Barones bu İngilizi düşünüyordu.

Avcı değildi adam, fakat bir balıkçıydı, münzevi ve tipik bir adamdı, tıpkı Glahn gibi. Sir Hugh hiç de ayyaş değil, diyordu Barones; çok içmesi sıkıntıdan, hayat tarzını değiştiremeyişinden. İngilterede dört konağı varmış.

Sonbahar bitmek üzere; teknelerin Bergen'den dönmeleri bekleniyor. Havaların iyi gitmesine seviniyor Hartvigsen; besbelli her şey yolunda ve kendine kalacak sigorta parası. Ah, mesele bu küçük kazançta değil! Hartvigsen'in derdi başka: Mack'a karşı yüzünün akıyla çıkmanın şerefinde onun aklı. Fakat bu bir kazanç değil henüz, bir risk, bir piyango!

Derken işte, Kolcu Svend'in büyük, yeni gemisi pupayelken koydan içeri girdi. Hepimiz Hartvigsen'in sundurmasından seyrediyorduk. Kolcu Svend yelkenlere hiç dokunmadı. Rüzgâra çıkıverip de çapayı mayna edince adamları aynı anda seren direğine ve ıskotalara tırmanıp yelkenleri devşiriverdiler. Sonra da gemi, su üzerinde, silme yük dolu, sakin ağır kalakaldı.

«Ben de bundan âlâsını yapamazdım.» dedi Hartvigsen.

Rosa da yanımızdaydı, eskisi gibiydi, yalnız hâmileliğinden dolayı, üzerine uzun bir şal almıştı. Şimdiden bir anne hali vardı onda; sessiz sakin, şefkatli. Uzattığı elini hemen çekmedi, avucumda bıraktı bir süre. Allahım, dünyada her şey hakkıyçin, bütün ötekilerden daha derin ruhluydu, daha ince, daha kibar! Ona karşı yapabileceğim en iyi şey, rüzgârdan tarafta durmak, üşümesini önlemekti; öyle yaptım.

«Sizi çoktandır göremiyoruz; gene bir gelseniz de bize biraz piyano çalsanız!» dedi Rosa.

«Piyanoyu bıraktım artık.» diye cevap verdim.

Böyle cevap verişimin gizli bir sebebi olduğu-

nu sesimin tonundan her halde anladı ki, kurcalamadı fazla. Buna karşılık, az sonra öbür tarafıma geçmek istediğini fark ettim: Rüzgârdan tarafta benim yerime o durmak istiyordu; çünkü inceydi elbisem. Fakat önledim bunu. Aradan yarı insan ömrü geçti, hatırlıyorum hâlâ: O yer değiştirmek istedikçe ben yolunu kesmeye çalışıyor, kayalara doğru ilerliyordum. Sundurmadan gitgide uzaklaşıyorduk böylece.

«İyisiniz ya?» dedi.

«Teşekkür ederim, iyiyim. Ya siz?»

«Teşekkür ederim. Eh, günler geçiyor işte. Biraz sıkıcı tabiî. Benoni dışarda hep.»

Düşündüm: Kocasının dışarlarda oluşundan memnundu evvelce, demek şimdi değil. Bense gerek kendisinin, gerek kocasının hayatında çok şeyin düzelmiş olmasına ne kadar sevinmiştim; günler geçiyordu işte.

«Benoni sabah akşam dışarda.» diye devam etti Rosa. «Allah için; eşsiz bir adam. Evvelce anlamamıştım, ama şimdi görüyorum. Onsuz yapamıyorlar, o da herkese yardım ediyor.»

«Doğru! Herkese yardım eder.»

«Şöyle huzur içinde olabilsek! Öyle korkuyorum ki! Korkusuz geçen tek günüm yok.»

«Malene'ye yeni bir mektup geldi mi?»

«Hayır, fakat ne fayda! İlki nerden geldi, bilmiyoruz ki! Benoni'ye her şeyi anlattım, bir baba gibi davrandı bana. İyiyim, fazlası beklenemez.»

Hartvigsen gemiye sesleniyor:

«Hoş geldiniz! Nerde ötekiler?»

Rosa ile kayaların üzerinde duruyor, Kolcu Svend'in cevabını işitiyoruz:

«Yat ancak birkaç mil arkamızda her halde. Fakat çektirinin durumu biz yola çıkarken belli değildi henüz.»

«Gelir, onlar da gelir!» diyor Hartvigsen ve başını sallıyor bize doğru. «Gemide bir kadın olması, mesele değil şüphesiz. Kısa aklımla ben buna inanmışımdır.»

Sesini yükseltiyor, bize sesleniyor Hartvigsen: «Durmayın yukarda; üşürsünüz!»

«Asıl sen üşüyeceksin!» diye cevap veriyor Rosa. «Sırtında ceketten başka bir şey yok. Fakat benim mantom var, şalım var.»

Bu yakınlık Hartvigsen'in pek hoşuna gitti, tuttu ceketinin düğmelerini açtı üstelik: «Ne üşümesi? Bak!» — Sonra yukarıya yanımıza geldi: «Siz beraber eve gidin!» dedi bana. «Karıma soğuk yaramaz.»

«Kuzum, ilikle şu ceketini!» dedi Rosa ve kendi elleriyle ilikledi kocasının ceketini.

Bu muhabbeti görünce birden keyfim kaçtı. Becerikli eller ceketi hemen ilikleyiverdiler, Hartvigsen mesut mağrur, dimdik durmuştu bu iş olurken.

«Sakın evlenmeyin!» diye takıldı bana Hartvigsen. «Rahat bırakmazlar sizi. Üşürüm sanıyor. Şimdi gidin siz eve; ben de hemen gelirim.»

Özür diledim; yüzümün kasıldığını hissediyordum.

«Konakta bir işi var her halde.» dedi Rosa, belki de bana yardım için.

«Evet.» diye cevap verdim, veda ettim.

«Edvarda nasıl? Selâm söyleyin!» dedi Rosa.

Üç gün sonra yat limana girdi, fakat çektiri hâlâ gelmemişti, gören eden de yoktu. Fakat Hartvigsen, gene pek memnun, başını sallıyor, işler yolunda diyordu. Şimdi canlanmıştı koy: Tekneler arasında kayıklar gidip geliyor, yükleri boşaltıyor, karada Sirilund'un iki beygiri koşulu duruyor, ambarları kilerleri eşyalarla dolduruyorlardı. — Ve

günler geçiyordu.

Küçük okulumu açmış, kızlara ders vermeye başlamıştım. Büyüğe harflerin okunmasını öğretiyordum, küçük sıralanışlarını öğrenecekti. Küçük Tonna zaten bütün alfabeyi kendi kendine ablasından öğrenivermiş, benim bu konuda onunla meşgul olmama hacet kalmamıştı. Çocuklarla saatlerce oynamak, bir de ressamlığım olmasaydı hiç işim olmayacaktı hani. Çocuklara küçük kuşlar, böcekler, ormandaki ağaçlar üzerine birçok masallar da anlatıyordum tabiî. Birkaçını kendim uydurdum; çocuklar sonradan tekrar anlatmamı isteyip de ben ilk anlattığım gibi anlatamayınca, değiştirmelerime bağrışıyorlar, kendileri anlatmaya başlıyorlardı. Hiç unutmayacağım o günleri: Güzel ve mutluydular. Masal saatinde ikisi de çokluk, dizlerime otururlardı.

Sonbahar hükmünü sürdürüyor. Gündönümünün sert günleri. Deniz bazan karlarla pürtük pürtük. Çektiri gelmedi. Öteki tekneler çektiriyi Bergen'de bıraktılar, diye homurdanmaya başladı Hartvigsen. Palangaları ağır ve hantal çektiriyi yüklemek lâzımdı en önce! diyordu. Bir hafta evvelinden yola çıkarmalıydı onu.

Fakat öbür teknelerin bu işde bir kabahatleri olmadığı anlaşılmıştı: Mack, Bergen'deki tüccara bir mektup yollamış, kendisine lüzumlu malların listesini gönderene kadar çektirinin Bergen'de bekletilmesini yazmıştı. Liste, bir sonraki posta vapuruyla gelecekti. Kolcu Svend, hareket ederken henüz gelmemişti liste. Fundus, onun için Bergende bekliyordu.

Karanlık gecelerle berbat bir hava sürüp gidiyordu; posta vapuru geceleyin Sirilund önünde düdüğünü öttürünce âdeta bir hayvan uluyor, korkunç bir şey oluyordu. Deniz artık tekin değil; di-

yordu herkes. Fakat çektiriden yana tasalandığı yoktu Hartvigsen'in: «Brahmaputra'nın gemide olması mesele değil. Her halde karşıdan aldılar rüzgârı!» diyordu.

Fırtınalı, fakat gökte yıldızları pırıl pırıl bir gece; aşağıya ambarlara doğru yürüdüm; Hartvigsen'lerin yolundan yıldızları seyretmek çok hoştu çünkü. İnce yarımay donuktu, fakat samanyolu serpintili kıvılcımlar halinde, gökte uzanıyordu.

Durmuş, bakıyordum ki, Hartvigsen kapı aralığından beni gördü. «Aşağı gelsenize!» diye seslendi. Evinin o kadar yakınında görüldüğüm için canım sıkıldı, fakat hemen aşağıya yanına indim. Memnundu, keyifliydi Hartvigsen. «Çektiri epey yol alır bu gece.» dedi. «Hava açık; rüzgâr da arkadan esiyor.»

Sofaya girdiğimde etek hışırtıları duydum. Her halde Rosa yatmaya çıkıyor, diye düşündüm. Hartvigsen bana, Kolcu Svend'in Bergen'de kendisi için ne güzel şeyler aldığını gösterdi: Bir dalgıç elbisesi ve İbranice bir İncil! Ah, bu çocuk ruhlu Hartvigsen, köylü kurnazlığı ile sâflık karışımı Hartvigsen! Dalgıç elbisesini eşsiz bir şey, bir mücevher gibi gösteriyor, hayran kalıp kalmadığımı anlamak için de yüzüme bakıyordu.

«Sizin orada herkeste yoktur böyle elbise!» dedi. «Başlığına bakın; ürküyorum bayağı. Giymeyi göze alacağımı hiç ummazdınız değil mi? Fakat ilk günü girdim içine; Kolcu Svend de pompa ile hava verdi.»

«İçinde uyuşuyor mu insan?» diye sordum.

«Ee, dans edemezsiniz tabiî! Haha, giyip dansa gitmeliyim, millet kaçar Hartwich'ten her halde.»

Dikkati İbranice İncil'e çevrilmişti şimdi: «Dalgıç elbisesi, takım taklavatıyla asılı dursun burda. Yerden tavana, aklınıza ne gelirse, yakında dolar

burası. Peki, ya buna ne dersiniz?»

Elden düşme bir İncil'di. Hartvigsen, yenisinin bulunamamış olduğunu söyledi. Wittenberg'de Luther baskıları çıkalı bunlar artık basılmıyormuş. «Ne fena! Karım yukarı çıktı; olsaydı belki biraz okuyuverirdiniz!»

Bildiğim bir bölümden kısa bir parça okudum ve Hartvigsen hayran oldu bu başarıma. Dolaptan şarap çıkardı, karısının olmayışına yakındı tekrar. Uzun süre oturdum, vakit ilerledi. Rosa'nın olmayışına bir itirazım yoktu, kendimden korktuğum da yoktu; eh işte salonunda oturuyordum Rosa'nın.

Hartvigsen'in evinden ayrıldığımda bulutluydu gökyüzü; artık tek yıldız görülmüyordu. Denizden yukarlara dalgaların zorlu hışırtıları yankılanıyor, arada bir yüzüme bir kar parçası çarpıyordu.

21

Funtus çektirisi, açıkta, fiyordda, o gece sulara gömüldü. Olacak şey değildi, görünmez kaza idi adeta. Hem de sabaha karşı, şafak sökerken, yarım saatlik bir kar tipisinde oldu bu iş. Hemen peşinden hava açtı, birdenbire aydınlandı ortalık. Fakat zorlu fırtına devam ediyordu hâlâ. Fener bekçisi, kazânın sonunu fenerinden görmüştü: Tayfalardan birkaçı, geminin iki ufak sandalıyla canlarını kurtarmışlar, fakat kaptan Ole Menneske ile karısı boğulmuşlardı. Fener bekçisi verdiği haberi biraz edepsizce bağladı: Eh, ne yaparsın, Brahmaputra hayat doluydu sağlığında; herkesin gönlünü hoş ederdi, varıyla yoğuyla gümledi gitti.

Anlaşılır şey değildi. Deniz altında bir kayaya mı çarpmışlardı? Evet, uzunca bir kaya, bir sırt. Peki ama, bu kadar batıda işi neydi çektirinin? Rota, fenerin doğusundan geçiyordu ve Funtus, o koca deniz ejderi, kayanın üzerinde birkaç dakika sarsılmış, sonra geriye kaymış, suyla dolarak derinlere gömülmüştü. Tam da geleceği yere hemen hemen gelmişken, evet, hattâ limanda!

Hartvigsen önce çok sarsıldı: İki kişi boğulmuş, kendisi de gemisinden, mallarından olmuştu. İş adamıydı sözde; bu güvenine karşı hususî bir intikam, ayrı bir zarar ziyan değil miydi bu? Allah kahretsin! Rezalet! Fenerin batısında işi neydi bu geminin? Tipiden mi? Evet ama, bir sağnak gibi çabuk geçmişti kar fırtınası: Fener, kazâdan bir saat önce görülüyordu pekâlâ ve o saat zarfında da

birçok aydınlık dakikalar olmuştu!

Hartvigsen doluya koyuyor almıyor, boşa koyuyor dolmuyor; çok dertli; fena küfrediyor. «Ole Menneske'de hiç kafa yokmuş!» diyor. «Dinine yandığım! Gemiye ne diye kadın aldı!» Hartvigsen şimdi fikir değiştirmiş, suçu gemi kaptanıyla Brahmaputra'ya yüklemiştir.

Biz yolda dururken Kolcu Svend geliyor, anlatıyor: Ole Menneske, Bergen'de kendisine, Funtus'un dönüşte fenerin batısından geçeceğini söylemiş. Sebep de şuymuş: Funtus, limanın tâ başındaki koya girecek, orada kalafata çekilecekmiş.

«Bu emri kim vermiş?»

«Mack.

Hartvigsen tekrar tasalara dalıyor, yola bakıyor, bize bakıyor, düşünüyor boyuna. Kendisinden habersiz, Mack'ın böyle bir emir vermiş olmasından hiç de memnun değildir.

«Gelin benimle; ortağıma gidelim!» dedi bize.

Mack'ı mağazada bulduk. Konuşmaya başlarken mağrur ve kendinden emindi Hartvigsen.

«Kışın kalafat görmesi için, Funtus'un fenerin batısından gelmesini emretmişsiniz!»

«Evet, tamirden geçmesi için.» diye cevap verdi Mack.

«Dışarı işleri benim vazifem diye biliyordum.»

Patiska mendilini çıkardı Mack ve: «Ben bunu iyi niyetle yaptım, azizim Hartwich!» dedi.

«Eh, niyetinizin ne olduğunu şeytan bilir ancak.»

Mack, bağışlar gibi baktı ona.

«Çektiriyi önce kış ortasına kadar Bergen'de alıkoydunuz.» diye devam etti Hartvigsen. «Neresi iyiydi bunun? Sonra bu yetmiyor gibi, gece vakti, fırtınada, karanlıkta yanlış rota gösterdiniz. Hem Ole Menneske Uzungeçit'i biliyor muydu bakalım?»

«Çocuklar dahi bilir. Fakat tesadüf işte; tipi olacağı önceden kestirilemez ki!»

«Öyle öyle! Cevap hazır hemen. Fakat ben gemiyi, malları kaybettim, o da ayrı mesele!»

«Şüphesiz. Cidden çok üzüldüm.» diye cevap verdi Mack. «Bir işe giriştin, başarısızlığa uğradın. Ben de bir başıma iken sigorta ettirmiyebilirdim işlerimi; fakat bunu göze alamadım hiç.»

Yılmadı Hartvigsen:

«Siz karışmasaydınız olmazdı bu terslikler!» dedi. «Şimdi soruyorum meselâ: Çektirideki bütün mallar tâ oradan, limanın bir ucundan buraya kadar taşınacak mıydı? İki beygir bütün kış taşısa gene bitiremezdi bu işi. Gülünç doğrusu. Bunun yerine çektiriyi, öbür tekneler gibi evin kapısı önünde boşaltabilirdik.»

Şimdi Mack, gücenmiş kızmış ortağına, lütufkâr babacan, yukardan bakmaktadır. Cevap vermek karşılık bulmak onun için nedir ki; çok kolay! Gülümseyip onu daha da kızdırmak istemiyor gibidir:

«Söylediklerinde doğru taraflar yok değil, Hartwich! Fakat küçük dostlarımızı, adalardaki satıcıları unutuyorsun! Funtus'daki bütün mallar onlara gidecekti. Ben Funtus'u limanın öbür ucuna yanaştırmak istemedimse bunu, adalardaki müşterilerimizi düşünerek yaptım. Onları ambarlarımıza kadar yarım mil, dolambaçlı yolları aşıp gelmek zahmetinden kurtarmak istedim. Söz vermiştim onlara; yıl boyunca bizim en iyi müşterilerimiz onlardır, Hartwich! Funtus'da tuz vardı, un vardı, dükkân, kiler malları vardı; hepsi de adalılara lâzım şeyler.»

Bir sessizlik oldu.

«Fakat itiraf ederim, durum başka türlü olsaydı yerden göğe, haklıydın kızmanda!» diye devam etti Mack. «Ama görüyorsun, bir suçum yok

benim.»

«Peki peki!» dedi Hartvigsen ve dudaklarını sıktı. «Ya gündönümüne kadar Bergen'de kalışı da sizin emrinizle olmadı mı?»

«Oldu. Ama adalardan gelecek siparişleri bekledim ben. Siparişler toplanmadan kendi listemi gönderemedim ki!»

«O zaman, Bergen'de yat bekleyebilirdi.»

«Gelecek olduktan sonra kazâ, sanki onu da bulamazdı.» diye cevap verdi Mack. «Hâsılı, sana şunu söylemek istiyorum: Tamamen suçsuzum ben!»

Mack ceketini düzeltti, düğmeledi, sonra yazıhanesine doğru yürüdü, ortağını bıraktı gitti; değeri bilinmemiş, gerçekten gücenmiş bir adam pozuyla.

Birkaç gün sonra hava düzelince, Hartvigsen adamlarını aldı, Uzungeçit'e açıldı; denize dökülmüş, oraya buraya takılmış mallar eşyalar var mı yok mu, araştırmaya koyuldu; fakat ümit yoktu hiç. Cesetler de su yüzüne çıkmamışlardı. Funtus'dan kurtulan bir tayfa, boğulanlar hakkında karanlık şeyler anlatıyordu: Brahmaputra kurtulabilirmiş; fakat kocası, çektiği gibi, onu da beraber götürmüş suların dibine. Adam, o hengâmede görmüştü bunu. Ve Brahmaputra, gözleri yuvalarından fırlamış, haykırıyormuş boyuna. Adama sordum: Karı koca, gemide kavga ederler miydi? — Evet, her zaman! diye cevap verdi adam. «Brahmaputra, mâlûm, herkesin gönlünü hoş ederdi. Kaptan bu yüzden yol boyunca yalnız yarımgöz uyuyabildi; şöyle doya doya uyuyamamıştı hiç. Uzungeçit'i görünce haykırdık biz; fakat o, dümen kırmadı; bembeyazdı gözleri.»

Şu halde dosdoğru Uzungeçit'e yönelirken bir tasarladığı vardı Ole Menneske'nin, diye düşündüm. Çetindir aşk.

Zamanla yatıştı Hartvigsen ve korkunç kaybına boyun eğdi. Bu, yalnız benim Sirilund'da kaldığım süre içinde, üçüncü büyük ödemesiydi onun. Böyle daha ne gibi darbelere katlanacağını Allah bilir! Fakat denizde kum, Hartvigsen'de para; bitip tükenmezdi onun serveti! Şimdi sigortadan, uğradığı zarardan bahsettikçe, büyük bir iç rahatlığıyla yapıyordu bunu. «İyi ki altından kalkabilecek birisini buldu bu zarar!» diyordu. Şimdi övünmelerinde eskisinden biraz daha aşırı gidiyor, batan çektiri yerine bir buhar gemisi almayı düşünüyordu. Fakat Mack'a o eski güveni kalmamıştı artık. Evet, mağazada geçen gün susmuş, ancak gerektiği kadar konuşmuştu; ama ortağından ummadığı şey de yoktu hani. Mal ve eşya dolu Funtus, ne diye şimdi birdenbire limanın tâ öbür ucuna getirtiliyor, yıllar yılı yapmadığı şeyi, Mack neden şimdi yapıyordu? Ah ah, bir dolap çevrilmişti besbelli.

Çerçevelik tahtalar geldi. «Bütün tabloların çerçevelenmesinde bize yardım eder misiniz?» dedi Hartvigsen bana. Rosa'ya hediye ettiğim tabloyu da hatırlattı; parasını vermek, değerinden kat kat fazlasını ödemek istedi. Ben kabul etmeyince, dostça yüzüme baktı: «Astığın yerden indirilmeyecek aslâ!» dedi. «O resim karımın pek hoşuna gidiyor.»

Hartvigsen'in tablolarına çerçeve kesip takmakla uğraştığım günlerde, ara sıra Rosa ile karşılaşıyordum; yalnız ya da Martha ile birlikte oluyordu. Rosa şimdi çocuğa kendisi ders veriyor, bu işten de çok iyi anlıyordu. Bayan Malene'ye bir gün gene yüz taler geldi, fakat bu sefer de mektup yoktu. Esrarlı bir şeydi bu. Fakat işte Lapon Gilbert tekrar ortaya çıkmış, Rosa'ya ulaştırmıştı haberi. Sonra Rosa ihtiyar Malene'ye gitmiş, parayı ve paranın konduğu zarfı görmüştü.

«Nikolai'ın el yazısı değildi, ama para ondan

geliyor.» dedi Rosa.

«Her halde!» dedim.

«Öyle ama, Benoni, Nikolai'ın öldüğünü söylüyor. Mack'a uğradım, Mack da öldüğünü söylüyor.»

«Telâşlanmayın!» diyerek yatıştırmaya çalıştım. «Bir daha aslâ gelmez o.»

«Çok fena, çok!» diye cevap verdi Rosa. «Birinin yerine bir başkası nasıl konur, imkânsız! Belki de ölmedi, yaşıyor Nikolai!»

Hastalık derecesindeki bu hatırlayışlarından bezmiştim; boyuna Nikolai, hep Nikolai; onu kıskanıyordum âdeta. «Eh, o halde bakarsınız çıkar gelir, bekleyin!»

Rosa yüzüme baktı birden: «Neler söylüyorsunuz?» dedi.

Sözlerimi değiştirmek istemedim, hafifletmek de içimden gelmedi. Eksik noksandı zaten. Benim de çektiğim bir azap vardı; Rosa düşünüyor muydu bunu? Nerde!

«Anlamıyorsunuz belki!» dedi. «Ne tuhaf! İnanın bana, herkesi memnun etmek kolay değil o kadar. Evlenmişim, bir kocam var... Olmasaydı demek istemiyorum, fakat Benoni'ye karşı ne yapsam da dürüst olsam? Nikolai'ı çocukluğundan hatırlıyorum: Uysaldı, söz dinler, gülerdi hep. Bazan aklıma geliyor; beni çok severdi. Şimdi artık düşünecek neyim var? Hiç! Soframda her şeyim mevcut; ama yemeyi içmeyi ne yapayım ben? Mâsum, sâf bir hâtıram bile yok. Fakat Nikolai'dan bir değil, birçok şeyler hatırlıyorum. Siz onu görmediniz, çok güzeldi ağzı. Saçları dökülünce üç ay her gün başını tedavi ettim; saçları daha da gür çıktı, fakat baktım yakışmıyor, bıraktım. Hayır, güzeldi o, saçsız da güzeldi. Alnı da açıktı ve çok güzeldi. Ah, sanki, oturmuş, ne diye anlatıyorum size bunları?

Çok saçma! Benoni'ye de anlatamam hiç birini.»

İtiraz ettim: «Siz de, kocanız da rahatsınız artık diye düşünüyordum.»

«Benoni, evet! Fakat ben rahat değilim. Ona yemeğini verirken ötekinin hiç bir şey almadığını düşünmek zorundayım. Söylemem ayıp belki, fakat bu dünyada kimse ayrılmamalı, kimse yeniden evlenmemeli; doğru değil! Sonu hayırlı olmuyor.»

«Aman, nasıl olur!» dedim canım sıkılmış ve kaşlarımı çattım.

Çok şaşırdı:

«Siz ki beni ümitsiz perişan görmekten hep ürkerdiniz... Siz de böyle söylerdiniz eskiden.»

«Evet, söyledim, gene de söylerim. Fakat siz içleniyor, içinizi çekiyor, kendinizi bu hâtıralara kaptırıyor, hayatı kendinize zehir ediyorsunuz!»

«Fakat onun öldüğünü söyledilerdi bana!» dedi sesini yükselterek. «Ben de tekrar bu yüzden evlendim.»

Derin nefes aldım gene, daha da çattım kaşlarımı, misilleme yapar gibi konuştum:

«Ya siz... siz de eskiden ne kadar çekinirdiniz! İşlerinize başkalarını karıştırmazdınız hiç!»

Bu söz tam yerini buldu, üzüldüğünü gördüm.

«Evet, anlamıyorum, nasıl değiştim. Her halde gündelik hayat beni böyle...»

«Acaba? İnsan her zaman bir mazeret buluyor. Meselâ benim de mazeretim şu: O zaman çocuktum.»

Bu söz de yerine oturdu.

Hayır, artık onun gelip de sızlanacağı, içini dökeceği sırdaşı olmak istemiyordum; bırakıp gittim kısacası. Bu insanlar ne sanıyorlardı kendilerini? Barones bir gün, ben daha kalkmamıştım; çekinmeden odama gelmiş, duvarlarıma göz gezdirmiş, fakat bana bakmamıştı bile. Unutmadım bunu. Ro-

sa da çocuksun demişti bana. Okul çağımdaki çalışkanlığıma, pek çok şey öğrenmiş olmama, boşuna bir yük gözüyle bakmışlardı. Bazı ressamlardan daha iyi resimler yapmış, bütün desinatörlerden daha iyi boyamıştım yaptıklarımı. Tidemant evime uğramıştı da resimlerimi görmüş, beğenmişti! O zaman on dokuz yaşındaydım. Evet, hattâ piyano çalmasını öğrenmiştim bir kız gibi; ama bütün kızlar öğrenememişlerdi; Barones de dâhil. Fakat ben öğrenmiştim. Barbarlar ülkesine mi düştüm acaba?

Kendimi fena halde hor hakir görülmüş, küçümsenmiş hissediyordum; ah ah, alçak gönüllü olmayı hiç öğrenememiştim. Şimdi seneler geçtikçe anlıyordum: Ben ancak bir tüccar kâtibi kabiliyetlerine sahip, eli işe yatkın, sâf bir delikanlıymışım meğer!

Fakat hâlâ yenilmiş hissetmiyordum kendimi; sadece hatâlı davranmıştım, o kadar! Bir süre dolaştım, sordum kendi kendime: Benim yerimde Munken Vendt olsaydı ne yapardı? Haha, Munken Vendt, dayanıklı delikanlıydı, sessiz sakindi o.

«Saçma bütün bunlar, sahte!» derdi. «Aşk maşk, boş ver!» Ve geceyi yıldızlara bakmakla geçirmezdi.

Benim de bundan böyle yapmayacağım şeydir bu.

22

Fazla soğuk yok, yalnız kar yağıyor, yumuşak toprak karla kaplı, gene de yağıyor kar. Kızakların işleyebilmesi için, hizmetkârlar gündüzün adamlarını alıyor, orman ve değirmen yolunu açtırıyorlar. Geceleyin biraz don oluyor, ertesi gün geçebiliyor kızaklar.

Kopçacı'ya rasladım; karın yağmasından memnun değil hiç; çünkü Mack'ın yatağını kurutmak için bira kulübesine girmek zorunda. Dışarda hayat yok artık. Hem sonra yattığı odadaki dostuna da fena içerliyor Kopçacı; hâlâ yatakta, bir türlü ölmek bilmeyen kocamış Fredrik Mensa'ya içerliyor. «Sırım sanki mübarek!» diyor. «Ne iyilik kâr eder ona, ne kötülük!» — Evet, hattâ biçarenin burun deliklerine geceleyin yün tıkmış Kopçacı, ama sabahleyin bakmış ki, Fredrik Mensa, burnunda salkım saçak yünler, hep öyle yatıyor, ağzından soluyup duruyormuş.

İğrenç, müthiş bir manzara! Ve Kopçacı, kendi eliyle yünleri çekip çıkarmak zorunda kalmış. Burnundan nefes almaya başlayınca «Tut tut tut tut tut!» demiş Fredrik Mensa, sevinerek.

Ahbabından söz ederken: «Odayı nasıl kokuttuğunu anlatamam!» diyordu kopçacı. «Bazan boğulur gibi oluyorum. Pislik beni öylesine kahrediyor ki, gözlerimin önü kararıyor. Geceleyin pencereyi açacak olsam, çiftlik iyi saatte olsunlarla dolu; birinden biri duyuyor, görüyor, kimi sağdan geliyor, kimi soldan. — Kapat camı! diyorlar

bana. Fredrik Mensa hasta olacak, kapat! — Nerde o günler, hastalansa keşki! Açık açık söylüyorum işte. Yüz on, yüz yirmi yaşında var belki! O yaşları düşündükçe midem bulanıyor, kusasım geliyor. Allah günah yazmasın ya; insanca değil, hayvanca bir yaşamak bu! Gece gündüz tıkınır; doktor diyor ki, midesi çok sağlam. Midesini bir bozsa, hani yok mu, ben ona öyle bir kompres yaparım ki, deme gitsin! Artık ne mânası var yaşamasının? İsa aşkına, Tanrı onu kendi yanına alıverse, oda yalnız bana kalacak yâni. Lâzım bana bu oda; ikide bir camı açmam lâzım! Ama bu ceset, öyle ya! — odada oldukça, yaşadıkça gel de aç pencereyi! Tut tut, diyor durmadan; uyanıksa onun da konuşması öyle işte! Hoş, konuşma da değil ya bu; havada birine söylenen kelimeler gibi daha çok, yahut öyle bir şey hâsılı. Oyalansın diye kulaklarına kuş cıvıltıları üfliyeyim dedim; fakat yüzünü buruşturuyor üzgünce; bir yerine bir şey batıyormuş gibi. Çamaşırını değiştirmek de zahmete değmez hani; çünkü hiç mi hiç gereksiz bir şey bu. Az önce nasılsa gene öyle oluveriyor; yemek artıkları, kaşıklar, yemek kırıntıları üstünde yatıyor; dört bir tarafını, döşemeyi, duvarları salyalarıyla pisliyor çünkü.»

Kopçacı'nın sözlerini dinlemek, tüylerimi ürpertiyordu. Kalbsizin biriydi bu kopçacı. Yaşlıları saymak gerektiğini, onları üzmek sıkmaktansa, acıyı gençlere çektirmek gerektiğini unutmuştu bu adam. Elden ayaktan düşmüş bu zavallıya iyi bakarsa; suyunu vermekten, üstünü örtmekten yüksünmezse sevap kazanacağını söyledim. «Fakat o pis koku, geceleri boğuyor beni!» diye bağırıverdi. Ah ah, böylesine katılaşmıştı bu adam!

Kısabacak'la saatlerce oturuyor, Brahmaputra'dan konuşuyordu. Ölmüştü kızcağız, fakat herkese

de sevdirmişti kendini. Ole Menneske de hoşsohbet ve iyi bir adammış, fakat rahat vermezmiş kimseye, çabuk parlarmış. Lâkin Brahmaputra, öyle hırçın değilmiş o; aksine her zaman uysalmış çok. Nerden gelirse gelsin, her hangi bir dostluk, yakınlık onu sevindirir, çünkü kendini hiç de üstün değerli bir kız olarak görmezmiş.

«Öyle, öyle!» diyor Kısabacak da ve koca kafasını sallıyor.

«O yüzden değil mi ki sulardaki mezarında saygıyla anmaktayız onu!» diyor Kopçacı.

Bu ikili dostluktan en kârlı çıkan, Kopçacı oluyordu. Bira kulübesinde gizli işiyle meşgulken Kısabacak'ı kendisine gözcü yapmış, ayrıca ona birçok da oyunlar oynamıştı Kopçacı. Fakat Kısabacak, öyle kuvvetli ve korkunçtu ki, bu baş belâsını günün birinde yakalayıp da kollarında şöyle bir sıkıverince, Kopçacı'nın dili ağzının bir kenarından dışarı sarkıvermiş, birkaç gün düzeni öyle bozulmuştu ki, Kopçacı'nın boğazından yemek falan geçmemişti.

İnsanı bol, bu geniş yerde sık sık çekişmeler oluyordu. Sağa sola dağılmış binaları, meydanları ile bir kasaba gibiydi Sirilund. Dikkatli olmak, bir tatsızlıkla karşılaşmamak için bir ev köşesini öyle çok hızlı dönmemek lâzımdı mutlaka. Kolcu Svend de vardı burada; fakat bulunmaz derecede halim selim de olsa ne kördü, ne sağırdı Svend; her şeyi öyle görmezden de gelmiyordu her zaman. Binde bir zilzurna içip de şarkılar söylemeye, hoş fıkralar anlatmaya başladı mı havasını buluyor, bu işin sonunu karanlık tehditlere kadar götürüyordu. Bücür Ellen, karısı, bir vaktin oda hizmetçisi Ellen, o zaman kocası için kendini feda ediyor; dünyada başka kim varsa hepsinden çok onu, Svend'i sevdiğini söylemek zorunda kalıyordu. Noelden az önce

şöyle bir şey de oldu fakat: Kolcu Svend, bücür Ellen'in ettiği yeminlerle bir türlü yatışmadı da, ancak Hartvigsen gelip bir süre kendisiyle konuştuktan sonra duruldu, sakinleşti tekrar.

Eskiden güzel şarkı söyler, iyi dans edermiş Kolcu Svend; ama şimdi o hoşlukları kalmamıştı; şimdi daha çok bir kenera çekilip, dansa katılmaktansa, dans edenleri seyretmeyi seviyordu. Bir çocukları vardı, gözleri kahverengiydi oğlanın; babasının annesininkiler maviydi oysa; çocuk Mack'tan olmuştu besbelli; bilmeyen var mıydı bunu! Haha, çalıştırdığı ailelerde çocukların birçoğu, Mack'tan olmaydı şüphesiz. Anneleri tam vaktinde evlendirmeye dikkat ediyor, onlara ilerki hayatlarında da destek olmayı ihmal etmiyordu Mack. Hesap ediyorlar, Mack'ın şimdi Sirilund'da dokuz ailede metresleri var, diyorlardı. Başka yerdekiler, kendi konağındakiler, köydekiler de ayrı. Sıra şimdi oda hizmetçisi Petrine'nin evlendirilmesine gelmişti. Bu kıza da olsa olsa Kopçacı uygun düşerdi, başkası değil.

Ah bu Kopçacı! Zavallı bir şaklaban, bir kuş sesi taklitçisiydi, o kadar. Elinden doğru dürüst bir iş geldiği yoktu. Fakat Mack'ın isteklerine uymasını biliyor, efendisi ne emrederse hemen yapıyordu. On sekizinde bir yosmaydı Petrine; uzun boylu ve yaşına göre iyi bir kızdı; avluda yürüyüşünü seyretmeye doyum olmazdı. Ama şimdi Kopçacı ev bark sahibi olacaksa biçare Mensa'nın hemen ölüp odayı boşaltması iki kat farz olmuştu. Bu işin yoktu başka çözüm yolu. Tanrı, Fredrik Mensa'yı tez günde kurtarıverseydi ne olurdu sanki!

Hartvigsen, Kolcu Svend'le bunları konuşuyor. Hartvigsen benim de gelmemi istemişti; yanlarında oturuyorum ben de. Kolcu Svend, o sarhoşluğundan bu yana gene insana benzemiş, ancak ara sıra küf-

reder olmuştu. Hartvigsen ağzını bozmuyor, fakat Mack'ın bu hovarda hayatını değiştirmek gerektiğine yeminler ediyordu.

«Yeter artık!» diyordu Hartvigsen. «Gidip onun saltanatına son verecek biri varsa o da ben'im. Her gün, her saat mümkün bu; gitmeme bakar!»

«Çok da iyi edersiniz!» cevabını veriyor Svend. «Karılarımıza göz açtırmıyor. Önümüz Noel; bir bir aranır taranır hepsi. Böyle gelmiş, böyle gidiyor!»

Hartvigsen karşılık veriyor:

«Bu iş çok basit! B. Hartwich'in, yani benim vereceğim karara bağlı bundan böyle. Arama tarama var mı yok mu, kararıma bağlı yâni...»

Gemisinin batması, uğradığı zarar ziyan Hartvigsen'i yıldırmamıştı; hayır, şimdi daha da çok kasılıyor, kudretiyle övünüyordu Hartvigsen. Ortak işleri dışında kış için yalnız kendi hesabına bir buhar gemisi almaya kesin karar vermişti: Kuruttuğu balıkları Bergen'e göndermeyecek, doğrudan doğruya ve hemen İspanyaya sevk edecek, Bergen'li bir tüccar gibi olacaktı! Mack'a fena içerliyor, tekne kaybının acısını çıkarmak için şüphesiz iyi bir fırsat kolluyordu. Bana öyle geliyordu. «Evet, ödeteceğim ona bunu!» dedi Hartvigsen ve düşündüklerini onaylar gibi, başını salladı. Kolcu Svend'in yanından ayrılıyorduk ki, tekrar kendisine dönmemi, Martha'nın öğretmeni olmamı istedi benden. Sirilund'un bir öğretmeni olsun da kendi evi bundan yoksun kalsın, doğrusu utanılacak şeydi bu, Hartvigsen için.

«Bir öğretmen tutmaya kudretim yok sanki!» diyordu. «Mesele parasındaysa benden iki mislini alırsınız. Gidelim şimdi eve; bu işi sizinle karım konuşsun!»

Epey yürümüştük ki, Hartvigsen, Sirilund'da yapılacak bir işi daha olduğunu hatırladı: «Sen

yalnız git!» dedi bana. Evet, Hartvigsen, Sirilund'da yeni bir uğraş bulmuştu kendine: Barones Edvarda sıkıntıdan ölüyor, yanında işe yarar biri olmadan edemiyor, kuvvetini göstermek istiyordu. Teğmen Glahn macerasını anlatmıştı Hartvigsen'e; şimdi Hartvigsen'i büsbütün kızıştırmak istiyordu. Rosa buna da ses çıkarmıyordu; kıskançlığı geçmişti şimdi; düşünecek başka şeyleri vardı.

Rosa'yı salonda bulamadım; Martha ile dışarlarda her halde, diye düşündüm. Evine hep de kocası yokken geldiğim sanılmasın diye, bir kâğıda, gelmemi Hartvigsen'in istediğini yazdım. Derken Rosa ile Martha'nın ayak seslerini duydum yukarda. Aşağı indiler; Rosa şaşırmış, kapıda durdu: «Yukardaydık, ders yaptık, pek ders de sayılmaz ya!» dedi sıkılarak.

Ne diye sıkılıyordu? İyi bir eğitim görmüş, çok şey öğrenmişti; Martha'ya okuma yazma öğretebilirdi pekâlâ.

Sıkılmasına sebep gebeliğiydi her halde; etkiliyordu insanı, güzeldi Rosa. Onu hiç bu kadar sevimli, bu kadar güzel görmemiştim.

«Hadi sen Sirilund'a git!» dedi çocuğa. «Benoni, Kolcu Svend'in yanında idi, onu görmediniz mi?»

Cevap verdim: «Gördüm. Sizi yalnız bulmak için sessizce geliverdim gene.»

Olur mu gibilerden başını salladı Rosa; fakat eskisi gibi pek kızmamıştı, hafifçe gülümsedi. Aynı tonda devam ettim ve düşündüm: Munken Vendt de olsa böyle yapardı!

«Sık sık geliyorum buraya; bir şey var beni çeken!» dedim. «Artık dayanamıyorum.»

«Ben evli bir kadınım!» diye karşılık verdi.

«Fakat ben sizi çok önce gördüm, daha evlenmemiştiniz ve ilk günden bağlandım size.»

Ah ah, bunlar konuşulurken Rosa'nın bana merakla, yarı sevinmiş baktığını unutamıyorum. Bilmem ki, sadece merakla bakıyordu belki de. «Fakat imkânı mı var; ben sizin olamam ki!» dedi sesini yükselterek. «Anlamıyorum, nedir istediğiniz?»

«Ne midir? Ne istenir? Siz bir taş mısınız, yoksa bir insan mı? Yapmacıklara, saçmalıklara dayanamıyorum artık. Bu işe bir son vermek için geldim. İstediğinizi yapın bana!»

Ah, çılgının biriydim ben; bu şiddetim, bu direnmem karşısında tekrar biraz sevindiğini sandım; heyecanlandırmışım gibi titriyordu dudakları. Sonra masadaki kâğıdı gördü, geldiğim için özür dilediğimi okudu ve görünmek istediğim kadar küstah, atak olmadığımı anladı her halde.

«Demek buraya gelmenizi Benoni istedi! Tahmin etmiştim.» dedi.

Cevap vermedim; fakat vaz geçmek istemiyor, daha da ateşli olmayı düşünüyordum; sırasıydı tam. Karşısına geçtim, yüzüne baktım, birdenbire: «Vay!» dedim.

O da benim yüzüme baktı, hafiften gülmeye başladı ve sordu gülerek:

«Ne oldu, neniz var? Sakinleşin artık!»

Göğsüm kalkıp kalkıp iniyordu; öne doğru bir adım atıp da kollarımla Rosa'yı sardığım zaman büyük bir korku vardı içimde. Tir tir titriyor, hiçbir şey söylemiyordum. Başımı başına, boynuna, omuzlarına yasladım. Ancak bir an sürdü bu; kollarımdan kurtardı kendini Rosa ve birden, yüzüme bir tokat indirdi. Kafamın içinde bir tekerlek vınladı sanki; sendeledim, bir iskemleye yığıldım.

Bir tokat!

Zavallı Rosa, beni teselli etmek, kendini ba-

ğışlatmak için az mı çırpınmıştı! Yavaş yavaş, neden sonra toparlanabildim. Rosa benimle konuşuyor, hafifçe gülüyor, sorular soruyordu: «Ne düşünüyorsunuz? Bunu da nerden öğrendiniz? Olacak şey mi? Durmayın üstünde, unutun artık!»

Aklım başıma gelince, tersyüz, acınacak sefaletime gömüldüm; Rosa'nın beni kovmayışına şükrediyordum sadece. Hayır, Munken Vendt'in çıkışları bana göre değildi, karakterlerimiz farklıydı bizim; istediğini çekip alabilirdi o. Ah ah, aptalca işler ona vergiydi ve hemen de bağışlanırdı yaptıkları!

Rosa ile aramız gitgide eskisi gibi oldu. Benimle gayet sakin konuşuyor, soruyordu: «Son zamanlarda ne kadar değişmiştiniz, bir telâş, bir ateşlenme! Hatırlıyor musunuz?»

«Eh, hani, tesadüf, olacak işte!» diye kaçamak cevap verdim.

«Şimdi neden çok seyrek geliyorsunuz bize? Benoni'yle sık sık bunu konuşuyoruz.»

Kolum kanadım kırılmış, yumuşamıştım, o eski mahzunluğumla cevap verdim:

«Geliyorum, geliyorum; çok teşekkür ederim; her zaman geliyorum. Fakat gelmesem, çekip gitsem belki daha rahat edeceksiniz; öyle görünüyor. Burada oturuyorsunuz, rahatsınız, fakat ben geldim mi başlıyorsunuz bana eski olayları anlatmaya ve bu üzüyor beni. İyisi mi, ben öyle sık gelmeyeyim de sizi eski neşenizde bileyim!»

Fakat sonra sonra, büsbütün vaz geçmeden önce, Munken Vendt'in metodunu bir kere daha uygulamaya karar verdim; çünkü başlangıçta pekâlâ iyiydi bu metot.

23

Barones'e, sofulaşmaktan başka iş kalmadı gene. Ne kadar huzursuz ve mutsuzdu Barones! Hartvigsen'le gönül eğlemesi onu ancak bir iki hafta tatmin etmiş, hem sonra bir şeye de benzememiş, maksatsız gayesiz boşuna bir flört olmuştu. Hartvigsen, onun söylediklerinin tek hecesini bile anlamıyordu.

Derken babasının banyo yatağını yaktırdı, evet, yaptı bunu Barones ve Jens, Barones'in sâdık kulu, bir punduna getirdi, becerdi bunu. Malın gözüydü Jens: Bira kulübesinde kuş tüylerinin serilip kurumaya bırakıldığı mehtaplı bir geceyi kolladı, katranlı bir meşaleyi bacadan aşağı atıverdi; ocaktaki tüyler alev aldı ve bir anda mahvoldu hepsi. Sonra uzun bacaklı Jens zorlu bir iki sıçramayla indi damdan; komşu evin gerisinde sırroldu ortalıktan. Olup bitenleri penceremden görmüştüm.

Evet, gördüm her şeyi, çünkü gözetliyordum. Barones, olup bitecekleri benden gizlememişti. Gizli kapaklı çalışmıyor, zira babasının, evindeki hizmetçilerle, o herkesi kızdıran banyo oyunlarına gerçekten içerliyordu. Plânını bana açmış, sır tutmarnı da şart koşmamıştı. İtiraf edeyim ki, ben de onun bana olan bu güvenini takdirle karşılamış, olaydan sonra da bir mezar gibi susmasını bilmiştim. Barones'in bu inceliği çok etkilemişti beni; evet, kibar ve üstün bir kadındı Barones.

Fakat Mack, o İmparator, şimdi başının çare-

sine bakmayı bilmeseydi Barones'in babası ve yaman bir adam olabilir miydi hiç? Kopçacı gelip de felâketi haber verince, Mack hemen yüksek fiatla kuş tüyü satın alacağını duyurdu her tarafa. Noele yeni bir banyo şiltesine sahip olmak üzere, bu işi evvelce bir kere daha yaptığını söylüyorlardı. Netekim bu sefer de iki günden fazla sürmedi, fiyortlardaki köylüler, ellerinde ne kadar ince, ekstra kuş tüyü varsa, yığın yığın, Sirilund'a getiriverdiler.

Mack'ın kuş tüyleri boşuna yakılmıştı şu halde. Fakat Barones çok inatçıydı ve sofuluğunu sürdürüyordu hâlâ. Bu işi kendine dert edindi, babasının Noel hovardalıklarını nasıl önleyeceğini düşündü boyuna. Arama taramadan bahsettikçe dudaklarını kenetliyor, başını sallıyordu. Şuydu arama tarama denen şey: Sirilund'daki hizmetçiler, Noel gecesi, gümüş bir çatal veya kaşığı yemek masasından alıp bir yerlerine saklıyor, sonra da Mack'ın odasında geri veriyorlardı. Haha, Mack çatalları kaşıkları şimdiden ortaya çıkarmıştı bile. Yüzsüzlüğü inanılır şey değildi; o gece sırayla altı hizmetçi girecekti Mack'ın odasına. Hovarda mı hovarda, edepsiz bir adamdı bu Mack. Fakat beni asıl şaşırtan; yaşayış tarzını bildikleri halde, onun bütün bu kadınları, kızları nasıl olup da baskı ve disiplin altında tutabildiğiydi doğrusu. Yıl boyu kimse kendisinden şikâyetçi olmuyor, aksine en büyük saygıyı herkes ona gösteriyordu. Başkalarından farklı bir hükmetme kabiliyetine sahipti her halde ve bunu tam yerinde kullanıyordu. Bir muammâ idi bu benim için..

Noel hızla yaklaşıyor, Sirilund'a sürü sürü taşıtlar, yayalar gelip gidiyor; mağaza, ambar ve depolar bütün gün hiç boş kalmıyordu. Komşu köyün rahiplerinden, yâni Rosa'nın babasıyla annesinden bir mektup aldım. Noel için beni yanlarına çağırı-

yor, çok yalnızız, gelirseniz memnun oluruz, diyorlardı. Bu işi kendilerine açtığımda «Biz burada sizden mahrum kalacağız, fakat Rahip Barfod ile hanımını sevindirmiş olacaksınız!» dedi Barones'le Mack. Sonra da Rosa ile konuştum, rica etti, gitmemi istedi. Ben de Noel arefesi, sabahleyin yola çıkmaya karar verdim; köyün ormanından geçerek gidecektim.

Şimdi Tanrı, kocamış Fredrik Mensa'yı hatırlamış da kurtarmak istiyordu anlaşılan: Bunca zamandır her şeyi hazmetmiş olan midesi çalışmaz olmuştu artık ve Fredrik Mensa ağır hastalandı. Değirmenciyle evli, pek becerikli ve sevimli kızı geldi, bütün gece hastanın yanında kaldı. Fakat onun da çocukları vardı, evini ocağını uzun zaman bırakamazdı. Kızı, çocuklarının yanına dönünce hastaya bakmak, sıcak kompres koymak işleri Kopçacıya verildi. Fakat Kopçacı'nın yaptığı, günah işlemenin tâ kendisi olmuştu ne yazık ki: Kompres bezleri içine buz parçaları koymakta olduğunu birkaç gün sonra anladılar. Daha da kötüsü, hastanın karnını buzla da bir güzel oğuşturuyordu Kopçacı. Bu tedavi, ihtiyarı saatten saate daha beter hasta etti. Nöbet geliyor, ihtiyar yatağında dikeliyor, ağzı kulaklarına çekiliyor, kasılıyordu. Dayanıklı adam, hiç böylesine hastalanmamıştı: Ne olduğunu kendi de anlıyamıyor, bağırıyor, ömrünün şuurlu zamanlarından kalma bir hâtıraya dönmüş gibi, vaktiyle bir yeri acıdığı, ağrıdığı vakit yaptığını yapıyor: korkunç küfürler savuruyor, tükürüyor, salyaları akıyordu. Duymak, görmek ürpertiyordu insanı. Ancak katılıp kaldıkça, sancıdan rahat aman buldukça tut tut diyor, yoksa ölçüsüz küfrediyordu. O zaman artık bu kadarını Kopçacı'nın da içi götürmüyor, adam kendini odadan dışarı atıyordu. Evet, ihtiyarları saymayı, onları dinlemeyi unutu-

yordu tamamen.

Fakat Fredrik Mensa'cık, ruhunu bu sefer de teslim etmedi. Kopçacı, alçakça davranışında suç üstü yakalandı ve hastaya kompres yapmak görevinden atıldı: «İhtiyarı öldürmek mi istiyorsun?» diye sordular. «Yoo, ne münasebet!» dedi. «Bizim taraflarda âdettir, mide hastalıklarında karnı buzla ovarlar.» dedi. Barones, hâdiseyi öğrenince daha da sofulaştı, hastanın bakımıyla Jens'i görevlendirdi ve çok da iyi etti böyle yapmakla.

Ve Fredrik Mensa yeniden dirildi; kuvvetli ve sağlamdı mayası. Jens'in bakımı sayesinde kendini toparladı, eski haline döndü. Şimdi alık alık yatıyordu yatağında; fakat iştahı, uykusu yerindeydi hamdolsun! İhtiyarın iyileşmesi, Noel üstü çiftlikte hastalık ölüm olmaması, hepimizi ferahlatmıştı. Evet, Fredrik Mensa, orda öyle yatmış horulduyorsa ne zararı vardı bunun; hoştu, eğlenceliydi bu. Kendisine bir şey soracak olsak sağlam dinç, cevap veriyordu: Tut tut tut tut tut! Buydu onun cevabı.

Tam vakti; yarın yola çıkıyorum. Noel hediyelerini akşamdan aldım: Güzel, hoş bir sürü hediye; çocuklardan, annelerinden ve Mack'tan. Şimdi yatmadan önce şöyle bir aşağı uzanıyor, ambarların oraya gidiyorum. İyi niyetlerle yola çıkacağım için Rosa'nın evine bakıyor, başımı sallıyorum. Yarın gene buradan geçeceğim; fakat geceleyin bu kısa vedalaşma, daha iyi uyumamı sağlar. İyi geceler, Tanrıya emanet ol!

Karanlıkta uyanıyor, lambayı yakıyor, giyiniyorum. Uzun bir yol var önümde; vaktinde varmalıyım. Biraz bir şeyler yiyor, hadi hayırlısı diyor, çiftlikten ayrılıyorum. Rosa'nın evi önünde bir kere daha başımı sallıyor, içindekilere neşeli noeller diliyorum.

Gri bir alacakaranlık, sisli hava, hattâ biraz kar yağıyor. Üzerinden kızak falan geçmemiş henüz, fakat yol da çok iyi. Şaşırmama imkân yoktu, iyice tarif etmişlerdi, üstelik başka bir yere değil, doğru dağın ardına gidiyordu bu yol. Ormana girali epey olmuştu ki, bir konuşma duydum, baktım; bir araya toplanmış birkaç kişi: Hartvigsen, Kolcu Svend ve iki adam. Ellerinde kazmalar, kürekler vardı; büyük bir çukur kazıyorlardı.

Hartvigsen işaret etti bana, sonra emir vermeye başladı:

«Siz kazın, bitirin çukuru beyler! Uzunluğu dört, genişliği üç arşın olacak. Ben bizim talebeyi yolcu edeyim biraz.»

«Kimi gömeceksiniz toprağa?» diye takıldım. «İki kişilik bir mezar olacağa benziyor.»

Fakat ağırdan aldı Hartvigsen, gülümsedi bile.

«Büyük laf etmiş olmayayım, fakat yaman bir mezardır bu!» diye karşılık verdi. «Mack'ın banyo teknesi ve banyo döşeği gömülecek zirâ!»

«Ne diyorsunuz!»

Hartvigsen, başını salladı:

«Onun saltanatına son verecek insan da benden başkası değil.»

Ortağından öç alıyor, batan teknenin acısını çıkarıyor her halde, diye düşündüm. Eline iyi bir fırsat geçti. Onun için bir sigorta idi o tekne; batmasıyla uğradığı felâketi bir türlü unutamıyordu anlaşılan. İşte şimdi üç kişi almış, ormana gelmişti. Mack'ın banyo teknesini kara toprağa gömmek, onların da işine geliyordu. Kolcu Svend, demirci ve fıçıcı idi o üç adam. Evli altı veya on iki erkek daha olsa, böyle bir işde canla başla çalışırdı hepsi.

«Sonu neye varır bunun?» dedim ve Mack'ın hiçbir zaman yılgınlık göstermediğini düşündüm.

Sonunun neye varacağından Hartvigsen de emin değildi pek; böbürlenmedi, katlanırırn demedi, düşüncelerini açıkladı, fikrirni sordu: «Mack, kuş tüyü alacağını dört bir yana duyurdu, fiatlar birdenbire yükseldi, asıl işlerini bırakıp kıyı boyunca kuş peşine düşmek, herkese daha kârlı göründü tabiî. Bir erkeğe hiç yakışır mı bu? Noel geldi, Noel gecesi erkekler gene zilzurna sarhoş olacak, kadınlarsa peş peşe çıkacaklar Mack'ın odasına.»

«Banyo teknesinin kayboluşuna göz yumar mı, Mack? İşte asıl mesele!» dedim.

Hartvigsen daha da ciddîleşti, düşünmeye daldı. Çünkü, inkâr edilemez, sayılan ve çekinilen bir beydi Mack.

«Durum şöyle,» diye karşılık verdi Hartvigsen. «Bu gömme işinde yalnız değilim ben, yâni ona bakarsan, Edvarda her hususta yardım etti bana; her şeyi o hazırladı da diyebilirim.»

Olay, birdenbire gözümde deminki cesurca değerini kaybediverdi biraz. Barones aklına koyduğunu yapıyordu; babasının plânlarını evvelce de o bozmuştu.

«Şu halde korkacak bir şey yok!» dedim.

«Anlıyorsunuz tabiî!» dedi Hartvigsen, canlanmış. «Barones'in desteği olmasaydı banyo teknesini evden çıkaramazdık. Bütün hizmetkârları o savdı evden. Şunu da söyliyeyim ki, Barones'i öyle dertli, üzgün görmek de yürekler acısı hani. Bu durumda ona yardım etmemek için, bizler birer kaya parçası olmalıyız!»

Fıçıcı geldi, bir tören edasıyla haber verdi:

«Her şey hazır!»

Çukurun başına gittik. Adamlar söğütlerin arasına saklanmış banyo teknesini çıkarıp şiltesiyle, yastığıyla güzelce, çukura indirdiler. Kirlenmemesi için, şiltenin üzerine çuvallar serilmişti.

Şimdi bu çinko tekne, üç kişilik bu dev yatak öylece duruyor, gözlerden yitip gitmeyi bekliyordu. Bu tekneyi ağır levhalardan bir vakitler demirci yapmıştı ve pembe ipek kaplıydı yatağı.

«Az sonra bu tekne yok artık!» dedi Hartvigsen gayet ciddî; bir mezar başında şaka etmiyordu. Vazifenizi yapın, beyler! Ve demirciyle fıçıcı, çukuru doldurmaya başladılar.

Onlardan ayrılıp yoluma devam etim. Kar yağışı artmıştı biraz; yol kayganlaşmıştı; fakat Tanrı inayetiyle, gün sona ermeden, bir hayli uzak rahip çiftliğine vardım. Beni büyük bir sevinçle karşıladılar.

Noel boyunca orada kaldım. Yazmaya değer bir şey olmadı; o şirin aile yuvasında içime dolan, aklımdan geçen duygu ve düşüncelerden başka. Rosa'nın işlediği, diktiği şeyleri görüyor, ömrünün bunca yılını geçirdiği odalarda onun havasıyla sarıldığımı hissediyordum. Evet, o Noel günlerinde heyecanların esiri oldu kalbim ve bol bol ağladım. Elime Rosa'nın kendi adını yazdığı notalar, kitaplar geçtikçe şaşkına dönmemek için kendimi tutmam gerekiyordu. Hangi merdiveni çıksam, hangi yolda yürüsem; buralardan Rosa da geçti, diye düşünüyordum. Rahiple hanımı da sık sık Rosa'yı soruyorlar: «Nasıl, iyi mi, neşesi yerinde mi?» diyorlardı. «Aa, çok iyi!» diye cevap veriyordum. Utanarak itiraf edeyim ki, ben bu temiz kalbli insanları kandırıyordum belki de; çünkü Rosa'nın gönlü türlü türlü üzüntülerle doluydu şüphesiz.

Rahip Barfod büyük bir vâizdi, Noel boyunca kilisesi hıncahınç doldu. Fakat o en çok ormanda kırlarda dolaşıp çevreyi incelemekten hoşlanıyor, ne görse biraz düşünceye dalıyor, Tanrıya en çok ormanda yaklaştığını söylüyordu. Bazı bakımlardan pek de din adamı değildi Rahip; görmüş, ge-

çirmiş iyi bir adamdı fakat. Almanca, Fransızca kitaplar okuyor ve çok şey biliyordu.

Yılbaşından önce ava gidemeyeceğimiz için rahiple, hanımıyla her gün saatlerce oturuyor, ordan burdan konuşuyorduk. Rahibin hanımı, ara sıra oyun masasında iskambil falı açıyordu; sessiz sakin bir kadındı; tenteneli bir hotozu vardı başında, tıpkı anneminki gibi. Şimdi kış ortası çok uzun süren alacakaranlıkta piyano başına geçiyor, ezberimdeki parçaları çalıyordum. Akşam yemeğinden sonra lambalar yakılınca gene piyanoya oturuyor, bu sefer de Rosa'dan kalma notalardan faydalanıyordum. Hoş, tatlı saatlerdi bunlar. Bir gün de uzun bir yürüyüşe çıkmış, çevredeki çiftliklere gitmiştim.

Avlanmalar öyle parlak olmadı; fakat Rahip ara sıra bana da tüfeklerinden birini verdi, ava beni de götürdü. Usta bir avcı olmadığımı çabuk anladı her halde; fakat avdan hoşlandığımı, kabiliyetli olduğumu da gördü; tecrübem yoktu yalnız. Düşünen, kafası işleyen biriydi Rahip. Hayvanlar, kuşlar, ormanlar, tarlalar üzerine çok şeyler biliyordu; merak etmiş, incelemişti hepsini. Benimse tabiat tarihi konusunda bildiklerim hem azdı, hem de bazan yanlıştı hani. Rahip Barfod faydalı zararlı hayvanlar üzerine kitaplarda öğretilen şeylerin pek üstünkörü olduğunu söylüyordu: «Hiçbir hayvan yoktur ki, zararlı olsun. Hayvan türleri birbirlerini dengede tutarlar. Çok karga vurursanız fareler gemi azıya alır; tilkinin kökünü kazırsanız sincaplar çoğaldıkça çoğalır, tehlike başlar; çünkü ötücü kuşları yok ederler ormandan. Ötücü kuşlar kalmayınca da böcekler meydanı boş bulurlar. Hayır hayır, tabiat ne yaptığını bilir, ayarlar yönetir kendini.»

Bunlar yeni bilgilerdi benim için. Bu avcılık

günlerinden sonra ben artık Munken Vendt'le gezilere çıkarsam, tecrübesiz olmayacaktım gördüklerim karşısında.

Epifani yortusunda, 6 ocak, rahip çiftliğinden ayrılıp Sirilund'a döndüm. Banyo teknesinin gömüldüğü yere geldiğimde dümdüz ve güzelce kapatılmış buldum çukuru; yeni kar bütün izleri örtmüştü.

24

Noel geçmişti, fakat Sirilund'da oldukça önemli aksaklıklar bırakarak geçmişti.

Noel gecesi gürültü patırtı olmamıştı pek. Çiftlikteki hizmetçilerin aranıp taranması işinde Barones, babasını atlatmış, mutfakta kendisi durup çatal kaşıkları kendisi geri almıştı. Fıçıcının, değirmencinin karıları oyunu gönül rızasıyla kaybetmek istememişler, Barones de Jens'i yardıma çağırmıştı. Jens'in yolunca yordamınca çimdikleri sayesinde bütün gümüş çatal, kaşıklar ortaya çıkıvermişti.

Eski gelenek bozulmuştu ya; bunun da kolayını buldu Mack: Bütün gece yatağında yatıp kalmadı, konaktan çıktı gitti; ancak ertesi sabah döndü geldi. Nereye gittiğini kimse bilmiyordu; kendisi de hiç sözünü etmedi, fakat geceden çok da memnun görünüyordu. Hattâ torunlarıyla konuştu, her zamanki o sakin kibar adamdı tamamen.

Ne var ki, gömülen banyo teknesiyle birlikte Kopçacı da ekmeğinden, geçiminden olmuştu. Şimdi ne iş yapacaktı bu adam? Yavuklusu Petrine'nin acele evlenmesi gerekiyordu hani? İşler sarpa sarmış, Barones'le Hartvigsen'i bir düşüncedir almıştı.

İşin en kötüsü, şimdi de Mack hastalanmaya başlamıştı. Sevgili banyosundan oldu olalı toparlıyamıyordu kendini. Onun için bir ihtiyaçtı, vaz geçilemez bir nimetti bu banyo. Fakat banyo nedir bilmeyen Hartvigsen'den bu konuda bir anlayış

beklenemezdi tabiî. Bir teknede yıkanma işine ayrıca neden iki kadının daha katıldığını Hartvigsen'in de aklı almıyordu zaten. İki ortak, birbirlerine karşı güvensiz, hattâ tek kelime konuşmaksızın, ilişkilerini sürdürüyorlardı böylece. Hem şimdi Lofot adalarına gideceklerdi kayıklar, tekneler; yapılacak bir sürü iş vardı nasıl olsa.

Ortağı hakkında: «Artık ona pek aldırdığım yok benim!» diyordu Hartvigsen. «Varsın dolaşsın ortalarda, hurda su kabını düşünsün o! Bakacak edecek sürüyle işim var benim.» diyordu.

Banyo teknesi ortadan yok olup da Mack hiç bunun sözünü etmeyince Hartvigsen yücelmiş, üstünlük kazanmış; bu başarıyı o çinko alâmet şeyin dünya yüzünden kalkmış olmasıyla açıklamaya başlamıştı. Kudretini, nüfuzunu büyüttükçe büyütüyordu gözünde. Lofot adalarına gidiş Kolcu Svend'siz olabilseydi, Hartvigsen onu hemen, kurutulan balıkların İspanya'ya sevkini sağlayacak buharlı gemiyi almaya gönderirdi. Ah ah, kendini dev aynasında görmesi gülünç sonuçlar da veriyor, şimdi kiliseye dalgıç elbisesiyle gitmeyi düşünüyordu.

«Ne dersiniz bu işe?» diye sordu bana. Ne diyebilirdim ki? Ben cevap vermeyince devam etti: «Her halde şimdiye kadar hiç kimse, kiliseye böyle bir elbiseyle gitmemiştir. Millet, rahipten çok, bana bakar değil mi? Tabiî, Kolcu Svend'i de alırım yanıma; havayı da o pompalar.»

Sırf beş on adalıya kürklü kundura gösterebilmek için, düğün törenine kocaman çizmeleriyle gelmiş olan bu adamın, kiliseye de pekâlâ dalgıç elbisesiyle gidebileceğini düşündüm. Eh, bu aptallığı da haydi yapardı o! Benden bir cevap isteyince başımı salladım, niyetinden vaz geçmesini tavsiye ettim.

«Haha, siz böyle şeylerde pek de uslu, pek de

çekingensiniz canım!» dedi. «Nesi var, kilise için mükemmel bir elbise bu. Başka nereye giyebilirim sanki? Durup duruyor. Zaten Edvarda da giyebilirsin, dedi.»

İlâhi Edvarda; onda düşünce ne gezer; çeşitli heyecanların esiriydi o; üzüntüler korkular arasında bocalayıp duruyordu, kalbinde kötülükler de vardı ayrıca; ama aklına eserse çok iyi, çok da muhabbetli olabilirdi. İşte öylesine kararsız ve değişkendi Barones.

Fakat şimdi Hartvigsen'in, kiliseye dalgıç kıyafetiyle gitmeyi değil de, bir başka şeyi düşünmesi gerekiyordu: Bir sabah Mack, odasından yazıhaneye, belinde büyük, kırmızı bir yün kuşakla indi. Çok kişi gördü bunu ve söylenti bütün çiftliğe yayıldı: Olan olmuş, Mack ağır bir mide rahatsızlığına yakalanmıştı.

Genç yaşlı herkese inen bir darbe oldu bu. Fakat sızlandığı yoktu Mack'ın; hastalığına pek aldırdığı yoktu. Yalnız eskisinden daha az yiyor, Barones nasılsın diye sordukça, kayıtsız cevap veriyordu: «Yok bir şey; midemdeki hastalık arttı biraz.»

Birkaç gün geçti, Sirilund bir parça sessizleşti âdeta. Fakat Mack, belinde hep o kırmızı kuşak dolaşıyor, eskisi gibi yazıhanesinde oturuyordu, tehlike falan yoktu, yoktu ya, gene de herkeste bir sıkıntı vardı ve Hartvigsen kilise seferini iptal etmişti.

Şimdi balıkçılar Lofot adalarına gitmeye hazırlanıyorlar, limanda tekneler alesta bekliyorlardı. Çok hareketli günlerdi bu günler. Tayfalar son aletlerini, kumanyalarını hazırlıyor, Kolcu Svend ve Villads Bryggemand kaptanlar donatımlarını tamamlıyorlardı. Derken bir gün yazıhane boş kaldı, Mack aşağıya inmedi, yataktan kalkmıyordu.

Bütün çiftlikte ve geniş bir çevrede ne telâştı o telâş! Hartvigsen vardı, evet, tabiî, Hartvigsen her

tarafa yetişiyordu, fakat yazıhane boştu işte! Bütün defterler, hesaplar, mektuplar, telgraflar, piyasa siparişleri, yemlik balık ve tuz borsası; hayır, hepsinden de hiçbir şey anlamıyordu Hartvigsen. Anlamıyor ve bu korkunç kargaşalıkla başa çıkamıyordu. Lofot adalarının neresinde görülmüştü balık? Ve tekneler hangi avlanma yerlerine gideceklerdi? Mack'ın yazıhanesinde telgraflar seriliydi bir sürü ve Mack her yıl balıkçı teknelerini o telgraflara göre yönetirdi; fakat bu sene Mack yoktu işte! Hartvigsen bana geldi, yemlik midyelerden söz eden bir telgrafın yorumlanmasında yardımcı olup olamayacağını sordu: «Telgrafta yalnız fiatlar ve rakamlar var, sökemedim bir türlü!» dedi.

Derken Mack'tan bir direktif aldı: Hartvigsen'i yatağına çağırıyordu Mack. Göründü hele; hasta yatsa bile koca müesseseyi hiç düşünmeyecek adam mıydı Mack? Ne münasebet! «Ortağımı çağırın!» dedi. «Yazıhanemde mektup telgraf ne varsa alıp gelsin hepsini!» dedi. Her zaman için, yaman adamdı Mack; ve Hartvigsen, Mack'ın yanına gitti. Mack ona hesap kitap, her şeyin nasıl yapılacağını, nasıl yapılırsa kârlı çıkılacağını anlattı, gösterdi ve Hartvigsen yazıhaneye döndü. Yüksekten alıyor, şimdi her şeyi bir bir hesaplaması gerektiğini söylüyor, büyük laflar ediyordu. Fakat çok şey, gelişigüzel yapılıyordu şüphesiz. Hartvigsen pek az şey biliyordu, bir hiçti o; zengindi sadece. «Burada birkaç boş un çuvalı yazılı, dara imiş, oysa üstüpü çuvalı bunlar; ben anlamadım bu işi!» diyordu. Hartvigsen zor günler yaşıyordu gerçekten; çünkü her an acele Mack'ın merdivenlerini çıkıyor, her şeyi ona sormak zorunda kalıyordu. «Ortağım ayağa kalksın pek sevineceğim doğrusu!» diyordu Hartvigsen.

Sahiden kolay değildi onun için. İki kalfa, iş-

lerinde kıdemliydiler gerçi, tezgâhı çekip çeviriyorlardı pekâlâ, fakat işte o kadar. Şimdi Hartvigsen'in mağazada da bulunması gerekiyordu üstelik. Müşteriler alışmışlardı; karşılarında başkasını değil, Hartvigsen'i istiyorlardı. İki kalfadan geri çevrilip de ona başvurdular mı istedikleri oluyor, Hartvigsen'e gelen eli boş dönmüyordu. Onun bir işi ufacık bir sözle sonuçlandırıverdiğini görmek hoştu, insanı duygulandırıyordu sahiden. Balıkçının biri bir ricada bulundu mu Hartvigsen, Steen Kalfa'ya dönüyor: «Öyle öyle, çoluk çocuğu var adamın; B. Hartwich'in hesabına yaz gitsin!» diye cevap veriyor, mesele hallediliyordu. Kıymetli gümüş kayaların eski sahibi Hopan'lı Aron gelince, Hartvigsen adamın defterlerdeki bütün borçlarını kendi eliyle karalayıvermiş, ona Lofot adaları için bedava tarafından, komple takım taklavat bile vermişti. Bu Aron, emsâli arasında hali vakti yerinde biliniyordu üstelik.

Mack yataktan kalkmıyor, zayıflıyor, sararıp soluyordu aksine. Doktor geldi. İlâçlar karıştırıldı, sabah akşam başka başka ilâçlar verildi; fakat Mack iyileşmiyordu. Sonunda yazıhane işleri de enikonu yüzüstü kaldı âdeta. Sirilund'da büyük bir kargaşalık hüküm sürüyordu.

Rosa'ya gidiyor, annesinin babasının selâmlarını iletiyorum; Hartvigsen de evde. Aramızda başka şey konuşulmuyor. İşte sadece Rosa'ya baba evindeki odasının, orada bıraktığı notaların da selâmını söylüyorum; bir de rahip çiftliğindeki hizmetçilerin selâmlarını. Sözlerimi dikkatle dinledi Rosa, duygulandı, hâmileliğinden ötürü belki de.

«Karım, olur olmaz her şeyden ürküyor.» dedi Hartvigsen. «Onu bir parça neşelendirebilirseniz çok sevinirim.»

Konuyu değiştirmek için sordu Rosa: «Edvarda iyidir, değil mi?»

Hartvigsen, alınmış, yerinde hafif doğruluyor: «Peki peki, kötü niyetle söylemedim.»

Sonra şapkasını aldı, çıktı gitti Hartvigsen.

Rosa da peşinden yürüdü, sofrada bir iki konuşma oldu; dönüp geldiğinde gözleri kızarmıştı Rosa'nın.

«Yok bir şey!» dedi Rosa. «Bu soğukta iyi giyin diyorum; beni dinlemiyor.»

Bir sessizlik oldu

«Evet, odanızdan da selâmlar getirdim size.» dedim.

«Ha evet, teşekkür ederim, demin söylemiştiniz!»

«Her gün odanızdaydım. Gün boyu, birkaç kere pencerelerinizden dışarıya avluya baktım. Bir gece de kalktım yataktan, odanıza girdim.»

Hemen yüzüme baktı: «Gene başlamayın kuzum!» dedi Rosa.

«Hayır, başladığım falan yok gene. Geceleyin uyanıp da dışarı baktığınız zaman ne görüyordunuz, bilmek istedim: Yıldızlı gök, kuzey kızıllığı, uzakta bir çiftlik.»

«Moa çiftliği.»

«Evet, Moa. Bir gün de oraya gittim.»

«İyi ettiniz. Ne yapıyor kızları? İsmi Antora'dır, çok güzeldi.»

«Evet, çok güzeldi. Gözleri sizin gözleriniz tıpkı. Resmini yaptım, resim için bir öpücük istedim ondan. Razı oldu. Torpelviken'e gittim sonra.»

«Peki, öptünüz mü Antora'yı?» dedi Rosa.

«Evet, gözlerinden öptüm.»

Dudakları titredi Rosa'nın, «Gözlerinden mi?» dedi birdenbire Rosa.

«Ah, size karşı nasıl davranacağımı bilemiyorum. Hâlâ âşık mısınız bana?»

«Evet!» dedim.

«Sonra Torpelviken'e öyle mi? Kimse yok ki orada. Yalnız Edvarda var, hani şu...»

«Evet, bir İngilizden çocuğu olmuş, Sir Hugh Trevelyan'dan. Sessiz, güzel bir anne, Edvarda. Yiyecek içecek çıkardı bana; çok yakınlık gösterdi. Yemeğimi hazırlarken ben de çocuğu kucağıma aldım. Sizin için küçülmektir bu, dedi. Fakat yanılıyordu, çünkü topaç gibi ve güzeldi çocuğu.»

«Sonra nereye gittiniz?»

«Ayrılırken Torpelviken'in Edvarda'sı, geldiğiniz için teşekkür ederim, dedi bana.»

«Neler duyuyorum!»

«Ya, ne dersiniz, yiyecek içecek verdi bana. Çocuğunu kucağıma aldım, ses çıkarmadı.»

«Sonra bucak müdürlerine gittiniz her halde? Fakat orada da kimse yoktur.»

«Yoktu.» dedim. «Hiçbir yerde kimse yoktu. Ordan oraya gidiyor, kimseleri bulamıyordum. Sonra tekrar babanızın çiftliğine döndüm. Ertesi gün odanızdaydım, dışarıya geniş araziye baktım. Dün gittiğim, kimseleri bulamadığım topraklara baktım.»

«İyi ama, azizim, siz her yere gitmemişsiniz ki!» dedi Rosa gülümseyerek.

«Yoo, hayır, daha pek çok yere gittim.»

«Gittiniz ve kimseyi bulamadınız, öyle mi?»

«Yok hayır, birisini buldum. Kendime eş aramak için değildi gezmelerim. Hoşlanacağım birisini bulmak için gittim sağa sola. Ve bir çiftlikte oturdum uzun zaman, hoşlanmıştım: Torpelviken'de Edvarda ile olmak, güzeldi.»

Rosa kıpkırmızı kesildi, kızgın bir sesle: «Siz delirdiniz galiba?» dedi.

«Taş parçası değildi Edvarda!» dedim.

«Yoo, hayır... taş parçası, öyle mi? Evet, anlayış ve zevk meselesi!»

Haklıydı Munken Vendt; sözlerini doğruluyor-

dum. Ormanda ona daha ilk rasladığım gün bana şöyle demişti: «Aşkın bir sonuç vermiyor mu; buna karşı yapılacak tek şey var: Gözlerini bir an için bir «değersiz»e çevir; gör bak o zaman ne olur! O zaman birincisi hemen koşar gelir sana. Evet, kendini çamurlara atmana gönlü el vermemiştir; seni kurtarmak ister, seni bataktan çıkarmak ister. Edepli bir kadın, edepsiz bir kadına karşı körükörüne bir düşmanlık duyar.» demişti Munken Vendt. «İşi o raddeye götürür ki, seni ikinci kadından kurtarmak için kendini bile feda eder.» Munken Vendt yaşamıştı, kendi hayatından biliyordu bunu. Os çiftliğindeki o uzun boylu bayan Iselin bir misaldi buna. Ah ah, yaman delikanlıydı Munken Vendt!

Peki ama? Munken Vendt yaradılışlı değildim ben; tahminlerimde işte şimdi de yanılmıştım. Rosa harıl harıl bir işe koyulmuştu sözde; fakat ben onun kızmış olduğunu, lüzumsuz yere boyuna piyanonun tozunu aldığını görüyordum. İyidir, diye düşündüm.

Ateşi körüklemek, Torpelviken'deki Edvarda'dan biraz daha söz etmek istedim: «Yoo, hayır, hiç de taş parçası değil o; kendisini ziyaret ettiğim için teşekkür etti bana.» dedim. Fakat Rosa umursamaz olmuştu gene; piyanonun tozunu almayı bırakmış, oturmuştu.

«Evet, ne dersiniz, Torpelviken'de Edvarda'nın yanında kendimi pek rahat hissettim.»

«Eh, pekâlâ, ne mutlu!» diye cevap verdi Rosa. «İşte bakın, bir dolaştınız mı tamam. Başkalarını görünce...»

«Evet, haklısınız. Sonra her gün yukarda sizin odanızdaydım, ondan tarafa baktım hep. Hatırlıyorum, ben ayrılırken de güle güle demişti.»

Ah ah, şimdi Rosa'yı bir dilenci, bir mahkûm gibi seyrediyordum. Yüzü ışıldıyor, her halde benim

sırnaşık aşkımdan kurtulacağına seviniyordu: «İşte görüyorsunuz!» dedi. «Ona âşık olmuşsunuz, çok iyi anlıyorum. Kibardır, iyidir Edvarda. Babam, din bilgilerinin de iyi olduğunu söylerdi. Kabiliyetlidir çok.»

«Evet!» dedim sadece.

«Şimdi sık sık ona gidin siz. Sahiden öyle yapın! Her gidişinizde babamın çiftliğinde de kalabilirsiniz; onlar da çok sevinirler.»

O anda kurtarılacak şeyi kurtardım: «Evet.» dedim. «Her neyse; işte sizinle konuştum biraz; kısa bir zaman için üzüntülerinizi unutturdum size.»

Dönüşte Hartvigsen'e rasladım, Mack'tan geliyordu; çok düşünceliydi yüzü:

«Ortağım iyileşeceği yerde kötüleşiyor.» dedi. «Bizim tekneler yarın yola çıkıyor. Aynı anda imkânsız: hem yazıhanede, hem de başka yerlerde olamam ki ben! İşin kötüsü, Mack'ı kendi evinde şaşkına çeviriyorlar; yeni bir hizmetçi gelmiş.»

Yeni hizmetçiden haberim vardı; evlenmek zorundaki Petrine'nin yerine gelmişti. Barones, Jens'e söylemiş, o da bu kızı adalardan bulmuştu. Margrete idi adı; güzeldi gençti; çok mazbut ve sofuydu da bir yandan.

«Bu gece Mack'ı Margrete beklemiş, ilâçlarını o vermiş.» dedi Hartvigsen. «Sonra konuşmaya başlamışlar. Yatağınız çok yumuşak; çalı çırpı üzerinde yatmalısınız, demiş Margrete.»

«Çalı çırpı üzerinde mi?» diye sordum.

«Evet, ne kaçıklık değil mi?» dedi Hartvigsen. «Baktım, mağazaya haber bırakmışlar; Mack odasına çağırtmış beni. Çünkü açıkça söyleyebilirim işte: Bensiz olamaz Mack. Çıktım yanına. Artık yarım adam gibi hemen hemen. Şimdi sen bana bir akıl ver, Hartwich! dedi Mack. İnan olsun, Sirilund'un Mack'ı öyle herkese söylemez böyle şey; dedim ya,

bensiz de edemez yâni. Cevap verdim, doğrusunu da söyledim: Bir vakitler düşmüştüm, kaldırdınız beni; başkası değil, siz kaldırdınız yerden. Şimdi benim aklım işinize yarayacaksa hay hay! dedim. Çalı çırpı işini anlattı. Olamaz öyle şey! diye cevap verdim hemen. Çıldırmış bu kadınlar! dedim. Teşekkür ederim! dedi Mack, bana. Aklı başında bir adam da böyle konuşur, ben de senden bunu bekliyordum, dedi. Fakat iş bunla bitmiyor; iyileşip ayağa kalkabilmem için bir çare bulmak lâzım! dedi. Böyle yatıp kaldıkça düşünmekten baş alamıyor, geceleri uyuyamıyorum; sofulaştım âdeta! dedi.»

Sözün burasında biraz durdu Hartvigsen. Mack'taki bu değişme ona pek anormal gelmiş, gözleri faltaşı gibi açılmıştı.

«Tuhaf şey!» dedim.

Uzun uzun düşündü Hartvigsen:

«Hasta bir mideye bu dünyada hiç mi ilâç bulunmaz? Peki be birader, doktorlar ne işe yararlar?» dedi ve birden akletti, o yaman köylü ferasetini topladı başına, konuştu:

«Mack gibi faal bir adamın yatağa bağlanıp kalması, mahvolması demektir; anlamayacak ne var bunu? Onun ayağa kalkması lâzım!»

«Zaten zor olan da bu ya; onu eski sağlığına kavuşturmak.»

«Evet evet!» diye cevap verdi Hartvigsen ve yürümeye başladı. «Mack dervişler gibi çalı çırpı üzerinde yatacağına, ben banyo teknesini gömdüğümüz yerden çıkarırım; olur biter bu iş!»

25

Ve o gece geç vakit banyo teknesi tekrar ortaya çıktı. Çok garip oldu bu. Barones'in haberi yoktu, Rosa'nın haberi yoktu; güzel bir ay ışığında, kuzey kızıllığı vardı, ormana gittik, apar topar yaptık ettik bu işi. Gömülürkenki adamlardı gene: Kolcu Svend, demirci ve fıçıcı. Toprak hâlâ yumuşak olduğu için güçlük de çekmediler.

«Barones kesip atmasaydı iş bu raddeye gelmez, tekneyi gömmezdik.» diyordu Hartvigsen. «Kadın milletine uymak doğru değil!»

Ellerinde kürekler, üç adam da aynı fikirdeydiler; cevap verdiler: «Kadın milleti mi... boş ver! Al birini vur ötekine!» — Üç adam canla başla çalışıyor, ne yaptıklarını çok iyi biliyorlardı. Bu korkunç teknenin kendileri ve daha birçokları için, şimdi gene aynı derecede tehlikeli olduğunu biliyorlardı; fakat yoktu yapılacak başka şey! Ama nedir, ilk arama taramaya kadar tam bir yıl vardı önlerinde. Hem sonra, Mack'ın yatak hastası olması öyle bunalmalara sebep olmuştu ki, başka rahatsızlıklar, sıkıntılar çok daha iyiydi onların yanında. Mack'ın banyo teknesinin gömülmesinden Kolcu Svend, evlilik avantajları bakımından, pek öyle kârlı da çıkmamıştı hani; öyle görünüyordu. Her neyse; Svend teknenin çıkarılması için şimdi aşkla toprağı kazıyor, alnından terler sızıyordu. Öbür ikisine gelince: «Sizi yanlış tanımıyorsam, Hartwich!» dedi demirci. «Bu iş için bize biraz borçlanacaksınız, doğrusu!»

«Kolay; düşünürüz!» diye cevap verdi Hartvigsen. «Siz yatağı kollayın hele; kırmızı ipektendir.»

«Sakardır bu fıçıcı!» dedi demirci.

«Ben mi sakarım?» diye parladı fıçıcı. «Yeter ki yatağa bir şey olmasın; isterseniz ellerimle kazayım!»

Çocuklar gibiydi hepsi; övülmek ve ücret almak için uğraşıyorlardı.

Sonunda banyo teknesi, çukurda ortaya çıktı ve bir halatla yukarı çekildi. Adamlar rahat bir nefes aldılar; bir yerine bir şey olmuş mu, fazla örselenmiş mi diyerek yokladılar, gözden geçirdiler tekneyi. Hartvigsen, üzerine serilmiş çuvalları kendi eliyle topladı, yatağı yastığı silkeledi, sonra mendilini çıkararak ipek kılıfta toz falan varsa temizledi: «Eskilerin bir sözü vardır; onun gibi: Toz da yok, pürüz de yok!» dedi, içi rahatlamış. Sonra adamlar, çukuru doldurdular tekrar.

Gece bir hayli ilerlemişti. Tekneyi hep birden ortamızda taşıyarak Sirilund'a döndük. Hartvigsen, Barones'ten çok çekiniyor, yüksek sesle dilekte bulunuyordu: Ah, şu tekneyi sağ salim eve atabilsek! — Ortalıkta kim kimse var mı, bakınam için beni önden gönderdiler. Belli zamanda geri dönmezsem gelmeleri anlamına gelecekti bu! Konuşulmuş, sözleşilmişti her şey.

Salondan dışarı ışık sızmıyordu; koca konakta Mack'la Barones'in odalarındaki camlar aydınlıktı yalnız. Evin etrafını dolandım, kâhya kadınla hizmetkârlar da lambalarını söndürmüşlerdi. Sonra içeri girdim, kendi odama çıktım. Hafifçe korkuyordum her zamanki gibi; her tarafa bakmış, yatışmıştım oysa.

Birkaç dakika sonra konağın öte ucunda tutuk ayak sesleri işittim; banyo teknesini getiriyor-

lar, diye düşündüm. Az sonra da bir kapının açıldığını duydum, sofaya çıktım, etrafı dinledim. Barones'in odasından çıkıp sorduğunu duydum: «Bu da ne demek?» — Hartvigsen aşağıdan «Ne mi demek?» diye cevap verdi, pek öyle küstahça değildi sesi. «Bu da ne demek, diye soruyordum!» dedi Barones tekrar; artık o kadife ses değildi sesi. Hartvigsen cevap verdi: «Siz gelin hele beyler! Ne mi demek? Yatakta ne halde; nasıl çöktü, görüyor musunuz? Gözümüzün önünde ölecek adamcağız!» — Sofada birisiyle çekişmeyecek kadar gururluydu Barones; adamları bıraktı, odasına çekildi.

Sonra her şey yolunda gitti tabiî.

Ertesi gün gemiler koydan ayrıldılar, yelkenleri geceden açmışlardı. Karadaki işlerini bitirmiş olan Kolcu Svend, şimdi koca teknesinde kaptandı gene; Sirilund'un ve karısının nüfuz bölgesinden çıkmıştı tekrar. Her şey gene hale yola girmişti.

Ve bakındı şu işe; ertesi günlerde olmadık şeyler oldu: Sirilund'un ruhu canı Ferdinand Mack, yavaş yavaş, fakat emin sağlam, ayağa kalktı tekrar. Bir mucizeydi bu; gözümüzün önünde oldu, Barones de kabul ve teslim etmek zorunda kaldı bunu. Narin fakat güçlü eliyle işe müdahale etmekten de geri durmadı şu var ki! Evet, Barones'teki azim ve sebâtı ben başka birinde hiç görmedim: Babası yeniden ilk defa banyoya girmek isteyince Barones, keseleme yıkama işiyle başka birini değil de, yeni ve dindar oda hizmetçisi Margrete'yi görevlendirdi. Ve banyoda çok hoşsohbet bir adamdı Mack, her hizmete ayrı ayrı teşekkür ederdi. Margrete gerek o akşam, gerek sonraları hiç incinmemiş, sessiz sakin çıktı dışarı.

Fakat zafer sırası Hartvigsen'deydi şimdi. Mack, iştahı açılıp da yemek yemeye, ayağa kalkmaya başlayınca, Hartvigsen bütün başarıyı kendine mal etti. O sâf ve babacan övünmelerini dinlemek bir zevkti doğrusu: «Kırmızı kuşak işe yaramadı.» diyordu. «Doktordu, ilâçtı para etmedi. Derdin ne olduğunu hemen anladım ben. Yoo, hayır, bütün mesele gözümüzü açabilmektedir!»

Üç hafta sonra yazıhanesindeydi Mack. O gün öğleye ziyafet vardı, iyi şarap vardı; Barones kararlaştırmıştı bunu. Salonda oturuyordum, Mack içeri girdi, ziyafet sofrasını gördü: «Kızım nerde, Barones kızım?» diye sordu kâhya kadına. — «Üstünü değişmeye yukarı çıktı.» diye cevap verdi kadın. Mack geziniyor, benimle konuşuyor, duvardaki saate bakıyordu. İltifat etti bana: «Son zamanlarda sizi de göremedim; iyisiniz ya?» dedi.

Derken Barones girdi içeri, kırmızı kadife bir elbise giymişti; iki küçükler de yanındaydı, onlar da bayramlıklarını giymişlerdi.

«Aa, geldin mi, Büyükbaba?» dedi çocuklar, Mack'ı ortalarına aldılar. Mack birkaç güzel söz söyledi onlara, sonra kızına döndü: «Seni sormuştum, Edvarda!» dedi. «Beni sevindirmene teşekkür etmek için.»

Başka şey söylemedi, fakat ben bu teşekkürün, kızı için pek değerli olduğunu gördüm.

«Şimdi nasılsın?» diye sordu kızı.

«Teşekkür ederim; iyileştim.»

«Biraz bitkinsin galiba?»

«Yoo, hayır!» diye cevap verdi Mack, başını salladı.

Sonra sofraya oturduk. Yemekte düşündüm: Bir baba, kız arasında ben bunlarınkinden daha nazik, daha garip bir ilişki görmedim hiç; Sirilund'daki bu konakta esrarlı bir hava var! Mack bir sı-

rasına getirdi, eve aldığı yeni hizmetçi için de teşekkür etti kızına: «Sahiden de sessiz sedasız, mükemmel bir kız!» dedi. Ve bunu sanki, Petrine'nin, işini neden bırakmak zorunda kaldığını, onun yerine niçin Margrete'nin geldiğini hiç birimiz bilmiyormuşuz gibi, yüzünde en ufak bir değişme olmadan söyledi Mack.

Ve o günden sonra Kopçacı, işine ekmeğine tekrar kavuştu; evet, hattâ birkaç hafta geçince eş, evlât sahibi de oldu. Kopçacı'nın durumu hiç de kötü değildi hani; Petrine sıhhatli, becerikli, üstelik neşeli bir kızdı; Petrine ne kadar iyiymiş ki o soytarıyı koca olarak kabul etti, diyordu herkes. Elinden hiç iş gelmiyordu garibin; o yüzden eğri büğrü topuklarla dolaşıyor, kunduralarına bir nalça çakmaya bile üşeniyordu. Beri yanda Kısabacak... ah, iki kafadar ne kadar farklıydı birbirinden! Her akşam Kısabacak oturuyor, çıkardığı çizmelerini gözden geçiriyor yokluyor, sıcak katranla bir güzel yağlıyor, tabanlarda birazcık boş yer görse, köseleye son bir çivi daha sokuşturuyordu. Fakat çizmeler de çizmeydi ha! Ayaklarında lök gibi duruyor, dört yıldır eskimiyordu. Kopçacı'nın kunduralarına ters ters bakıyordu Kısabacak.

İki kafadar, şimdi eskisi kadar çok görüşemiyorlar, Kısabacak gitgide yalnız kalıyordu. Kopçacı'nın şimdi bir sürü takıntısı vardı, eş evlât sahibiydi, evlenmişti, aile babasıydı ve Kısabacak'a Brahmaputra'nın hâtırası kalmıştı ancak. Neyi konuşacaklardı şu halde? Hem sonra o soytarıyla anlaşabilmek kolay mıydı? Uzun zaman sağda solda sürtmüş, düğününde Mack'ın iki beygiriyle kızağını ödünç almış olmakla övünmüştü. Bunun bu kadar sözünü etmek, koskoca bir adam için zahmete değer miydi? Yeni evlilerin barındıkları yer, doğru dürüst bir yer olsaydı bâri!

Ah ah, bu sonuncu mesele, Kopçacı'nın da kafasını kurcalıyordu daima: Oda hâlâ onun olmamış, köyün garibi Fredrik Mensa ölmemişti. Kopçacı, Kısabacak'a şöyle diyordu: «Sendeki kuvvet bende olsaydı sille tokat öldürürdüm o canlı cenazeyi!» — Elleri acınası bu adamcağız söylüyordu bunu. Başkaca bir engel yokmuş da kuvvetsizmiş garip! — Kısabacak cevap verdi: «Hayvan gibi konuşma» — Kopçacı bağırdı: «Yaşamak mı bu? Nefes alamıyoruz!» — Ağır ve düşünceli bir sesle: «Evet evet!» dedi Kısabacak. «O değil de, çocuk için çok fena!» — Kopçacı köpürüyordu: «Jens neden inmedi aşağı, neye gelmedi kadavranın yanına tekrar? Neden? Benden önce onun yanında o kalıyordu; ama şimdi çatı altında bir oda verdiler kendisine.»

Kısabacak haklıydı; çocuk için kötüydü en çok. Gözleri kahve rengi, toraman bir oğlandı. Güzelce sarıp sarmalayıp odadan çıkardıkları zamanlar dışında, temiz hava aldığı yoktu yavrucağın. Bütün gece Fredrik Mensa'nın havasını soluyor, burnu tıkalı, ağlıyordu. Fakat hayatta her şey bilgece düzenlenmiştir: Bir çocuk, şüphesiz duyguları gelişmemiş, katlanır her şeye. Eh işte, Fredrik Mensa da orada yatıyor: tut tut ve bobo bobo diyerek çocuğa bir eğlence oluyordu. Tonton ihtiyarcık, odaya vıyaklayan bir çocuk geldi diye hiç şikâyet etmezken, başkasının ondan şikâyetçi olması doğru muydu?

Haftalar geçiyor; günlerin uzamaya başladığını artık fark ediyoruz; kutlu ışık yavaş yavaş dönüp gelmekte artık. Gizli saklı bir şey kalmasın istiyorum: Bu kış haftaları çok çetin oldu benim için; Allahın inayeti olmasaydı ben böyle selâmetle atlatamazdım bu kışı. Hamdolsun! Ve kaderimin böyle olmasında ben suçluyum; kimseden şi-

kâyetçi olamam.

Rosa eskisi gibi, ara sıra mağazaya uğruyor, eve öteberi alıyordu; küçük Martha'yı da getiriyordu, hem oyalanmak için, hem de aldıklarının taşınmasında az çok yardımcı olsun diye. Şimdi karnı çok şişmişti Rosa'nın.

Bir seferinde: «Artık bize hiç gelemeyecek misiniz?» dedi bana.

«Yoo, gelirim, Teşekkür ederim!» diye cevap verdim sadece.

«Her halde vaktiniz olmuyor. Torpelviken'e gidiyor musunuz sık sık?»

«Hayır!» dedim.

«Ya? Fakat gitmelisiniz!»

O büyük hâdiseden önce Rosa ile yaptığım son kısa konuşma bu oldu. Mağazada tezgâhın önündeydik, ayrılırken sıcak elini uzatmıştı bana. Mavi tilki üzerindeydi. Bunları düşünmek ne tuhaf! Bu kadın ne kadar da etkilemişti beni: Rosa mağazadan gidince hissettirmeden demin onun durduğu yere yürüdüm, orda durdum. Etrafa sanki hafif bir sıcaklık, bir tatlılık yayılıyordu oradan; bunu duymak bir iç rahatlığı verdi bana. Evet, soluğunu hiç hissetmemiştim, fakat hayalimde canlandırıyordum; kim bilir ne hoştu. Ellerinin, yüzünün sıcaklığından, ayrıca belki de hayranlığımın sınırsız oluşundan doğuyordu sadece. O günlerde neler düşünmedim: Tanrı bana Rosa'yı verseydi hayattaki yerim, durumum; bu şimdi varacağım noktadan daha ilerde olurdu ihtimal! Sonradan daha sakin bir görüşe vardım, kaderime boyun eğdim. Tanrının dediği olsun!

Sirilund'da her şey eski düzeninde yürüyor; Mack yazıhanesiyle, Hartvigsen dışardaki işlerin kontroluyla uğraşıyorlardı. Sıkılmaya başlamış, sofuluğunda rahat huzur bulamamıştı Barones,

genç. «Artık kiliseye gitmiyorum, çünkü rahip orada dikiliyor sadece ve yetişkinlerin konularında çocukça sözler ediyor.» diyordu. Sonradan açıkça şöyle dedi; çocuklarla koşup gelip bizleri yataklarımızda patakladığı, o pazar gecesi, büyük perhiz arefesiydi; şöyle dedi: «Oruç, tövbe istiğfar, çarmıha geriliş... herkesin ağzında hep bunlar, hep bunlar! Bıktım artık! Vurun çocuklar, vurun!»

Evet, Barones Edvarda er geç her şeyden bıkıyordu. İşte şimdi birkaç günlüğüne tekrar neşelenmiş, coşmuş, şarkılar söylüyor, kendini kapıp koyveriyordu. «Neyin var?» diye soruyordu iradeli ve dindar Margrete'ye. «İçini çektin; var mı bir faydası?» diyordu. Margrete de gitgide sessizliğini kaybediyor, evet, Barones onu da etkiliyor, her fırsatta ciddiyetinden uzaklaştırıyordu. Hem sonra Mack'ın banyoda söylediği kurnazca sözler karşısında uzun zaman sağır kalmak da kolay değildi; Margrete de her vakit kendini bu derece kollayamayacaktı belki de. Bir gece Mack, ondan Kolcu Svend'in karısı Ellen'i de banyoya getirmesini isteyince Margrete peki dedi, fakat yüzündeki o mâsum ifadeyi de değiştirmedi. Ah ah, toy Margrete için bu iş kolay değildi her halde! Şimdi artık Barones de karışmıyor, babası aklına esen çılgınlığı yapsın, oralı olmuyordu. Sofuluk döneminden önce nasılsa, gene öyleydi her şey.

Fakat Ellen, onun bu dünyada sevdiği tek kişi, Mack'tı işte. Ne tuhaf; Mack'ın yanında bir başkasını görmeye de tahammül edemiyordu. Meselâ şu Margrete; ne işi vardı Mack'ın yanında? Bir akşam geç vakit penceremin önünde ikisinin bir kavgasını duydum; Mack'ın banyo odasından söylene çekişe çıkmışlardı. Ellen de, Margrete de öfkeliydiler. Yüksek sesle konuşmaktan çekinmiyor, kıyasıya laflar ediyorlardı. Pencereyi tıklat-

tım, fakat aldırmadı ikisi de.

Yarı kısık, o şehvetli sesiyle: «Sen de amma malın gözüymüşsün!» diyordu Ellen.

«Kes sesini!» diye cevap verdi Margrete. «Ben sensiz de yaparım bu işi.»

«Acaba? Beni çağırmanı o kendisi istemedi mi senden?»

«Ne olmuş istediyse? Nefsine hâkim oluyor, tek durabiliyor musun?»

«Bana sofuluk mu öğreteceksin? Hıh!»

«Evet, sofuyum ben; ya sen nesin peki?» diye cevap verdi Margrete, içerlemiş.

«Kendini tutabiliyor musun?»

«Senin de için gidiyor ama; gözlerinden belli! Tüh sana!» dedi Ellen.

Margrete hınçla bağırdı:

«Nee; tükürdün, öyle mi? Söyleyeceğim bunu ona.»

«Git söyle, umurumda! Her tarafını keseliyor, sabunluyorsun; nedenmiş o? Gözümle gördüm.»

«Ne emrederlerse onu yaparım ben.»

Ellen, Margrete'nin taklidini yaptı: «Ne emrederlerseymiş! Kendine güvenme o kadar. Seni kaç kere kucakladığını çok iyi biliyorum.»

«Bunu sana o mu söyledi?»

«Evet, o söyledi.»

«Sorarım ben ona.»

26

Bir sabahtı, Hartvigsen koşar gibi mağazaya geldi, tezgâhın arkasına yürüdü, yazıhaneye girdi. Ancak birkaç dakika içerde kaldı; dışarı çıktığında birisi her zamanki gibi onunla konuşmak, ona bir şey sormak isteyince Hartvigsen, eliyle geri çevirdi adamı: «Bugün vaktim yok; evde karım hasta» dedi.

Birdenbire şiddetli bir acı hissettim: «Uff!» dedim.

«Yoo, yoo!» dedi Hartvigsen, gülümseyerek. «Geçti şimdi, fakat...»

«O halde bu gece oldu.»

Hartvigsen cevap verdi:

«Evet, doğrusu bu ya: bir oğlan!»

Hartvigsen hiç uyumamışa benziyordu; için için seviniyor, gururlanıyordu fakat. Steen Kalfa'ya emretti, mağazadaki yoksul iki kadına ne istiyorlarsa vermesini söyledi; geldiği gibi acele gitti mağazadan. Besbelli sadece Mack'a haber vermeye gelmişti. Hey gidi Mack; ondan şüphe edilir, nefret edilir, fakat kudreti, beyliği unutulamazdı!

Haber etrafa yayıldı; Barones'in çocukları bile şimdiden Rosa'lara gidip mucizeyi görmek için yalvarıyorlardı. Çiftliğe, ambarlara bayraklar astırdı Mack. Sirilund'da doğum hiç de çok seyrek bir şey değildi ama, her seferinde bayrak çektirmek yakışmazdı Mack'a; fakat şimdi başkaydı. Mack'ın bu inceliği onda da iyi bir etki bıraktı: «Ne derlerse desinler kibarlıkta, nezakette üstüne yoktur ortağı-

mın!» dedi Hartvigsen.

Barones bile, yalnız kendisini değil, henüz başkalarını da sevdiğini gösterdi: Her gün Rosa'ya gidiyor, eski dostuyla candan ilgileniyordu; derken iki kızını da götürdü Rosa'lara.

Rosa da artık ayağa kalkmıştı, evden dışarı da çıkıyordu. İşitiyordum: sıhhatli, sevinçliydi genç anne; çocuğuna çok sevinmiş, kaygılarından kurtulmuş, evet, doğan toraman, anne için büyük bahtiyarlık olmuştu. Tebrik etmeye kendiliğimden gitmek istemiyor, işi tesadüfe bırakıyordum.

Onunla karşılaşmam sırasında büyük ve önemli bir hâdise olacağı, kaderde yazılıymış meğer.

Bahara giriyorduk; gün dönümü; fırtına, çalkantılı deniz ve karanlık geceler dönemi. Bir gece posta vapuru düdüğünün, Sirilund önlerinde acı acı öttüğünü duydum. Allahım, cümlemize acı; denizde olanları sağ salim karaya ulaştır! dedim içimden.

Ertesi sabah hava açmıştı, sırtıma bir pelerin aldım, ambarların oraya gidiyordum; ilerde Rosa'yı gördüm, yetiştim ona; üzerindeki mavi tilkiden tanımıştım.

Tam selâm verecek, tebriklerimi söyleyecektim ki, telâşla: «Benoni'yi gördünüz mü?» dedi Rosa.

«Hayır.»

Bir şeyden ürkmüşe benziyor, dudakları titriyordu:

«Lapon Gilbert geldi gene, dedi ki... Korkuyorum, evde duramadım, hizmetçiye bıraktım çocuğu. Benoni'yi arıyorum.»

«Telâşlanmayın! Ne dedi Gilbert?»

«Gelmiş. Posta vapuruyla, bu gece. Nikolai. Geldi nihayet, ölmemiş. Demircinin evindeymiş. Önden gidip bakar mısınız iskelede mi Benoni?»

Hemen koştum. Hartvigsen iskelede yoktu; bir adam aramada bana yardım ediyordu, bir ya-

bancı. Fakat fıçıcı ile bir tanıdığıymış gibi konuşuyordu. Önce kimi aradığını sordu bana; iyi giyinmişti, selâm verişinden iyi bir kimseye benziyordu. Hartvigsen'i aradığımı söyledim: «Karısı soruyor, kendisi de ilerde, yolda.» dedim. Adam da harekete geçti birden, Hartvigsen'i arama telâşıma o da katıldı.

«Ben de arayayım sizinle.» dedi. «Tanırım kendisini.»

Sonra koşarak döndük geldik Rosa'nın yanına.

Rosa daha uzaktan bizi görünce vurulmuşa döndü, iki kolu birden havaya kalktı. Bense bir şey anlamıyor, bir şey düşünmüyor, bir mânâ veremiyordum buna. Hartvigsen'i bulamadığımı gördü, dehşete kapıldı her halde, diye geçirdim aklımdan. Fakat ümitsizliğe düşmek için sebep değildi ki bu; belki değirmendeydi Hartvigsen; çeyrek saatte gidip getirebilirdik onu. Rosa birkaç adım ötemizde bizden uzaklaşıyordu boyuna; hali yürekler acısıydı: Mavi tilki kürküyle iki bük-lüm, kaçmak isteyen bir hayvandan farksızdı şimdi. Yaklaştıkça hıçkırıklarını işitiyorduk; hayvan şimdi uluyordu sanki. Anlatmak bir ıstırap bunu. Derken yoldan, yana doğru sendeledi; derin kara, rüzgârda karları süpürülmüş bir kayaya bıraktı kendini.

Yanına vardığımızda yüzünü yabancılaşmış gördüm; seyriyordu yüzü ve derisi kül gibi olmuştu. Güçlükle soluyordu Rosa.

Birdenbire: «Korkma, Rosa!» dedi adam, ona «Benoni'yi arıyoruz; değirmende olmalı.»

Beynimden vurulmuşa döndüm; adamın Nikolai Arentsen olduğunu o anda anlamıştım; Tanrının bu gece sağ salim karaya çıkardığı bu zavallı, Nikolai idi; ben de onu bu aptallığım, bu dü-

şüncesizliğimle alıp dosdoğru, Rosa'ya getirmiştim.

Kötürümleşmiş gibiydim, ne yapacağımı bilmiyordum. Adam da bir şey yapmadı, serinlemek için başından kürklü kasketini çıkardı sadece; bir iki de söz söyledi; başında saç yoktu hiç.

«İnan ki değirmendedir Benoni.» dedi. «Çok uzağa gitmemiştir.»

Gözlerini dikmiş, ona bakıyordu; titrek bir sesle: «Sen burada ne arıyorsun?» dedi Rosa.

«Öff, koşmak sıcaklattı beni!» diye cevap verdi adam, kasketini giydi tekrar.

«Ne mi arıyorum? Bazı işlerim var görülecek. Sonra burada ihtiyar bir anacığım da var.»

Rosa'ya yaklaştım, koltuğundan tuttum, benimle gelmesini rica ettim: «Soğuk taşta oturmayın öyle!» dedim.

Kalkmadı, donuk katı cevap verdi:

«Ne fark eder!»

«Evet, bu gece posta vapuruyla geldim.» diye devam etti adam. «Berbat bir hava. Köpüren bir deniz. Demircinin evine sığındım, sabaha kadar uyumadık, iskambil oynadık; zararsız, çocukça bir oyun.»

Artık hiçbir şey dinlemek istemiyordum; Rosa'yı kaldırıp götüremediğim için de bırakıp gitmek istedim onu; gene Hartvigsen'i arayacaktım.

«Gitmeyin!» dedi Rosa.

Adam da yüzüme baktı, Rosa'nın hatırı olsun gibilerden: «Hayır, gitmeyin. Hartvigsen'i her zaman bulabiliriz.» dedi.

O anda iki şey düşündüm: Rosa bana siz bir çocuksunuz demişti; iki büyük konuşurken yanlarında bir çocuk durabilirdi pekâlâ! Gene bir küçültme miydi bu?

«Fakat niçin gitmiyeyim?» dedim.

«Niçin mi? Şey... hayır, gitmeyin!» diye cevap verdi Rosa.

İkinci düşünceme geçtim. Ben burada kalırsam kendini daha emniyette hissedecek her halde. Bu karşılaşmayı önleyememişti, şimdi bu işe bir son vermek istiyor. — Ve kaldım.

«İşte Nikolai!» dedi bana Rosa.

«Nikolai Arentsen!» dedi adam. «Eskiden avukattım, zamanında yarı yarıya bir küçük ilâhtım burada. Yasa idim, kanundum. Şimdi İncil oldum.»

Bütün bu sözler bana yöneltildiği için sordum ben de: «İncil dört tanedir, hangisi?»

«Bak, sana şunu söyliyeyim, Rosa!» dedi Arentsen ve beni büsbütün görmezden geldi. «Bana kalırsa ikimiz gidip suya atmalıyız kendimizi!»

«En doğrusu da bu galiba!» dedi Rosa.

Bir sessizlik oldu.

Adamı inceliyordum: Otuzunu geçmiş, görünüşü ne iyi ne kötü, kısa boyunlu, güzel ağızlı, şişmanca bir adamdı.

«Neye en doğrusu?» diye sordu birdenbire. «Kocan var, çocuğun var. Önünde uzun bir ömür. Hiç olur mu, Rosa?»

Rosa cevap verdi:

«Bakıyorum, hiç değişmemişsin!»

Fakat kuzum, niçin oturdu da bu adamla konuşup duruyor bu Rosa? Neden kalkıp gitmez, diye düşündüm.

Arentsen kısa konuştu, kesin konuştu:

«Dinle, Rosa, ne demiştim ben? Senin kocan ben değil, Postacı Benoni olmalı, dememiş miydim sana? Öksüz bile anlardı bunu!»

«Evlenmiş olmama bir şey demiyor musun?»

«Hayır! Yok ki bir terslik!»

«Yok, öyle mi?» İlk defa içten ilgili, sordu Ro-

sa. «Senin için öldü dediler, evlendim ben de.»

«Evet, her şey yolunda. Şey yâni, bırak canım, yolunda değil ya; ben buraya hale yola koymaya geldim. Ölü mü dediler? Aa, elbet, bir ölüyüm ben. Öleyim diye para verdiler ya bana! Fakat tamamını alamadım paranın. İyi kalbli beyler aldattılar beni. Ben de onun için tekrar ortaya çıktım ve hayattayım!»

Rosa, Arentsen'in edepsizliklerine alışıktı şüphesiz; fakat gene de irkildi ve Arentsen gördü bunu.

«Peki peki!» diye sırıttı Arentsen. «Çok korktun falan filân. Fakat fazla yaşamak niyetinde değilim; Paramı alır almaz öleceğim tekrar. Benim burada oluşum, dolandırıcılar yüzünden; bunu bil! Onlara iki kere hatırlattım; seni düşünselerdi biz burada karşılaşmazdık böyle. Yaşadığımı anama iki kere duyurdum; fakat dolandırıcılar öldürmediler beni.»

Rosa yatışmıştı, ellerini katladı: «Ah ne korkunç bütün bunlar!» dedi.

«Evet, korkunç bir insanım ben; eskisi gibiyim, değişmedim. Fakat o beylerden bekler miydin sen bunu? Hem beni yanlış anlama! Kocanı o kadar suçlamıyorum; suç asıl onu idare edende.»

«Kimmiş bu? Anlıyamıyorum...»

«Mack.»

Arentsen'in sözlerinde dikkate değer ve doğru bir şeyler vardı; yalnız bu kaba açıkkalblilik iyi bir gaye uğruna kullanılsaydı daha isabetli olurdu.

Bir sonuca varması için, Rosa'ya yardım etmek istedim:

«Affedersiniz ama, sorar mısınız bu bey, kendine ait bir işi inceden inceye size neden anlatıyor?»

«Sana bunu da söyliyeyim!» diye cevap verdi Arentsen, yüzü Rosa'ya dönük. «Benoni ile evliliğin, kanun düzeninde ve tamam. Benim bundan bir şey elde etmek istediğim yok yâni. Ben yıllar yılı, ha-

kettiğim küçümsemelerini kabullendim; öyleki sen bana katlanabilmek için geçmişi, çocukluğumuzu benim o zamanki halimi düşündün, o hâtıralara dönmek zorunda kaldın. Güzel! Fakat şimdi mesele şu: Vermeyi kabul ettikleri para lâzım bana; bir iş için lâzım! Bu hususta bana belki Rosa yardım eder, diye düşündüm.»

«Çocukluk hâtıraları için söylediklerin çok doğru!» dedi Rosa, kendi düşüncelerine cevap verdi böylelikle. Belki daha bazı şeyler söyleyecekti, fakat Arentsen sözünü kesti:

«Evet, bunu evvelce de söylemiştin, biliyorum. O çocukluk hâtıralarının sefâsını sürmek sence zahmete değer bir şeyse buyur, hayrını gör! Aslında sen beni, karşında biraz duygulanacağın, biraz acıyacağın bir adam olarak görseydin sevincinden uçardın ya; hadi neyse! Seni kaybetmekle mahrum kaldığım şeyler için bir damla gözyaşı akıtmalıydım, değil mi? Duyarlığına kucak açsaydım da diz çöküp ayaklarına kapansaydım hoşlanmaz mıydın yani?»

Bu rezil herifin şaşmaz ve sağlam bu pervasızlığı karşısında duyduğum saygıyı hiç unutmayacağım! Rosa'ya kalkması için yardım etti, hemen doğruldu kalktı Rosa; alınmış içerlemiş, kaşlarını çatmıştı.

«Seninle konuşmak istemiyorum!» dedi Rosa.

«O senin bakır kızılı gülümsemelerini hatırlatsam... o zaman da mı?» diye sordu Arentsen, bildiğinden şaşmayarak.

«Hayır!» diye cevap verdi Rosa; gene oturmuştu, ayakkabısının burnuyla karları eşeliyordu boyuna. Hiç bu kadar üzgün görmemiştim onu.

«Çocuğuna git haydi!» dedi birdenbire Arentsen; anlayışlı ve güçlüydü sesi. «İşimiz bitti çünkü.»

«Evet!» dedi Rosa da. «Allah bilir ya; bitti.»

«Sadece... paramı almadım ben.»

«Muhakkak alacaksın. Benoni ile konuşacağım.»

«Teşekkür ederim!»

«Bir yanlışlık her halde. Suçun Benoni'de olmadığına eminim.»

«Doğru. O halde niçin burada karların üstünde oturuyorsun? İşim görüldü benim.»

Bir sessizlik oldu.

«Bilemiyorum.» diye cevap verdi Rosa. «Ben belki de birazcık olsun utanmanı bekliyorum.»

«Boşuna, Rosa!»

«Demek benim karşılığımı ödemediler sana?»

«Haha, devam etmek istiyorsun galiba!» diye cevap verdi Arentsen ve doğruldu. «Aramızda konuşulacak bir şey kalmadı; şimdi sıra ayrılmaya geldi, öyle değil mi?»

Rosa başını salladı:

«Evet, bence çok fena yaptın, çok fena!» dedi.

«Falan filan! Hayır, yavrum, hiç de öyle değil! Senin payına düşen, gönlüne göre olmadı; budur mesele. Şimdi evine gidince benim için gözlerinden bir damlacık hüzün akıtırsın her halde!»

«Hayır, hayır, aslâ ağlamayacağım!»

«Fakat asıl bunu yapmak istersin bence!»

Ah ah, rasgele olmuyor, dokunaklı her sözüyle Rosa'yı canevinden tekrar tekrar yaralıyordu Arentsen. Derken ayağa kalktı Rosa; yolda evine doğru gidiyordu, biz arkasından yürüyorduk.

«Arayıverin; Benoni'yi bulun benim için.» dedi bana.

Yoldan henüz ayrılmamıştı, adımları yavaşladı kendiliğinden. Arentsen kasketini çıkardı: «Teşekkür ederim.» dedi. «Kocanla konuşacaksın şu halde?»

Arentsen'in yüzüne bakmadan başını salladı

Rosa.

«Güle güle!» dedi Arentsen, giydi kasketini tekrar. «Daha ne bekliyorsun?»

«Sus artık, yeter!» diye bağırdı Rosa. «Olur şey değil! Ne mi bekliyorum?» Bana döndü: «Lütfen!» dedi. «Benoni'yi her halde değirmende bulursunuz!»

Peki anlamına başımı salladım; araya gene Arentsen girdi: «Evet, biliyoruz, ben şahsen oraya giderken gördüm onu.» dedi. «Sana gelince: son sözü bekliyorsun. Ne olsun son söz? Meselâ şu: Sen şimdi mağazaya ortaksın, birkaç şişe konyak alabilmem için elbette kredi açabilirsin bana!»

Rosa arkasına döndü, evine aşağı giden yola saptı hemen.

Biz iki erkek bir süre yürüdük; ikimiz de konuşmuyorduk. Arentsen'in kendine ve Rosa'ya karşı, yok yere ne kadar insafsız davrandığını düşündüm. Bunu Rosa'ya yardım etmek niyetiyle yaptıysa hiç de öyle âdî değildi bu adam.

Sirilund'u geçtik, demircinin evinin yanındaki yol kavşağına gelmiştik ki: «Demek siz şimdi Benoni'yi arayacaksınız!» dedi Arentsen. «Bulursanız, olur ya beni görmek ister. Yerim burası; demircinin yanında kalıyorum ben.» dedi.

Değirmene kadar gittim, Hartvigsen'i bulup haberi verdim. Hartvigsen konuşmadı uzunca bir süre, sonra konuştu:

«Bu işin gerisinde bizim Mack var gene. Sözde halletmişti meseleyi! Demirciye beraber gidelim, olmaz mı?»

Kabul etmedim, fakat Hartvigsen: «Ne yalan söyliyeyim, Nikolai ile karşılaşmak hiç de hoş değil; üzüntülü bir şey benim için!» deyince, ben de beraber gittim.

Demircinin evine geldik. Arentsen bizi pence-

reden görmüş olacak ki, kapıda durmuş, bekliyordu. İkisi şöyle bir selâmlaştılar. «Eh, işte geldi Hartvigsen!» dedim, biraz uzaklaştım onlardan. Birkaç dakika konuştular, bazı rakamlar söyleştiler, ikisi de aynı derecede şaşırmışlardı. «O kadar aldım, hepsi bu!» dedi Arentsen yüksek sesle. Ayrılırken Hartvigsen, ona elini uzattı. «Şimdi benden çekeceği var Mack'ın!» dedi Hartvigsen bana.

Mağazaya geldik, ben dışarda bekledim, Hartvigsen yazıhaneye girdi, çeyrek saat içerde kaldı; sonra beraber, evine doğru yürüdük.

«Çok korkunç adam, bu Mack!» dedi Hartvigsen. «Nikolai'ın öldüğünü söyledi; karımı da beni de kandırdı.»

«Şimdi ne diyor?»

«Ne diyecek! Cevap verdi: Evet, Rosa için, herkes için öldü o! dedi. İşte bana verdiği cevap. Ne kurnazdır o yok mu; bulunmaz benzeri bir daha!»

«Peki, para için ne dedi?»

«Cevap mı yok onda! Paranın miktarı öyle çok ki söylemeye utanıyorum. Neyse; Mack benden külliyetli bir para sızdırmıştı. Meğer Nikolai'a çok daha azını vâdetmiş, birkaç bin taler noksan benden aldığı paradan. Ne demek bu, diye sordum Mack'a. Eh, dedi, bu şu demek ki: ben komisyoncuyum sadece. İşte bana verdiği cevap! Ben, Rosa'nın boşanma işini belli bir para karşılığında aldım üzerime, dedi. Fakat Nikolai'a vereceğim seni ilgilendirmez, Hartwich! dedi. Gerçekten de böyle düşünüyor. Var mı bildiğiniz bir başka dolandırıcı, Mack gibi? Ben ki onun banyo teknesini çukurdan çıkarayım, ona yardım edeyim, sırf iyiliğimden o edepsiz hayatına dönmesini sağlıyayım, al işte mükâfatı!»

«O halde Arentsen'e de vâdettiği parayı vermedi?»

«Vermemiş, sadece yarısını vermiş; zavallının

geri kalan alacağını iç etmiş! Neden böyle yaptınız, diye sordum Mack'a. Ben onu aslâ dolandırmadım, diye cevap verdi; ben bütün parayı bir kerede veririm demedim ki, beklesin! İşlerimizde bize para lâzım! diye cevap verdi. Yok yok; onunla konuşmak boşuna; ne söylesen cevap hazır!»

Evlerinin yol kavşağında durdu Hartvigsen.

«Hemen karınıza gidin!» dedim. «Ne zamandır sizi bekliyor.»

«Evet, zavallı Rosa!» diye cevap verdi Hartvigsen ve evine doğru baktı. «Bütün gün yolumu gözledi, öyle mi? Çocuk da yalnız kaldı! Fakat inanılır şey değil; ne olmuş öyle o Nikolai; tanınmaz hale gelmiş! Bugün karar verdim: Biçare, daha uzun zaman beklemesin parasını, bir defada bütün alacağını ödeyivereyim gitsin! Söz verdim kendisine; hemen bugün olup bitsin bu iş!»

27

İçerde dışarda duramadım, oturamadım; bütün gün ortalarda döndüm dolaştım. Hartvigsen'in bir kere daha demircinin evine gittiğini gördüm; Arentsen'e parayı götürüyor, diye düşündüm. Ertesi gün ikindi üstü ambarlara aşağı yürüdüm, Rosa'nın evinin önünden geçersem daha bazı şeyler öğrenebilirim, diye düşünüyordum. Bir şey öğrenemedim şu var ki. Kucağında çocuğu, Rosa pencerenin önünde duruyor, memnun mutlu görünüyordu; çocuğu bana doğru kaldırdı, kasketimi salladım ve düşündüm: Çok şükür, demek bir kötülük gelmedi Rosa'ya! Yürüdüm, iskeleye gittim.

Rıhtım boyunda Hartvigsen, demirciyle konuşuyordu. Fıçıcı ve yük boşaltma işçileri de rıhtımdaydılar, çalışıyorlardı. Benden başka beş adam daha vardı yâni. Hartvigsen, demirciyle, misafirini konuşuyordu; Nikolai Arentsen işi adamakıllı sarmıştı onu ve Nikolai Arentsen, Hartvigsen üzerinde çok iyi bir etki bırakmışa benziyordu.

«Ben de demirciyle, evine misafir ettiği zâtı konuşuyordum.» dedi Hartvigsen bana. «Dün biraz para götürdüm kendisine, teşekkür etti, sevindi. Evet, gerçi benim vazifem değildi ona bu parayı vermek, çünkü Mack'ın borcuydu bu, benim değil; fakat ne fark eder? Eksik fazla üç beş kuruş için saçımı yolacak değilim ya! Senin evinde mi şimdi?»

«Annesine gitti!» diye cevap verdi demirci.

Hartvigsen, Arentsen üzerine konuşmaya devam etti:

«Dün yanından ayrılıyordum, hatırladı birdenbire; çocuğunuz olmuş, tebrik ederim, dedi. Eşi bulunmaz bir adam.»

«Evet, her halde.»

İyi kalbli Hartvigsen, Arentsen'in, hislerini yenip Rosa üzerinde bir hak iddia etmeyişine memnun olmuş, hem de buna şaşmıştı anlaşılan.

«Bilmediği ilim yok; iyi okumuş, çok okumuş bir adam.» dedi Hartvigsen.

Demirci demin söylediğini söyledi, başını da salladı söylerken:

«Evet, her halde, sahiden.»

«Bizim eve öğretmen olmak istese hiç itiraz etmem doğrusu!» dedi Hartvigsen.

Bu söze demirci de, ben de ses çıkarmadık ve Hartvigsen sırayla yüzümüze baktı:

«Ücretini tam verirdim; yeme içme de tamamdır evimde.»

«Yoo, hayır, fena olmazdı onun için!» dedi demirci. «Bu işi kendisiyle konuştunuz mu?»

«Henüz konuşmadım.»

«İyisi mi, siz gene konuşmayın!» dedim.

«Ya, niçin? Ne bileyim, pek anlamam, fakat ondan iyisini bulamam her halde. Bilgi nâmına ne varsa yutmuş bitirmiş hepsini.»

«Karınızla konuşsanız bu işi!» dedim.

«Bu sabah açtım.» diye cevap verdi Hartvigsen. «Fakat karım hemen kapattı bu bahsi; evimde istemem onu, dedi. Rosa birçok şeyleri büyültür gözünde. Fakat kadınlar böyledir. Çok ince düşünürler. Rosa için de varsa yoksa ben!»

Birden, rıhtıma inen yolun başında Nikolai Arentsen göründü. Yaklaşınca selâm verdik hepimiz ve Arentsen teşekkür etti. Bir fevkalâdelik sezilmiyordu kendisinde.

«Nasıl intihar edilir, öğrenmek ister misiniz,

beyler?» dedi Arentsen.

Karşılık veremedik hemen; fakat onu çok iyi tanıyan demirci, bunu Arentsen'in şakalarından biri kabul etti her halde ki, cevap verdi:

«İntihar mı dedin? Eh, öğrensek pek de fena olmaz hani!»

Arentsen gerildi, sıçradı ve rıhtımdan denize atıverdi kendini.

Fakat, ne oluyor... dedik, bakıştık birbirimize, sonra suya baktık. Koy kış boyu tamamen buz tutmamış, suyun yüzü ince bir kabuk bağlamıştı sade. Cüsseli adam bu tabakayı delmiş, altında hemen kaybolup gitmişti. Birkaçımız denizde yıkanmak istiyor sandık; fakat ne hava müsaitti buna, ne de mevsim. Demirci, işin içinde bir kazâ olduğunu sezmiş, hemen inip bir kayığa atlamıştı. Rıhtımda kalan bizler, olup bitenin tam bilincinde değildik henüz. Sonra Hartvigsen seslendi fıçıcıya, kendisiyle öbür kayığa binmesi için.

İki kayıkta usta denizciler, kanca ve sürütmelerle bir saat, iki saat aradık; boşuna. Rıhtımın hemen önünde bile, çok derindi su; her halde altta da akıntı vardı ki Arentsen gittikçe daha dibe kaymıştı; yirmi kulaçtı oranın derinliği. Hava kararınca aramayı bırakmak zorunda kaldık.

Dönüş yolunda, içime doğmuştu, dedi demirci. «Geldiğinden beri boyuna konuşuyor, olur olmaz şeyler söylüyordu. Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun, diye sormuştum; hiçbir şey yapmayı düşündüğüm yok, her şeyi çoktan yaptım ettim, demişti. Ee, ama şimdi çok paranız var, dedim; o para annemin! diye cevap verdi. Daha ne kadar oldu, işte bugün öğleden önce; aşağı yukarı bir saat sonra rıhtıma git, rıhtımda ol! dediydi bana. Peki, olurum, dedim ben; o da giydi kasketini, annesine gitti.»

Susmuştuk hepimiz. Hartvigsen yol kavşağına gelmişti, ayrıldı bizden. Demirciyle ben yürümeye devam ettik.

Nikolai Arentsen'i düşünüyordum, sordum:

«Beraberdiniz, konuştunuz o kadar; neler söylerdi başka? Dün Rosa'yı görmüştü, ne dedi?»

«O görüşmesi için bir şey demedi. Rosa'yı umursadığı yoktu. Evlendikleri zaman benim evimde oturmuşlardı. Haa, şey dedi yalnız. Rosa'ya rasladım; beygir kaşağısıyla kaşıdım onu biraz, dedi. Hep böyle cinaslı, nükteli konuşur, yeni yeni sözler bulurdu hep. Hani bıçkınlar iyi bir dümen çevirdiler mi içleri nasıl rahatlar; ben de öyle rahatım şimdi! dedi. Bu mesele üzerine başka bir şey söylemedi. Fakat ne olursa olsun, bu dünyadan göçmeden önce annesine hayli para sağladı gene de.»

Aradan birkaç hafta geçti, hayat sessizleşti tekrar. Baharda Munken Vendt'e gideceğimi, onunla, gezilere çıkacağımı biliyorum. Bu niyetimi şimdi gerçekleştirirdim ya; Barones kalmam için kandırdı beni; çocukları da saldı bu işe; onlar da rica ettiler. Peş peşe günler böylece geçiyordu.

Rosa'dan bana gönderilmiş hiçbir haber yok. Hayatının birçok sırlarını bana açmıştı, son olaylarda bir sırdaştan daha ilerde yerim olmuştu, fakat işte derdini bana dökmek ihtiyacını duymuyordu artık.

Rosa kendini toparlamıştı, sıhhatli neşeli görünüyordu; Nikolai Arentsen göçüp gideli derdi tasası yoktu, çocuğu ve kocası için yaşıyordu artık. Eh iyileşmeyen ne var ki!

Şimdiye dek hiç böyle olmamıştı: Hartvigsen de her şeyden, herkesten çok memnundu şimdi. Rosa olur olmaz şeylerden korkuyor, diye sızlanır-

dı; artık yok böyle bir şey! Şimdi kendisine karşı çok iyi olduğundan ötürü övüp duruyor Rosa'yı, ve durmadan sıkı giyinmesini, üşümemesini söyledikçe, gülüyor Rosa'nın bu uyarmalarına. Ve çocuk, minik zıbını içinde o toraman, o da kendi âleminde şimdi.

«Yakında yeni bir haberim var size, korkmayın sakın!» dedi bir gün Hartvigsen.

«Ne haberi acaba?» diye sordum.

«Üzüntülü bir haber değil, fakat.. Aklıma esti, küçük bir şenlik, yahut, hani derler ya, bir tören, onun gibi bir şey yapayım dedim. Söylemem daha fazlasını.» Fakat ben merak etmemiş görünüp de açıklama istemeyince, devam etti Hartvigsen: «Karım da, ben de biraz canlanalım, diyorum. İkimiz için yâni. Sonra çocuğumuz da var; vaftiz edilmesi lâzım.»

Bir ziyafet! diye düşündüm.

«Ne kadar düşünseniz boşuna!» dedi Hartvigsen ve güldü. Sarı iri dişleri babacan, insancıl parıldadı: «Bahse girerim, ne olduğunu bilemeyeceksiniz!»

Geceleyin kalktım gene yataktan, ve hep boşuna yaptığım bir işi tekrarladım: Ambarlara inen yolu yürüdüm. Rosa'nın odasında gece lambası yanıyordu, her halde çocuk için. Sessizdi her taraf. İyi geceler! dedim; inşallah yarın sabah bir haber yollar bana Rosa!

Ertesi sabah haber falan almadım, fakat Hartvigsen geldi mağazaya. Onun geldiğini görünce ben de mağazaya gittim. Olur ya, bir haber getirmiştir, diye düşünüyordum. Hartvigsen dünkü gibi başladı, önümüzdeki günlerde yapacağı şeye değindi, daha da karanlık, daha da belirsiz bazı sözler söyledi gene. Derken sordum:

«Evdekiler nasıl; iyiler mi?»

«Teşekkür ederim!» diye cevap verdi Hartvigsen. «Siz hâlâ görmediniz çocuğu, niçin? Karım hayret ediyor.»

Derken Rosa'ya gittim. Çocuğu görmeye gidiyorum, diyordum içimden ziyaretim uzun sürmedi, ah hayır, kısa bir ziyaret oldu bu, ve bütün tereddütlerimi sildi süpürdü.

Sıhhatliydi, canlıydı Rosa; üzgün dertli değildi artık. «Anlıyamıyorum, nerelerdesiniz bunca zamandır?» dedi. «Çocuktan mı korkuyorsunuz yoksa? Gelin, oğlumu görün!»

Peşi sıra yukarı çıktım; yaşlı hizmetçi ve Martha odadaydılar; kalkıp gidiyorlardı ki: «Yok yok, oturun, prensi göreceğiz sadece!» dedi Rosa.

Prens uyuyordu. Sahiden de prensti hani; güzel ve tombul; başında beyaz takkesi; ara sıra parmaklarını büküyordu hafifçe. Rosa gözlerini çocuktan ayırmadı, başı yana eğik, onu seyretti hep. Gerekli saydığım bir iki söz söyledim, çocuğun elini tuttum bir an.

Sonra gene aşağı indik.

«Şimdi mesutsunuz her halde!» dedim.

«Evet, mesudum şimdi.»

Gönlümden ufak bir gölge kaydı gitti: Kıskançlık değil de, Rosa sadece mesut diye bir can sıkıntısı. Tâ kalbimde ona saadetler dilediğimi biliyor, fakat başkalarının duygularını da anlamasını, paylaşmasını arzu ediyordum. Ah, işte bahtiyarlığı üzmüş, incitmişti beni.

«Torpelviken'de miydiniz yoksa; sizi hiç göremedik?» diye sordu, gülerek.

«Hayır!» dedim kısaca.

Beni gücenmiş görünce hemen ciddileşti, geçiştirmek istedi.

«Babamlar nasıl, diye soracaktım da. Fakat iyidirler her halde. Evet, şimdi babası prensi vaf-

tiz ettirecek.»

Kendimi zorlayarak sordum: «Ne isim koyacaksınız?»

«Henüz karar vermedik.» diye cevap verdi. «Kocam, Ferdinand olsun diyor, Mack'ın küçük adı Ferdinand ya. Fakat bilmem ki...»

Kocam deyişi dikkatimi çekti, eskiden hep Benoni derdi; evet, evvelce de Arentsen'i koca bellemişti. Haset miydi, yoksa kötü kalblilik mi, bu benimkisi? Ona Arentsen'i ve felâketi hatırlatmak istedim:

«Artık Lapon Gilbert'ten korkmanıza lüzum kalmadı.» dedim.

«Kalmadı.» diye cevap verdi, başını salladı. «Artık ona aldırdığım yok.»

«Kazâ için de üzülmeyin!» dedim.

«Ne korkunç bir.. Ah, düşünmek istemiyorum. Aradan yıllar geçti sanki.»

«Tabiî, düşünmek de lâzım, fakat...» dedim.

«Bilmem ki!» diye cevap verdi. «Gerilerde kaldı çok. Evet, geçti; neler söylemişti, siz de duydunuz. Neyse, şimdi rahatım; bitti hepsi. Evet, çok acıklı oldu sonu, fakat... Benim şimdi kendime, aileme karşı vazifelerim var; doğrusu da bu zaten!»

Başka vazifesi yok! diye düşündüm. Fakat bir de ben vardım, ben ne olacaktım peki? Gittikçe küçülüyordum; düşüncelerim gittikçe daha yoğun, bu tek kişi etrafında toplanıyordu. Neden kalkıp gitmiyordum? Korkunç bir ümitsizlik , bana her şeyi unutturuyordu. Bir şeyler söylediğimi, Rosa'nın bir şeyler sorduğunu duydum: «Nasıl?» — Ah, bende o acı, o güçlü gurur yoktu artık. Sefaletim, çaresizliğim bir durumdu, bir çizgi, fakat ben onu bir vazife yapmıştım; hayatımın bir gayesi olmuştu; bir kemik parçası dilenen Jens'e benzemiştim.

«Bu gece sokakta durdum, baktım. Pencerenizde ışık vardı, gördüm.» dedim.

Bu da mı boşuna? Bâri teşekkür et, nemli gözlerle gülümse!

Rosa'nın kaşları çatıldı.

«Işık her halde çocuk için yanıyordu; geceleri huysuzlanıyor mu?» dedim, uzaklaştım konudan.

«Yoo, hayır!» diye cevap verdi Rosa hemen. «Karnı doydu mu uyur gene.» Artık kalkabilirdim. Munken Vendt kalkardı, Nikolai Arentsen kalkardı.

«Ya ya ya ya!» diye içimi çektim, kayıtsız görünmek için duvarlara, tavana bakıyordum. «Baharda ne yapsam ki, bilmiyorum doğrusu. Munken Vendt'in yanına mı gitsem acaba?»

«Sirilund'da kalmayacaksınız, öyle mi?» diye sordu Rosa.

«Bilmem ki! Galiba en iyisi yirmi kulaç derinlerde olmak, sulara gömülmek.»

«Yok canım, bu kadar ümitsiz olmayın!» dedi Rosa, dostça; cesaret vermek istiyordu. «Evet, çok dertlisiniz, pek zor durumdasınız, fakat...» Birdenbire dışarıya kulak kabarttığını gördüm; yukardan ayak sesleri geliyordu. «Prens uyandı galiba!» dedi Rosa ve ayağa kalktı.

Ben de kalktım nihayet ve elimi uzattım.

«Kocamı görürseniz bir şey rica etmiştim, söyleyiverin de unutmasın!» dedi Rosa, sofada.

Fena içerlemiştim, kendimde değildim, cevap verdim:

«Aklımda kalırsa şayet. Hatırlamaya çalışırım.»

«Peki peki!» dedi Rosa dostça ve merdivenleri çıkmaya başladı.

Dönüş yolunda and içtim, son gidişim olmadıkça aslâ Rosa'nın evinden içeri adım atmayacak-

tım. Hartvigsen'e rasladım, Rosa'nın dileğini söyledim ona.

«Yapacağım şeyi unutur muyum hiç!» dedi Hartvigsen. «Karım günlerdir rica ediyor benden: Mağazayla, Mack'la olan hesapları tasfiye et, kapat, neyimiz var bilelim, diyor. Çok haklı! Çünkü şimdi araya çocuk da girdi; artık yalnız kendimizi değil, başkalarını da düşünmemiz lâzım. Ben de şimdi iğneden ipliğe kadar hesap gördüm. Muazzam para; milletin dili tutulur, çöküp kalır herkes iskemlesinde. Yalan değil hani!»

Hartvigsen akıllanmışa benziyordu. Bu belki de Rosa'nın yardımıyla olmuş, Hartvigsen'i halim selim zekâsıyla artık Rosa çekip çevirmeye başlamıştı. Hartvigsen'in mağazada ve ambarlarda muazzam hesabı olduğunu, fakat şimdi bütün parasını çektiğini sonradan, mağazadaki Steen Kalfa'dan duydum. Tabiî, darda kalmış kimselerin yardımına koştuğu konusunda hep iyi şeyler söyleniyordu, ama ebediyen de «yazın B. Hartwich'in hesabına!» diyemezdi ya Hartvigsen!

Bir çocuktu o. Büyük tasfiyeden sonra işte şimdi ayak üstü, yolda yalnız şunu düşünüyor: ne kadar güçlü kuvvetli olduğunu dışardan birinin, bir yabancının, yâni benim bilmemi istiyordu.

«Dedim ya!» diye devam etti. «Başkaları devrilirken ben dik durmaya bakmalıyım. Düşenin dostu olmaz!» Sonra gene yakında düşündüğü şey üzerine imâlara geçti: «Yaman olacak, yaman!» dedi. «Az para ile de yapılacak şey değil hani!»

Ve başını salladı, gülerek uzaklaştı Hartvigsen.

28

Paskalyadan az önce Lofot adalarından birkaç balıkçı kayığı geldi, köydeki ailelere balık getirdi. Balık avı iyi gitmişti, yarınlardan ümitliydi herkes.

Bugün, 16 nisan, ben buraya geleli bir yıl oldu. Küçük odama kapandım, düşüncelere daldım, hayatımı gözden geçirdim. Öğleye doğru güneş çıkınca bir tabloya başlamak geldi içimden; penceremden gördüğüm şeylerin resmini yapacaktım: Önce birkaç tarla, sonra değirmenin bir kısmı, nihayet değirmenin gerisinde tepeler; karlara ve güneşe sarılıydı hepsi. Bu tabloyu paskalya süresince yapabilirim; içim sıkıldıkça. Fakat güneş gözlerimi kamaştırıyor, acıtıyor.

Küçükler, Paskalya sabahı güneşin, İsa'nın dirilişine sevinerek dans edip etmediğini görmek için annelerinden izin kopardılar: Gözlerine sarı ipek bir mendil bağlayıp öyle bakacaklardı güneşe. Finlandiya güneşinde görülmüştü bu. Çocuklar, mendili bana da getireceklerini, güneşi bana da seyrettireceklerini söylemişlerdi. Çok yaman bu küçükler! Aramızda hiç dargınlık olmadı; yazın oldu bir kere, ondan başka olmadı. Birilerine vermek üzere çiçek toplamıştım, o çiçekleri mahvettiler. Sonradan düşündüm de, çiçeklerin ziyan olması, hediye edilmez hale gelmeleri, iyi oldu belki de! dedim; kim bilir! O gün bugün çocuklarla çok iyi dostuz, çok! Sonbaharda ara sıra beni boşlayıp Jens'e

giderler, fakat çok geçmez, gene bana dönerlerdi. Kışın kaç kere beraber kızak kaydık, kayak yaptık. Sık sık gelirler odama, kapıyı vururlar hep. Unutur da vurmadan girerlerse hemen dışarı çıkar, düzeltirler hatâlarını. Sevinç kaynağımdır onlar benim. Elimden geldiği kadar, ben de karşılıksız bırakmam sevgilerini. Hep de biçimsiz zamanlarda gelir, masal saati başlasın isterler; geri çevirmem isteklerini. Yalnız oturmuş da resim yapıyorsam, dileklerinin ertelenmesini rica ederim.

Paskalyadan sonra Hartvigsen, balıkçı kayıklarından birine binip Lofot adalarına gitti; av bölgelerinde balık satın alan iki adamına bir bakmak istiyordu her halde. Hartvigsen'de iş mi yoktu!

Aradan dört gün geçti, döndü geldi. Haha, her zamankinden daha heybetli, daha kibirliydi şimdi: Bir buhar gemisi kiralanmıştı, koca bir gemi. Hartvigsen, kumanda köprüsünde kaptanın yanında duruyor, kılavuzluğu kendisi yapıyor, dümenciye işaretler ederek yol gösteriyordu. Gün ortasıydı tam da; hepimiz rıhtıma doluşmuş, gemiyi seyrediyorduk. Derken Hartvigsen'in seslendiğini duyduk; Demir mayna! Ve geminin çapası, büyük bir takırtıyla suyun derinlerine gömüldü.

Uzun zamandır dokundurup durduğu büyük olay buydu her halde: Sirilund'un zengin Hartwich'i buharlı bir gemi kiralamış, Lofot adalarından bununla dönmüştü. Hartvigsen hâlâ kaptan köprüsünde duruyor, karadaki bizleri sanki görmemiş gibi davranıyordu; fakat sanırım görmüştü pekâlâ ve bundan gittikçe büyüyen bir sevinç duyuyordu. Sonra kaptanla birlikte karaya çıktı Hartvigsen. Selâmladık; bir delikanlı gibi sevinçten, gururdan uçuyordu Hartvigsen. Sonra geçip gitti beyler.

Fakat koca gemi, Lofot'tan o kısa dönüş için değil de çok daha başka bir iş için lâzımmış Hartvigsen'e: Bu gemi, çocuğu vaftiz ettirmeye götü-

recekti. Buydu asıl hâdise; bütün öbürleri bunun yanında hiç kalıyordu. Çocuğu, Rosa'nın babası rahip Barfod vaftiz edecekti, kiliseye varmak saatlerce süren bir yolculuğa bakıyordu. İşte onun için de Hartvigsen, bu eşsiz buhar gemisinde yapılacak bir geziyle Rosa'yı sevindirmek istemişti.

Öğle vakti Hartvigsen, Sirilund'a geldi. Hem Mack'la, hem de Barones'le görüşmek istediğinden salona girdi. Ortağından, ortağının kızından, çocuğuna vaftiz babası, vaftiz annesi olmalarını ricaya gelmişti. Ah bu Mack! İnsan ondan müthiş nefret edebilirdi; olsun, gene de her şeye, herkese karşı en büyük, en gururlu bey, bir o'ydu işte! Hemen teşekkür etti Mack: «Şereftir benim için!» dedi. Barones de aynı şeyi söyledi.

«Adı ne olacak?» diye sordu Barones.

O anda biraz bocaladı Hartvigsen ve cevap verdi:

«Kesinleşmiş değil henüz. Prensine ismi karım bulacak; prens diyor ona.»

Şöyle olmuştu: Hartvigsen oğluna, önce Ferdinand Mack'ın ismini koymak istemiş, adı Ferdinand olsun diye düşünmüştü. Fakat şimdi Kopçacı'yla evli, eski oda hizmetçisi Petrine ondan önce davranmış, Paskalya sırasında vaftiz ettirdiği oğluna, boşuna da değil hani, Ferdinand ismini koyduruvermişti. Mack niçin mâni olmadı diye şaşıranlar, Mack'ın ne adam olduğunu unutanlardı sade. Hay hay! diye cevap vermişti Mack.

Hartvigsen, ayrılmadan önce, yarınki vapur yolculuğuna benim de katılmamı istedi. Dede evinde yapılacak şenlikte siz de bulunun! dedi. Teşekkür ettim, evvelce de bir kere yaptığım gibi, böyle törenlerde giymeye elbisem olmadığı cevabını verdim.

«Frakı yok. Ölür de gene gitmez fraksız!» diye-

rek, güldü Barones.

«Baba evinde öyle öğrettiler!» diye cevap verdim.

Mack başını salladı, beni haklı buldu. Ve Mack'ın bu onaylaması, bir iki sözü; Barones'in gülüşünden daha önemliydi benim için. Az sonra: «Haklısınız tabiî!» dedi Barones de.

Şimdi Hartvigsen'in evinde ve Sirilund'da yol hazırlıkları yapılıyordu. Çocuklarını da götürecekti Barones; sevinçten yüzleri al al, ortalıkta dolaşıyordu küçükler. Martha'cık da beraber gidiyor, babası Steen Kalfa bu yüzden pek böbürleniyordu. Kayınvalde ziyafette sıkıntı çekmesin diye, Hartvigsen bir sürü öteberi, şarap, yiyecek yüklemişti gemiye.

Derken gemi hareket etti.

İki gün sonra da döndü geldi, gidenleri geri getirdi. Her şey mükemmel olmuş, çocuğa Rosa'nın babasının adını koymuşlar, Augustus demişlerdi. Gemi birkaç gün için koyda duruyordu. Gemide idim, Hartvigsen gözden geçirdi her şeyi: «Evet evet, sonunda ben galiba alacağım bu gemiyi!» dedi. Fakat geminin hareketinden sonra bir gün Fener bekçisi Schöning, mağazaya uğradı, sordu: «İkidir gelir gider, küçük bir mavna var buharlı; nedir o kuzum?» — «Hartvigsen'in oğlunu vaftiz ettirmeye götürdü o gemi.» diye açıkladım. Solgun silik gülüşüyle gülümsedi Bekçi: «Para batıyor mu bu adama, yahu! Sağa sola savurur böyle!» dedi. — «Hartvigsen belki de satın alacak o gemiyi!» dedim. — Fener Bekçisi başını salladı, olmaz öyle şey anlamına ve görüşünü belirtti: «Buğdayını bulgurunu alsın önce!»

Nitekim Hartvigsen de aptal zengin olmak istemiyordu artık. Başardığı gösteriyle adamakıllı övünüyordu gerçi; fakat mağazadaki, ambarlarda-

ki hesabını da artık öyle her rasgelene buyur etmiyordu. Bir gün öteberi isteyen bir kadına şöyle dediğini duydum: «Kahveydi, kumaştı, böyle şeylerdi ben karışmıyorum; gidersin karıma, onunla konuşursun!» — Hartvigsen'le Rosa ile benim bir alışverişim yoktu ama, Hartvigsen'in bu sözleri beni de sevindirdi az çok. Hartvigsen şimdi de çok zengindi şüphesiz ve Rosa, Hartvigsen'i kendi parasıyla kendisini gülünç etmekten vazgeçirmek istiyordu. Öyle görünüyordu.

Ah, her şey cidden yolundaydı şimdi.

Geriye bir bahtsız Barones Edvarda kalıyor, oyalanmak için gene Hartvigsen'in aklını çelmeye çabalıyordu. Hem gülünecek, hem de ağlanacak bir şeydi bu. Hartvigsen'i ambarlarda, değirmende yakalıyor, yolda raslıyor, takılıyordu peşine. Fakat Barones'in, o hiçbir şey anlamadığı, ipe sapa gelmez konuşmalarından, besbelli bıkmış usanmıştı Hartvigsen. Bir punduna getirip hoşça kalın diyor, bırakıp gidiyordu Barones'i. Bir süre de böyle geçti; kış artık sona eriyor ve Barones Hartvigsen'i şaşkına çevirmekte gittikçe daha çok direniyordu. Ama Hartvigsen'e hiçbir şey kâr etmezdi artık; Rosa'nın Hartvigsen üzerinde olumlu etkisi öylesine çoktu çünkü.

«Munken Vendt'e mektup yazsanıza tekrar!» dedi bana Barones.

«Yakında ben gideceğim onun yanına!» vabını verdim.

«Demek bizi bırakacaksınız!» dedi sadece ve Hartvigsen'i bulmak üzere yoluna devam etti Barones.

Barones'teki o büyük inat, Rosa'nın Hartvigsen'i sımsıkı bağlamış olmasına tahammül edemiyordu. Evet, şimdi Barones, Hartvigsen'e karşı daha tabiî davranıyor, onunla eskisinden daha anlaşı-

lır bir dille konuşuyor, fakat Hartvigsen bildiğinden şaşmıyordu. Rosa'dan bahsederken: «Kocasına, çocuğuna yapışık sanki mübarek!» diyordu Barones.

Hayır hayır, bazan hiç de bir barones gibi kibar olamıyordu bu acayip bayan!

Babasıyla arasında ne büyük bir fark vardı! O adamın hiçbir zaman sürçtüğü kaydığı olmamış; güvenini dengesini yitirdiği olmamıştı. Bir gün Nikolai Arentsen'in annesi ihtiyar Malene, Mack'a gelmişti de ondan büyük bir ricada bulunmuştu. Malene, oğlunun verdiği bir sürü banknotu da bir mendil içinde getirmişti; iki eliyle sımsıkı tutuyor; Mack'tan bu paraları kendisi için saklamasını istiyordu. Mack gözünü kırpmadan cevap verdi: «İyi ettin!» dedi. «Paranı bana emanet etmekle iyi ediyorsun! Bir şeye ihtiyacın oldukça gel al dükkândan!» Ve Mack, paranın miktarını bir deftere yazdı ve Malene'ye başını salladı. — «Uykularım kaçtı bu yüzden!» dedi Malene. — «Artık uyuyabilirsin!» diye cevap verdi Mack. Hartvigsen durumu öğrenince ellerini çırptı: «Vay canına! Bu paradan üçüncü defa çöplenecek şimdi !» dedi.

Bir gün rica eti Barones, kendisiyle beraber Fredrik Mensa'nın odasına gitmemi istedi. «Orda öyle yatıyor, çok fena!» dedi. «Bakayım, temizliyeyim biraz!» — Yanında neden ille de beni götürmek istediğini hemen anlayamadım; fakat belki gene sofulaştı da bir sevap yapmak istiyor, diye düşündüm ve gittim beraber.

Köyün garibi odada tek başına yatıyordu; Petrine çocuğunu almış, dışarı çıkmıştı. Ağır ve berbattı odanın havası; döşeme ve duvarlar çepeçevre leş gibi pislik içindeydi. Nefes alabilmemiz için Barones bir pencere açtı; sonra kâğıttan bir külâh yaptı, yaparken de: «Tüccar kızı olur muydum külâh

yapamasaydım!» dedi. İhtiyar, yabancı bir ses işitince «Deh, deh!» diye karşılık verdi, bizi beygir sanmıştı anlaşılan. Sonra Barones, ihtiyarı bir muayeneden geçirdi, bitlerini toparlayıp külâha koymaya başladı.

Düşündüm ister istemez: İyilik ve fesat karışımı, ne acayip bir kadındı bu! Hizmetçilerinin tiksindikleri iğrenç bir işi yapıyor, hanımlık taslamıyor! — Ona ben de yardım ediyordum. Barones, ihtiyarın sırtını da kaşıdı biraz. Fredrik Mensa, parmaklarını havada kıpırdatarak ona yardım etmek istiyordu sanki.

«Külâhı siz tutun şimdi!» dedi Barones bana.

Sonra bir tarak çıkardı, ihtiyarın saçlarını temizlemeye koyuldu. Of, ne iğrenç şeydi bu. Dikkatli yapılması gerekiyordu işin kötüsü, boyuna kımıldıyordu ihtiyar. Zavallı Fredrik Mensa'cık hep kendi haline bırakılmış, birisi çıkıp da vücudunu kaşımamıştı hiç. Bu mutlu saat, Tanrının ona bir ihsânıydı şimdi. Ağzını şapırdatmaya, keyfinden salyalarını akıtmaya başlamıştı; tut tut! diyordu Fredrik Mensa. Ve Barones dört elle işine sarılmıştı, bitleri külâha topluyordu boyuna. Hiç kimse ondan daha iyi beceremezdi bunu.

«Yeter mi acaba?» diye sordu, etrafına bakındı Barones. «Evet, yeter!»

«Ne yeter?» diye sordum.

«Hiç! Şey yâni...»

Ve Barones, birden, Fredrik Mensa'nın saçlarını taramaya başladı. Tarağı arada hiç temizlemeden uzun uzun tarıyor, gayretle ısrarla tarıyordu. Ben dikkat ediyor, yastığa sağa sola dökülen bitleri topluyordum. İhtiyar pek memnun kalmış olacak ki yüksek sesle güldü, kollarını sarhoş gibi sağa sola savurdu: Tut tut tut tut! dedi, başını sallayarak bu işi beğendiğini gösterdi, tekrar

güldü. Derken birdenbire yüzünü buruşturup bağırdı: İblis!

«Canı acıdı galiba!» dedim.

«Hayır hayır!» dedi Barones ve işine devam etti.

Birden tükürdü Mensa; duvardan aşağı sarkıyordu fırlattığı tükürük ve küfürler savurmaya başladı. Müthiş bir şeydi bu. Daha fazla dayanamadım, tekrarladım:

«Yoo, yoo, canı acıdı!» dedim.

Durdu Barones, külâhı elimden aldı, dikkatle kapadı ağzını, pencereyi de kapattı. Dışarı çıktığımızda Jens'i ve ahıra bakan hizmetçiyi buldu, Fredrik Mensa'nın odasını silip süpürmelerini emretti onlara. Sonra Petrine'ye rasladı: «Odasında kalmak istiyorsan Fredrik Mensa'ya bakman lâzım mutlaka!» dedi ona. — «Az mı baktım, az mı!» diye cevap verdi Petrine, ağlamaya başladı. «Onu temiz tutmak imkânsız! Bütün gün yemek artıklarıyla pisletiyor üstünü başını! Allah onu kurtaramadı gitti! Gömleğini daha dün değiştirdik, bugün pislikten yüzüne bakılmaz!» — «Söylersin mağazaya, bez verirler.» dedi Barones. «Oturur, beş on gömlek dikersin. Adamı her gün temizleyip tarayacak, icabettikçe çamaşırını değiştireceksin, anladın mı!» dedi Barones ve başını salladı. Bir iş yaptı mı yaman yapıyordu, tıpkı babası gibi! Yalnız, daha sonra bir tesadüf, beni ne yazık ki Barones'ten de, içine bitleri doldurduğu külâhtan da, fena halde şüpheye düşürdü. Ne var ki bana güvenmiş olmasını, tek kelimeyle olsun susmamı istemeyişini kendime bir şeref bildim; bu yüzden ağzımı açmadım hiç.

Aradan birkaç gün geçmişti, Barones'le avluda konuşuyorduk, Hartvigsen çıkageldi.

«Sizin burası nasıl? Bizim ev oturulamaz oldu artık!» dedi Hartvigsen.

«Neden?»

«Bitler sardı her tarafı; sardı ki ne sardı!» dedi Hartvigsen. «Her halde gemi gezisinde aldık geldik eve. Karar verdim, o gemiyi satın almaktan vaz geçtim.»

«Bizde yok, peki?» dedi Barones.

«Yok mu, hayret!» dedi Hartvigsen. «Ben pek aldırmıyorum ya; karıma dert oldu. İkide bir yıkanıyor, ağlıyor.»

Barones, Hartvigsen'in koluna girdi, avlunun öbür ucuna doğru çekti götürdü onu. Neye inanayım, ne düşüneyim, bilemiyordum. Barones'in şöyle dediğini duydum: «Bu nasıl şey; nerde kaldı Rosa'nın ev kadınlığı? İnsan, hiç evini bit yuvası yapar mı?» — Bir süre tartıştılar, fakat sonuç değişmedi: Hartvigsen selâm verdi, çekti gitti evine.

Yolunu şaşırmış, zavallı Barones Edvarda!

29

İlkbahar ilerliyor; tarlalarda, uzakta balık kurutma kayalıklarında kar eriyor; kargalar saksağanlar yuva yapmak üzere dal parçaları taşımaya başlıyorlar. Sirilund'da günlerim azalıyor gittikçe.

Bugün Barones, odama geldi, bir iskemleye çöktü kaldı. Bakışları bulanık, yüzü kül gibiydi.

«Ne oldu?» diye sordum.

«Ölmüş!» diye cevap verdi. «Biliyordum zaten. Yok bir şey.»

«Kim ölmüş?»

«Glahn. Hindistan'da. Gazete yazıyor. Ailesi ilân vermiş. Hindistan'da. Ölmüş.»

Bölük pörçüktü cevabı; peşinden dudaklarını ısırdı. İçimde bir acıma duygusu: «Çok üzücü bir haber. Hatâ olamaz mı, yanılma? Belki başkasıdır.» dedim.

«Hayır!» dedi Barones.

Ve ağzının kenarından kan sızdı tekrar; bir kan çisentisi. Ve ben Munken Vendt'e hak vermek zorunda kaldım: Ağzı çiçek açıyor sanki, derdi ya Munken Vendt; bu oydu işte!

Bir an sonra ayağa kalktı, odamdan çıktı gitti Barones. Bir yerlerde duramıyordu, yazıhaneye babasına da uğramıştı demin. Öğleden sonra gitti yattı, bir saat sonra da beni çağırttı.

Odasına girdiğimde: «Yok bir şey!» dedi Barones. «Öldüğünü biliyordum zaten. Haberde Hindistan'da öldüğü yazılı. Ne fark eder?»

Teselli etmek istedim: «Hani düşündüm de,

isim benzerliği olabilir.» dedim.

«İmkânsız!» diye cevap verdi. «Neyse; affınızı dilerim, bugün apar topar odanıza girdim, şimdi de odama çağırttım sizi. İsim benzerliği mi? Nasıl? Anlamadım.»

«Haber tâ Hindistan'dan buraya o kadar yoldan geldi.» diye cevap verdim. «İsmin değişmiş olması da mümkündür.»

«Acaba?» dedi. «Belki!»

Fakat öyle olduğunu artık hiç ummuyordu şüphesiz. Barones günlerce yataktan çıkmadı, tekrar ayağa kalktığında kendini toparlayabilmesi, epey uzun sürdü. Yeni bir alışkanlık halinde, elleriyle böğürlerini tutuyor; öyle zayıflamıştı ki uzun parmakları, belinde nerdeyse birbirine bitişiyordu; evet bir kum saatinin ortası gibi, incelmişti beli. Fakat bünyesi sağlamdı, yavaş yavaş topluyordu kendini. Lofot balıkçıları avdan dönüp geldiklerinde, sadece eskisinden daha sert, daha inatçıydı Barones; göklere ve yeryüzüne kafa tutmak istiyordu sanki. Kendine eziyet edişi de bundan değil miydi!

Balıkçı tekneleri dönüp geldiler, kurutma yerlerine yanaştılar; köy yeniden canlandı, şarkılar türkülerle doldu. Kuzeye giden sonuncu posta vapuruyla o iflâh olmaz İngiliz Sir Hugh Trevelyan da çıkageldi. Zilzurna sarhoştu her zamanki gibi. Geldi ve gene balık kurutma kayalarına giderek, donuk bakışlarla, balıkların ayıklanıp temizlenmelerini seyre koyuldu. Barones onu o kayalarda buldu, aldı, Sirilund'a getirdi. İnanılır şey değildi, neler de başarıyordu; iradesi ve zayıf elleri öylesine kuvvetliydi Barones'in. Daha ne kadar olmuştu, Glahn'ın ölüm haberi üzerine şifa bulmaz bir kedere gömülmüştü; fakat kendi kendine doğrulmuştu işte; dışardan bir destek, bir teselli olmaksızın ge-

ne ayağa kalkmıştı. Gerilimi, diretmesi öylesine güçlüydü Barones'in! İngiliz'e gelince: Barones, İngiliz'e büyük, soylu bir iş bağışlıyordu. Barones, kendisi, şöyle dedi bana: «Ruhumda yedek biraz şefkat muhabbet kalmıştı el sürülmedik; bunu şimdi kullanabilirim!»

Netekim Sir Hugh, garip bir şekilde değişiverdi: Torpelviken'deki oğlunu görmeye bu defa gidemedi, onun yerine çocuğun annesine para göndermekle yetindi ve Sir Hugh kendisi Sirilund'da kaldı. Dış görünüşüyle Sir Hugh sessiz kibar, efendi bir adamdı; üstelik binde bir gülümseyecek olsa samimî dost bir ifade beliriveriyordu yüzünde. Şimdi Barones'siz edemiyordu; Barones'le oldu mu gülümseyişleri sıklaşıyordu. Barones'le uzun yürüyüşlere çıkıyor ve ayyaşlığından bahsedilmiyordu artık.

Şimdi gene o posta vapurunun Vadsö'den dönmesi bekleniyordu; güney yolcularını alıp gidecekti vapur ve Sir Hugh İngiltereye dönmeye hazırlanıyordu. Fakat vakit yaklaştıkça Barones de bir yol hazırlığına başlamıştı; her gün iskeleye bir valiz götürüyordu. Barones, Sir Hugh'a yol arkadaşı olacaktı; adamın kalbini öylesine fethetmişti. O gidince çocuklara Mack'ın kâhya kadını bakacaktı.

Ve şimdi benim de ayrılma zamanım gelmişti. Mayıs sonlarıydı; sadece ormanlardan geçen yolun biraz daha kurumasını bekliyordum. Gündüzler sıcaktı şimdi; karlar erimişti, çabuk kururdu yollar.

Son tablomu Hartvigsen'e hediye ettim; değirmenin, tepelerin kış görünümüydü bu. Tüfeğimi, çamaşır torbamı hazırladım. Bugün cumartesi; pazar günü gidiyorum. Hartvigsen, tabloya candan teşekkür etti: «Siz gelmeden önce duvarlarım nasıldı görmüştünüz; gelin de şimdi bir de gitmeden görün!» dedi. «Peki, teşekkür ederim.» dedim.

Akşamleyin posta vapuru tâ uzakta fenerin önünde belirmişti ki, Barones geldi bana: «Çocuklarla konuşuverin bu akşam; oyalansınlar!» dedi. «Jens'in yanına kattım, uzaklaştırdım burdan ama, bakarsınız, döner gelirler!»

Yüzünde bir perişanlık ifadesi vardı, üzüntüden ellerini uğuşturuyordu; bunun için başka şey sormak istemedim.

Barones'le Sir Hugh aşağı, yazıhaneye gittiler, Mack'la görüştüler; onlar oradayken çocuklar dönüp geldiler. Yazıhaneden önce Sir Hugh çıktı, rıhtıma uzanan yolda yürüdü bir süre ve beklemeye başladı. Sonra Barones çıktı yazıhaneden, çocukları gördü; kısalttı boyunu, büzüldü, başını eğdi; öyle ki çocuklar uzaktan tanıyamadılar onu. Ah, çok miyoptu ikisi de.

«Sen misin, Anne?» diye seslendi Tonna'cık.

Değişik sesle: «Hayır!» diye cevap verdi Barones, yürüdü hızlı hızlı.

«Gördün mü, annem değil o!» dedi büyüğü Aline ve yanılmış kardeşine güldü berrak sesiyle.

Barones irkildi birden; Sir Hugh'a telâşla bir şeyler söyledi; gülümseyerek başını salladı Sir Hugh. Ansızın geri döndü Barones, koşar gibi çocukların yanına geldi kucakladı onları, ikisini de aynı anda bağrına bastı; «Gelin annenizle!» dedi sonra. «Gidiyoruz, gidiyoruz. Bakın, orada vapur! Yavrularım benim!»

Sonra iki elinde birer çocuk, hızlı hızlı yürüdü Barones. Ve Sir Hugh gülümseyerek başını salladı, karşıladı onları. Rıhtıma inen yoldalardı dördü de.

Mack yazıhaneden çıkıp peşlerinden yürüyünce iskeleye ben de gittim. Küçüklerle candan vedâlaştım; bu yıl birlikte geçirdiğimiz saatler için onlara teşekkür ettim; diz kırarak selâmladılar beni.

Kayık vapura doğru ilerlerken el de salladılar; büyükbabalarına ve bana Allaha ısmarladık diye seslendiler. O ayrılıştan bunları hatırlıyorum hâlâ.

Sonradan öğrendim: Barones kendisiyle evlenip çocukları yanına aldırtmadan önce, Sir Hugh'un İngilteredeki durumunu görmek, bilmek istemiş, fakat son dakikada çocukları olmadan gidememişti. Ve bu, ne büyük bir rahatlıktı onun için.

Ertesi gün pazardı; çok da uzun bir gün bu. Küçükler gidince, Sirilund ıssız kalmıştı. Daha öğleden önce Kopçacı çağrılmış, salondaki dört gümüş meleği alıp tekrar Mack'ın karyolasındaki dört sütun üzerine yerleştirmesi emredilmişti. Barones'in, baba evine gelişinden öncesine dönüyordu her şey. Mack, kendisi ortalarda dolaşıyor, taşınmaya nezaret ediyordu. Sonunda, karyolanın yeni döşenişini görmesi için, o sessiz sakin, iradeli metin oda hizmetçisi Margrete'yi çağırdılar.

Akşam üstü Mack'la, konaktakilerle vedalaştım, sonra Hartvigsen'lere gittim. Veda ziyaretimi kısa kesmeyi kararlaştırmış; evet, Nikolai Arentsen'in Rosa ile vedalaşmasından bazı şeyler öğrenmiştim. «Son söz! Son söz ne olacak?» diye sormuştu Arentsen, alay ederek. Her yönde öylesine hürdü Arentsen!

Duvarlarını süsleyen bütün o tablolar için, Hartvigsen tekrar teşekkür etti bana, ve: «Çerçevesini alınca şu kış tablosunu nereye assam ki?» diye de akıl danıştı. Hoştu, sevimliydi Rosa; şarap ve bisküvi ikram etti. Vedalaşmadan giden Barones'ten, Sir Hugh ile çocuğundan, balıklardan, Mack'tan ve şimdi ben ona gidiyordum, Munken Vendt'ten bahsettik. Ne kalmıştı geriye; neden hâlâ oturup duruyordum? Rosa, ben gelirsem çıkıp gitmemesini kocasından rica etmişti belki; hiç değilse benimle konuşurken kendisine yardımcı olmasını

söylemişti muhakkak. Ve Hartvigsen konuşuyordu. Nihayet şöyle dedi, bunu söylerken de ayağa kalktı Hartvigsen:

«Fakat gitmeden önce prensi görmelisiniz!»

Rosa davrandı yerinden: «Sen dur, ben getireyim!» dedi.

«Gördünüz ya; bana güvenemiyor!» diyerek tatlı tatlı güldü Hartvigsen.

Sonra Rosa, yukardan prensi alıp geldi, bir süre de çocuğu konuştuk. Sonra ben bütün bunlara teşekkür ettim vedalaştım. Rosa, kucağında çocuk, ayağa kalktı, elini uzattı bana: «Birlikte ne güzel vakit geçirdik; teşekkür ederim!» dedi.

Ben daha kapıdaydım; Rosa kucağında çocuk, yerine oturmuştu tekrar. Beni Hartvigsen uğurladı, dostça birkaç söz daha söyledi.

Son sözler.

Odama dönünce bütün kalbimle Allaha dua ettim; bundan böyle bir O yardım edebilirdi bana. O gece uyumadım; çetindir aşk. Fakat saatleri saydım, sabaha kadar yatağa uzandım biraz; bazan iskemleye oturdum; sabahın üçüydü ancak, tüfeğimi torbamı aldım, kuzeye ormanlara doğru, yola çıktım.

Ve bunları vakit geçirmek, oyalanmak için yazdım. Ne ona, ne şuna bir faydam var benim, fakat bunları hâtıralarımdan ve küçük küçük kâğıtlardan derledim; bu iş için öyle büyük bir hazırlık gerekmedi bana. Öyle işte.

Ve bu sayfalarda çok kişi anlatılıyor, ama benim için yalnız bir kişidir anlatılan.

1920'de Nobel Edebiyat Ödülünü alan Norveçli yazar Knut Hamsun'un şiir dolu romanı "Rosa" Behçet Necatigil'in güzel Türkçesiyle dilimize kazandırılmıştır. "Göçebe","Açlık" "Victoria" ve "Pan" ı okuyanların bu romanı da seveceklerine inanıyoruz.

DURAN OFSET BASIMEVİ İSTANBUL - Tel: 27 71 34

Kapak: Ayhan Erer

7,5 Lira